

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πολυτεχνική Σχολή

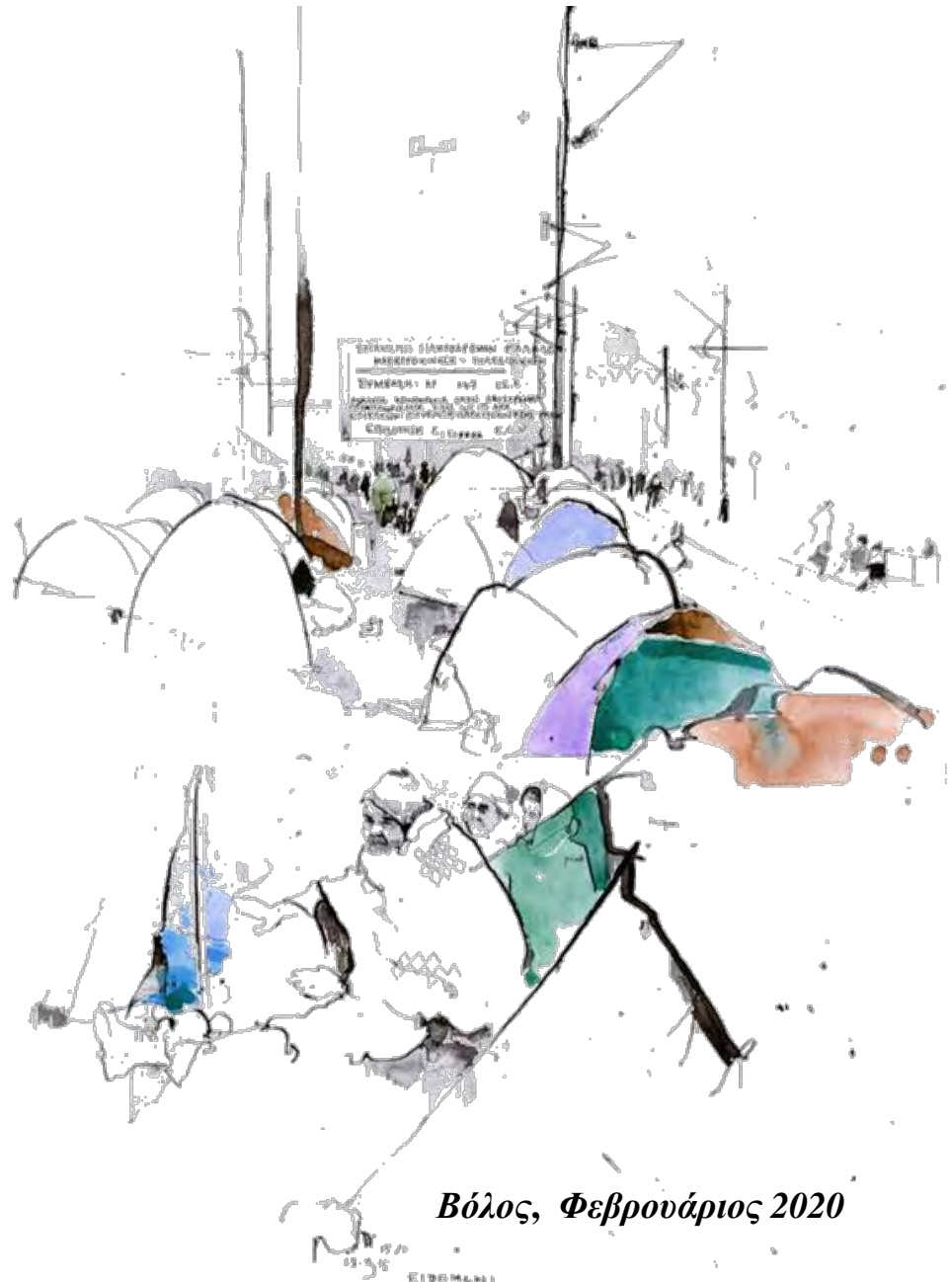
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης

*Αστική ανθεκτικότητα (Resilience) & Κοινωνική ένταξη προσφυγικών/
μεταναστευτικών ροών:
Πολιτικές ενσωμάτωσης*

της Πανταζίδου Καλλιόπης

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Γοσποδίνη Αναστασία- Ασπασία

Βόλος, Φεβρουάριος 2020

[Διπλωματική Εργασία]

**Αστική ανθεκτικότητα (Resilience) & Κοινωνική ένταξη προσφυγικών/
μεταναστευτικών ροών: Πολιτικές ενσωμάτωσης**

Επιμέλεια εργασίας:

Πανταζίδου Καλλιόπη

A.M.: 0314073

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Γοσποδίνη Αναστασία-Ασπασία

Φεβρουάριος, 2020

Αυτή η εργασία αφιερώνεται σε όσους με στήριξαν.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία που καταθέτω συγκροτεί αποτέλεσμα δικής μου προσωπικής & πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων, καθώς τηρεί πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη της συγγραφέως και η επιβλέπουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις, ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν παρερμηνείες ή παραλείψεις.

Η δηλούσα
Πανταζίδου Καλλιόπη

Περίληψη

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναφαίρετα και αναπόσπαστα για κάθε πολίτη. Η οικονομική και κοινωνική κρίση που γνώρισε, και έως σήμερα εξακολουθεί να διανύει, η Ευρωπαϊκή Ένωση, έφερε στο προσκήνιο μια προβληματική δομή πρόνοιας, που στάθηκε ανίκανη να ενισχύσει, κοινωνικά, και να υποστηρίξει τις ευάλωτες ομάδες. Αποτέλεσμα αυτού, πολλά άτομα ή ομάδες να μην υπόκεινται σε κανένα καθεστώς ασφάλειας βιώνοντας κοινωνική αποστέρηση και διατρέχοντας υψηλούς κινδύνους στην κοινωνία. Η παρούσα εργασία εκτυλίσσεται γύρω από τρόπους και πρακτικές αναστροφής του φαινομένου του εκτοπισμού στις κοινωνικές δομές, αναζητώντας τα αίτια που οδήγησαν τους μετακινούμενους πληθυσμούς σε φυγή και διερευνώντας την περίπτωση της αναγκαστικής βίαιης μετακίνησης.

Η άποψη, ότι ο βασικός τρόπος τερματισμού της περιφρόνησης είναι η επιβολή κινήτρων ενσωμάτωσης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην πόλη, συγκροτεί τον θεμελιώδη άξονα πάνω στον οποίο πατά η παρούσα διατριβή. Συγχρόνως, η ανεξέλεγκτη επίταση της επιβολής του αποκλεισμού, υποδηλώνει την χρησιμότητα μελέτης, εδώ, των γκέτο, ως παράπλευρου τρόπου κράτησης μέσα σε μια ευρύτερη τάξη θεσμών, δομές που φανερώνουν τον αναγκαστικό περιορισμό των αποστερημένων ομάδων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει, όμως, ο τρόπος εξέλιξης των προσφύγων σε μια περιθωριοποιημένη οντότητα, τόσο κοντά και ταυτόχρονα τόσο μακριά, από την λοιπή κοινωνία.

Ποιες είναι, όμως, οι ευκαιρίες και τα κίνητρα εξέλιξης των προσφύγων και μεταναστών στην πόλη; Ποιον ρόλο διαδραματίζουν οι στρατηγικές του Resilience (Χωρική Ανθεκτικότητα) σε ζητήματα αναστροφής του φαινομένου του αποκλεισμού στις κοινωνίες;

Λέξεις κλειδιά

μετακίνηση, πρόσφυγας, μετανάστης, προσφυγικό ζήτημα, κοινωνικός αποκλεισμός, γκέτο, πολιτικές ενσωμάτωσης, κλειστό προαναχωρησιακό κέντρο, resilience.

Abstract

Human rights are undeniable and integrant of every citizen. The economic and social crisis that the European Union has faced and is still going through, has brought to light a problematic welfare structure that has proved to be unable to socially reinforce and support vulnerable groups. As a result, many individuals or groups are not subject to any security status, thus experiencing social deprivation and high risks within the society. The present thesis unfolds through ways and practices of reversing the phenomenon of displacement in social structures, looking for the causes which have led displaced populations to flee and investigating the cases of forceful displacement.

The view that the main way to end contempt is to impose motives of integration of vulnerable social groups into the city, constitutes the fundamental axis on which this thesis is based. In parallel, the uncontrollable escalation of the enforcement of exclusion suggests the usefulness of this study, herein ghettos, as a collateral method of detention within a broader set of institutions, structures that reveal the compulsory restriction of the deprived groups. It is rather interesting, however, the way refugees evolve into a marginalized entity, so close and yet so distant, from the rest of the society.

What are though the opportunities and evolution incentives for refugees and immigrants to develop in a city? What is the role of resilience strategies play in matters of reversing the phenomenon of exclusion in societies?

Key Words

displacement, refugee, immigrant, refugee issue, social exclusion, ghetto, integration policies, closed pre-departure center, resilience.

Περιεχόμενα

<i>Περίληψη</i>	5
<i>Abstract</i>	6
<i>Κατάλογοι</i>	10
<i>Αρκτικόλεξα</i>	13
<i>Εισαγωγή</i>	16
1. Για το Προσφυγικό Φαινόμενο	19
1.1. Ορισμοί & εννοιολογικές προσεγγίσεις	19
1.2. Η ανάγκη των πληθυσμιακών ομάδων για διεθνή προστασία	23
1.3. Οι επιλογές ενός Πρόσφυγα	26
1.4. Γενικό Πλαίσιο & Ευρωπαϊκά Εγχειρίδια.....	27
2. Χωρικοί αποκλεισμοί & προσπάθειες υπέρβασής τους στην συγκυρία της Παγκόσμιας Κοινωνικής Κρίσης	30
2.1. Αποκλεισμός από την πατρίδα & αναζήτηση του «Δικαιώματος στον τόπο»	30
2.2. «Περιορισμός & Εξαίρεση» της πληθυσμιακής κινητικότητας	33
2.3. Υπέρβαση των Φραγμών & μορφές « Κυριαρχίας»	34
2.4. Χωρικός Αποκλεισμός – Η αναζήτηση του «Δικαιώματος στην πόλη» & η συγκρότηση μιας αυτόνομης προσφυγικής πολιτείας.....	35
3. Η εξέλιξη των προσφυγικών ροών ιστορικά έως και σήμερα	39
3.1. Ιστορική Αναδρομή.....	39
3.2. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες	41
3.3. Το Προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα.....	41
3.3.1. Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής.....	41
3.3.2. Οι προσφυγικές ροές στην Ελλάδα.....	43
3.4. Το Προσφυγικό ζήτημα στην Ευρώπη	47
3.4.1. Η προσφυγική κρίση	47
3.4.2. Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την Μετανάστευση.....	49
3.5. Η Παγκόσμια Προσφυγική κρίση	51
4. Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες	56
4.1. Μεταναστευτικές/Προσφυγικές ροές & Πολιτικές Ενσωμάτωσης.....	56
«Ευρώπη 2020»	57
4.2. Τομείς Πολιτικής.....	60
4.3. Η Πολιτική Απασχόλησης της Ε.Ε.....	63
4.3.1. Οι αρχικοί στόχοι	63

4.3.2. Οικονομική & Πολιτική συγκυρία της Ε.Σ.Α.	64
4.3.3. Η μεγάλη ύφεση & η δομική κρίση	66
4.4. Διεθνή κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα	67
4.4.1. Σύμβαση της Γενεύης (1951)	68
4.4.2. Το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967).....	69
4.4.3. Σύμβαση του Δουβλίνου	69
4.5. Ευρωπαϊκά Κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα.....	70
4.5.1. Κανονισμός Δουβλίνο II & III	70
4.5.2. Κανονισμός Eurodac	71
4.5.3. Σύνοδος Τάμπερε.....	72
4.5.4. Πρόγραμμα Χάγης	72
4.5.5. Συμφωνία Σένγκεν.....	73
4.5.6. Frontex.....	74
5. Η εφαρμογή των Διεθνών Πολιτικών στην Ελλάδα	76
5.1. Περιγραφή των προσφυγικών καταυλισμών & η εξέλιξη αυτών στον χρόνο.....	77
5.2. Περιγραφή των προσφυγικών καταυλισμών & η εξέλιξη αυτών στον χώρο.....	79
5.3. Χαρακτηριστικά Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα ύπαρξης προσφυγικών καταυλισμών	84
5.4. Παρατεταμένες Προσφυγικές Καταστάσεις.....	85
(Protracted Refugee Situations).....	85
5.5. Κλειστού Τύπου Προαναχωρησιακά Κέντρα.....	89
5.6. Αξιολόγηση των αιτιών ύπαρξης ή αποφυγής της γκετοποίησης σύμφωνα με την εφαρμογή των ανωτέρω συστημάτων & δομών.....	94
6. Μελέτη διεθνών παραδειγμάτων	102
ΜΕΡΟΣ Α.....	102
6.1. Επιτυχημένα παραδείγματα.....	102
6.1.1. Το παράδειγμα της Νορβηγίας	102
6.1.2. Al Zaatari, Ιορδανία.....	109
ΜΕΡΟΣ Β.....	119
6.2. Μη επιτυχημένα παραδείγματα ομαλής κοινωνικής ενσωμάτωσης.....	119
6.2.1. Το παράδειγμα των Βρυξελλών, Βέλγιο	119
6.2.2. Το παράδειγμα του Παρισιού - Γαλλία	126
7. Στατιστικές Προσεγγίσεις	135
7.1. Δημογραφικές αναλύσεις	135
7.1.1. Ο προσφυγικός/ μεταναστευτικός πληθυσμός & η κατανομή του στον ελλαδικό χώρο.....	135
7.1.2. Η γεωγραφική σημασία της Ελλάδας και ο τρόπος που επηρεάζει αυτή τις δημογραφικές εξελίξεις	140
7.1.3. Δημογραφικές προοπτικές & προβλέψεις για το μέλλον.....	143
7.2. Οικονομική Διερεύνηση.....	146
7.2.1. Η Γενική Κατανομή των Χρηματοδοτήσεων της UNHCR για το 2017 στην Ελλάδα	146

7.2.2. Η Αναλυτική Κατανομή των Δαπανών της UNHCR ανά Μ.Κ.Ο. για το 2017	151
7.2.3. Χρηματοδοτούμενες Δράσεις από Asylum, Migration & Integration Fund (AMIF) & Internal Security Fund (ISF) με χωρική υπόσταση στον ελλαδικό χώρο για το 2018.....	157
7.2.4. Δράσεις εκ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη που εντάσσονται στο Εθνικό Πρόγραμμα AMIF	171
7.2.5. Η μελέτη του Policy Department for Budgetary Affairs (PDfBA): Τα Ευρωπαϊκά Κεφάλαια για την Μετανάστευση, το Άσυλο και τις Πολιτικές Ένταξης	172
8. Οι Θεωρητικές Παρεμβάσεις & Στρατηγικές των Resilient Cities	178
8.1. Η λογική των ανθεκτικών πόλεων απέναντι στο ζήτημα των μεταναστευτικών ροών & οι χωρικές ανάγκες που προκύπτουν	179
8.2. Τρόποι & Πολιτικές Διαχείρισης του Μεταναστευτικού Ζητήματος σε μια Ανθεκτική δομή- Στόχοι περαιτέρω ενίσχυσης του Resilience.....	181
8.3. Η θεωρητική προσέγγιση μιας Ανθεκτικής πόλης απέναντι στο Ζήτημα της Αποφυγής της Γκετοποίησης στο εσωτερικό της	186
9. Συμπεράσματα - Προτάσεις	189
Παράρτημα	201
Βιβλιογραφία	203

Κατάλογοι

Κατάλογος Πινάκων:

Πίνακας 5.1: Οι 10 μεγαλύτεροι προσφυγικοί καταυλισμοί βάσει του πληθυσμού του 2015	82
Πίνακας 7.1: Κατανομή των εισερχόμενων στην Ελλάδα το 2015, ανά υπηκοότητα (επιλεγμένες υπηκοότητες), φύλο και ηλικία.	137
Πίνακας 7.2: Αναλυτική κατανομή των δαπανών της UNHCR ανά Μ.Κ.Ο. (2017).	152
Πίνακας 7.3: Επισκόπηση της βοήθειας έκτακτης ανάγκης από το AMIF & το ISF στην Ελλάδα	159
Πίνακας 7.4: Κατανεμημένα Κεφάλαια για Διεθνείς Οργανισμούς / Οργανισμούς Ένωσης (IOM, UNHCR, EASO)	166
Πίνακας 7.5: Επείγουσες Χρηματοδοτήσεις του άρθρου 7 του κανονισμού 514/2014	171
Πίνακας 7.6: Αρχική και τρέχουσα κατανομή των αναλήψεων ορισμένων δαπανών που σχετίζονται με τη μετανάστευση του ΠΔΠ 2014-2020 (οι τιμές είναι σε εκατ. €).	175

Κατάλογος Χαρτών:

Χάρτης 3.1: Η σημερινή κατάσταση της Ελλάδας, οι ροές και τα σημεία φιλοξενίας	44
Χάρτης 3.2: Προσφυγικές ροές μέσω της διόδου Ανατολικής Μεσογείου.	48
Χάρτης 5.1.: Το κυβερνητικό σχέδιο για το μεταναστευτικό.	93
Χάρτης 6.1: Η μητροπολιτική περιοχή του Παρισιού.	127
Χάρτης 7.1: Οι κύριες παράτυπες διαδρομές διέλευσης των συνόρων ανά υπηκοότητα	142
Χάρτης 7.2: Τάσεις Αφίξεων μεταξύ Ιανουαρίου & Σεπτεμβρίου 2017.	147

Κατάλογος Εικόνων:

Εικόνα 5.1: Πρόσφυγες και μετανάστες στο Hot Spot της Σάμου	91
---	----

Εικόνα 5.2. Νέα Κλειστά Προαναχωρησιακά Κέντρα Υποδοχής (1).	93
Εικόνα 5.3. Νέα Κλειστά Προαναχωρησιακά Κέντρα Υποδοχής (2).	94
Εικόνα 6.1: Το ποσοστό του πληθυσμού προσφύγων στους δήμους της Νορβηγίας	103
Εικόνα 6.3: Η μορφή	117
Εικόνα 6.4: Οι λειτουργίες	118
Εικόνα 6.5: Οι δραστηριότητες των παιδιών.	118
Εικόνα 6.6: Η περιφέρεια Ile-de-France.	126
Εικόνα 9.1.: Πορεία Διαμαρτυρίας Ελλήνων νησιωτών για το Προσφυγικό	194

Κατάλογος Γραφημάτων:

Γράφημα 3.1: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2015	43
Γράφημα 3.2: Συνολικές αφίξεις για το έτος 2019	44
Γράφημα 3.3: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2016	45
Γράφημα 3.4: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2017	46
Γράφημα 3.5: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2018	46
Γράφημα 3.6: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2019	46
Γράφημα 3.7: Στατιστικά στοιχεία των αναγκαστικά εκτοπισμένων ανθρώπων παγκοσμίως	52
Γράφημα 3.8: Οι τρεις κύριες χώρες που υπάγονται στην εντολή της Ύπατης Αρμοστείας	53
Γράφημα 3.9: Οι πέντε μεγαλύτερες χώρες υποδοχής προσφύγων	54
Γράφημα 4.1. Άνοδος ποσοστού ανεργίας 2008-2010	67
Γράφημα 5.1: Παγκόσμια αναγκαστική μετακίνηση προσφυγικού πληθυσμού σε χιλιάδες	83
Γράφημα 5.2: Παγκόσμια ποσοστά αναγκαστικής μετακίνησης προσφυγικού πληθυσμού ανά πληθυσμιακή χιλιάδα	83
Γραφήματα 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6: Ο πληθυσμός των παρανόμως εισερχομένων στην Ελλάδα αλλοδαπών κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες (0-13, 14-17, 18-33, 34+ ετών), επιλεγμένες υπηκοότητες (2015)	138
Γράφημα 7.7: Η μετακίνηση στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 2008-2017. (Αριθμός Ανθρώπων)	176

Κατάλογος Σχεδιαγραμμάτων:

Σχεδιάγραμμα 7.1: Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για την Ελλάδα (κονδύλια) 2014 – 2020
.....158

Αρκτικόλεξα

AMIF:	Asylum, Migration & Integration Fund
C.A.E.S.:	Κέντρα Υποδοχής και Εξέτασης των Αιτήσεων Ασύλου (Centre d'Accueil et d'Examen de la Situation)
E.A.S.O.:	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο
ERAcUMiC:	Emergency Response in Accommodating Unaccompanied Migrant Children
ESSPROS:	Εναρμονισμένο Ευρωπαϊκό Σύστημα Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας
IOM:	International Organization for Migration
IRO:	Παγκόσμιος Οργανισμός Προσφύγων (International Refugee Organization)
ISF:	Internal Security Fund
OCAVRR:	Open Centre for Migrants registered for Assisted Voluntary Return & Reintegration
UNHCR:	Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
UNRRA.:	Οργανισμός Αρωγής και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών (UN Relief and Rehabilitation Administration)
UNRWA:	Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες της Παλαιστίνης
E.E.:	Ευρωπαϊκή Ένωση
E.Z.E.Σ.:	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών
E.K.M.:	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο
E.O.K.:	Ευρωπαϊκές Οικονομικές Κοινότητες
E.Σ.Α.:	Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση
Η.Π.Α.:	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
Κ.Ε.Σ.Α.:	Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
Κ.τ.Ε.:	Κοινωνία των Εθνών
Κ.Τ.Π.Κ.:	Κλειστού Τύπου Προαναχωρησιακά Κέντρα
Μ.Κ.Ο.:	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Μ.Κε.Ο.:	Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση
Ο.Η.Ε.:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Τ.Α.:	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Π.Δ.Π.: Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο

Υ.Α.: Ύπατη Αρμοστεία

Εισαγωγή

Ο κοινωνικός και χωρικός διαχωρισμός είναι δύο έννοιες αλληλένδετες, ή θα μπορούσε κανείς να πει, πως η μια είναι φυσικό συνεπαγόμενο της άλλης. Όταν ο κοινωνικός διαχωρισμός παίρνει χωρικές διαστάσεις τότε γρήγορα αυτές καταλήγουν να μορφοποιούνται και να οδηγούν σε συγκεκριμένους χωρικούς σχηματισμούς. Η μήτρα του αστικού χωρικού διαχωρισμού είναι η ύπαρξη διαφορετικότητας στην κουλτούρα, τη ζωή και την ιδεολογία των ατόμων που βιώνουν την αποξένωση από την κοινωνία που «πρέπει» να αφομοιωθούν. Τότε, μέσα στον αστικό ιστό, και επειδή, όπως είναι φυσικό, η αφομοίωση αυτή δεν είναι πάντα και σε όλα τα κοινωνικά σύνολα εφικτή, γεννώνται συχνά σχηματισμοί μέσα στις πόλεις, οι οποίοι είτε συνευρίσκονται αυθαίρετα με την λοιπή κοινωνία και δεν διέπονται σε κάποιο νομικό πλαίσιο, τα γκέτο, είτε μπορεί να λάβουν μορφές έγκλειστων συνοικιών, τις gated communities.

Η παρούσα εργασία δομεί μια σχεσιακή έννοια των αποξενωμένων συνοικιών ως διπρόσωπων οργάνων εθνοφυλετικού αποκλεισμού, αλλά και ταυτόχρονα ελέγχου, με την λοιπή κοινωνία και επιδιώκει την αντιστροφή του φαινομένου μέσω επιβολής πρακτικών της Χωρικής Ανθεκτικότητας (Resilience). Για τον σκοπό αυτό, κρίνεται απαραίτητη η αποσαφήνιση των βασικών εννοιών που σχετίζονται με το φαινόμενο της αποξένωσης, καθώς επίσης και μια περιγραφική απεικόνιση των προσφυγικών ροών στον χωροχρόνο.

Σε επόμενη φάση, αναλύονται οι τομεακές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που αφορούν στην ένταξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων στην πολιτεία, στην ενσωμάτωση των προσφύγων/ μεταναστών στην κοινωνία, και στην απόδοση ευκαιριών απασχόλησης, ενώ αξιολογούνται τα υπέρ και τα κατά της εφαρμογή των Διεθνών Πολιτικών στην Ελλάδα.

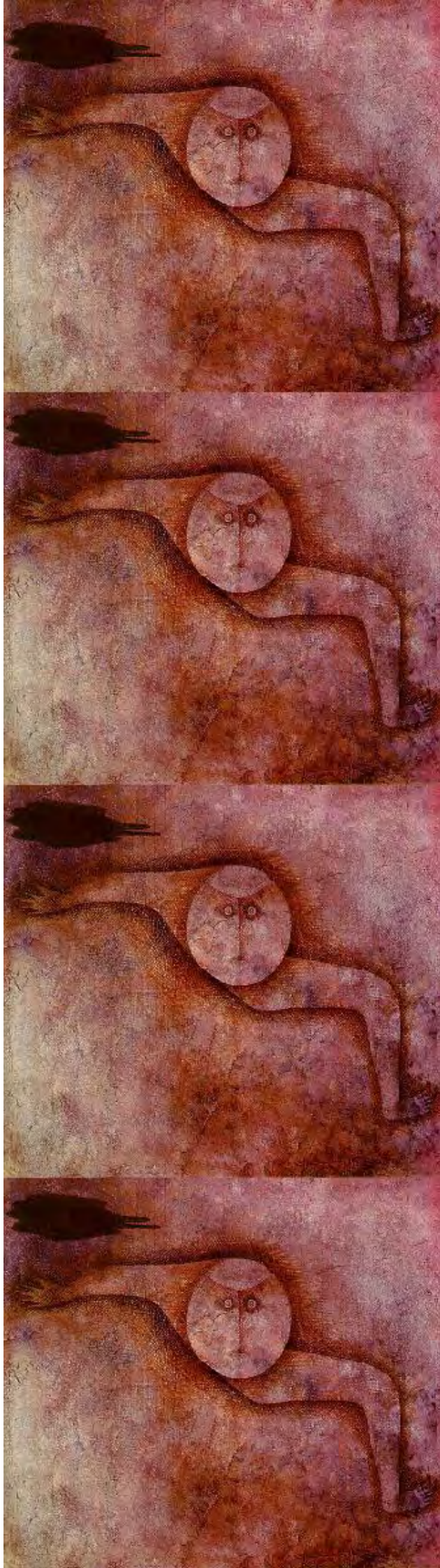
Για την κατανόηση των ανωτέρω συστημάτων και δομών, στην πράξη, παραθέτεται μια σειρά από διεθνή επιτυχημένα και μη παραδείγματα. Η επιτυχία, δεν αφορά την υποδοχή αλλά την ένταξη.

Δεν θα γινόταν, διαβάζοντας την παρούσα εργασία, να μην έχει κανείς κατά νου, τα μεγέθη και νούμερα, που η Ευρώπη καλείται να διαχειριστεί χρόνο με το χρόνο. Για τον λόγο αυτό, έγινε οικονομική και δημογραφική απεικόνιση του φαινομένου, με βάση τα πιο πρόσφατα, για κάθε τομέα, στοιχεία που ήταν διαθέσιμα. Αξίζει να

σημειωθεί ότι τα στοιχεία αυτά πιθανόν να διαφοροποιούνται μέρα με την μέρα, και ότι η παρούσα εργασία χρησιμοποιεί, ότι πιο επίκαιρο της περιόδου συγγραφής της.

Τελικά, εξετάζεται η ικανότητα κοινωνικής ένταξης μέσω της εφαρμογής των στρατηγικών του resilience στον χώρο και ο βαθμός συσχέτισης του προσφυγικού φαινομένου με την χωρική ανθεκτικότητα των πόλεων.

Με την εκπόνηση της εργασίας, στοχεύεται η διεξαγωγή συμπερασμάτων, συνδυάζοντας κάθε άξονα, αφού πιστεύεται ότι η θεμιτή διαχείριση του προσφυγικού φαινομένου στις κοινωνίες του σήμερα θα επέλθει μόνο με συνδυασμένες ενέργειες με στόχο την ένταξη σε κάθε τομεακό φάσμα.

Paul Klee, Refuge
1930

1. Για το Προσφυγικό Φαινόμενο

1.1. Ορισμοί & εννοιολογικές προσεγγίσεις

Οι βασικές έννοιες που απασχόλησαν κατά τη συγγραφή της εργασίας είναι οι εξής: κοινωνική ασφάλιση, κοινωνική προστασία, κοινωνική πολιτική, ευπάθεια, ευπαθής κοινωνική ομάδα, φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός.

Κοινωνική ασφάλιση

Η προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, η προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, η εξασφάλιση απασχόλησης και η διατήρηση της ικανότητας για εργασία, η εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και η διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου, να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή, αποτελούν τους στόχους της κοινωνικής ασφάλειας/ προστασίας. Η κοινωνική ασφάλεια συνδέεται επίσης με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Ο όρος κοινωνική ασφάλεια δεν αναφέρεται μόνο σε έναν κοινωνικοπολιτικό στόχο, αλλά και στο σύνολο των μέτρων που εξυπηρετούν το στόχο αυτό. Ευρύτερος από τον όρο κοινωνική ασφάλεια θεωρείται, κατά μία άποψη, ο όρος κοινωνική προστασία, στον οποίο περιλαμβάνονται και τα εθελοντικά προγράμματα που δεν απορρέουν από νομοθετική ρύθμιση. Η κοινωνική ασφάλεια καταγράφηκε ως δικαίωμα στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 (άρθρο 22) και το ελάχιστο περιεχόμενό της προσδιορίζεται από τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας του Συμβουλίου της Ευρώπης και από την περίφημη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 102 (1952) «περί ελαχίστων ορίων κοινωνικής ασφάλειας» της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Σημαντική θεωρείται εξάλλου η κατοχύρωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης (Φωκιανού, 2013).

Κοινωνική Προστασία

Αποτελεί μέρος μιας περιεκτικής προσέγγισης στην απόσπαση των ανθρώπων από καταστάσεις που τους περιθωριοποιούν, επιτρέποντάς τους να συμμετάσχουν ενεργά στην παραγωγική διαδικασία και να απολαύσουν δημόσια αγαθά (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010).

Ο κοινωνικός στόχος της προστασίας ενσωματώνεται και εξειδικεύεται στην κοινωνική πολιτική που ακολουθεί κάθε χώρα. Σύμφωνα με το Εναρμονισμένο Ευρωπαϊκό Σύστημα Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS), ο όρος «κοινωνική πολιτική» αναφέρεται στο σύνολο των παροχών σε χρήμα ή σε είδος από προγράμματα κοινωνικής προστασίας, που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ενός καθορισμένου συνόλου κινδύνων και αναγκών.

«Κάθε άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας. Η κοινωνία, με την εθνική πρωτοβουλία και τη διεθνή συνεργασία, ανάλογα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, έχει χρέος να του εξασφαλίσει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του» (Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, άρθρο 22).

Κοινωνική Πολιτική

Συνδέεται, γενικότερα, με την κάλυψη κοινωνικών κινδύνων και αναγκών σε τομείς όπως η υγεία, η ασφάλιση, η απασχόληση, η στέγαση, οι προνοιακές υπηρεσίες, που σχετίζονται με την παιδική μέριμνα, την προστασία την τρίτη ηλικία, την ενίσχυση της οικογένειας, την υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες και τη διασφάλιση αξιοπρεπών όρων ζωής για το σύνολο των μόνιμα εγκατεστημένων προσώπων. Από τους κύριους αποδέκτες της κοινωνικής πολιτικής και χρήστες των αντίστοιχων θεσμών, υπηρεσιών και προγραμμάτων, είναι οι λεγόμενες ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (Φωκιανού, 2013).

Στο σημείο αυτό προκύπτει η εξής νομική και θεσμική αδυναμία· του να αποτελέσει «δίκτυο ασφαλείας» για άτομα που δεν αποτελούν μέρος του μόνιμα εγκατεστημένου πληθυσμού της χώρας, αλλά μπορεί να είναι πολιτικοί πρόσφυγες, οικονομική μετανάστες, μετανάστες πολέμου, κ.α.. Εντοπίζεται εδώ, επομένως, το πρώτο βασικό σημείο έλλειψης της κρατικής πολιτικής, να είναι ευέλικτη σε τέτοια ζητήματα και να λαμβάνει υπ' όψιν της ακόμη και πρόσωπα που δεν αποτελούν, ή καλύτερα που μέχρι χθες δεν αποτελούσαν, κομμάτι της κρατικής κοινωνίας. Έτσι, σημειώνεται, ότι μια σωστά δομημένη πολιτική προστασίας, πρέπει είναι σε θέση να προβλέπει και να διασφαλίζει όρους, τέτοιους, που να επιτρέπουν μια αξιοπρεπή διαμονή, υποστήριξη, κοινωνική πρόνοια και κοινωνική συμμετοχή στις ιδιαίτερες αυτές κοινωνικές ομάδες ατόμων. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ειδάλλως, παραγκωνίζεται και κρίνεται αυτονόητη η αναζήτηση ασύλου και προστασίας σε κάποια άλλη χώρα, όπου η νομοθεσία και το πολιτικό σύστημα της να έχει συμπεριλάβει τις κατηγορίες αυτές και να προβλέπει κίνητρα και θεσμούς για αυτές.

Ευπάθεια

Δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της ευπάθειας. Σύμφωνα με τη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2014), ευπαθείς ονομάζονται εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να βιώσουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, σε σχέση με το γενικό πληθυσμό. Είναι άτομα που αποκλίνουν από το «κανονικό», προέρχονται από φτωχό περιβάλλον ή διαθέτουν σχετικά περιορισμένο κοινωνικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό κεφάλαιο και για το λόγο αυτό, είναι περισσότερο εκτεθειμένα σε μορφές αποκλεισμού. Οι «ευάλωτες» ομάδες, κοινότητες και άτομα αντιμετωπίζουν διακριτή μεταχείριση και χρειάζονται ειδική αρωγή ώστε να αποφευχθεί πιθανή εκμετάλλευσή τους.

Τα χαρακτηριστικά του «ευάλωτου» καθορίζονται από το φύλο, την ηλικία, τις εθνοτικές διαφορές, το επάγγελμα, το εισόδημα, τις σωματικές αναπηρίες κ.α..

Σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο (4019/2011) «για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», οι Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1. Στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού

όπου νοούνται οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια.

2. Στις Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού

όπου νοούνται οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια.

Εκτός από τον όρο «κοινωνικές ευπαθείς ομάδες» χρησιμοποιούνται και άλλοι οικείοι όροι όπως «ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες», «ομάδες υψηλού κινδύνου», κ.α.. Συχνά, στον προφορικό λόγο συγχέουμε τις «ευπαθείς ομάδες» με τις «κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες».

Φτώχεια

Η «φτώχεια» αναφέρεται στην αποστέρηση βασικών αγαθών και υπηρεσιών (τροφή, νερό, στέγη, ρουχισμός, συνθήκες υγιεινής). Η φτώχεια μπορεί να έχει επιπτώσεις είτε ως ανεπάρκεια (απόλυτη φτώχεια) είτε ως ανισότητα (σχετική φτώχεια).

Κοινωνικός αποκλεισμός

Ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε κείμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1989, κατά τη συζήτηση της διαμόρφωσης του Κοινωνικού Χάρτη. Αντικατέστησε τον πιο μετρήσιμο όρο «φτώχεια» και συχνά ορίζεται με οικονομικά κριτήρια, αναφορικά με την αγορά εργασίας, τους πόρους και τις προοπτικές. Οι ορισμοί του κοινωνικού αποκλεισμού ποικίλουν, αλλά για την παρούσα εργασία επιλέχθηκε ο παρακάτω. «Η στέρηση από τα υλικά αγαθά για την επίτευξη ενός αξιοπρεπούς βίου, αλλά και η παρεμπόδιση των ατόμων από την εξάσκηση των κοινωνικών, πολιτιστικών και πολιτικών τους δικαιωμάτων.» Η καταπολέμησή του αποτελεί ένα από τα κεντρικά ζητήματα της κοινωνικής πολιτικής σήμερα.

Με αυτό τον όρο περιγράφουμε επίσης μια ή περισσότερες διαδικασίες που τελούνται σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο σε μια ορισμένη κοινωνία και έχουν ως αποτέλεσμα την συστηματική αδυναμία άσκησης κοινωνικών δικαιωμάτων ή την αδυναμία απόλαυσης κοινωνικών αγαθών, ή ακόμα, την αδυναμία πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες εξαιτίας μιας ιδιότητας ή μιας κατάστασης ή απλά ενός χαρακτηριστικού, που συγκεντρώνονται στο πρόσωπο ενός ατόμου, η ύπαρξη των οποίων το κατατάσσουν ενδεχομένως σε μία ή περισσότερες κοινωνικές ομάδες, ενώ η απουσία τους θα απέτρεπε κατά πάσα πιθανότητα την εμφάνιση του τελικού αυτού αποτελέσματος ως κοινωνικό φαινόμενο (Φωκιανού, 2013).

Ο αποκλεισμός αφορά συνήθως κοινωνικούς τομείς όπως η υγεία, η πρόνοια, η κοινωνική φροντίδα, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, η ψυχαγωγία και η εργασία.

Ωστόσο η βαθιά οικονομική κρίση και η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας έχουν ως αποτέλεσμα τη συνεχιζόμενη αύξηση των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων. Επομένως, το κράτος καλείται να ανταποκριθεί, όχι μόνο σε διευρυνόμενες, αλλά και σε διαφοροποιημένες ανάγκες και μάλιστα με τρόπο λιγότερο έκτακτο και περιστασιακό, σε σχέση με το παρελθόν (Φωκιανού, 2013).

1.2. Η ανάγκη των πληθυσμιακών ομάδων για διεθνή προστασία

Στο πλαίσιο της Σύμβασης του 1951 και του συμπληρωματικού, σε αυτήν, πρωτοκόλλου, το 1976, έχουν ορισθεί οι κατηγορίες των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας. Οι ομάδες αυτές εξετάζονται με βάση ορισμένες κοινές ιδιότητες που εμφανίζουν τα άτομα που τις πλαισιώνουν. Κάποιες από τις πληθυσμιακές, αυτές, επομένως, ομάδες είναι οι ακόλουθες:

Πρόσφυγας

Πρόκειται για άτομο που βρίσκεται εκτός της χώρας από την οποία κατάγεται ή προσφάτως διέμενε και αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτή, εξαιτίας σοβαρού και δικαιολογημένου φόβου εκδίωξης για εθνοφυλετικά, θρησκευτικά, πολιτικά ή κοινωνικά αίτια.

✚ Αιτών άσυλο

Αφορά το άτομο αυτό που αποζητά διεθνή προστασία σε κάποια άλλη χώρα, αφού, αναγκαστικά, εγκατέλειψε την δική του. Αιτών άσυλο, είναι κάθε άτομο του οποίου το αίτημα δεν έχει ακόμη εξετασθεί από τις αρχές της χώρας, στην οποία το έχει υποβάλλει. Σημαντική διευκρίνιση διέπει το γεγονός ότι δεν αναγνωρίζεται πρόσφυγας κάθε αιτών άσυλο, άλλα κάθε πρόσφυγας είναι κατ' αρχήν αιτών άσυλο.

✚ Εσωτερικά εκτοπισμένοι

Πρόκειται για άτομα που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους εξαιτίας των ένοπλων συγκρούσεων, εμφύλιων πολέμων, καταστάσεων παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φυσικών ή κοινωνικών καταστροφών και χάριν αυτών βρέθηκαν απομακρυσμένοι από την στέγη τους εντός, όμως, των ορίων της επικράτειας της χώρας τους.

✚ Επαναπατριζόμενοι

Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορά πρώην πρόσφυγες ή εσωτερικά εκτοπισμένους, οι οποίοι μετά το πέρας των δυσμενών καταστάσεων και κατόπιν αποκατάστασης της ασφάλειας επιστρέφουν σε εκείνη, αυθόρμητα ή οργανωμένα.

✚ Ανιθαγενείς ή απάτριδες

Αφορά άντρες, γυναίκες και παιδιά που δεν έχουν ιθαγένεια, δηλαδή δεν αναγνωρίζονται ως πολίτες κάποιου κράτους και λόγω αυτής της κατάστασης στερούνται βασικών δικαιωμάτων.

Πρόσφυγας ή μετανάστης; Έχει σημασία!

Εφόσον η παροχή προστασίας στους πρόσφυγες συντελεί μέλημα παγκοσμίως, κρίνεται απαραίτητη η αποσαφήνιση των όρων μετανάστης και πρόσφυγας, με σκοπό την αποφυγή της σύγχυσης μεταξύ των δύο. Η Ύπατη Αρμοστεία (Υ.Α.) διαλευκάνει τις 2 ορολογίες, επεξηγώντας τους μείζονες λόγους για τους οποίους οι δύο διαφορετικές έννοιες δεν πρέπει επομένως να συγχέονται, τόσο από την σκοπιά της πολιτικής προστασίας όσο και από την σκοπιά της κοινωνικής προσέγγισης του ζητήματος. Ακόμη και για τα ίδια τα άτομα που ανήκουν, ή σε κάποιον βαθμό εμπλέκονται σε αυτές τις δύο ξεχωριστές ομάδες, η διαλεύκανση του τοπίου, τους ευνοεί, αφού είναι σημαντικό να γίνονται ξεκάθαρα τα δικαιώματα του κάθε πολίτη και ατόμου που συντελεί τμήμα της εκάστοτε πολιτείας. Έτσι, μετανάστες είναι άτομα που εγκατέλειψαν την πατρίδα τους λόγω οικονομικών αιτιών, για εξεύρεση εργασίας, ούτως ώστε να βελτιώσουν τις ζωές των ίδιων και των οικογενειών τους. Ακόμη, μπορεί να πρόκειται για άτομα που επιδιώκουν την απόκτηση πρόσβασης στην παιδεία, την οικογενειακή επανένωση, ή σε άλλες κοινωνικές παροχές. Άλλοι μετακινούνται για να ανακουφιστούν από τις αρνητικές συνέπειες φυσικών καταστροφών, λιμών ή καταστάσεων απόλυτης φτώχειας.

Έτσι, σύμφωνα με την ανωτέρω θεώρηση, τα κριτήρια και καθεστώτα στα οποία ένας πρόσφυγας εμπίπτει, δεν συνάδουν με αυτά του μετανάστη. Τα άτομα που εγκαταλείπουν για τα παραπάνω αίτια την χώρα τους, δεν θεωρούνται συνήθως πρόσφυγες από το διεθνές δίκαιο. Πάραυτα, οι παράγοντες που οδηγούν σε μετακίνηση είναι πολύπλοκοι. Η συνθετότητα των κινήτρων πυροδοτεί την συχνή σύγχυση των δύο και εμπίπτουν παραγκωνίσεις σε αιτήματα διεθνούς προστασίας. Εξάλλου, καμία κατηγορία μεταναστών δεν δικαιούται την αντίστοιχη διεθνή προστασία για τους πρόσφυγες.

Όλες οι πληθυσμιακές ομάδες που εξετάστηκαν στην παρούσα υποενότητα προστατεύονται από την διεθνή κοινότητα, κλιμακωτά, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν, οι χώρες υποδοχής τους, είναι υποχρεωμένες να τους παρέχουν, επίπεδο διαβίωσης που να διασφαλίζει την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου (McConnell, 2016).

1.3. Οι επιλογές ενός Πρόσφυγα

Όλες οι πολιτικές προστασίας, το διεθνές δίκαιο, οι νόμοι, τα πλαίσια και οι συμβάσεις, αποβλέπουν στην δημιουργία ενός καθεστώτος προστασίας των ατόμων που απειλούνται και εξαναγκάζονται να βιώνουν πολέμους. Παράλληλα, στόχος, εκτός της ασφάλειας των προσφύγων, είναι και η ασφάλεια της ισορροπίας των κρατών και η διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων, που πιο συνηθισμένα δεν μπορούν να προβλεφθούν (Κοκτσίδου, 2017).

Πράγματι, οι μηχανισμοί αρωγής για τους πρόσφυγες, φαίνεται να προσφέρουν βιώσιμες λύσεις τόσο σε αυτούς, όσο και στα κράτη-μέλη που τους φιλοξενούν. Όπως και στο επόμενο κεφάλαιο (το 2^ο) θα αναφερθεί, οι προσεγγίσεις αυτές διαφέρουν σημαντικά από την θεωρία στην πράξη, ή και αν όχι, η πράξη δεν καλύπτει όλο το φάσμα των κατευθύνσεων που τα διεθνή κείμενα και οργανισμοί έχουν προσδώσει.

Το μικρό αυτό υποκεφάλαιο, κλείνει, με την παρατήρηση του Alexander Betts (2016), ότι «οι πρόσφυγες έρχονται αντιμέτωποι με μία σχεδόν αδύνατη απόφαση, η οποία περιλαμβάνει τρεις βασικές επιλογές». Αυτές είναι:

- ✚ Η εθελοντική μετακίνηση σε κάποιο κοντινό προσφυγικό καταυλισμό,
- ✚ Η μετακίνηση και εγκατάσταση σε μία αστική περιοχή, σε κάποια γειτονική χώρα, και τέλος,
- ✚ Η μετακίνηση σε άλλη χώρα, μέσω ενός επικίνδυνου ταξιδιού.

Η τελευταία, αφορά μίαν όλο και περισσότερο αυξανόμενη, επιλογή τα τελευταία χρόνια. Ακόμη και αυτή, όμως, συγκροτεί οικιοθελή απόφαση, όπως και οι δύο προηγούμενες, τις οποίες λαμβάνει ένας πρόσφυγας, οραματιζόμενος το ασφαλέστερο μέλλον. Υπάρχει όμως και μια τέταρτη κατηγορία, η οποία δεν είναι τόσο επιλογή, του εναντίου, καταναγκαστική «τακτοποίηση», θα μπορούσε κανείς να πει. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν συμπεριλήφθηκε στην ανωτέρω κατάταξη. Πρόκειται για την δημιουργία κλειστού τύπου προαναχωρησιακών κέντρων (Κ.Τ.Π.Κ.) φιλοξενίας προσφύγων. Είναι μια νέα απόφαση που η ελληνική κυβέρνηση, προσφάτως, θέσπισε, και η σύγχυση που απέφερε στην ελληνική κοινωνία είναι μεγάλη. Η ιδέα δεν είναι νέα, η εφαρμογή της όμως στην πράξη υπήρξε ανέκαθεν ένα ταμπού για το ελληνικό πολιτικό σύστημα.

Εκτεταμένη επεξήγηση των κινήτρων και πολιτικών γύρω από το θέμα των Κ.Τ.Π.Κ. θα γίνει σε επόμενο κεφάλαιο (βλέπε υποκεφ. 5.5). Αναλύοντας τον όρο που στην προσπάθεια αυτή έχουν προσδώσει, δεν φαντάζει κρίσιμη ούτε η λέξη «κλειστό» ούτε η λέξη «κέντρο». Το κατά πόσο θα πετύχουν να είναι προαναχωρισιακά είναι αυτό που έχει προκαλέσει τις περισσότερες ενστάσεις. Η εννοιολογική προσέγγιση του όρου αφορά σε σημεία, που θα φιλοξενηθούν εκδιωγμένοι άνθρωποι, για ορισμένο διάστημα, ενόσω θα συντελούνται ταχείς και αδιάβλητες διαδικασίες που είτε θα τους οδηγούν στα «σπίτια» τους είτε θα τους εμπερικλείουν, με νόμιμες διαδικασίες, στο καθεστώς του ασύλου. Ειδάλλως, η κυβέρνηση θα αποτύχει στην αρχική της μέριμνα και μάλιστα, σε μικρό χρονικό διάστημα δεν θα γίνεται λόγος για κέντρα, αλλά για γκέτο.

Tags: #ΚΛΕΙΣΤΟ ΠΡΟΑΝΑΧΩΡΗΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

1.4. Γενικό Πλαίσιο & Ευρωπαϊκά Εγχειρίδια

Σαν γενικό πλαίσιο εννοείτε η μέθοδος σύλληψης της ιδέας και της ευρύτερης δομής άσκησης της κοινωνικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Σε δεύτερο πλάνο, στο κομμάτι της εφαρμογής των πολιτικών αυτών, και κανόνων, που προηγουμένως έχουν θεσπιστεί, όπως αναφέρθηκε, για όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και τα εθνικά συστήματα τους, επικρατεί ποικιλομορφία σχετικά με τον τρόπο τήρησης αυτών, εάν και εφόσον υπάρχει. Απλούστερα, η κάθε χώρα βρίσκεται σε θέση να επιλέξει, η ίδια, αν θα προσαρμόσει στο νομοθετικό της μοτίβο τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις ιδιομορφίες και παραδόσεις κάθε κράτους, ειδικά σε τομείς όπως αυτοί της κοινωνικής προστασίας.

Βασικότερο στοιχείο της συγκεκριμένης αναπτυξιακής πολιτικής του παρόντος γενικού πλαισίου, το οποίο και θα αναλυθεί, είναι η εξάλειψη του ηχηρού και πολύπλευρου χαρακτήρα του κοινωνικού αποκλεισμού και οι επιμέρους πολιτικές κοινωνικής ένταξης. Αυτή είναι η απάντηση που η Ε.Ε. δίνει, αφού μέσω αυτού του πλέγματος, πολυδιάστατων πολιτικών δράσεων και παρεμβάσεων, οι οποίες εντάσσονται στον στρατηγικό στόχο της κοινωνικής συνοχής που τα τελευταία έτη

αποτελεί κεντρικό στόχο της, πρόκειται να αντιμετωπιστεί το φάσμα του κοινωνικού αποκλεισμού και να δοθούν λύσεις σε ομάδες του πληθυσμού που απειλούνται.

Έτσι, μετά το 2000 και μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, το οποίο ανέδειξε την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την εξάλειψη της φτώχειας, όλες οι χώρες διαμόρφωσαν πολιτικές κοινωνικής προστασίας, οι οποίες συμβαδίζουν, ως επί το πλείστον, με το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Μοντέλο» (Ε.Κ.Μ.). Πρόκειται για ένα μοντέλο που δημιουργήθηκε αφενός για την διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής μεγέθυνσης και της κοινωνικής συνοχής και αφετέρου για την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για όλους, το δικαίωμα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και στην υποστήριξη των εργαζομένων. Σε γενικές γραμμές, πρόκειται για ένα μοντέλο που προφέρει ένα «κάποιο» επίπεδο κοινωνικής προστασίας για όλους τους πολίτες και στοχεύει στην μεγαλύτερη, κατά το δυνατόν, διατήρηση της ισορροπίας, αυτής που συνεχώς τείνει να διαταράσσεται τόσο λόγω της οικονομικής πολιτικής εντός της Ε.Ε. όσο και λόγω των κοινωνικών συνθηκών διαβίωσης. Εν κατακλείδι, ο εκσυγχρονισμός του Ε.Κ.Μ. προκύπτει από τους κεντρικούς άξονες ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής που θέσπισε η ευρωπαϊκή αυτή στρατηγική.

Σε εθνικό επίπεδο, τώρα, η στρατηγική για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη σήμερα απεικονίζεται στην Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η οποία περιλαμβάνει (Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, 2006):

- ✚ Τα κείμενα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΔΕΝ) 2006-2008,
- ✚ Τα κείμενα της Εθνικής Έκθεσης Στρατηγικής για τις Συντάξεις (ΕΕΣΣ) 2006-2008 και
- ✚ Τα κείμενα της Εθνικής Έκθεσης για την Υγεία και τη Μακροχρόνια Φροντίδα 2006-2008.

Από όλα τα παραπάνω, είναι διακριτό ότι για την δημιουργία μια συνεκτικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής κοινωνικής υποστήριξης, απαιτείται τόσο καλός συντονισμός δράσεων που να αφορά στην κοινωνική ένταξη και προστασία όσο και ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής, τόσο σε περιφερειακό όσο και τοπικό επίπεδο.

Κεφάλαιο 2^ο

[Χωρικοί αποκλεισμοί & προσπάθειες υπέρβασής τους
στην συγκυρία της Παγκόσμιας Κοινωνικής Κρίσης]

2. Χωρικοί αποκλεισμοί & προσπάθειες υπέρβασής τους στην συγκυρία της Παγκόσμιας Κοινωνικής Κρίσης

Η ανεύρεση καταφυγίου είναι το βασικότερο μέλημα στον αγώνα για την επιβίωση, εν' όψει μιας ανθρωπιστικής κρίσης που τώρα ξεκινά. Μείζονος σημασίας, ακολούθως, είναι η παροχή ασφάλειας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Το πλέον διαδεδομένο και δημοφιλές μέσο παροχής καταφυγίου, για όσους αναζητούν άσυλο, είτε εντός είτε εκτός συνόρων, είναι η διαμόρφωση κατασκηνώσεων, τους επονομαζόμενους προσφυγικούς καταυλισμούς (*refugee camps*). Οι καταυλισμοί αυτοί, όπου διαμένουν σήμερα εκατομμύρια εκτοπισμένοι άνθρωποι ανά τον κόσμο, ποικίλουν ως προς την μορφή τους, το βαθμό οργάνωσης, τις δομές και παροχές, τα υποκείμενα διαχείρισης και τις ελευθερίες που παρέχουν (Καρακώστας, 2017). Πιθανολογείται ότι εκεί ακριβώς οφείλετε και το γεγονός ότι κατά καιρούς έχουν αποδοθεί πολλές και διαφορετικές ορολογίες προκειμένου να περιγραφούν οι χώροι αυτοί, στην επεξηγηματική τους πολυπλοκότητα δηλαδή, με αποτέλεσμα να προκύπτουν παρερμηνείες και ασάφειες. Πράγματι, δεδομένης της επικράτειας τόσο των μεν όσο και των δε μορφών στον χώρο, σήμερα, οι διφορούμενοι ορισμοί στους τομείς πολιτικής και στα επίπεδα διερεύνησης του ζητουμένου, είναι συχνό να ενυπάρχουν. Έτσι, οι καταυλισμοί μπορεί να είναι είτε οργανωμένοι, οπότε το στήσιμο και τη διαχείριση αναλαμβάνουν τα κράτη φιλοξενίας, η Ύπατη Αρμοστεία (Υ.Α.) και οι διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.), είτε αυτοδημιούργητοι/ εξ αυθαιρέτου συγκροτημένοι καταυλισμοί, οι οποίοι επίσης ελέγχονται σε κάποιο βαθμό ενώ, μάλιστα, περιστασιακά βοηθιούνται. Στην παρούσα διατριβή, χάριν ευκολίας, ο όρος «προσφυγικός καταυλισμός» ή απλά «καταυλισμός», χρησιμοποιείται με μια αυθαιρεσία γενίκευσης, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες που αυτοί εμφανίζουν ανά περίπτωση, οι οποίες άλλωστε δεν είναι πάντοτε ευκρινείς.

2.1. Αποκλεισμός από την πατρίδα & αναζήτηση του «Δικαιώματος στον τόπο»

Τα αίτια που ξεριζώνουν έναν πρόσφυγα και τον οδηγούν στην αναγκαστική μετεγκατάσταση είναι από μόνα τους ικανά να διαμορφώσουν συνθήκες αποκλεισμού

για τον ίδιο και την οικογένεια του. Οι σύγχρονες μορφές που ο αποκλεισμός αυτός, από την μετεγκατάσταση και έπειτα, μπορεί να λάβει, διακρίνονται σε τρία επίπεδα:

A. Στον αποκλεισμό, όπως ήδη αναφέρθηκε, από την πατρίδα.

Αναλύοντας εκτενέστερα την πρώτη μορφή αποκλεισμού των προσφύγων, συνειδητοποιείται η άμεση συνεπαγωγή αυτής, με τα φαινόμενα του βίαιου αποκλεισμού και της υστέρησης των βασικών, στοιχειωδών δικαιωμάτων του αξιοπρεπούς βιοπορισμού.

B. Στον αποκλεισμό από τον τόπο προορισμού.

Στο δεύτερο επίπεδο αποκλεισμού, εσωκλείεται ο έλεγχος της ελευθερίας κινήσεων των προσφυγικών ροών στον χώρο και ο παραγκωνισμός του δικαιώματος επιλογής του τόπου εκείνου που θα ξαναστήσουν την ζωή τους. Εξάλλου, η πολιτική των κλειστών συνόρων ενέτεινε το φαινόμενο του αποκλεισμού, αφού απαγορεύει ρητώς την ελεύθερη κινητικότητα των προσφύγων και αρνείται την παροχή ασύλου σε πρόσφυγες διαφόρων χωρών.

Γ. Στον αποκλεισμό από τον τρόπο ζωής της πολιτείας.

Το τελευταίο, αυτό, στάδιο αποκλεισμού πράττει με σκοπό την απομόνωση των σημείων διαμονής των προσφύγων από την σύγχρονη αστική ζωή. Τα μέσα, με τα οποία πραγματοποιούνται οι συνεχείς έλεγχοι εντός των καταυλισμών και οι περιορισμοί που υποβάλλονται στους πρόσφυγες, ελέγχοντας τα ενδεχόμενα παραβίασης των ορίων καταυλισμού και εξωτερικής κοινωνίας, αποτρέπουν την διέλευση των ανθρώπων αυτών στην ζωή της πόλης και στα δικαιώματα που η σύγχρονη αστική ζωή προσφέρει. Με τον τρόπο αυτό υποχρεώνονται να βιοπορίζονται χωρίς το δικαίωμα διεκδίκησης των απαραίτητων, για μια αξιοπρεπή διαβίωση, πόρων και αγαθών (Χάγιου, 2016).

Ο αποκλεισμός και η αποξένωση από το κοινωνικό γίνεσθαι εξαρτάται ισόποσα από δυο πολιτικές εφαρμογής και διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος. Πρώτον, την επιλογή χωροθέτησης των προσφύγων και δεύτερον, την περίφραξη και τους περιοριστικούς δεσμούς, που σε κάθε περίπτωση καταβάλλονται. Οι καταυλισμοί χωροθετημένοι μακριά από τις πόλεις και άλλα αστικά κέντρα, οριοθετημένοι και συχνά περιφραγμένοι, δημιουργούν μια διάκριση μεταξύ του εξωτερικού και του

εσωτερικού τοπίου και απομακρύνουν τα άτομα από την αστική ζωή (Turner, 2016). Κακά τα ψέματα, ανέκαθεν στο άκουσμα αφίξεων προσφυγικών ροών, οι τοπικές κοινωνίες ταρασσόνταν και η ανασφάλεια των κυβερνήσεων τις οδηγούσε σε εντολές περιφραξής και αποξένωσης του χώρου του καταυλισμού, γεγονός που απεικονίζει το αίσθημα φόβου.

Ορμώμενος από την τοποθέτηση του Agier (2011) στο βιβλίο του περί προσφυγικών καταυλισμών και κυβερνητικών φορέων, ο Bachelet (2011) επεξηγεί, ότι πέραν του χωρικού αποκλεισμού που οι πρόσφυγες βιώνουν, γνωρίζουν και τον κοινωνικό αποκλεισμό από τις τοπικές κοινωνίες, αφού δεν αντιμετωπίζονται ως ευπρόσδεκτοι σε ζητήματα κουλτούρας και κοινωνικής συμπεριφοράς. Η τοπική κοινωνία είναι, σχεδόν πάντα, ιδιαίτερος επιφυλακτική, αν όχι αρνητική απέναντι στους πρόσφυγες. Έτσι, το αίσθημα παραμένει και οι δυσκολίες ένταξης διογκώνονται. (Turner, 2016).

Τα σημεία που εγκαθίστανται, αποβλέπουν στην επίτευξη της απομόνωσης και αποξένωσης από τον λοιπό πληθυσμό της εκάστοτε περιοχής διέλευσης προσφύγων. Σύμφωνα με τον Kibreab (2007), οι προσφυγικοί καταυλισμοί κατασκευάζονται με τρόπο τέτοιο, ώστε να αποτελούν τον καταλληλότερο, προς εγκατάσταση προσφύγων, χώρο, ενώ παράλληλα ενεργούν ως μια τεχνολογία χωρικού διαχωρισμού που λειτουργεί περιοριστικά (Darling, 2018). Υπήρξε άραγε, ποτέ, η σκέψη για ενδεχόμενη επίτευξη αντιδιαμετρικά αντίθετων συνεπειών; Ενυπήρχε ο φόβος ενδεχόμενης γένεσης «γκέτο» σε αποξενωμένες περιφραγμένες περιοχές; Αφού η απομόνωση μειώνει την ικανότητα ενσωμάτωσης των προσφύγων στην ευρύτερη κοινότητα και την πρόσβαση τους στους πόρους της χώρας υποδοχής, περιθωριοποιώντας και αποκλείοντας τους από άτομα, μέρη και δρώμενα, το αίσθημα της αυτόνομης εξέλιξης και δημιουργίας σθεναρών δεσμών, που ενισχύουν το αίσθημα της ομάδας, πυροδοτείται και η εμφάνιση του φαινομένου της γκετοποιημένης κοινότητας δεν προξενεί απορίες.

Το 1993, ο Agamben, ένας ιταλός πολιτικός φιλόσοφος του Πανεπιστημίου της Βερόνας, δημοσιεύει ένα κείμενο στο οποίο έκανε λόγο για την κοινωνική υπόσταση των προσφύγων, μέσα στο οποίο υποστηρίζει ότι η αποδυνάμωση των προσφύγων αντικατοπτρίζει την σαφή απομάκρυνσή τους από την κοινωνία (Schuilenburg, 2008). Οι πρόσφυγες στεγάζονται σε καταυλισμούς και αποσυνδέονται από την πολιτική της ανθρωπιστικής σφαίρας. Σαφώς, εκεί ο πρόσφυγας μπορεί να διευθετήσει την

στοιχειώδη επιβίωσή του, πάραυτα διαβρώνεται, όμως, η αξιοπρέπειά του, στερείται βασικών αναγκών, ελευθερίας και αναφαίρετων, κατά τα άλλα, δικαιωμάτων του, ενώ συγχρόνως θεωρείται «πρόβλημα» και «εχθρός» της ομογένειας της πολιτείας, μέσα στην οποία, πλέον, υπάγεται. Με αυτόν τον τρόπο μετατρέπεται ο πρόσφυγας σε άτομο χωρίς βασικά δικαιώματα προστασίας και ασφάλειας, χωρίς νομική και κοινωνική αναγνώριση και χωρίς πολιτική ισχύ (Κουτσονικολή & Παλαπάνης, 2017).

2.2. «Περιορισμός & Εξαίρεση» της πληθυσμιακής κινητικότητας

Οι νεοαφιχθέντες, σε καταυλισμούς, πρόσφυγες βιώνουν απευθείας την αποκοπή από την υπόλοιπη κοινωνία, εφόσον εξ' αρχής οι υπερφορτωμένες κυβερνήσεις «αποθηκεύουν» τον αφιχθέντα μεταναστευτικό όγκο σε τόπους «εξαίρεσης». Η έννοια των καταυλισμών κάθε μορφής, συντελεί από μόνη της μια παρένθετη χωρική δομή μέσα στο κράτος (Slaughter, 2009) με ανεξάρτητη λειτουργική υπόσταση, η οποία διαρθρώνεται στον αυτόνομο χώρο του καταυλισμού, την εδαφική έκταση, δηλαδή, που αυτός καταλαμβάνει στον χώρο. Η δομή αυτή διαθέτει, ακόμη, δικούς της κατοίκους, δικές της ιδεολογίες και κουλτούρα, ενώ δεν είναι απίθανο να υπάρχουν και δημόσιες παροχές, όπως είναι η εκπαίδευση, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η υγειονομική περίθαλψη, κ.α. (Puggioni, 2016). Η κρατική συνεισφορά από «έξω προς τα μέσα» συχνά εκλείπει, ενώ οι συναναστροφές έχουν μορφή επιβολής δυνάμεων και άσκησης εξουσίας. Αυτή η διαχείριση, θέτει τον καταυλισμό σε κατάσταση εξαίρεσης, όπου δεν ισχύουν οι κυβερνητικοί κανόνες της υπόλοιπης κοινωνίας, και εκείνος λειτουργεί κάτω από περιοριστικούς όρους.

Η συνθήκη αυτή, είναι ικανή και αναγκαία, να δομεί ένα ασύνδετο και εκτοπισμένο τοπίο, σε σχέση με το σύνολο, όπου διαμένουν **άνθρωποι**, στους οποίους αμφιταλαντεύεται η ταυτότητα, η ψυχοσυνθεσιακή υπόσταση και ο ακέραιος διακριτός χαρακτήρας, την στιγμή που διαβιούν κάτω από το πέπλο της αφάνειας.

Εκείνος που μίλησε για τους καταυλισμούς που τίθενται σε «κατάσταση εξαίρεσης» εκ του κοινωνικού συνόλου, ήταν ο Agamben στην θεώρηση του περί χωροταξικών ζητημάτων των καταυλισμών (1998). Εκεί σχολιάζονται τα ετερογενή ζητήματα εξαίρεσεων που διέπουν τις σύγχρονες κοινωνίες, και αναλύεται το παράλογο της

απόσπασης δομών που γεννώνται και υπάρχουν στο ίδιο κομμάτι γης, αλλά εξαιρούνται της νομικής τάξεως. Με άλλα λόγια οι δομές εγκλεισμού είναι η «κρυφή μήτρα» του σύγχρονου πολιτικού χώρου και η τεχνική της κυβέρνησης να αποκλείει, να περικλείει και να εξαλείφει εκείνους που απειλούν την ασφάλεια του κράτους. (Βούζα, 2017). Ο Agamben (1998) θεωρεί τους πρόσφυγες άτομα που στερούνται κάθε είδους επίσημης νομικής προστασίας και τους κατατάσσει στην κατηγορία που ονομάζει «homo sacer». Στην κατηγορία αυτή τα άτομα βρίσκονται στο «έλεος» των κυβερνητικών αποφάσεων και στερούνται κάθε είδους πολιτικής προστασίας. Η όλη απεικόνιση της κατάστασης αφορά σε μια υπόσταση απαλλαγμένη από την ρεαλιστική ιδιότητα του πολίτη και ανταποκρίνεται σε ένα διαφορετικό, έτερο ανθρωπιστικό καθεστώς που διαχειρίζεται αυθαίρετως αυτήν την «γυμνή ζωή», όπως ο Agamben την αποκαλεί και όπου την ανάγει (Agamben, 1998).

2.3. Υπέρβαση των Φραγμών & μορφές « Κυριαρχίας»

Το παρόν υποκεφάλαιο, όπως και όλες οι θεωρήσεις του παρόντος κεφαλαίου, είναι άμεσα συνυφασμένες μεταξύ τους. Ανθρωπιστικοί και κυβερνητικοί φορείς επιτρέπουν στους πρόσφυγες να αποκτούν τα απαραίτητα, για την επιβίωσή τους, αγαθά, και αυτό για τους ίδιους είναι συνεισφορά. Η έλλειψη πολιτικής άποψης και έκφρασης, η αδυναμία υπεράσπισης των αναφαίρετων δικαιωμάτων και η ελευθερία κινήσεων, εγκλωβίζουν τα άτομα σε μια ζωή αναμονής και εξάρτησης, από μια κρατική εξουσία της «κυριότητας» και της «κυριαρχίας». Έτσι, η πρώτη επιλογή είναι ο ενστερνισμός ενός τρόπου ζωής που προωθεί την «σιωπή» και την απλή αποδοχή της ευημερίας, - και μάλιστα ως μέγα αγαθό-, ενώ η δεύτερη, πυροδοτεί την αντίσταση, την κατά κόσμων «υπέρβαση των φραγμών», που οι κρατικές εξουσίες θέτουν.

Σύμφωνα με έμπειρους θεωρητικούς, ο καταυλισμός ισοδυναμεί με «μια τεχνολογία φροντίδας και ελέγχου» και η χωρική διαχείριση αυτού είναι το κύριο εργαλείο άσκησης της πειθαρχικής εξουσίας μέσα στον καταυλισμό (Βούζα, 2017). Θα υπήρχε, άραγε, φροντίδα, αν αυτή δεν εξασφάλιζε στους «ανωτέρους» τον έλεγχο της έγκλειστης δομής, στην οποία αυτή παρέχεται; Τέτοιου είδους απορίες προξενούνται,

καθώς οι πολιτικές ελέγχου και διαχείρισης των κινήσεων και των δομών ενισχύονται και αποκτούν ροή σε αυστηρά οργανωμένους χώρους. Η τεχνοτροπία επιτήρησης των φυσικών σχεδιασμών καταυλισμού, καταφέρνει να παράγει «υποκείμενα» προσφύγων με ανάρμοστες συμπεριφορές (Fargues & Fandrich, 2012).

Είναι εξαιρετικά σύνθετο ένας καταυλισμός να είναι αυτόνομος. Στις περισσότερες, μάλιστα, περιπτώσεις, είναι πλήρως εξαρτημένοι από την κρατική μέριμνα και βασίζονται εξ απολύτου σε εξωτερική συνεισφορά. Αυτό σημαίνει ότι σχεδιάζονται, δημιουργούνται και διοικούνται κάτω από την σκέπη των ανθρωπιστικών και κυβερνητικών φορέων, όπως και σε προηγούμενη παράγραφο, ειπώθηκε. Έτσι, δεν προκύπτουν αξιόλογες ευκαιρίες και προοπτικές εξέλιξης και, όπως και ο Agier (2011) έχει σχολιάσει, οι πρόσφυγες συντελούν για μια κοινωνία «δευτερογενή υποκείμενα ανησυχίας» όταν εφαρμόζονται τέτοιες τεχνικές αντιμετώπισης.

Ανθρωπιστικά προγράμματα, που αποβλέπουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος που ενυπάρχει στις περισσότερες κοινωνίες σήμερα, διεξάγουν προσπάθειες που στοχεύουν στην «περίθαλψη» των θυμάτων αυτής της πολιτικής καταστροφής. Έτσι, παράσχουν βοήθεια, προκειμένου να μην αμφισβητηθεί εκ νέου η επιβίωση και διαβίωση τους. Ο ελαττωματικός κρίκος αυτής της αλυσίδας προσφοράς, είναι η έλλειψη στόχων που θα αποβλέπουν στην ένταξη των ατόμων στις κοινωνίες και στις πόλεις. Δρα, με στόχο την συνεισφορά αλλά προάγει την απόκλιση. Τα μέσα και οι τεχνικές δράσεων κρίνονται επιφανειακά και αδύναμα να υπερασπιστούν τα πραγματικά δικαιώματα των προσφύγων. Μήπως ο τρόπος προστασίας είναι περισσότερο μια μορφή φυλάκισης για αυτούς; Η απάντηση είναι σαφέστατη εφόσον η απουσία βούλησης των προσφύγων, είτε σαν άτομα είτε ως μάζα, και η απόκλιση αυτών από την ενεργό συμμετοχή στα κοινά, είναι ανά τον κόσμο ευρέως αναγνωρισμένη και γνώριμη.

2.4. Χωρικός Αποκλεισμός – Η αναζήτηση του «Δικαιώματος στην πόλη» & η συγκρότηση μιας αυτόνομης προσφυγικής πολιτείας

Ο προσφυγικός καταυλισμός δεν διαθέτει μονάχα χωρική υπόσταση, αλλά περιλαμβάνει την κοινωνική αλληλεξάρτηση του έσω με του έξω χώρου, δηλαδή των

προσφύγων με την λοιπή κοινωνία. Συν τοις άλλοις, μια τέτοια δομή, τυλώνει στον χρόνο, και από προσωρινή μετατρέπεται σε μόνιμη. Σήμερα, οι παρατεταμένες προσφυγικές καταστάσεις (Protracted Refugee Situations), που θα αναλυθούν στο 5^ο κεφάλαιο της δεδομένης προπτυχιακής διατριβής (βλέπε υποκεφ. 5.4), αναδιαμορφώνουν πλέον την κοινή γνώμη και ορίζουν τον κανόνα. Το αποτέλεσμα είναι η μακροχρόνια αδρανής παραμονή προσφύγων σε συνθήκες εγκλεισμού. Δεν τίθεται, φυσικά, το ζήτημα της ασφάλειας για τις ζωές τους, που, σαφώς, είναι το πρωτίστως σημαντικότερο, παραμένουν, όμως, ανεκπλήρωτα βασικά δικαιώματα ένταξης που σχετίζονται με την οικονομική, κοινωνική και ψυχοσυναισθηματική ζωή τους.

Η Διεθνής Ανθρωπιστική Τάξη, ένα έργο που συνέθεσε ο Michael Barnett το 2010, «μίλησε» για τις θεμιτές τεχνικές οργάνωσης και κατασκευής ενός καταυλισμού, ώστε να αποβλέπουν στον σχεδιασμό ενός νέου οικισμού και όχι απλώς στην διαμόρφωση ενός πρόχειρου καταφυγίου έκτακτης ανάγκης. Εμπνευσμένος από το όραμα «city as a camp» του F. Cuny και την εφαρμογή του στον καταυλισμό Choloma στην Ονδούρα το 1974, ο Barnett (2010) ασχολήθηκε με την ανάλυση των μεταβολών στην μορφή του καταυλισμού και των διακριτών εξελίξεων που προκλήθηκαν εκεί.

Οι εξελίξεις αυτές κατηγοριοποιήθηκαν, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο εξέλιξαν τον, πλέον, «οικισμό» και αναλύθηκαν από τον Barnett (2010) σε φάσεις. Η πρώτη φάση αφορά στον τομέα των πρωτοβουλιών. Πρώτα, οι πρόσφυγες διέμεναν, σύμφωνα με την προτροπή των ανθρωπιστικών οργάνωσεων, και εκτελούσαν τις οδηγίες που τους δίνονταν. Μετά την εφαρμογή του «city as a camp», οι πρόσφυγες λειτουργούσαν αυτόνομα και ανέπτυσαν τα ένστικτα τους στον χώρο του καταυλισμού. Έτσι, το δεύτερο στάδιο αφορά στην υλοποίηση της αναδιοργάνωσης του εσωτερικού ιστού και στην εφαρμογή των ιδεών που οι ίδιοι επινόησαν. Αυτές, είχαν να κάνουν σχέση με την επανεγκατάσταση των σκηνών σε νέες θέσεις, με συνενώσεις μονάδων, με μετεγκατάσταση των υπηρεσιών σε κεντρικό σημείο και με την ίδρυση οργάνωσεων κάθε τύπου. Η δράση αυτή έδωσε κίνητρα για την ανάπτυξη κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων τόσο εντός του καταυλισμού όσο και μεταξύ αυτού και της «έξω» κοινωνίας. Ο συνδυασμός των 2 ανωτέρω σταδίων οδήγησε στην καθεαυτό οικειοποίηση του χώρου και αυτή με την σειρά της στο τρίτο στάδιο εξέλιξης του καταυλισμού, που αφορά στην μονιμοποίηση

των προσωρινών, κατά τα άλλα, εγκαταστάσεων που περιέχει. Η μετάβαση αυτή, από το προσωρινό στο μόνιμο, αλλάζει την αρχική σκοπιμότητα της δομής και προξενεί τόσο χωρικές όσο και κοινωνικές αναταράξεις. Παρόλα αυτά, ο F. Cuny και η ομάδα του, το 1998, είδαν τις αλλαγές αυτές σαν εξελίξεις για την ιστορία των προσφυγικών καταυλισμών. (Barnett, 2010)

Σύμφωνα με το βιβλίο του Agier (2002), η μαζική χρήση της ιδέας των καταυλισμών ως μέσο για την εγκατάσταση των προσφύγων μπορεί να αποβλέπει σε δύο διαφορετικές προσεγγίσεις του τοπίου:

- ✚ Η πρώτη παράθεση αφορά στην δημιουργία ενός παγκόσμιο χώρου παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας σε πληγέντες πληθυσμούς.
- ✚ Η δεύτερη, προβλέπει στον σχηματισμό μιας νέας κοινωνικο-χωρικής μορφής, εμπνευσμένη από την αποτύπωση της ιδέας των «city-camps». Έτσι, ενώ οι καταυλισμοί δημιουργήθηκαν ως ένας προστατευτικός μηχανισμός σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και απέβλεπαν στην εξασφάλιση της ασφάλειας και της αξιοπρεπούς επιβίωσης των πληγέντων ατόμων, μετατρέπονται, τώρα, σε μόνιμες δομές, μέσα στις οποίες αναδύονται κοινωνικές και πολιτισμικές πολυπλοκότητες και δημιουργούνται νέες ταυτότητες.

Για τον Agier (2002), οι καταυλισμοί είναι θεμιτό να διαθέτουν τα χαρακτηριστικά της δεύτερης προσεγγίσεως, αυτής των πρωτοβουλιών και της ενεργού διεκδίκησης των δικαιωμάτων, μέσα και έξω από τις προσφυγικές δομές. Σύμφωνα με αυτά, και με όλα εκείνα που αναγράφονται και σχολιάζονται στο παρόν υποκεφάλαιο, προκύπτει η πολύπλευρη όψη και το σύνθετο περιεχόμενο των καταυλισμών φιλοξενίας προσφύγων. Διφορούμενο είναι, το γεγονός ότι από την μια αντιμετωπίζουν τους κατοίκους τους ως μια ομοιόμορφη και καθολική μορφή, και από την άλλη, είναι ικανοί να μεταβάλλονται, αλλάζοντας όψη, με εξαιρετική προσαρμοστικότητα λόγω της συνύπαρξης με διαφορετικής κουλτούρας ανθρώπους.

Κεφάλαιο 3^ο

[Η εξέλιξη των προσφυγικών ροών ιστορικά έως και σήμερα]

3. Η εξέλιξη των προσφυγικών ροών ιστορικά έως και σήμερα

3.1. Ιστορική Αναδρομή

Καθ' όλη την εξελικτική διάρκεια του προηγούμενου αιώνα, λάβανε χώρα μεγάλοι, σε όγκο και σημασιολογία, πόλεμοι, καθοριστικοί, θα έλεγε κανείς, για το ιστορικό αποτύπωμα του «προσφυγικού». Μετά την λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η ορολογία έγινε γνωστή απ' άκρη σ' άκρη του πλανήτη και η βαριά έννοια που έκρυβε μέσα του ο όρος, αναγνωρίσιμη και κατανοητή. Έτσι, φορείς και αρμόδιοι, αφού και εφόσον κατανόησαν ότι η προστασία των προσφύγων απαιτούσε συντονισμένη και διεθνή δράση, προέβησαν στην παροχή αφενός αλληλεγγύης και υποστήριξης και αφετέρου πρακτικής και ουσιαστικής προσφοράς βοήθειας.

Ο πρώτος διεθνής οργανισμός διακρατικής συνεργασίας που προσπάθησε να βοηθήσει στο προσφυγικό πρόβλημα, ήταν η Κοινωνία των Εθνών (Κ.τ.Ε.), η οποία ιδρύθηκε το 1919 στο Παρίσι, αμέσως μετά από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Κ.τ.Ε. διορίζει αμέσως Υπατους Αρμοστές και τους αναθέτει την επίβλεψη και διεύθυνση του προσφυγικού ζητήματος που αφορούσε τους λαούς της Ρωσίας, της Αρμενίας και της Γερμανίας. Σαφώς, η Διεθνής Κοινότητα αναλαμβάνει απευθείας πρωτοβουλίες για την προσφορά βοήθειας στους πρόσφυγες της Ευρώπης χωρίς όμως αυτό να είναι αρκετό. Δεν κατορθώνει να πετύχει μια συντονισμένη και ταχεία διαχείριση του προβλήματος και έτσι μέχρι το 1950 δεν μπορεί δυστυχώς να συμβάλει στην δημιουργία ενός συντονισμένου συστήματος θεσμών και νόμων που θα απέβλεπαν στην αντιπαράσταση του προσφυγικού ζητήματος. Η Κ.τ.Ε. μετράει αρκετά χρόνια λειτουργίας μέχρι που μαζί με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου σηματοδοτείται και η διάλυση αυτής, αφού εξάλλου απέτυχε να εκπληρώσει τον βασικό στόχο της, την εξασφάλιση και διαφύλαξη της ειρήνης. (Υπατη Αρμοστεία Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, 2005). Το 1946 λοιπόν, σημειώνεται και η επίσημη κατάργηση του συνδέσμου της Κ.τ.Ε., αφού αποδείχθηκε ανίκανος να εμποδίσει την αποφυγή κάθε πολέμου και έτσι στο σημείο αυτό βρισκόμαστε να μετράμε ακόμα έναν Παγκόσμιο Πόλεμο. Το χρονικό διάστημα αυτό ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών προχωράει στην αντικατάσταση αυτού και στην αποδοχή μιας κληρονομιάς ινίων που αφορούν σε μια σειρά από φορείς και οργανισμούς, που στην διάρκεια των ετών αυτών της λειτουργίας του Συνδέσμου, ιδρύονται και εξακολουθούν να υφίστανται.

Η μορφή μιας Ευρώπης διαλυμένης λόγω του πολέμου σε συνδυασμό με τις μαζικές μετακινήσεις των ανθρώπων που ξεριζώθηκαν, προξένησε την αμφιβολία στις συμμαχικές δυνάμεις για το μέλλον που επρόκειτο να ακολουθήσει. Έτσι, το 1944 και πριν την ανακοίνωση της οριστικής διακοπής λειτουργίας της Κ.τ.Ε., οι Σύμμαχοι ιδρύουν τον Οργανισμό Αρωγής και Αποκατάστασης των Ηνωμένων Εθνών (UN Relief and Rehabilitation Administration, UNRRA), ο οποίος αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας σε πληγείσες, εκ του πολέμου, περιοχές. Πριν προλάβει να μετρήσει ορισμένα έτη λειτουργίας εξαναγκάζεται να διακόψει, λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης.

Κάπου εκεί τριγύρω χρονικά, και προτού ακόμα διευκρινιστεί τι θα συνεχίσει και τι θα πάψει να λειτουργεί, ιδρύεται ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), το 1945, σημαντική χρονολογική στιγμή, εφόσον διανύει η κοινωνία το διάστημα αποκατάστασης των ζημιών που ο πόλεμος, που μόλις έφυγε, έχει προκαλέσει. Για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την διεξαγωγή της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, την δημιουργία κινήτρων για οικονομική ανάπτυξη και συνεργασία μεταξύ των εθνών, ο Ο.Η.Ε. ξεκινά να λειτουργεί και λαμβάνει σημαντικές αποφάσεις για την δομή και λειτουργία του συστήματος υπεράσπισης των δικαιωμάτων του κάθε πολίτη. Έτσι, μετρώντας μόνο έναν χρόνο λειτουργίας αποφασίζει, όπως και προηγουμένως έχει αναφερθεί, να προβεί στην οριστική διακοπή της δράσης της Κ.τ.Ε. και το 1947, δύο χρόνια μετά την ίδρυση του, ιδρύει τον Παγκόσμιο Οργανισμό Προσφύγων (International Refugee Organization, IRO) ο οποίος ήταν ο πρώτος διεθνής οργανισμός που του ανατέθηκε η σφαιρική αντιμετώπιση ολόκληρου του προσφυγικού προβλήματος. Αυτό περιλαμβάνει αρμοδιότητες που αφορούν μεταξύ άλλων στην καταγραφή του αριθμού και των προσωπικών στοιχείων των προσφύγων, στην νομική και πολιτική αιγίδα τους, καθώς επίσης και στον επαναπατρισμό και στην μετεγκατάστασή τους. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Προσφύγων τελικά δεν κατάφερε να ανταπεξέλθει και να επιλύσει το προσφυγικό πρόβλημα με αποτέλεσμα την διακοπή της λειτουργίας του το 1951.

Έπειτα από πολλά χρόνια μη ουσιαστικής αντιμετώπισης του προσφυγικού προβλήματος και χωρίς την ύπαρξη ενός συντονισμένου συστήματος νόμων και θεσμών, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. ιδρύει την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες και αργότερα υιοθετείτε η Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για το Καθεστώς των

Προσφύγων. Το Καταστατικό ίδρυσης της οργάνωσης και η Σύμβαση αποτελούν το σύγχρονο διεθνές δίκαιο και καθορίζουν το νομικό καθεστώς των προσφύγων.

(Υπατη Αρμοστεία Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, 2005)

3.2. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες

Πρόκειται για έναν παγκόσμιο ανθρωπιστικό οργανισμό για τους πρόσφυγες, επονομαζόμενο «Υπατη Αρμοστεία» των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος δημιουργήθηκε μετά από το πέρας της συγκλονιστικής περιόδου του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου από την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. Στόχος ήταν η μετεγκατάσταση των προσφύγων της Ευρώπης που εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους εξαιτίας του πολέμου. Η ίδρυση του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας έγινε 14 Δεκεμβρίου του 1950 και η λειτουργία του άρχισε την 1^η Ιανουαρίου του 1951, με έδρα την Γενεύη. Παρά το γεγονός ότι ο οργανισμός είχε ιδρυθεί για τρία χρόνια, η Γενική Συνέλευση αποφασίζει το 2003 να παύσει την συμφωνία του χρονικού περιορισμού σχετικά με τα έτη λειτουργίας του, εξαιτίας του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των εκτοπισμένων. Ποιος επρόκειτο να είναι ο όμως ο ακριβής ρόλος της Ύπατης Αρμοστείας; Το ίδιο διάστημα, υιοθετείται η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων, στην οποία εμπεριέχεται και το βασικό κείμενο, που προσδιορίζει το έργο της και θεσμοθετεί τα νομικά δικαιώματα των προσφύγων.

(<http://www.unhcr.org>).

3.3. Το Προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα

3.3.1. Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής

Η Ελλάδα συσπειρώνει μια καθοριστική πύλη εισόδου προσφύγων και μεταναστών στην Ε.Ε.. Όντας και η ίδια, κατά τα παρελθοντικά έτη, ένας τόπος που βίωσε σημαντικά την προσφυγιά και τον διωγμό, ενώ οι μνήμες αυτών παραμένουν αναλλοίωτες στο μυαλό των Ελλήνων μέχρι σήμερα, διαδραματίζοντας έναν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση την ταυτότητας της, δεν θα μπορούσε να μην ευαισθητοποιηθεί από τις εξελίξεις των τελευταίων ετών. Έτσι, σήμερα

κάνουμε λόγο για ένα κράτος που από χώρα εκροής μετατράπηκε σε χώρα εισροής προσφύγων και μεταναστών. Άρρηκτης σημασίας είναι το γεγονός ότι συνήθως δεν πρόκειται για τον προορισμό εκείνο που οι εκδιωγμένοι άνθρωποι επιλέγουν να μετεγκατασταθούν αλλά συγκροτεί τον ενδιάμεσο σταθμό τους, το πέρασμα μέσα από το οποίο θα προσεγγίσουν πρόσβαση σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη. Παρά ταύτα, μεγάλα κύματα προσφύγων προσεγγίζουν και διαπερνούν την χώρα και επομένως μέτρα και πολιτικές για την διαχείριση του φαινομένου χρίζουν σήμερα υψίστης αναγκαιότητας. Η σύσταση ενός ολοκληρωμένου νομικού, υποδομικού και τεχνικού πλαισίου για την προστασία των προσφύγων όμως εκλείπει, με αποτέλεσμα να επικρατούν συνθήκες ανισορροπίας και πανικού στο εσωτερικό του κράτους. Οι εισερχόμενες μάζες βιώνουν την αβεβαιότητα και την έλλειψη συγκροτημένης και ισόρροπης διαχείρισης του θέματος, από την πλευρά της κρατικής, περισσότερο, και της κοινωνικής, δευτερευόντως, μέριμνας, με αποτέλεσμα η περιθωριοποίηση που αισθάνονται να γεννά βίαια και ζώδη ένστικτα, να προξενεί κοινωνικές εντάσεις και να ενισχύει την εκδήλωση φαινομένων ξеноφοβίας και ρατσισμού. Εδώ γεννάτε το εξής ερώτημα: πρόκειται όντως για την εκδήλωση ανάρμοστων συμπεριφορών, που όπως σε κάθε άλλη περίπτωση έτσι και εδώ, είναι κατακριτέα ή πρόκειται για τον προσωπικό αγώνα των ανθρώπων αυτών για την επιβίωση και πρέπει βαθύτερα να ψάξουμε να ανακαλύψουμε τις γενεσιουργούς αιτίες του φαινομένου;

Για χρόνια η Ελλάδα αποτελέσε μια χώρα ομοιογενών, εφόσον δεν δεχόταν, κατά κανόνα, μεγάλους όγκους προσφυγικών ροών, οικονομικών μεταναστών ή αιτούντων ασύλου. Οι τελευταίοι ξεκίνησαν την επίσημη είσοδο, εντός του ελλαδικού χώρου, κυρίως τις δεκαετίες του '80 και του '90, προκειμένου να αποζητήσουν καταφύγιο από τα άσχημα σκηνικά που διαδραματιζόταν στην πατρίδα τους. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών προερχόταν από χώρες όπως η Τουρκία, η Πολωνία, το Ιράν, η Αιθιοπία και η Μέση Ανατολή. Λίγο μετά, στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, οι μεγαλύτερες μάζες προσφύγων αφορούσαν κυρίως ομογενείς της Μικράς Ασίας, των Βαλκανίων ή της Βορείου Αφρικής (Κανελλόπουλος, Γρέγου, Πετραλιάς, 2006).

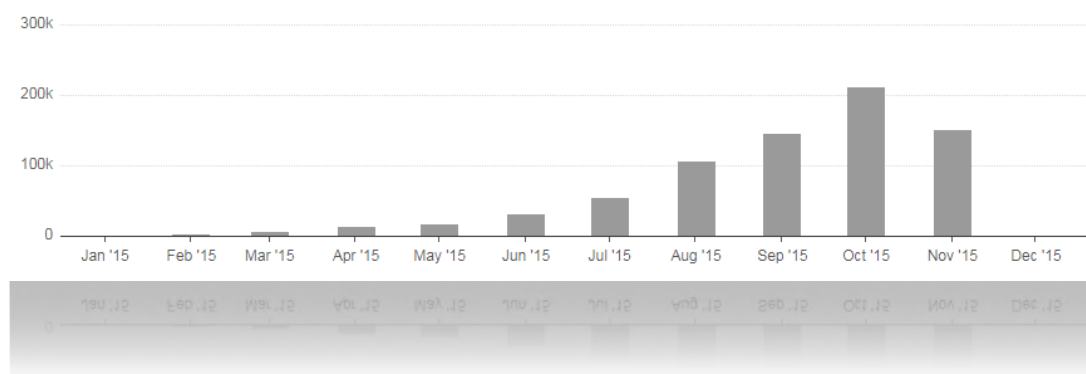
3.3.2. Οι προσφυγικές ροές στην Ελλάδα

Κάπου στα μέσα του 20^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα την περίοδο της δεύτερης εικοσαετίας, που ο αιώνας μετρούσε, σημειώνονται οι σημαντικότερες προσφυγικές εισροές στην Ελλάδα. Με τον αριθμό να κυμαίνεται στους 1.220.000 εκτοπισμένους από την Μικρά Ασία, τον Πόντο, τη Θράκη και τα βαλκανικά κράτη, και την άμεση συνδρομή της Κοινωνίας των Εθνών και του Πρώτου Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες, διεξήχθη ομαλά και αποτελεσματικά η όλη διαδικασία της ενσωμάτωσης.

Κάπου στο σήμερα, από το έτος 2011 και εμπρός, εξαιτίας του εμφυλίου πολέμου που ξεσπά στην Συρία αλλά και της αποσταθεροποίησης της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής και μεγάλου τμήματος της βόρειας Αφρικής, η Ελλάδα μετατρέπεται και πάλι σε χώρα υποδοχής ενός μεγάλου κύματος προσφύγων, με εισροές αυτή τη φορά από χώρες της Βορείου Αφρικής και της Ασίας, με τον εκτενέστερο όγκο των προσφύγων να συγκροτείται από Σύριους πολίτες.

Μέσα στο έτος 2015 ήρθε η απαρχή των γεγονότων. Η χώρα έρχεται αντιμέτωπη με μια πελώρια ανθρωπιστική κρίση, μετά την καταγραφή των περισσότερων αφίξεων σε ελληνικά νησιά με εκατοντάδες ανθρώπους να επιζητούν προστασία και να αγωνίζονται για επιβίωση. Παρά το γεγονός ότι δεν ήταν ούτε απρόσμενη ούτε πρωτάκουστη η άφιξη, οι επιδράσεις της φάνηκαν αναπόφευκτες. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Υ.Α., το έτος 2015 καταγράφονται 856.723 εισροές προσφύγων στην Ελλάδα, εκ των οποίων το 57% προερχόταν από τη Συρία, το 24% από το Αφγανιστάν και το 9% από το Ιράκ (UNHCR, 2016).

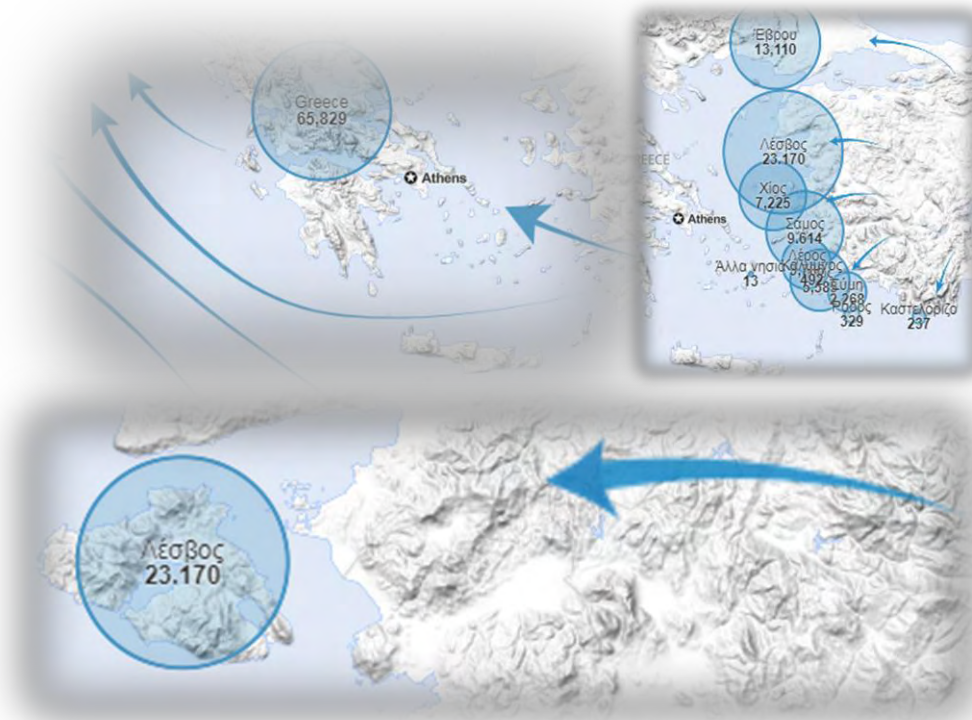
Γράφημα 3.1: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2015

Πηγή: UNHCR, 26 Νοε 2019

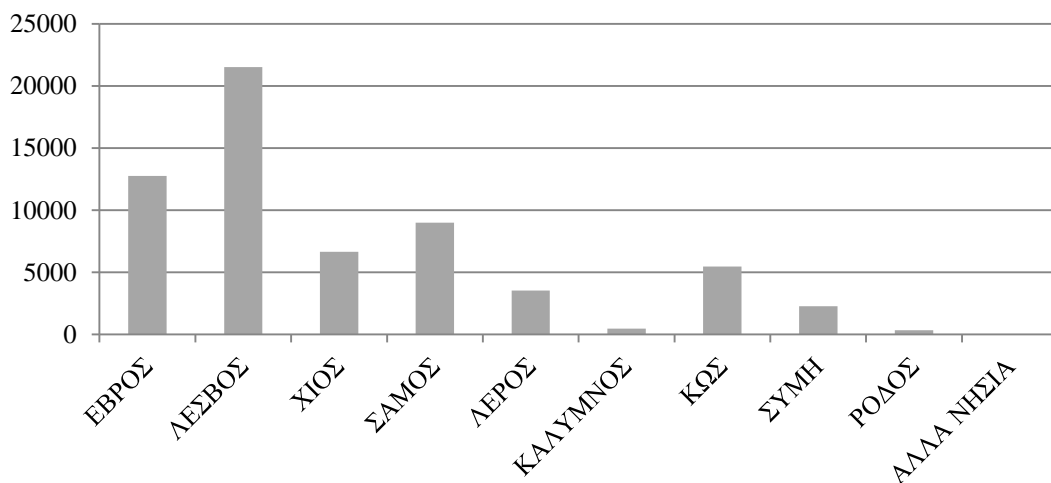
Οι κυριότερες δίοδοι υποδοχής του προσφυγικού ρεύματος υπήρξαν τα νησιά του Αιγαίου, με την Λέσβο να είχε συντελέσει και να συνεχίσει έως σήμερα να συντελεί, την μεγαλύτερη πύλη εισόδου. Αρχικά υποδέχθηκε πάνω από μισό εκατομμύριο πρόσφυγες και μέχρι σήμερα ο αριθμός αυτός εξακολουθεί να μεγαλώνει.

Χάρτης 3.1: Η σημερινή κατάσταση της Ελλάδας, οι ροές και τα σημεία φιλοξενίας

Πηγή: UNHCR, 26 Νοε 2019

Γράφημα 3.2: Συνολικές αφίξεις για το έτος 2019

Πηγή: Ιδία επεξεργασία & UNHCR, 26 Νοε 2019

Το 2016, όπου επισφραγίζεται η απαρχή της συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και της Τουρκίας, οι προσφυγικές ροές σημειώνουν εξαιρετική μείωση φθάνοντας σε αριθμό τα 173.450 άτομα. Με βάση την καταγραφή που εκπονήθηκε για το δίμηνο Οκτωβρίου - Νοεμβρίου, η χώρα που σημείωσε την μεγαλύτερη σε αριθμό προέλευση προσφύγων ήταν η Συρία. (UNHCR, 2019).

Γράφημα 3.3: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2016

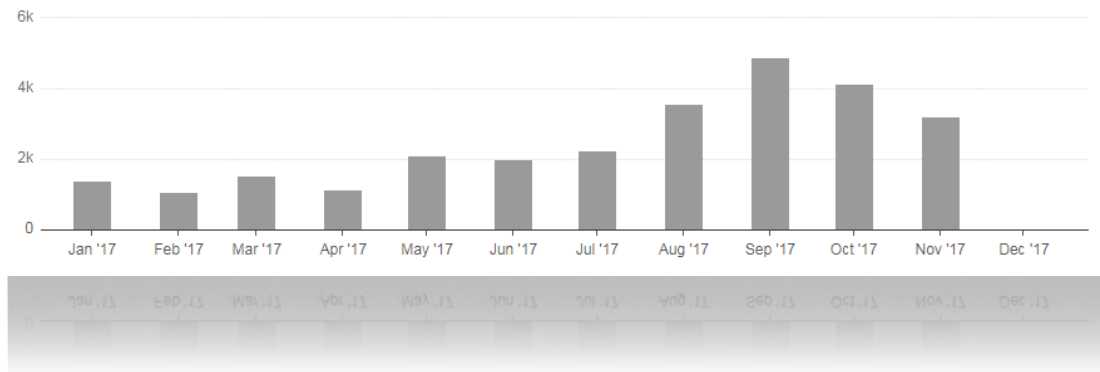

Πηγή: UNHCR, 26 Νοε 2019

Κατόπιν εντατικοποίησης των συνοριακών ελέγχων εντός των εσωτερικών συνόρων των κρατών μελών της Ε.Ε. και των εξωτερικών συνόρων ορισμένων άλλων χωρών κατά μήκος της διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου, η εγκλωβισμένη εντός ελληνικών συνόρων προσφυγική μάζα δομούνταν από 62.681 εκατομμύρια ανθρώπους σε νησιά και ενδοχώρα. Φυσικό συνεπαγόμενο ήταν οι σημαντικές ανάγκες, ανθρωπιστικής φύσεως, συμπεριλαμβανομένων της επισιτιστικής βοήθειας, της παροχής στέγασης, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της ύδρευσης, της αποχέτευσης και γενικά των συνθηκών υγιεινής. Η αρωγή σε πρόσφυγες διαπιστώθηκε μέσω της παραχώρησης κέντρων φιλοξενίας προς διαμονή, των κέντρων κράτησης, εγκαταλελειμμένων κτιρίων ή κτιρίων χωρίς χρήση και τέλος μέσω των αυτοσχέδιων καταυλισμών που υπάρχουν, έως και σήμερα, σε όλη την χώρα. Αυτό που, σαφώς, για άλλη μια φορά εκλείπει, είναι η συγκροτημένη, μεθοδική και εμπεριστατωμένη κρατική συνεισφορά κάτω από την σκέπη του δικαίου και των νόμων. Έτσι, «οικοδεσπότες» και «φιλοξενούμενοι» εξαναγκάζονται να καταφέρουν, με όποιον τρόπο μπορούν, να γεννήσουν λύσεις και να δημιουργήσουν, αυθαίρετα σε ορισμένες περιπτώσεις, τις συνθήκες εκείνες που θα τους επιτρέψουν εγκατάσταση και διαμονή.

Μετά από την καταγραφή του έτους 2017, η οποία πραγματοποιήθηκε από τον οργανισμό της Ύπατης Αρμοστείας τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, προκύπτει ότι εισήχθησαν 17 χιλιάδες πρόσφυγες μέσω θαλάσσης. Στην κορυφή της πυραμίδας των χωρών προέλευσης ήταν η Συρία καταλαμβάνοντας το 39,5% και αμέσως μετά ακολουθεί το Ιράκ με 13,9%.

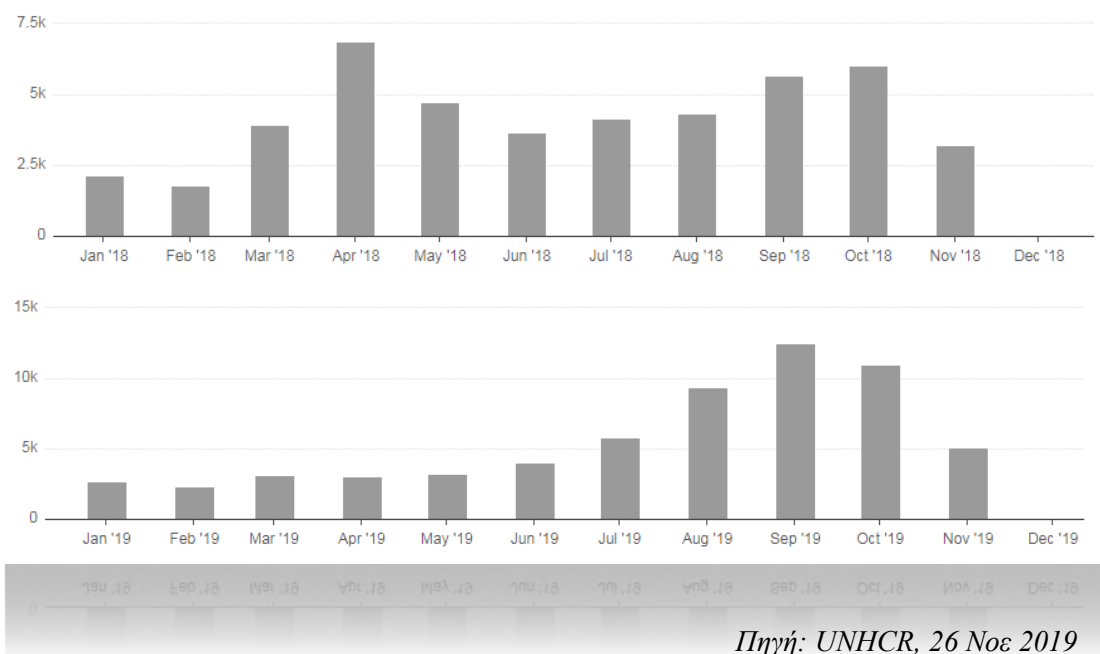
Γράφημα 3.4: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για το έτος 2017

Πηγή: UNHCR, 26 Νοε 2019

Σήμερα, μόλις 2 χρόνια αργότερα το σκηνικό παραμένει ίδιο, με την διαφορά ότι την φορά αυτή συζητάμε με άλλους όγκους, αριθμούς και σταθμά. Ο αριθμός των συνολικών αφίξεων για το 2019 ορίζεται στους 62.190 ανθρώπους, από τις οποίες οι 49.438 αφορούν θαλάσσιες αφίξεις, ποσοστό που ξεπερνά το 80% του συνόλου, ενώ 12.752 είναι ο αριθμός των ατόμων που εισήλθαν στην χώρα από ξηράς, νούμερο που συντελεί το 20% τον συνολικών αφίξεων του 2019.

Γραφήματα 3.5 & 3.6: Θαλάσσιες και χερσαίες μηνιαίες μετακινήσεις για τα έτη 2018 & 2019

Πηγή: UNHCR, 26 Νοε 2019

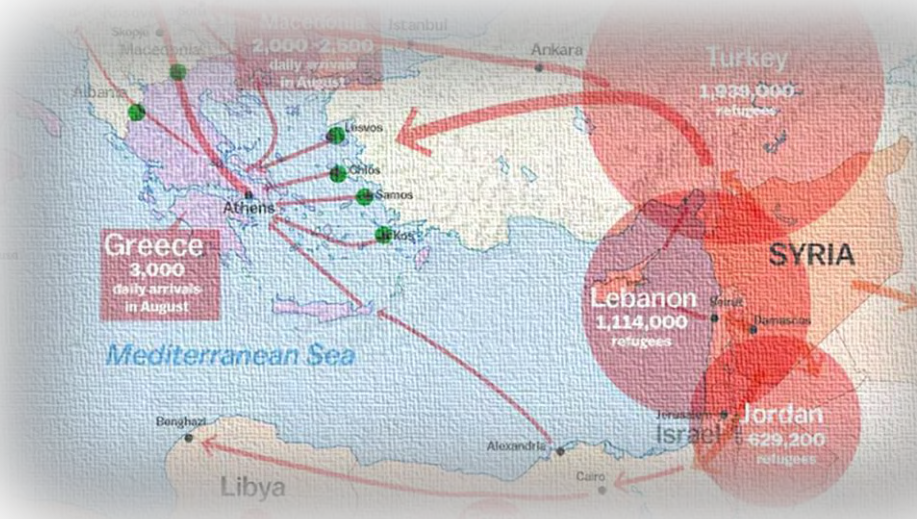
3.4. Το Προσφυγικό ζήτημα στην Ευρώπη

3.4.1. Η προσφυγική κρίση

Η πολιτική κατάσταση στην Συρία, οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες σε συνδυασμό με τις άθλιες οικονομικές, ο πόλεμος, οι εισβολές, η έλλειψη ασφάλειας, η απουσία της ειρήνης, και ακόμα πάρα πολλά αποτέλεσαν το φυτό που πυροδότησε την απαρχή των καταστροφικών εξελίξεων των τελευταίων ετών και την διεξαγωγή της μεγαλύτερης προσφυγικής κρίσης, μετά από αυτή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η οργή αυτής της κρίσης συνδυαστικά με την κρίση αξιών που η σημερινή κοινωνία, ούτως ή άλλως, διανύει, τα δημογραφικά δεδομένα, την θανατηφόρα ασθένεια, γνωστή με τον όρο «κλιματική αλλαγή», που ταλαιπωρεί τον πλανήτη μας εδώ και χρόνια αλλά τα σημάδια και οι ενδείξεις αυτής σήμερα είναι πιο εμφανή από ποτέ, την φτώχεια, την ηθική πενία, τις αρνητικές επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης σε διάφορους τομείς, συντέλεσαν όλα από κοινού, αλλά και το καθένα τους ξεχωριστά, στην ύπαρξη εκατομμυρίων χιλιάδων μεταναστών και προσφύγων που εκδιώχθηκαν από τον τόπο τους και αναζητούν το 2015 καταφύγιο μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Την περίοδο αυτή λοιπόν, τις χρονολογίες 2015 και 2016 περίπου ένα εκατομμύριο πρόσφυγες και μετανάστες πραγματοποίησαν την είσοδο τους στην Ε.Ε., ακολουθώντας την οδό της Ανατολικής Μεσογείου (βλέπε χάρτης 3.1.). Πρόκειται για την θαλάσσια διαδρομή από την Τουρκία στην Ελλάδα. Κατόπιν σθεναρής συμφωνίας μεταξύ της Ε.Ε. και της Τουρκίας και της εφαρμογής, αυτής, τον Μάρτιο του 2016, η οποία και επιτέλεσε τροχοπέδη στις παράνομες αφίξεις μέσω αυτής της διόδου, 41.720 μετανάστες φθάνουν στην Ε.Ε. μέσω της οδού της Ανατολικής Μεσογείου το 2017. Πρόκειται για μείωση κατά 77 % σε σύγκριση με το 2016. Η συμφωνία με την Τουρκία συνέβαλε, επίσης, στη σημαντική μείωση του αριθμού των ανθρώπινων ζώων που χάνονται στη θάλασσα και στην πάταξη της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Το έτος 2017 οι άνθρωποι που έχασαν την ζωή τους στην θάλασσα ήταν μόνο 62, εξαιρετικά μικρό νούμερο σε σχέση με τους 434 νεκρούς ανθρώπους που δεν ολοκλήρωσαν την είσοδο του στην Ε.Ε. το 2016 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018). Οι πληθυσμιακές αυτές ροές έπληξαν κυρίως την Ιταλία και την Ελλάδα, οι οποίες αποτελούσαν την κύρια πύλη εισόδου προς την Ευρώπη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Χάρτης 3.2: Προσφυγικές ροές μέσω της διόδου Ανατολικής Μεσογείου

Πηγή: <https://www.vox.com/2015/9/27/9394959/syria-refugee-map>

Όπως η Υ.Α. εξηγεί, υπάρχουν μια σειρά από λόγους που οδηγούν τους Σύριους πρόσφυγες να αναζητούν το καταφύγιο τους στην Ευρώπη. Μερικοί από αυτούς είναι οι εξής:

- ✚ Η απώλεια της ελπίδας μετά από πέντε χρόνια συνεχόμενων πολεμικών συρράξεων στην πατρίδα τους,
- ✚ Η φτώχεια και το υψηλό κόστος διαβίωσης,
- ✚ Οι περιορισμένες ευκαιρίες βιοπορισμού,
- ✚ Οι περιορισμένες ευκαιρίες στην εκπαίδευση,
- ✚ Οι ελλείψεις στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας,
- ✚ Τα προβλήματα που αφορούν στην ανανέωση της νόμιμης διαμονής,
- ✚ Η ανασφάλεια που αισθάνονται.

Πηγή:

<https://www.newyorker.com/magazine/2015/10/26/ten-borders>

(UNHCR, 2017).

Η Ευρώπη αναζήτησε απαντήσεις και διερεύνησε τις εναλλακτικές λύσεις που θα μπορούσαν να δείξουν μια ανθρώπινη διέξοδο από το μεγάλο και εξαιρετικά επείγον πρόβλημα που βασανίζει την κοινωνία. Αρχικά, δεν πέτυχε να κάνει μια ορθή πρόβλεψη σχετικά με τις διαστάσεις που επρόκειτο να λάβουν τα νούμερα εισροών προσφύγων καθημερινά στο εσωτερικό της. Εν συνεχεία όμως, έσπευσε να βρει τις λύσεις και να διαμορφώσει τις συνθήκες εκείνες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της κρίσης. Έτσι, οδηγήθηκε στην θέσπιση προγραμμάτων μετεγκατάστασης και επανεγκατάστασης, που θα προωθούσαν τους πρόσφυγες ομοιόμορφα σε ολόκληρη την ήπειρο.

3.4.2. Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την Μετανάστευση

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Ε.Ε. προκειμένου να διαχειριστεί τον γιγάντιο όγκο προσφύγων και μεταναστών που εισήλθαν στο εσωτερικό της, προέβηκε στην ταχεία υιοθέτηση δραστικών μέτρων. Έτσι, την πρώτη χρονιά που το φαινόμενο κάνει την εμφάνισή του, το χρονολογικό έτος 2015, η Ε.Ε. αναλαμβάνει δράση για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Τον Μάιο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρουσίασε το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την μετανάστευση, το οποίο επισήμαινε την ολοκληρωμένη προσέγγιση για την διαχείριση της μετανάστευσης κρίσης. Άμεσο επιτακτικό καθήκον του προγράμματος είναι η προστασία αυτών που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Αμέσως μετά, η Επιτροπή παραθέτει την πρώτη δέσμη μέτρων υλοποίησης του προγράμματος δράσης. Εκεί προτείνει:

- ✚ Τον τριπλασιασμό του προϋπολογισμού που αφορούσε στην πραγμάτωση μονάδων αναζήτησης, περισυλλογής και διάσωσης ανθρώπων στην θάλασσα,
- ✚ Επιπρόσθετες χρηματοδοτικές απολαβές εκτάκτου ανάγκης της τάξεως των 60 εκατομμυρίων για κράτη μέλη πρώτης γραμμής,
- ✚ Υλοποίηση προγράμματος δράσης για την μετεγκατάσταση 40.000 ατόμων από Ελλάδα και Ιταλία και για την επανεγκατάσταση 20.000 ατόμων από χώρες εκτός της Ε.Ε.,

- ✚ Εκτεταμένο σχέδιο δράσης της Ε.Ε. για την παρεμπόδιση της λαθραίας διακίνησης μεταναστών και την προσέγγιση «Hotspot», δηλαδή κέντρων υποδοχής και καταγραφής μεταναστών, σε Ιταλία και Ελλάδα.

Στις 9 Σεπτεμβρίου η επιτροπή προχωρά στην έγκριση της δεύτερης δέσμης μέτρων εφαρμογής του προγράμματος δράσης. Αυτή συγκροτείται από:

- ✚ Το πρόγραμμα μετεγκατάστασης 120.000 ατόμων από Ιταλία, Ελλάδα και λοιπά ακόμη άμεσα θιγόμενα κράτη μέλη,
- ✚ Έναν μόνιμο μηχανισμό μετεγκατάστασης σε περιπτώσεις όπου χρίζουν αναγκαιότητας,
- ✚ Έναν προτεινόμενο ευρωπαϊκό κατάλογο ασφαλών χωρών προέλευσης,
- ✚ Ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης,
- ✚ Ένα εγχειρίδιο που θα αφορά την Ε.Ε. και την επιστροφή, και τέλος
- ✚ Μια πρόταση για δημιουργία:
  - α) Καταπιστευματικού Ταμείου για την Αφρική, με συνολικό προϋπολογισμό 1,8 δις ευρώ και
  - β) Καταπιστευματικού Ταμείου για τη Συρία, με συνολικό προϋπολογισμό 500 εκατομμύρια ευρώ.

Στις 23 Σεπτεμβρίου, μερικές μόλις μέρες αργότερα, η Επιτροπή παρουσιάζει τον κατάλογο των δράσεων που μέσα σε χρονικό ορίζοντα 6 μηνών πρέπει να εφαρμοστούν. Έμφαση δίνεται επίσης στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης που αποσκοπεί στην βελτίωση των σχέσεων και στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας, για τα θέματα υποστήριξης των προσφύγων και διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Η παρουσίαση του σχεδίου αυτού πραγματοποιείται τον Οκτώβριο. Τελικά, και ένα μήνα αργότερα, στις 15 Δεκεμβρίου, το πλάνο προχωρά στην έγκριση της τρίτης δέσμης μέτρων εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Θεματολογίου για την Μετανάστευση που περιελάμβανε:

- ✚ Την δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής,
- ✚ Την σύσταση για ένα Εθελοντικό Ανθρωπιστικό Πρόγραμμα Εισδοχής Σύριων Προσφύγων από κοινού με την Τουρκία και
- ✚ Ένα Ευρωπαϊκό ταξιδιωτικό έγγραφο για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016)

Εν κατακλείδι και ως γενικού συμπεράσματος, προκύπτει ότι η Ε.Ε. δραστηριοποιείται ενεργά πάνω στην παροχή χρηματοδοτικών πόρων στα κράτη μέλη, προκειμένου να μπορέσουν με την σειρά τους να υποστηρίξουν και να συνθέσουν τις προϋποθέσεις εκείνες, που θα αποτρέπουν κάθε είδους παράτυπη μετανάστευση, θα ελέγχουν την νόμιμη, θα διαχειρίζονται την επιστροφή, θα θεμελιώνουν περιστάσεις ένταξης, και τέλος θα προωθούν ζητήματα ασύλου και διαχείρισης των συνόρων.

3.5. Η Παγκόσμια Προσφυγική κρίση

Στο άκουσμα των σύγχρονων εξελίξεων, των ευρύτερων κοινωνικών κρίσεων της εποχής, στον ολοένα και αυξανόμενο βομβαρδισμό και βιασμό για την διάλυση κάθε ίχνους ελπιδοφόρας σκέψης και ονείρων, που ο κάθε άνθρωπος μέσα του κουβαλά για αυτόν τον κόσμο, ολοένα και περισσότεροι επιστήμονες προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις, να προτείνουν δράσεις ή να προσπαθήσουν να βρουν τους τρόπους, που θα επιδείξουν την έξοδο από την κρίση, αυτή, που μέσα μας, γύρω μας, παντού πλέον ενυπάρχει. Κι όμως, παρά την αδιαμφισβήτητη ορθότητα της ύπαρξης των αισθημάτων αυτών, η Παγκόσμια Προσφυγική Κρίση είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο που προσδιορίζει κάθε εποχή, πάρα την πεποίθηση ότι πρόκειται για ένα σύγχρονο φαινόμενο. Κατά την ροή της ιστορίας, οι εξαναγκασμένες μετακινήσεις πληθυσμών ήταν απόρροια των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών συνθηκών βίας και πολεμικών συγκρούσεων ενώ η ταχύτητα, ο ρυθμός και το διάστημα εξέλιξης των μετακινήσεων γέννησαν πρόσφορο έδαφος για να πατήσει η έλλειψη ασφάλειας και ειρήνης. Διαχρονικά, ο κόσμος στιγματίστηκε από δύο μεγάλους πολέμους, τον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και από άλλες μικρότερου μεγέθους πολεμικές συρράξεις, οδηγώντας σε μεγάλα κύματα μαζικών μετακινήσεων, βίαια εκτοπισμένων ανθρώπων που αναζητούσαν βοήθεια και προστασία. Σήμερα, και καθώς διανύουμε τον 21^ο αιώνα, το φαινόμενο της προσφυγικής κρίσης αποτελεί την χειρότερη κρίση των τελευταίων δεκαετιών με εκατομμύρια εκτοπισμένους ανθρώπους να αναζητούν προστασία.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Υ.Α., ο αριθμός των εκτοπισμένων λόγω διώξεων και πολέμων είναι μεγαλύτερος σε σχέση με κάθε άλλη χρονιά από τότε που ο θεσμός της Ύπατης Αρμοστείας μετρά έτη λειτουργίας, αμέσως μετά, δηλαδή, από την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πόλεμου. Τα 7 τελευταία έτη ο αριθμός των ατόμων που εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα τους, είτε εξαιτίας της εκτεταμένης διάρκειας των συρράξεων στην Σομαλία και το Αφγανιστάν, που εξακολουθούν να συμβαίνουν για δεκαετίες ολόκληρες, είτε λόγω των ολοένα και συχνότερων συγκρούσεων που γεννώνται ή ενυπέρχουν, και εξακολουθούν να αναζωπυρώνονται, όπως παραδείγματος χάριν το ξέσπασμα της συριακής κρίσης σήμερα αλλά και προηγουμένως στο Νότιο Σουδάν, στην Υεμένη, στο Μπουρούντι και αλλού, έχει εκτοξευθεί στα ύψη σε αντίθεση με τα πρωτικά στατιστικά που σημειώνει η ανεύρεση λύσεων και πρακτικών για τους ξεριζωμένους πρόσφυγες (UNHCR, 2019). Σύμφωνα με την ανάλυση των πρόσφατων στατιστικών στοιχείων της Υ.Α., ο πληθυσμός των αναγκαστικά εκτοπισμένων ανθρώπων παγκοσμίως έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο, με το νούμερο να αγγίζει τους 70,8 εκατομμύρια ανθρώπους. Στον αριθμό αυτό περιλαμβάνονται 25,9 εκατομμύρια πρόσφυγες, από τους οποίους οι 20,4 ανήκουν στην εντολή της Υ.Α. και τα υπόλοιπα 5,5 εκατομμύρια αφορούν Παλαιστίνιους πρόσφυγες υπό την εντολή της UNRWA. Το συγκλονιστικό είναι ότι ανάμεσά τους πάνω από τα μισά είναι παιδιά. Επιπλέον 41,3 εκατομμύρια συντελούν τους εσωτερικά εκτοπισμένους και 3,5 εκατομμύρια τους αιτούντες ασύλου.

Γράφημα 3.7: Στατιστικά στοιχεία των αναγκαστικά εκτοπισμένων ανθρώπων παγκοσμίως

Πηγή: UNHCR/ 19.06.2019

Περισσότερο του 50% των προσφύγων ανά τον κόσμο προέρχονται από τρεις μονάχα χώρες, με την Συρία να κατακτά την πρώτη θέση στον βάθρο, έχοντας 6,7 εκατομμύρια ανθρώπους να αντιπροσωπεύουν τον αριθμό αυτό. Σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού εξαναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του εξαιτίας του πολέμου που ξεκινά να λαμβάνει χώρα από το 2011. Εν συνεχεία, το Αφγανιστάν με αριθμό που ανέρχεται στα 2,7 εκατομμύρια ανθρώπους και τέλος το Νότιο Σουδάν με αριθμό που, μέσα σε μόλις 2 έτη σχεδόν διπλασιάστηκε και, σήμερα ανέρχεται στα 2,3 εκατομμύρια ανθρώπους.

Γράφημα 3.8: Οι τρεις κύριες χώρες που υπάγονται στην εντολή της Ύπατης Αρμοστείας

Πηγή: UNHCR/ 19.06.2019

Η αβεβαιότητα των ανθρώπων που εκτοπίστηκαν βίαια, όσον αφορά τους τόπους μετεγκατάστασης τους και τις συνθήκες που εκεί θα συναντήσουν, είναι μεγάλη. Το 80% των προσφύγων επιλέγουν να μετεγκατασταθούν σε χώρες που γειτνιάζουν με την χώρα καταγωγής τους. Η χώρα που φιλοξένησε, και εξακολουθεί να φιλοξενεί, τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων είναι η Τουρκία. Τη διαγραμματική αναπαράσταση των μεγαλύτερων χωρών υποδοχής προσφύγων σήμερα και τη στατιστική απεικόνιση του ακριβούς όγκου των ατόμων που εισήχθησαν και φιλοξενούνται, όπως αυτή έχει αποδοθεί από την επίσημη ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας, μπορεί κανείς να εξετάσει εν συνεχεία.

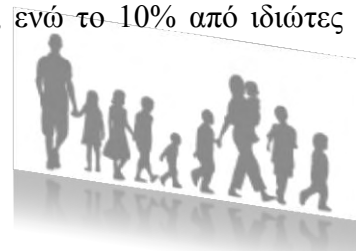
Γράφημα 3.9: Οι πέντε μεγαλύτερες χώρες υποδοχής προσφύγων

Πηγή: UNHCR/ 19.06.2019

Σήμερα μας επιτρέπεται να μιλάμε με σιγουριά για στατιστικά και αριθμούς που είναι εν γνώσει μας. Η Υ.Α. έχει στην κατοχή της στοιχεία για 3,9 εκατομμύρια Ανιθαγενείς, εκτιμάται όμως ότι οι Ανιθαγενείς είναι εκατομμύρια παραπάνω. Κάνουμε λόγο για ανθρώπινες υπάρξεις που δεν γνωρίζουν που ανήκουν, ποια είναι η ταυτότητα τους και που μπορούν να την αναζητήσουν.

Ο αριθμός των προσφύγων που έχουν επανεγκατασταθεί ανέρχεται στους 92.400, ενώ το νούμερο των 37 χιλιάδων ατόμων, που καθημερινά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, εξαιτίας των συγκρούσεων και των διώξεων, ολοένα και μεγαλώνει. Όσον αφορά, τώρα, τον τομέα της χρηματοδότησης, εκείνη προέρχεται σχεδόν εξ' ολοκλήρου από εθελοντικές συνεισφορές, με το 86% να προέρχεται από κυβερνήσεις και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 10% από ιδιώτες δωρητές.

Πηγή: UNHCR/19.06.2019

[Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες]

4. Οι πολιτικές της Ε.Ε. για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες

4.1. Μεταναστευτικές/Προσφυγικές ροές & Πολιτικές Ενσωμάτωσης

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναφαίρετα και αναπόσπαστα για κάθε πολίτη τόσο για την ψυχική όσο και για την σωματική του υγεία, και είναι διεθνώς, ευρωπαϊκά και εθνικά αναγνωρισμένα. Το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών αποτελεί ευρέως ένα σύστημα με καλή οικονομική βάση που διαθέτει ολοκληρωμένα συστήματα κοινωνικής προστασίας και παρέχει υγειονομική περίθαλψη, ακόμη και στα ευάλωτα κοινωνικά στρώματα του. Έτσι, σήμερα η Ευρώπη επαναπαύεται στην άποψη αυτή και στον χαρακτήρα που της έχουν προσδώσει με αποτέλεσμα τα διαρθρωτικά κενά, που αφορούν στην κάλυψη της κοινωνικής προστασίας, να διογκώνονται και οι ανισότητες που βιώνουν οι ευάλωτες ομάδες να παραμερίζονται από την κρατική μέριμνα.

«Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οικονομική κρίση και τα προγράμματα λιτότητας, περικόπτουν τις δαπάνες κοινωνικής προστασίας και συρρικνώνουν το κοινωνικό κράτος, με αποτέλεσμα πολλά άτομα ή ομάδες να διατρέχουν τον κίνδυνο ή να έχουν περιπέσει σε κατάσταση αποκλεισμού.» (Φωκιανού, 2013). Στις ομάδες αυτές που έχουν πληγεί μέσω αυτών των δυσχερειών, συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, και οι «ευπαθείς κοινωνικές ομάδες», βιώνοντας κοινωνική αποστέρηση και διατρέχοντας υψηλό κίνδυνο αντιμετώπισης προβλημάτων, λόγω χαρακτηριστικών που σχετίζονται με το φύλο, την ηλικία, την εθνοτική προέλευση, το επάγγελμα, το εισόδημα, τις σωματικές αναπηρίες.

Ιδιαίτερα στην χώρα μας, η οικονομική κρίση που γνώρισε και εξακολουθεί αυτή να διανύει, έφερε στο προσκήνιο ένα προβληματικό κράτος πρόνοιας, που στάθηκε ανίκανο να ενισχύσει, κοινωνικά, και να υποστηρίξει, τις ευάλωτες ομάδες. Οι περικοπές του προϋπολογισμού λιτότητας επήλθαν, δίχως να φανταστεί η κρατική εξουσία τον όγκο των επιπτώσεων σε εκείνους που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Όπως ήταν αναμενόμενο οι πολιτικές αυτές στάθηκαν αδύναμες στην επίλυση των προβλημάτων και στην υποστήριξη των αναγκών των κοινωνικά αποκλεισμένων, σε μια περίοδο, μάλιστα, όπου οι ανάγκες αυτές αυξάνονται ολοένα και περισσότερο.

«Ευρώπη 2020»

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε σε εφαρμογή μια δεκαετή αναπτυξιακή στρατηγική, τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», προκειμένου να ξεπεραστεί η κρίση που πλήττει πολλά κράτη μέλη της Ένωσης. Η στρατηγική αυτή επιδιώκει να θεμελιώσει τις συνθήκες για μια πιο «έξυπνη» και βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς, ανάπτυξη. Για την επίτευξη αυτού, η στρατηγική «Ευρώπη 2020» έχει θέσει πέντε βασικούς στόχους που η Ε.Ε. έπρεπε να επιτύχει έως το 2020. Δεν αφορούν και οι πέντε, ασφαλώς, το θέμα που η παρούσα εργασία εξετάζει, οπότε εδώ θα αναλυθούν και θα εξετασθούν μόνο τα ζητήματα της απασχόλησης, της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ένταξης.

«Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η παγκοσμιοποίηση και η μεταβολή των δημογραφικών στοιχείων εξακολουθούν να επηρεάζουν τους τρόπους με τους οποίους ζουν και εργάζονται οι Ευρωπαίοι. Η Ε.Ε. αναπτύσσει ενεργά πολιτικές και νομοθετικές προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.» (European Union, 2018). Η Ε.Ε. εργάζεται για την διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων στην αγορά εργασίας για όλους του πολίτες της, δίκαιες συνθήκες αγοράς και διασφάλιση κοινωνικής προστασίας για κάθε εργαζόμενο. Παρόλη την νομοθεσία και τους κανονισμούς που η Ε.Ε. έχει θεσπίσει, ο αριθμός των ανέργων ξεπερνά τα 26,5 εκατομμύρια τον Νοέμβριο του 2013 στο εσωτερικό της, και είναι πλέον ολοφάνερο ότι πρέπει να παρθούν επείγοντως μέτρα αντιμετώπισης του φαινομένου.

Ένας από τους βασικούς στόχους που η στρατηγική «Ευρώπη 2020» έχει θεσπίσει είναι, έως τα τέλη της δεκαετίας, να απασχολείται το 75 % του ενεργού πληθυσμού (20-64 ετών). Για να πετύχει αυτόν τον στόχο η Ε.Ε. έχει εκμειύσει μια σειρά ρυθμίσεων που εάν εφαρμοστούν θα γεννηθούν θέσεις, τα ποσοστά ανεργίας θα σημειώσουν πτωτικές τάσεις και η αγορά εργασίας θα ανακτήσει την χαμένη της δυναμική. Συγκεκριμένα, τα παραπάνω, θα επιτευχθούν μέσω της προώθησης της σύστασης κοινωνικών επιχειρήσεων, μέσω προτάσεων για τη θέσπιση ενός πλαισίου σε επίπεδο Ε.Ε. για την πρόβλεψη της οικονομικής αναδιάρθρωσης, αλλά και μέσω ενός ετησίου ελέγχου των αποτελεσμάτων ενός συστήματος συγκριτικής αξιολόγησης των επιδόσεων των κρατών μελών της Ε.Ε., βάσει επιλεγμένων δεικτών απασχόλησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επίτευξη του στόχου θα προέλθει κυρίως από τη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών, των νέων, των ατόμων μεγαλύτερης

ηλικίας και αυτών χαμηλής ειδίκευσης στην απασχόληση και από την καλύτερη ενσωμάτωση των νόμιμων μεταναστών.

Πρακτικά, τον Ιούνιο του 2010 στις Βρυξέλλες, το Συμβούλιο της Ε.Ε. αποφασίζει τον μετασχηματισμό των κατευθυντήριων γραμμών για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών της. Οι γραμμές αυτές προβλέπουν:

✚ *Αύξηση της συμμετοχής ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας, μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας και βελτίωση της ποιότητας της εργασίας.*

✚ *Ανάπτυξη ενός ειδικευμένου εργατικού δυναμικού που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και προώθηση της δια βίου μάθησης.*

✚ *Βελτίωση της ποιότητας και της επίδοσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα και αύξηση της συμμετοχής στην τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση.*

✚ *Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και καταπολέμηση της φτώχειας.*

Πιο εντατικά, τέθηκαν και ορισμένοι μετρίσιμοι στόχοι με χρονικό ορίζοντα το 2020. Αυτοί είναι:

✚ *Έως το 2020, 75% ποσοστό απασχόλησης ανδρών και γυναικών ηλικίας 20-64 ετών και μέσω της μεγαλύτερης συμμετοχής των νέων, των ηλικιωμένων και των χαμηλής ειδίκευσης εργαζομένων και της καλύτερης ενσωμάτωσης των νόμιμων μεταναστών.*

✚ *Έως το 2020, μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στο 10% και αύξηση σε τουλάχιστον 40% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση.*

✚ *Μείωση κατά 25% του αριθμού των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τις εθνικές γραμμές φτώχειας, βγάζοντας από τη φτώχεια 20 εκατομμύρια ανθρώπους.*

Βεβαίως, οι παραπάνω βλέψεις και επιδιώξεις της Ε.Ε., για την καταπολέμηση της διαρθρωτικής ανεργίας και της κατάτμησης της αγοράς εργασίας, προβλέπεται να πραγματοποιηθούν μέσω της ενσωμάτωσης των αρχών της ευελιξίας με ασφάλεια (flexicurity) στην πολιτική αγοράς εργασίας, της αύξησης της κινητικότητας της εργασίας, την λήψη μέτρων για ένταξη των νέων, των νόμιμων μεταναστών και άλλων ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Ιδιαίτερως σημαντική, επίσης, είναι η ύπαρξη

επαρκούς κοινωνικής ασφάλισης στους, προς το παρόν, κατέχοντες θέσης εργασίας καθώς επίσης και στους αυτοαπασχολούμενους, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της εργασιακής ασφάλισης και υγιεινής στους χώρους εργασίας. Προτάσεις και στόχοι για την εξέλιξη των ικανοτήτων και της τεχνογνωσίας των εργαζομένων εμφανίζονται, επίσης, στην στρατηγική «Ευρώπη 2020».

Δεύτερος, προς εξέταση, στόχος, που η Ε.Ε. θέτει και επιθυμεί να επιτύχει έως το 2020, είναι η βελτίωση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας των κρατών μελών της. Συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί αφορούν, μεταξύ άλλων, την ανεργία, την κακή υγεία, την αναπηρία, τις προβληματικές οικογενειακές καταστάσεις και τους ηλικιωμένους. Η Ε.Ε. οραματίζεται την επίτευξη των στόχων αυτών μέσω του μηχανισμού πολιτικής προστασίας που διαθέτει, ο οποίος διακατέχει σημαίνοντα ρόλο στον συντονισμό των αντιδράσεων σε κρίσεις στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Οι υφιστάμενες και οι πιθανές κρίσεις παρακολουθούνται όλο το εικοσιτετράωρο και οι χώρες της Ε.Ε. συνεργάζονται, επίσης, για την αξιολόγηση του κινδύνου, την ετοιμότητα και τον προγραμματισμό της πρόληψης των καταστροφών. Δράσεις έκτακτης ανάγκης που το πρόγραμμα επιθυμεί να εφαρμόσει είναι η διάθεση τροφίμων, καταφυγίων ή η παροχή εξοπλισμού και η ύπαρξη καταρτισμένων εθελοντικών, ή μη, ομάδων παροχής βοήθειας. Ομάδες αρωγής και εμπειρογνώμονες βρίσκονται σε επιφυλακή για την παροχή ταχείας αντίδρασης στην Ε.Ε. αλλά ακόμα και σε όλο τον κόσμο. Ο συντονισμός της οργάνωσης, καθώς επίσης και η ανεύρεση χρηματοδοτικών μηχανισμών, στην Ε.Ε., παίζει καθοριστικό ρόλο για τον συντονισμό των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και ιδιαίτερα σε θέματα κινητικότητας μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης.

Τρίτος και τελευταίος, κατά σειρά εξέτασης, στόχος είναι το ζήτημα της κοινωνικής ένταξης. Κάνοντας λοιπόν μια διαχρονική ανασκόπηση των επιπτώσεων της οικονομικής και δομικής κρίσης της Ευρώπης, φαίνεται ότι το 2011, λίγο παραπάνω από το 1/6 (18,5%) του πληθυσμού της Ε.Ε. αντιμετώπιζε υλικές στερήσεις. Σχεδόν τα μισά από τα άτομα αυτά (το 8,9% του συνολικού πληθυσμού) εκτιμάται ότι στερούνται υλικών αγαθών σε τέτοιο βαθμό ώστε να μην μπορούν να εξασφαλίσουν είδη, τα οποία οι περισσότεροι από μας, στην Ευρώπη, θεωρούμε απαραίτητα για μια αξιοπρεπή ζωή, όπως, παραδείγματος χάρη, επαρκή θέρμανση, απόθεμα για απρόβλεπτα έξοδα, πλυντήριο, τηλέφωνο ή αυτοκίνητο.

Ένα έτος αργότερα, το 2012, 124,5 εκατομμύρια άτομα, δηλαδή το 24,8 % του πληθυσμού της Ε.Ε., αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Ένα μεγάλο μέρος των ατόμων αυτών είναι γυναίκες και παιδιά. Επίσης, έκτοτε, γύρω στο 10% των, σε ηλικία εργασίας, Ευρωπαίων, ζουν σε νοικοκυριά όπου κανένας δεν εργάζεται.

Στη σήμερον ημέρα, και λόγω της ολοένα και αυξανόμενης οικονομικής κρίσης, η κατάσταση έχει αδιαμφισβήτητα επιδεινωθεί και αυτό είναι απαράδεκτο για τον 21^ο αιώνα. Ένας από τους σημαντικότερους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι να συμβάλει ώστε τουλάχιστον 20 εκατομμύρια άνθρωποι να ξεφύγουν από τη φτώχεια έως τα τέλη της δεκαετίας. Μένει να αξιολογηθεί ο βαθμός υλοποίησης. (European Commission, 2010).

Τέλος, αξίζει να αναφερθούν οι τρόποι και οι τακτικές που ακολούθησε η στρατηγική «Ευρώπη 2020» για την επίτευξη των παραπάνω στόχων και προτεραιοτήτων. Στοχεύοντας στην αποπεράτωση των σκοπών έως το 2020, και κατά την διάρκεια που η Ευρώπη θα διανύσει αυτόν τον χρονικό ορίζοντα, ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί σε ευάλωτες ομάδες. Η Ευρώπη θα προάγει την ισότητα μεταξύ των δυο φύλλων, επιδιώκοντας την καταπολέμηση των διακρίσεων, θα εστιάσει στην προώθηση μιας ποιοτικής και βιώσιμης απασχόλησης υψηλών προδιαγραφών, κάτω από την σκέπη της εγγύησης της επαρκούς και κατάλληλης κοινωνικής προστασίας. Έτσι, η ελπίδα για την καταπολέμηση της ανεργίας στην Ε.Ε. θα αναζωπυρώνεται και θα αντέχει μέχρι το πέρας του χρονικού αυτού ορίζοντα και η ευρωπαϊκή, αυτή, στρατηγική θα εξακολουθεί να αγωνίζεται κατά του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.2. Τομείς Πολιτικής

Το κεφάλαιο αυτό εστιάζει στις πολιτικές ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών ροών από την Ε.Ε. και τους επιμέρους τομείς πολιτικής, όπως αυτοί υλοποιήθηκαν και βρήκαν εφαρμογή κυρίως από το 2016 και εξής. Έτσι πέρα από τις γενικού τύπου νομοθετικές αποφάσεις για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ευρύτερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκε να δώσει μια κοινή ευρωπαϊκή απάντηση συνδυάζοντας

εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές αξιοποιώντας στο μέγιστο τους μηχανισμούς και εργαλεία της.

Είναι προφανές ότι καμία χώρα που ανήκει στην Ε.Ε. δεν είναι σε θέση από μόνη της, και δεν θα έπρεπε να είναι σε θέση, να διαχειρίζεται ζητήματα τεράστιων μεταναστευτικών πιέσεων. Αυτό από μόνο του δεν συμβαδίζει ούτε εννοιολογικά, με τον όρο Ένωση, ούτε και ηθικά, από την στιγμή που υπάρχει το Θεματολόγιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Μετανάστευση και δίνει άμεσες λύσεις, ορίζοντας τους τρόπους συνολικής διαχείρισης όλων των πτυχών της μετανάστευσης. Το Θεματολόγιο στοχεύει στην συμμετοχή όλων των χωρών και των θεσμικών οργάνων που απαρτίζουν την Ε.Ε., των διεθνών οργανισμών, της κοινωνίας, των τοπικών αρχών, καθώς επίσης και των εθνικών εταίρων εκτός Ε.Ε..

Προτού δομηθεί η παράθεση των επιμέρους, αυτών, τομέων πολιτικής, επιθυμείται να γίνει μια σύντομη αναφορά σε όσα ειπώθηκαν από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ζήτημα της μετανάστευσης των τελευταίων ετών στην Ευρώπη και την συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον τομέα της μετανάστευσης. Έτσι, αναπαράγοντας μια φράση του Ζαν-Κλώντ Γιούνκερ, *«χρειαζόμαστε περισσότερη Ευρώπη στην πολιτική ασύλου και χρειαζόμαστε περισσότερη Ένωση στην πολιτική μας για τους πρόσφυγες.»*, αποφασίζεται να αναλυθεί η κατάσταση που εκτυλίσσεται εντός Ευρωπαϊκών συνόρων τα τελευταία χρόνια.

Από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. διατέθηκαν δεκαπέντε δισεκατομμύρια ευρώ για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης του 2015 και 2016. Έτσι η Ευρώπη έγινε παγκοσμίως ο μεγαλύτερος χορηγός ανθρωπιστικής βοήθειας, επιδεικνύοντας αλληλεγγύη στο εσωτερικό της. Πιο συγκεκριμένα, έξι χιλιάδες άνθρωποι μετεγκαταστάθηκαν εντός ευρωπαϊκού χώρου, ενώ παράλληλα προσφέρθηκε σε γειτονικές χώρες εκτός ευρωπαϊκών συνόρων, όπως είναι η Τουρκία, η Ιορδανία και ο Λίβανος, οικονομική-ανθρωπιστική βοήθεια της τάξεως των 6,6 δισεκατομμυρίων ευρώ για την υποστήριξη του μεταναστευτικού ρεύματος των προσφύγων. (Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη, 2018)

Πέραν όμως της οικονομικής συνεισφοράς, η αλληλεγγύη και η ανθρωπιστική βοήθεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέτυχε να επιφέρει πάνω από τετρακόσιες χιλιάδες, στον αριθμό, διασωθέντες. Ακόμη, η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με άλλες χώρες πέτυχε την αντικατάσταση της παράτυπης

μετανάστευσης με την νόμιμη επανεγκατάσταση των μεταναστών και προσφύγων και οι δράσεις αυτές οδηγούν σταδιακά στην επίτευξη της μετατροπής την μετανάστευσης από «πρόκληση» σε «ευκαιρία». Το συμπέρασμα είναι ότι εκτός της οικονομικής συνεισφοράς, αυτό που διαπιστώθηκε, από την έναρξη της περιόδου της μεταναστευτικής κρίσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η ύπαρξη αλληλεγγύης και διαπιστώνεται ότι υπάρχει, και πρέπει να συνεχίσει να υπάρχει, εξέλιξη της αλληλεγγύης και την ανθρωπιστικής αυτής υποστήριξης απέναντι σε μια κατάσταση που τυχαία δεν βιώνομαι «εμείς».

Έτσι, έπειτα από την παραπάνω σύντομη παρένθεση, ο πρώτος τομέας πολιτικής για την μετανάστευση είναι η μείωση κινήτρων της παράτυπης μετανάστευσης, όπως και προηγουμένως αναφέρθηκε, μέσω της παροχής βοήθειας στην χώρες εντός Ε.Ε. για εναρμόνιση των πρακτικών επιστροφής, καθώς επίσης και, η οικοδόμηση ισχυρότερων σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και σημαντικών χωρών, εκτός αυτής. Δεύτερη κατεύθυνση τομεακής πολιτικής είναι η διάσωση ζώων και η διασφάλιση των εξωτερικών συνόρων. Για την σωστή υλοποίηση και λειτουργική εξέλιξη της δράσης αυτής χρειάζεται η, από κοινού, διαχείριση από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. των εξωτερικών συνόρων μέσω της βελτιστοποίησης της επιχειρησιακής ικανότητας της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, μέσα από νέες προτάσεις για «έξυπνα» σύνορα ώστε να μπορεί να επιτευχθεί μια αποτελεσματικότερη διεξαγωγή δραστηριοτήτων έρευνας και διάσωσης. Τρίτος, και όπως θεωρείτε, ένας από τους πιο σημαντικούς πυρήνες την παρούσας πολιτικής αποτελεί η σθεναρή κοινή πολιτική ασύλου, μέσω της ολοκλήρωσης της μεταρρύθμισης του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (Κ.Ε.Σ.Α.) που στοχεύει σε μια πλήρως δίκαιη και κυρίως ανθρώπινη πολιτική ασύλου με ένα κοινό για όλους σύστημα κανόνων στην Ε.Ε. και ένα πιο βιώσιμο σύστημα κατανομής των αιτημάτων ασύλου μεταξύ των κρατών μελών. (European Agenda on Migration, European Commission, 2016)

Τέλος, και έχοντας αφήσει έναν εκ των τεσσάρων τομέων πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, θα πρέπει να εξετάσουμε την ελκυστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μεταναστευτικό προορισμό και μάλιστα στην σύγχρονη εποχή, που ο πληθυσμός αυτής εμφανίζει εξαιρετική μείωση. Έτσι προκύπτει η τέταρτη τομεακή πολιτική, μια νέα πολιτική για την νόμιμη μετανάστευση, η οποία μέσα από δράσεις, όπως η αναθεώρηση της Μπλε Κάρτας ή ο επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων των πολιτικών ένταξης, επιδιώκει την εύρυθμη και αποτελεσματικότερη λειτουργία της

μεταναστευτικής πολιτικής έναντι των χωρών προέλευσης. (European Agenda on Migration, European Commission, 2016)

4.3. Η Πολιτική Απασχόλησης της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. επλήγη περισσότερο από την ύφεση και την οικονομική επιβράδυνση σε σχέση με όλες τις ανεπτυγμένες περιοχές παγκοσμίως την περίοδο της οικονομικοδομικής κρίσης που βιώνει το καπιταλιστικό σύστημα τα τελευταία έτη παγκοσμίως. Η αρχή του τέλους της δεδομένης κρίσης δεν εντοπίζεται στον ορίζοντα, εφόσον δεν έχουν ακόμα αντιμετωπιστεί τα διαρθρωτικά αίτια που την δημιούργησαν. Φυσικό συνεπαγόμενο είναι οι απώλειες σε θέσεις εργασίας και η ραγδαία άνοδος της ανεργίας που οδηγούν στην διεύρυνση των ανισοτήτων και στην δημιουργία μεγάλων ανισοροπιών στο εσωτερικό της Ε.Ε.

4.3.1. Οι αρχικοί στόχοι

Η νέα στρατηγική της Ε.Ε., η «Ευρώπη 2020» προβλέπει, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, κάποιους στόχους και ορίζει κάποιες μεθόδους επίτευξης αυτών, με χρονικό ορίζοντα το 2020. Ένας από τους στόχους αυτούς είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μείωση της ανεργίας με απώτερο στόχο την μείωση των ανισοτήτων στο εσωτερικό της. Έτσι προβλέφθηκε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (Ε.Σ.Α.), η οποία αναγνωρίζει ως αυτόνομο πρόβλημα την διαρθρωτική ανεργία με αποτέλεσμα να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Τι μπορεί αυτό να σημαίνει; Ότι η πολιτική η οποία εφαρμόζει προωθεί την υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας των ευρωπαϊών μισθωτών, εν προκειμένου να δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης για τους ανέργους. Πρακτικά λοιπόν, η Ε.Σ.Α. δεν είναι απλώς ανεπαρκής για την επίλυση του προβλήματος όμως αντιθέτως εντείνει, θα έλεγε κανείς, την αύξηση της. Έτσι, το παρόν υποκεφάλαιο εξετάζει τα αίτια δημιουργίας της, τους αρχικούς στόχους, την ευρύτερη λογική αυτής και τους πιθανούς λόγους αποτυχίας, συνοπτικά.

Ο λόγος γένεσης της Ε.Σ.Α., που θεσμοθετήθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ τον Ιούνιο του 1997, ήταν τα υψηλά επίπεδα ανεργίας στην Ε.Ε.. Παρ' όλα αυτά δεν επικεντρώθηκε στις στρατηγικές απορρόφησης της ευρωπαϊκής ανεργίας, αλλά εστίασε στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης, στόχος, που όπως αποδείχτηκε μετέπειτα, ήταν ασαφής (Καραμεσίνη, 2011).

Περιληπτικά, η αρχική λογική της Ε.Σ.Α. αφορά στην καταπολέμηση της ανεργίας σε μία γηράσκουσα Ευρώπη μέσω της αύξησης της απασχόλησης και όχι μέσω της μείωσης του εργατικού δυναμικού. Έτσι, η λογική που διατηρεί η Ε.Σ.Α ως σήμερα είναι η αναγνώριση του προβλήματος που η Ε.Ε. βιώνει ως διαθρωτική ανεργία, αγνοώντας της κυκλική ανεργία παντελώς από τους στόχους της. Κατέληξε, λοιπόν, στον συμπέρασμα ότι αυτός ο τύπος ανεργίας που αναγνώρισε, καταπολεμάται μειώνοντας το κόστος εργασίας και κατάρτισης των ανέργων ώστε να αντιστοιχηθούν τα προσόντα τους με τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων. Από την άλλη, η θεμιτή λογική αντιμετώπισης της ανεργία παγκοσμίως θα έπρεπε να προκύπτει μέσα από την θέσπιση ενός κάλου εκπαιδευτικού συστήματος και κατάρτισης σαν εργαλείο.

Δευτερευόντως, και δεδομένης της δημογραφικής γήρανσης, προκύπτει ο επόμενος στόχος της Ε.Σ.Α για την ανεργία, που αφορά στην αύξηση της εργάσιμης ηλικίας του πληθυσμού και στην συμμετοχή αυτών στο εργατικό δυναμικό. Αυτό προέκυψε προς αποφυγήν μελλοντικών ελλείψεων από την συνεισφορά τους στην οικονομική μεγέθυνση. Με τον τρόπο αυτό οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να αυξάνουν τα κέρδη τους, βοηθώντας κατ' αυτό τον τρόπο στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, αφού οι ηλικίες αυτές παρέχουν το σημαντικότερο μέρος των οφελών.

4.3.2. Οικονομική & Πολιτική συγκυρία της Ε.Σ.Α.

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα γίνουν αναφορές στις αναθεωρήσεις, αναπροσδιορισμούς και αλλαγές που υπέστη η Ε.Σ.Α. στην πάροδο όλων αυτών των ετών εν συντομία. Ξεκινώντας από τη δεκαετία 2000, όπου υπέστη δύο αναθεωρήσεις κατά τη διάρκεια της. Η πρώτη το 2003, με στόχο την υιοθέτηση των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας για την απασχόληση, και η δεύτερη το 2005. Η ενσωμάτωση των

πολιτικών αυτών, στο σώμα της Ε.Σ.Α., συνδέθηκε άμεσα με την δημιουργία κινήτρων που θα εξυπηρετήσουν στην μακροπρόθεσμη ικανότητα της Ε.Ε. να παράγει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, στις καλύτερες θέσεις εργασίας, στην επίτευξη της κοινωνικής συνοχής, και όλα αυτά κάτω από την ομπρέλα του σεβασμού προς το περιβάλλον.

Πιο συγκεκριμένα, οι κύριες αλλαγές που επέφερε η Στρατηγική της Λισαβόνας στην Ε.Σ.Α. είναι πρώτον ο συσχετισμός της πλήρους απασχόλησης με ποσοτικούς στόχους. Τα ποσοστά αυτά αφορούν στα ποσοστά απασχόλησης των πολιτών της Ε.Ε. για το έτος 2010. Συγκεκριμένα, 70% σε σύνολο, 60% για γυναίκες και αργότερα προστέθηκε το ποσοστό της τάξης του 50% για άτομα ηλικίας μεταξύ 55 και 64 ετών από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης. Δεύτερη αλλαγή είναι η διστακτική διατύπωση του στόχου που αφορά στη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι η ενσωμάτωση των αλλαγών αυτών στην πολιτική της Ε.Σ.Α. πραγματοποιήθηκε δεδομένης της προϋπόθεσης μια δυνατής οικονομικής βάσης που τα περασμένα έτη είχαν ήδη διασφαλίσει. Η πολύ καλή αυτή οικονομική συγκυρία είχε προσφέρει την δυνατότητα επικράτησης προοδευτικών κυβερνήσεων ενώ ταυτόχρονα είχε επιτύχει την μείωση της ανεργίας σε ποσοστό της τάξεως του 2,5%, μέσα σε τέσσερα μόλις έτη. Τα παραπάνω δεδομένα, είχαν ισχύ στην πλειοψηφία των χωρών της Ε.Ε., την περίοδο των τελευταίων ετών της δεκαετίας του '90 και μεταβαίνοντας προς το 2000.

Κάπως έτσι ξεκίνησε η εφαρμογή της Ε.Σ.Α. στον ευρωπαϊκό χώρο, με την πρώτη αξιολόγηση αυτής να επέρχεται μετά το πέρας της πρώτης πενταετούς εφαρμογής της. Σαφέστερα, επισημάνθηκε η σημαντικότητα ύπαρξης κοινών πολιτικών κατευθύνσεων, όσον αφορά στις προτεραιότητες πολιτικής που σχετίζονται με τη βελτίωση της διακυβέρνησης. Έτσι, το 2003, οι κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε. για τις εθνικές πολιτικές απασχόλησης μειώθηκαν από δεκαοκτώ σε δέκα, αναδιατυπώθηκαν σε άμεση συνάρτηση με τους στόχους της Λισαβόνας για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική (πλήρης απασχόληση, ποιότητα και παραγωγικότητα της εργασίας, κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση) και συνοδεύτηκαν από εννέα ενδιάμεσους στόχους με χρονικό ορίζοντα το 2010.

Επιπλέον, στον τομέα του εποπτικού ελέγχου και συντονισμού των πολιτικών οικονομίας και απασχόλησης σε κάθε επίπεδο πολιτικής, συγχρονίστηκε ο ενστερνισμός των κατευθύνσεων για τους δυο αυτούς τομείς αντίστοιχα, κατανοώντας την σημαντικότητα της ταυτόχρονης υιοθέτησης από την Ε.Ε. των αλλαγών αυτών. Έτσι, και κοιτώντας βαθύτερα την ουσία της αξιολόγησης αυτής, οι αλλαγές αυτές δεν οδήγησαν πρακτικά στην αλλαγή του αρχικού περιεχομένου της Ε.Σ.Α., αλλά αντίθετα επισήμαναν, θα λέγαμε, περισσότερο τα σημεία εκείνα που θα επιφέρουν παραγωγικότερο αποτέλεσμα στο λειτουργικό σύστημα αυτής, και συνεπώς της Ε.Ε..

Η δεύτερη αναθεώρηση της ΕΣΑ συνέπεσε με την αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισαβόνας, το 2005, και την αλλαγή του συσχετισμού πολιτικών δυνάμεων στην Ε.Ε.. Σε αυτή τη φάση, η όλη ιδέα της ταυτόχρονης επανεκκίνησης του συστήματος εστίασε κυρίως στην υλοποίηση στόχων που απέβλεπαν στην οικονομική μεγέθυνση και όχι στην βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας εργασίας, που αποτέλεσε την απαρχή των αιτιών δημιουργίας και εφαρμογής της στην Ε.Ε., προκειμένου να προσφέρει κίνητρα στην περιθωριοποιημένη, αυτή, και τόσο ευπαθή ομάδα των κοινωνικά αποκλεισμένων ανέργων.

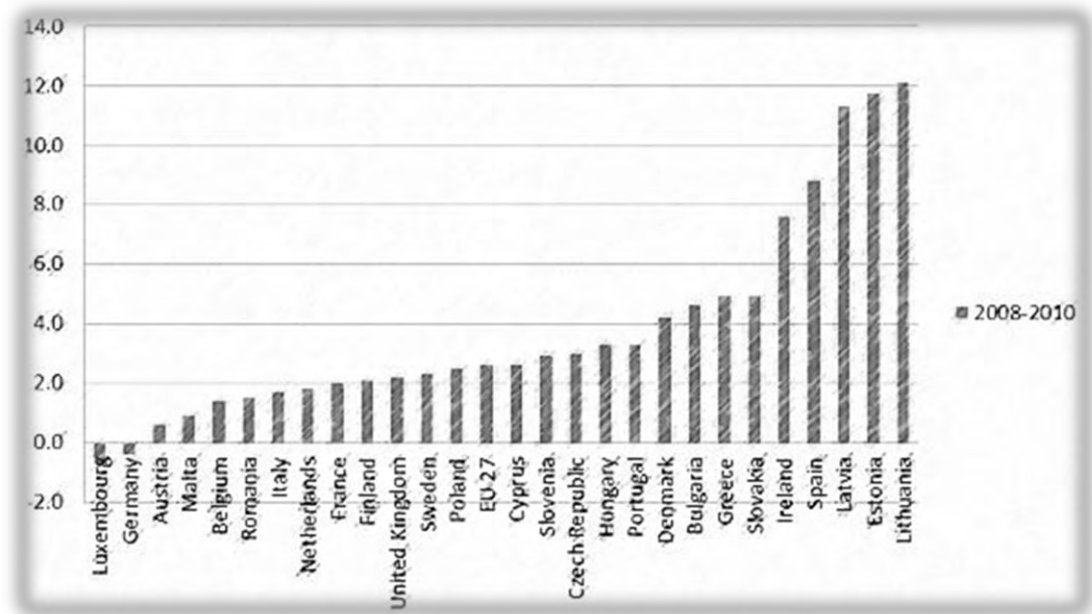
4.3.3. Η μεγάλη ύφεση & η δομική κρίση

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση το 2008, θέτει απευθείας σε δοκιμασία τις κατευθύνσεις, πολιτικές, την γενικότερη λογική και τις προτεραιότητες της Ε.Σ.Α. και δοκιμάζει την λειτουργική της ανθεκτικότητα. Λόγω της μαζικής συρρίκνωσης και του αποκλεισμού που βίωσε ο τομέας της απασχόλησης τα έτη 2008 και 2009 και της κατακόρυφης αύξησης της ανεργίας, τα εργαλεία συντονισμού της Ε.Σ.Α. στέκονται αδύναμα να δώσουν λύση στο πρόβλημα και να επέμβουν την κατάλληλη ώρα. Επομένως πάρθηκαν κοινοτικές αποφάσεις και πρωτοβουλίες, οι οποίες όχι μόνο παρέκλιναν από την λογική της Ε.Σ.Α., αλλά σηματοδότησαν έμμεσα την αρχή του τέλους μιας στρατηγικής η οποία δεν πέτυχε να αποφύγει τον αποκλεισμό από την απασχόληση στην πλειοψηφία των κρατών μελών μιας ένωσης μέσα στην οποία δραστηριοποιείται, με μεγαλύτερα θύματα, όπως σχεδόν πάντα και σε κάθε τομέα συμβαίνει, τους περισσότερο «ευαίσθητους», τους ευπαθείς. Εν τέλει, οι πρόχειρες

αυτές, επιμέρους, αποφάσεις που λήφθηκαν προσωρινά για να προλάβουν την κατάσταση δεν λειτούργησαν, με την ημερομηνία λήξης τους το έτος 2010. Κάπου εκεί η Ε.Σ.Α. αποφασίζει την εφαρμογή δράσεων και προτεραιοτήτων που προ κρίσης είχε αναλάβει· την θέσπιση κοινώς τον ίδιων κανόνων εκ νέου, αυτήν την φορά όμως κάτω από την επωνυμία της «Ευρώπης 2020» (Επιτροπή των Περιφερειών, 2011). Η ιδέα ξεδιπλώνεται στο ίδιο μοτίβο, εν μέρη εξελισσόμενο, που στοχεύει στην απορρόφηση της ανεργίας στις χώρες της Ε.Ε., στην μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων δημιουργώντας έτσι προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης. Το 2011 το Σύμφωνο για το Ευρώ έρχεται να συμπληρώσει και να ενισχύσει τις κατευθύνσεις αυτής της στρατηγικής και της νέας Ε.Σ.Α.

Γράφημα 4.1. Άνοδος ποσοστού ανεργίας 2008-2010

(Ποσοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Καραμεσίνη Μ., 2011

4.4. Διεθνή κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα

Ο Aristide Zolberg το 1983 στο έργο του γύρω από την διατύπωση της ιδέας σχηματισμού νέων πολιτειών ως μια διαδικασία προώθησης της εξελικτικής πορείας

των προσφυγικών ροών στον χώρο, έλαβε ανοικτά θέση στο θέμα που ταλανίζει κάθε πρόσφυγα και κάθε συνειδητοποιημένη, γύρω από το θέμα, κοινωνία. Έτσι λοιπόν, υποστήριξε ότι η απαρχή της αναγνώρισης του καθεστώτος ενός πρόσφυγα, κοινώς μιας αναγνώρισης των αιτιών που τον οδήγησαν στην λήψη μιας απόφασης μετακίνησης και μετεγκατάστασης, ποικίλει γεωγραφικά και ιστορικά. Το Ολοκαύτωμα και ο διαχωρισμός της Ευρώπης σε δύο μπλοκ, το ανατολικό και το δυτικό, αποτέλεσαν παράγοντες που διαμόρφωσαν την πολιτική του ασύλου. Άλλα παραδείγματα είναι η Σύμβαση του Οργανισμού της Αφρικανικής Ενότητας (1969), που αναγνωρίζει την προσφυγική ιδιότητα και σε άτομα που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους, λόγω διατάραξης της δημόσιας τάξης ή ξένης κατοχής, καθώς και η Διαχείριση του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών (1985) που αποδέχεται ως λόγο δίωξης τη γενικευμένη βία (Joy, 2002).

4.4.1. Σύμβαση της Γενεύης (1951)

Όπως πολυαριθμώς προηγουμένως έχει αναφερθεί, η ιστορία του σύγχρονου προσφυγικού καθεστώτος καλά κρατεί από την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Έκτοτε, και έπειτα από πρωτοβουλία των ευρωπαϊκών κρατών, υιοθετείται κάτω από την σκέπη του ΟΗΕ, μια σειρά ευρωπαϊκών κανονισμών, με στόχο την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία ονομάστηκε Σύμβαση της Γενεύης του 1951, ή απλώς Σύμβαση του 1951. Στην Ελλάδα εγκρίθηκε επίσημα οκτώ έτη αργότερα με απόφαση του Νομοθετικού Διατάγματος 3989/1959. Κύριο μέλημα ήταν η διασφάλιση μιας ασφαλούς αποδοχής των αποφάσεων της αρμόδιας αρχής σε περιόδους κρίσης. Έτσι και αλλιώς, είναι αυτονόητο ότι όταν μια χώρα καταρρέει και δεν είναι ικανή να προστατεύει τους ίδιους της τους πολίτες και ακόμα χειρότερα, ανά περιπτώσεις, στρέφεται εναντίον τους, εκείνοι με την σειρά τους, όντας διωκόμενες οντότητες από την ίδια τους την πατρίδα, μπορούν να αναζητήσουν καταφύγιο, να μεταναστεύσουν σε έναν νέο τόπο, προκειμένου να ζήσουν με ασφάλεια και αξιοπρέπεια μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση στην πατρίδα τους και να μπορούν άφοβα να επιστρέψουν πίσω σε αυτή. Σήμερα, εν έτη 2019, οι καταστάσεις στην Συρία επικυρώνουν τον λόγο ύπαρξης Συμβάσεων σαν αυτή. Έτσι λοιπόν, είναι σημαντικό να γίνει γνωστό ότι μέσω αυτής της Διεθνούς Σύμβασης του

1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, η οποία επικυρώθηκε και επακολούθως υπογράφηκε από 147 κυβερνήσεις κι ενός διεθνούς οργανισμού (UNHCR, 2019), τα κράτη δεσμεύτηκαν να φιλοξενούν αμοιβαίως στο έδαφός τους ανθρώπους που τρέπονται σε φυγή εξαιτίας συγκρούσεων και καταδιώξεων (Κοκτσίδου, 2017). Συν τις άλλης, η εν λόγω Σύμβαση συγκρότησε την διενεργώ δύναμη που «έσπρωξε» λοιπά κείμενα τοπικής εμβέλειας στην υπογραφή. Τέτοια είναι παραδείγματος χάριν, η Σύμβαση του 1969, του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας και τη Διακήρυξη της Καρθαγένης του 1984 (Ηνωμένα Έθνη, 1951).

4.4.2. Το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967)

Εν έτη 1967, με το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης, καταργούνται γεωγραφικοί και χρονικοί περιορισμοί γύρω από τα προσφυγικά ζητήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρώτοι περιορισμοί αφορούσαν αποκλειστικά την Ευρώπη ενώ οι δεύτεροι, που έθεταν χρονικά όρια, αφορούσαν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

(Υπατη Αρμοστεία, 2017)

Έτσι, αναπτύχθηκε ένα διεθνές νομικό πλαίσιο για τον ορισμό του πρόσφυγα, των δικαιωμάτων του και των υποχρεώσεων των κρατών προς αυτόν, χωρίς όμως αυτή τη φορά να είναι δεσμευτικό για τα κράτη που συμμετείχαν. Πιο συγκεκριμένα, το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης, θεσπίστηκε προκειμένου να συμπληρώσει την Σύμβαση της Γενεύης. Στο καταστατικό νομοθετείται για πρώτη φορά η αρχή της μη επαναπροώθησης, η οποία σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, προτρέπει τα κράτη να παρέχουν προστασία και να εγγυώνται τα δικαιώματα των προσφύγων, αλλά οι κανόνες αυτοί δεν είναι δεσμευτικοί.

4.4.3. Σύμβαση του Δουβλίνου

Τελευταίο στην λίστα με τα διεθνή κείμενα, είναι η Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία υπογράφηκε στις 15 Ιουνίου 1990 και είχε εμβέλεια ισχύος σε 12 συμβαλλόμενα κράτη. Τα κράτη αυτά ήταν το Βέλγιο, η Δανία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ισπανία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 1997 προσχώρησαν στην Σύμβαση, επιπλέον, τα κράτη της

Αυστρίας και της Σουηδίας, ενώ ένα μόλις έτος μετά, το 1998 προσχώρησε και η Φινλανδία. Η γενεσιουργός αιτία της Συμβάσεως ήταν η μείωση της μετακίνησης των αιτούντων ασύλου εντός της Ευρώπης και η αποφυγή του αιτήματος στη χώρα προτίμησης του εκάστοτε αιτούντος. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό με τον αγγλικό όρο «asylum shopping» και πρόκειται για την πρακτική των αιτούντων ασύλου στην υποβολή του αιτήματός τους σε συγκεκριμένα κράτη ή αφορά στην επιδίωξη υποβολής αίτησης σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος και κατόπιν διέλευσης σε αυτό μέσω άλλων κρατών. Η φράση χρησιμοποιείται κυρίως στο πλαίσιο της Ε.Ε. και του χώρου Σένγκεν (*ακολουθεί επεξήγηση, βλέπε υποκεφ. 4.5.5.*). Τώρα, αυτός ο κανονισμός υπερίσχυσε διότι τα κράτη αντιλήφθηκαν την αντικειμενική σημασία της αναγνώρισης του δικαιώματος για άσυλο, και όχι την επιθυμία του εκάστοτε αιτούντος να εκφράζει συγκεκριμένη προτίμηση για το από ποια χώρα προτιμά να φιλοξενηθεί, γιατί άλλωστε έτσι κλονίζεται και η ουσία του δικαιώματος για αναζήτηση διεθνούς προστασίας. Η παρούσα σύμβαση, παρόλο που υλοποιήθηκε υπό την αιγίδα των συμβαλλόμενων κρατιδίων της Ε.Ε., αποκλειστικά, μετέπειτα η Σύμβαση υπάχθηκε στα διεθνή κείμενα που αφορούν το άσυλο, εφόσον στα πλαίσια που εκείνη δημιουργήθηκε, τα κράτη μέλη επιθυμούσαν να εγκαθιδρύνουν μια διακυβερνητική συνεργασία, χωρίς να δεσμευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τη δέσμευση στα πλαίσια μιας διεθνούς σύμβασης (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

4.5. Ευρωπαϊκά Κείμενα για το προσφυγικό ζήτημα

4.5.1. Κανονισμός Δουβλίνο II & III

Το 2003, η Σύμβαση του Δουβλίνου αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 343/2003 γνωστός ως **Δουβλίνο II**. Στον Κανονισμό αυτόν προσχώρησαν και η Νορβηγία, η Ισλανδία, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν. Ουσιαστικά γίνεται λόγος για ένα νομικό κείμενο, το οποίο υπάγεται στις κειμενικές διατάξεις της Ε.Ε. και δίνει κατευθύνσεις σχετικά με το ποια χώρα είναι υποχρεωμένη, ανά περίπτωση, να προσφέρει άσυλο στον αιτούντα πρόσφυγα. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, κάθε πρόσφυγας έχει το αντικειμενικό δικαίωμα αιτήσεως ασύλου σε εκείνη την ευρωπαϊκή χώρα όπου πρωτίστως εισχώρησε. Για παράδειγμα, οι εισερχόμενοι στην Ελλάδα, εάν μεταβαίνουν σε άλλη χώρα για να αιτηθούν άσυλο θα πρέπει, σύμφωνα με τον

κανονισμό Δουβλίνο II, να επιστρέψουν πίσω στην Ελλάδα (Πυρπυρή, 2017) για την ολοκλήρωση της διαδικασίας καθώς αυτή ήταν η χώρα εισόδου και συνεπώς η χώρα που φέρει την ευθύνη για την εξέταση του ζητήματος. Με τον τρόπο αυτό, η Ε.Ε. στοχεύει στην αποφυγή της άνευ λόγου και αιτίας διακίνησης αιτούντων ασύλου από χώρα σε χώρα, καθώς επίσης και στην αποτροπή της κατάχρησης του συστήματος με την υποβολή περισσότερων αιτήσεων ασύλου από ένα μόνο άτομο (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

Σε δεύτερη φάση, επήλθε η ανάγκη για ορισμένες τροποποιήσεις, αυτές που σήμερα συγκροτούν τον Κανονισμό 604/2013 ή απλούστερα Κανονισμό **Δουβλίνο III** και είναι ουσιαστικά ο τροποποιητικός κανονισμός του II και εκείνος που αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε αποκλειστική ισχύ. Οι αλλαγές αυτές δεν αφορούσαν τον βασικό κορμό αλλά το σημαντικότερο μέλημα του Κανονισμού απέβλεπε στην οικογενειακή επανένωση. Επεξηγηματικά, ο νέος Κανονισμός διεύρυνε την έννοια του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης, επιτρέποντας την επανένωση ανηλίκων με συγγενικά μέλη εκτενέστερα, όπως θείους, αδέρφια, κ.α., πράγμα που καθιστά σαφή το γεγονός ότι παρόλο που και ο προηγούμενος προσέφερε την δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης, ήταν αυστηρότερος και αφορούσε μόνο στην επανένωση μεταξύ ανηλίκων με τους γονείς. Αξιοσημείωτο είναι ότι το δικαίωμα αναγνωρίζεται ακόμη και στην περίπτωση που οι λοιποί συγγενείς του αιτούντος δεν υπόκεινται στο καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά είναι όμως αιτούντες πολιτικού ασύλου. Ακόμα, ο αναθεωρημένος Κανονισμός, προσφέρει το δικαίωμα στον αιτούντα πολιτικού ασύλου, να υποβάλλει εμπεριστατωμένων επιχειρημάτων αίτημα ασύλου σε κάποιο άλλο κράτος, το οποίο θα επεξηγεί τους λόγους που επιθυμεί να μεταβεί αλλού από εκεί που εισήλθε.

4.5.2. Κανονισμός Eurodac

Το Σύστημα του Δουβλίνου, εκτός από τον ομώνυμο Κανονισμό, περιλαμβάνει τον Κανονισμό 2725/2000, γνωστό ως Κανονισμό **Eurodac**, ο οποίος εξετάζει σε ποιο κράτος μέλος εισήλθε για πρώτη φορά ο αιτών ασύλου. Εκτενέστερα, πρόκειται για μια ηλεκτρονική βάση που ελέγχει την τακτοποίηση, αντιπαραβολή και διαβίβαση δακτυλικών αποτυπωμάτων, που διευκολύνουν τον έλεγχο παράτυπης εισόδου στην

Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ ταυτόχρονα επιτρέπει σε κάθε κράτος μέλος να ορίσει άμεσα την υπεύθυνη, για την επεξεργασία του αιτήματος, χώρα και να προχωρήσει στην μεταφορά του αιτούντα άσυλου στην χώρα αυτή, από την στιγμή που το κατεξοχήν υπεύθυνο κράτος για την «τύχη» της εξέτασης του τρέχοντος, κάθε στιγμή, αιτήματος, είναι καταρχήν εκείνο που αποτέλεσε πρώτη πύλη εισόδου του αιτούντος στην Ε.Ε..

4.5.3. Σύνοδος Τάμπερε

Η ευρωπαϊκή πολιτική για το άσυλο, βρήκε πληθώρα συζητήσεων στο τραπέζι της Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 15 και 16 Οκτωβρίου το 1999 στο **Τάμπερε**, όπου και δόθηκε εντολή στην Ε.Ε. να εργασθεί προκειμένου να θεσπιστεί το Κ.Ε.Σ.Α., το οποίο βασίστηκε τελικώς στο διεθνές δίκαιο και κυρίως στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Η οδηγία, στοχεύοντας στην δημιουργία ενός ικανότατου συστήματος αλληλεγγύης απέναντι στις ανθρώπινες ανάγκες, έθεσε έναν βασικό στόχο. Ο στόχος αυτός του Κ.Ε.Σ.Α. ήταν η εναρμόνιση των νομοθεσιών των εκάστοτε κρατών-μελών της Ε.Ε. για το άσυλο. Ωστόσο, οι στόχοι που έθεσε η Σύνοδος στο Τάμπερε δεν υλοποιήθηκαν, καθώς δεν υπήρχε ομοφωνία κατά τη διάρκεια λήψης των αποφάσεων (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1999).

4.5.4. Πρόγραμμα Χάγης

Στη συνέχεια εγκρίθηκε, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 4^{ης} και 5^{ης} Νοεμβρίου του 2004, το **Πρόγραμμα της Χάγης**. Το Πρόγραμμα περιελάμβανε 10 νέες προτεραιότητες της Ε.Ε. με στόχο την ενίσχυση ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης έως και το έτος 2009. Ειδικότερα, βασικοί στόχοι του Προγράμματος υπήρξαν οι εξής:

- ✚ *Η ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας,*
- ✚ *Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας,*
- ✚ *Ο καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης,*

- ✚ *Η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε.,*
- ✚ *Η μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης,*
- ✚ *Η κατανομή των αρμοδιοτήτων και η μέριμνα για την αλληλεγγύη, και τέλος*
- ✚ *Η θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου.*

Στο πλαίσιο του Προγράμματος της Χάγης, δόθηκαν κατευθύνσεις που αφορούσαν σε αλλαγές στον τρόπο εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής και υπερτονίστηκε η ακλόνητη σημασία της παροχής συνδρομής σε τρίτες χώρες, υπό την προσπάθεια για βελτίωση των μέσων προστασίας των προσφύγων. Εκτός των υπολοίπων, το ζήτημα της παροχής διεθνούς προστασίας είναι θεμελιώδους σημασίας και κρίνει κατά πολύ τις εξωτερικές σχέσεις της Ε.Ε. με τις τριτοκοσμικές χώρες. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009)

4.5.5. Συμφωνία Σένγκεν

Η Συμφωνία Σένγκεν στην Ε.Ε., γνωστή και ως Συνθήκη Σένγκεν, υπογράφηκε το 1985 στο Λουξεμβούργο στην Σένγκεν, εξού και η ονομασία αυτής. Σε πρώτη φάση υπογράφηκε από πέντε κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Οικονομικών Κοινοτήτων (Ε.Ο.Κ.). Τα κράτη αυτά ήταν το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία. Η συμφωνία αυτή σηματοδότησε μια σειρά από αλλαγές:

- ✚ *Την κατάργηση των εσωτερικών εθνικών συνόρων με στόχο την κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα,*
- ✚ *Την ενίσχυση ελέγχων στα κοινά εξωτερικά σύνορα,*
- ✚ *Την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηκόων των κρατών αυτών καθώς και*
- ✚ *Την αστυνομική και δικαστική συνεργασία.*

Σήμερα, τη Ζώνη Σένγκεν συγκροτούν 26 κράτη μέλη της Ε.Ε., μεταξύ αυτών και η Ελλάδα που υπέγραψε τη συμφωνία το 1992 και για πρώτη φορά την εφάρμοσε, στο μεταίχμιο του 21^{ου} αιώνα, τη χρονιά του 2000. Πέραν των ανωτέρω, ένα από τα κύρια

χαρακτηριστικά της Συμφωνίας Σένγκεν είναι οι κοινοί κανόνες περί ασύλου (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2004).

4.5.6. Frontex

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Frontex δημιουργήθηκε με τον κανονισμό 2007/2004 και είναι υπεύθυνος για την Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Πιο συγκεκριμένα, ο Frontex αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο στις προσπάθειες της Ε.Ε. να εξασφαλίσει τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, συμβάλλοντας στην διασφάλιση ενός χώρου ελεύθερης κυκλοφορίας χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα. Κατέχει περισσότερο συντονιστικό ρόλο εμπέλειας κάλυψης σε εθνικά σύνορα και σε σύνορα των κρατών μελών της Σένγκεν. Δεν διαθέτει δικό του εξοπλισμό ή συνοριοφύλακες, αλλά βασίζεται στις χώρες της Ε.Ε. για τη διάθεση συνοριοφυλάκων, σκαφών, αεροσκαφών και άλλων πόρων. Λειτουργεί υποστηρικτικά σε ανάγκη επιπρόσθετης τεχνικής υποστήριξης σε κράτη μέλη της Ε.Ε., που καλούνται να διαχειρισθούν έντονες προσφυγικές ή/ και μεταναστευτικές πιέσεις. Εφόσον αποτελεί συνέχεια του κεκτημένου της συμφωνίας Σένγκεν, στην οποία δεν συμμετέχουν η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα εν λόγω κράτη μέλη δεν αποτελούν, προφανώς, ούτε μέρος του Frontex. Η συνεργασία με τα προαναφερθέντα δύο κράτη υπάρχει, πάραυτα, όπως κανονίζει το άρθρο 12 της συμφωνίας, και ιδίως για ζητήματα διοίκησης κοινών επιχειρήσεων επιστροφής (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2004).

Κεφάλαιο 5^ο

[Η εφαρμογή των Διεθνών Πολιτικών στην Ελλάδα]

5. Η εφαρμογή των Διεθνών Πολιτικών στην Ελλάδα

Η κάθε χώρα ενσωματώνει τις Διεθνείς Πολιτικές για τους πρόσφυγες στην εγχώρια νομοθεσία και υποχρεούται να τις συμμορφώσει με αυτήν. Στο τρέχον κεφάλαιο, ελέγχονται οι πολιτικές αποφάσεων των προσφύγων σε ανάγκη επανεγκατάστασης, εθελοντικής μετακίνησης σε καταφύγιο ή καταυλισμό και τοπικής ενσωμάτωσης, κατόπιν αφίξεως από το επικίνδυνο ταξίδι με προορισμό την Ευρώπη ειδικά, το ελληνικό κράτος συγκαταβατικά.

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκαν οι πολιτικές, το διεθνές δίκαιο, οι νόμοι και οι συμβάσεις, που θεσπίστηκαν για την διασφάλιση της προστασίας των ανθρώπων που απειλούνται και βρίσκονται αντιμέτωποι με πολέμους και διωγμούς. Απώτερος σκοπός, πέραν της ασφάλειας των προσφύγων, είναι η εξασφάλιση της ισορροπίας των κρατών και η διαχείριση ανθρωπιστικών κρίσεων, που τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να προβλεφθούν.

Οι ευρύτερες προσεγγίσεις του προσφυγικού ζητήματος φαίνεται να συντελούν βιώσιμες επιλογές τόσο για τους ίδιους όσο και για τα κράτη που φιλοξενούν τους ανθρώπους αυτούς. Οι δυνατότητες αυτές όμως, πρακτικά, σημειώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, ή τουλάχιστον δεν συμπεριλαμβάνονται εμπεριστατωμένα στα διεθνή κείμενα και συμβάσεις.

Τελικά, σύμφωνα με την αξιολογη παρατήρηση του Alexander Betts σε ομιλία του το 2016, «οι πρόσφυγες έρχονται αντιμέτωποι με μία σχεδόν αδύνατη απόφαση, η οποία περιλαμβάνει τρεις βασικές επιλογές:

- ✚ Την εθελοντική μετακίνηση σε κάποιο – κοντινό προσφυγικό καταυλισμό/ καμπ
- ✚ Την μετακίνηση και εγκατάσταση σε μία αστική περιοχή, σε κάποια γειτονική χώρα και τέλος,
- ✚ Την μετακίνηση σε άλλη χώρα, μέσω ενός επικίνδυνου ταξιδιού».

Η τελευταία επιλογή που εξετάζει ο ανωτέρω ομιλητής, είναι μια ολοένα και αυξανόμενη επιλογή για πολλούς εκδιωγμένους ανθρώπους τα τελευταία έτη. Για αυτούς, οι τρεις αυτές επιλογές συγκροτούν το πλέον ισχύον προσφυγικό καθεστώς σήμερα, παρά το γεγονός ότι κρίνονται εξαιρετικά επικίνδυνες, αφού σχεδόν αναπόφευκτα προξενούν αρνητικές επιπτώσεις στους ίδιους τους πρόσφυγες και στις οικογένειές τους. Έτσι, αφηφώντας την θεώρηση ότι καμία από τις τρεις, λόγω

επικινδυνότητας, δεν είναι δυνατόν να παρθεί, και επιβαλλόμενοι του ενστίκτου προστασίας, εξαναγκάζονται να ακολουθήσουν μια από αυτές τις επιλογές, προκειμένου να σώσουν την ζωή τους.

5.1. Περιγραφή των προσφυγικών καταυλισμών & η εξέλιξη αυτών στον χρόνο

Η περιγραφή του παρόντος κεφαλαίου ξεκινάει άρδην αφηγηματικά, με την εξιστόρηση ενός σχεδίου που λαμβάνει χώρα στην Κούβα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μέσα από τα μάτια του Grbac (2013), προσεγγίζοντας ιστορικά όσα αφορούν τους προσφυγικούς καταυλισμούς. Πρόκειται για την άποψη δύο Γάλλων ιστορικών σχετικά με την αυξητική πορεία των στρατοπέδων στο μεταίχμιο μιας εξέλιξης που αφορά στο πέρασμα στον 20^ο αιώνα. Η ιστορία, λοιπόν, ξεκινά το 1985, όταν ένας διοικητής της ισπανικής φρουράς στην Κούβα, θέλησε να τερματίσει τις τοπικές εξεγέρσεις. Το σχέδιο είχε ως εξής: *Μέσω της «συμπύκνωσης (reconcentrate)» των κατοίκων που διέμεναν σε αγροτικές περιοχές, σε στρατόπεδα, δημιουργείται το σενάριο που θα άγει τους ανθρώπους αυτούς σε αποδυνάμωση, λόγω της έλλειψης τροφής και στέγης. Δύο έτη αφότου τα κουβανικά στρατόπεδα εξαναγκάζονται να κλείσουν, η ισπανική ορολογία «reconcentración» μεταφράζεται στα αγγλικά, ούτως ώστε να μπορέσει να περιγραφεί ένα νεότερο βρετανικό σχέδιο, εμπνευσμένο από αυτό της Κούβας. Τέσσερα έτη μετά, το σχέδιο περί στρατοπέδων εξαπλώνεται και υιοθετείται από τους Γερμανούς, οι οποίοι με την σειρά τους κατασκεύασαν μια πολιτική βασισμένη στο σχέδιο, αλλά προσαρμοσμένη στα δικά τους μέτρα και σταθμά. Έτσι, η γερμανική, αυτή, πολιτική, ενώ αρχικά στράφηκε στην μαζική δολοφονία μελών διαφορετικής, από αυτούς, φυλής, μετέπειτα αντικατέστησε την φιλοσοφία της με την σύλληψη της ιδέας του εγκλεισμού των μερίδων αυτών των ατόμων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το συμπέρασμα και σημείο τομής που ο Grbac εντοπίζει και στις τρεις περιπτώσεις στρατοπέδων, είναι ο κοινός τρόπος υστέρησης των ομάδων ατόμων αυτών, σε τρόφιμα, καταφύγια και ελευθερία. (Grbac, 2013).*

Επανερχόμενοι εγγύτερα στο σήμερα, συνειδητοποιούμε ότι οι προσφυγικοί καταυλισμοί στις μέρες μας διαφέρουν μακράν από την λογική και τους τρόπους λειτουργίας των ανωτέρω στρατοπέδων. Ομοιότητες, παρ' αυτά, εντοπίζονται στην δομή, την κατασκευή και την φύση τους, σύμφωνα με την άποψη του Grbac (2013)

για τα στρατόπεδα. Άξιο σημείωσης είναι το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις οι χώροι ήταν απόρροια αυθόρμητης δημιουργίας, μέσα σε περιόδους συγκρούσεων, αναταραχών και βίας, πράγμα που σηματοδοτεί την επιτακτική ανάγκη που ενυπήρξε για γρήγορη και άμεση συγκέντρωση μεγάλου όγκου ανθρώπων, οι οποίοι αντιμετωπίζονται από την εκάστοτε κοινωνία ως «πρόβλημα».

Κάπως έτσι διαδραματιζόταν το σκηνικό αντιμετώπισης των εκδιωγμένων ατόμων από τις τότε κοινωνίες, σαν ένα στρατιωτικό τροχοπέδη. Η κατάσταση παίρνει αντίθετη τροχιά με την λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν δημιουργείται ένας περιεκτικός και εμπειριστατωμένος μηχανισμός διαδικασιών διαχείρισης των μαζικών μετακινήσεων με παγκόσμια εμβέλεια. Σύμφωνα με την Malkki (1995), οι πρόσφυγες υπήρχαν και προηγουμένως, καθώς επίσης και οι τεχνικές για την διαχείριση του ζητήματος αυτού, που διατάρασσε την κανονικότητα των δομών των κοινωνιών. Παρ' όλα αυτά, το πρόβλημα ήταν περισσότερο νομικής φύσεως, αφού ως ένα συγκεκριμένο κοινωνικό τέλμα στα άτομα αυτά δεν μπορούσε να προσδοθεί ο χαρακτηρισμός «πρόσφυγας», με αποτέλεσμα να αποτελούν μια παγκόσμια νομική ρωγή στις σύγχρονες κοινωνίες.

Η Ευρώπη κατατάσσει χρονικά το σημερινό μοντέλο των προσφυγικών καταυλισμών, στην περίοδο μετά το πέρας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως και σήμερα. *«Ήταν η απάντηση των 30 εκατομμυρίων ανθρώπων που είχαν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν βίαια τα σπίτια τους και την πατρίδα τους μετά τον πόλεμο.»* (Βούζα, 2017). Την περίοδο εκείνη, οι κυβερνήσεις χρειάστηκε να λάβουν γρήγορες και ολοκληρωμένες αποφάσεις για την διαχείριση του γιγαντωμένου κύματος προσφύγων που έχρηζαν βοήθειας. Αψηφώντας την ύψιστη ανάγκη για άμεση αποπεράτωση διαδικασιών αρωγής, οι τότε μορφή των προσφυγικών καταυλισμών δεν συντέλούσε περιοχές με σχεδιασμό και οργάνωση, αφορούσε παροδικές εγκαταστάσεις, και για τον λόγο αυτό δεν αποτέλεσε αξιόλογη αγκίδα στις κοινωνίες.

Μετάπειτα, και καθώς οι κοινωνικές δομές δεν θέσπιζαν διαχειριστικούς μηχανισμούς για τους πρόσφυγες, αυτοί αντιμετωπίστηκαν ως μείζον πρόβλημα από κάθε χώρα υποδοχής. Τότε, την ευθύνη για αυτούς αναλάμβανε ο στρατός. Ο στρατός χρησιμοποιούσε στρατόπεδα, φυλακές και στρατώνες για την συγκράτηση των προσφύγων. Η χωρική απομόνωση και η διαχείριση των προσφύγων στους

καταυλισμούς χαρακτηρίζονταν από πρακτικές με έκτακτο, προσωρινό χαρακτήρα, που εξαρτιόνταν σε μεγάλο βαθμό από τον αυτοσχεδιασμό (Malkki, 1995).

Τα πρώτα αξιοσημείωτα έγγραφα που αφορούσαν τον σχεδιασμό των προσφυγικών δομών εμφανίστηκαν την δεκαετία του '70, έπειτα από καθοδήγηση του Frederick Cuny (1997), ο οποίος εξέτασε την ανθεκτικότητα (resilience) σε επιπτώσεις που απορρέουν από φυσικές καταστροφές. Παρακινητικό μοχλό, για τον ίδιο, απετέλεσε η σεισμική δόνηση στη Νικαράγουα το 1972 και ακολούθως οι πλημμύρες στο Μπαγκλαντές τα επόμενα 2 έτη (1973-1974). Την περίοδο αυτή, ο αριθμός των προσφύγων αυξάνεται, τα αίτια όμως αυτή τη φορά είναι διαφορετικά. Ο λόγος δεν είναι ότι οι ένοπλες συρράξεις ελλείψανε, αλλά οι καταστροφικές επιπτώσεις των φυσικών φαινομένων εκτόπισαν, αυτή τη φορά, σημαντικές μερίδες ατόμων (Βούζα, 2017).

Την δεκαετία που κύλησε μεταξύ των χρονολογιών 1970 και 1980, οι έρευνες και τα έγγραφα του Frederick Cuny και των συνεργατών του, είχαν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στον σχεδιασμό των προσφυγικών καταυλισμών, γεγονός που καλά κρατεί έως σήμερα. Τότε, ο Cuny, ιδρύει την εταιρία «Intertect Relief and Reconstruction Corporation», η οποία αναγνώρισε το τεχνικό κομμάτι της έρευνας του, περί προσφοράς καταφυγίου, νερού, αποχέτευσης και εφοδιασμού σε εκδιωγμένους. Έτσι, και κατόπιν ερευνών, δόθηκε το έναυσμα για την δημιουργία του πρώτου Εγχειρίδιου για τον σχεδιασμό των καταυλισμών. (Kennedy, 2008).

5.2. Περιγραφή των προσφυγικών καταυλισμών & η εξέλιξη αυτών στον χώρο

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που ανά χρονολογικό έτος η Ύπατη Αρμοστεία συγκεντρώνει για τις προσφυγικές ροές, για το έτος 2018 εκτιμάται ότι σε γνωστό τόπο διαμονής μετακινήθηκαν 13,6 εκατομμύρια άνθρωποι λόγω συγκρούσεων ή διώξεων που έλαβαν χώρα το έτος αυτό. Στον αριθμό αυτό, περικλείονται 10,8 εκατομμύρια άτομα που εκτοπίστηκαν εντός των συνόρων της ίδιας τους της χώρα και τα λοιπά 2,8 εκατομμύρια συντελούν νέους πρόσφυγες και νέους αιτούντες ασύλου. Σε νούμερο που σήμερα αγγίζει τους 70,8 εκατομμύρια βιαίως εκτοπισμένους ανθρώπους παγκοσμίως, εκ των οποίων οι 25,9 εκατομμύρια είναι

πρόσφυγες, μόνο το 52% του παγκόσμιου συνόλου προσφύγων γνωρίζει τι του επιφυλάσσει το μέλλον. Οι χώρες που συγκροτούνται από ανεπτυγμένες περιφέρειες, φιλοξένησαν το 16% του συνολικού αριθμού των προσφύγων, ενώ το 1/3 του παγκοσμίου προσφυγικού πληθυσμού, σε πραγματικά νούμερα 6,7 εκατομμύρια άνθρωποι, φιλοξενήθηκε από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Πάνω από τα 2/3 (67%) του αριθμού αυτού αφορά πρόσφυγες που προέρχονται από μόλις 5 χώρες, την Συρία, το Αφγανιστάν, το Νότιο Σουδάν, την Μιανμάρ και την Σομαλία. Τα ποσοστά απεικονίζονται στο ακόλουθο γράφημα.

Πηγή: *Global Trends, Forced Displacement in 2018, UNHCR, 2018*

Ο αριθμός των νέων μετατοπίσεων ήταν ισοδύναμος με 37.000 εξαναγκασμένους, να τραπούν σε φυγή, ανθρώπους, καθημερινά. Από αυτούς, οι 4 στους 5 πρόσφυγες ζουν, αυτή τη στιγμή, σε χώρες που γειτνιάζουν με τις χώρες καταγωγής τους.

Κατόπιν υποβολής αιτήματος επανεγκατάστασης από την ίδια την UNHCR για 81.300 πρόσφυγες, και σύμφωνα με τα στοιχεία των κυβερνητικών στατιστικών, 25 σε αριθμό ήταν οι χώρες που αναγνώρισαν 92.400, προς επανεγκατάσταση, πρόσφυγες, κατά την διάρκεια του έτους, με ή χωρίς την συνεισφορά της UNHCR. Μέχρι το τέλος του 2018, περίπου 3,5 εκατομμύρια άνθρωποι περίμεναν απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου τους. Από αυτούς, περίπου 27.600 ασυνόδευτα, μόνα, παιδιά ζήτησαν άσυλο σε ατομική βάση και συνολικά 111.000 προσφυγόπουλα, αναφέρθηκαν το 2018. Να σημειωθεί ότι και τα 2 νούμερα έχουν υποστεί σημαντικές

υποτιμήσεις. Εξ' άλλου, παιδιά κάτω των 18 ετών αποτέλεσαν, πάνω-κάτω, το ήμισυ του αριθμού των προσφύγων που κατέφθασαν το 2018, περισσότερο από 41% αύξηση, δηλαδή, σε σχέση με το έτος 2009, παρόμοιας εμβέλειας, όμως, με τα προηγούμενα έτη.

Μια ιδιαιτερότητα, σχετικά με τις επιλογές εγκατάστασης των προσφύγων, είναι ότι οι περισσότεροι προτιμούν να διαμείνουν σε κάποια αγροτική ή αστική γη, εκτός προσφυγικών καταυλισμών, σε ιδιωτικές κατοικίες ή νοικιασμένα οικήματα, από τους ίδιους ή από παροχές μέσω ρυθμίσεων υποδοχής σε κοινότητες ή οικογένειες. Στην διαμόρφωση του τοπίου, παρ' αυτά οι καταυλισμοί εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, όσον αφορά την διαμόρφωση αυτού. Συν τοις άλλης, δεν υπάρχουν ιδιαίτερες εναλλακτικές λύσεις σχετικά με την χωροθέτηση της προσφυγικής παρουσίας στο χώρο. (UNHCR, 2019).

Παλαιότερα, όταν οι καταυλισμοί πρωτοδημιουργήθηκαν, συγκρότησαν για κάποιο διάστημα κεκτημένο των αναπτυσσόμενων χωρών. Η δημιουργία νέων κυμάτων προσφυγικών ροών έκανε εντονότερη την ανάγκη υλοποίησης του μοτίβου καταυλισμών και στον ευρωπαϊκό χώρο. Ιδίως μετά το 2011, όταν η συριακή κρίση άρχισε να ξεσπά, μεγάλα κύματα προσφύγων προσπάθησαν να βρουν καταφύγιο στις γειτονικές χώρες, αλλά πολλοί ήταν αυτοί που προσέγγισαν την Ευρώπη, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Υπάρχουν πάνω από χίλιοι προσφυγικοί καταυλισμοί χωροθετημένοι διάσπαρτα στο εσωτερικό 60 διαφορετικών χωρών. Η συντριπτική πλειοψηφία των προσφύγων, όμως, διαμένει σε καταυλισμούς που βρίσκονται στην υποσαχάρια Αφρική (Herz, 2008). Ακολουθώντας, παραθέτεται ένας πίνακας με τους δέκα μεγαλύτερους καταυλισμούς και ο πληθυσμός που αυτοί φιλοξένησαν το έτος 2015.

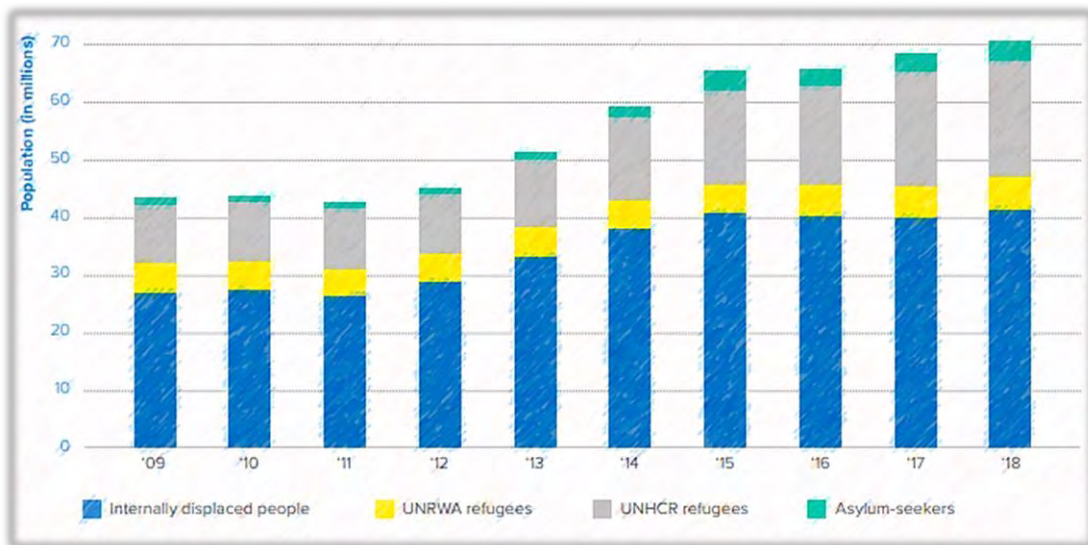
Πίνακας 5.1: Οι 10 μεγαλύτεροι προσφυγικοί καταυλισμοί
 βάσει του πληθυσμού του 2015

	<u>Όνομασία</u> <u>Προσφυγικής</u> <u>Πολιτείας</u>	<u>Χώρα</u> <u>Υποδοχής</u>	<u>Έτος</u> <u>Ίδρυσης</u>	<u>Προέλευση</u> <u>Κατοίκων</u>	<u>Πληθυσμός</u>
1η	<i>Kakuma</i>	<i>Κένυα</i>	1992	<i>Νότιο Σουδάν</i>	184.550
2η	<i>Hagadera</i>	<i>Κένυα</i>	1992	<i>Σομαλία</i>	105.998
3η	<i>Dagahaley</i>	<i>Κένυα</i>	1992	<i>Σομαλία</i>	87.223
4η	<i>Ifo</i>	<i>Κένυα</i>	1991	<i>Σομαλία</i>	84.089
5η	<i>Zaatari</i>	<i>Ιορδανία</i>	2012	<i>Συρία</i>	77.781
6η	<i>Yida</i>	<i>Νότιο Σουδάν</i>	2012	<i>Σουδάν</i>	70.331
7η	<i>Katumba</i>	<i>Τανζανία</i>	1972	<i>Μπουρουντί</i>	66.416
8η	<i>Pugnido</i>	<i>Αιθιοπία</i>	1993	<i>Νότιο Σουδάν</i>	63.262
9η	<i>Panian</i>	<i>Πακιστάν</i>	2008	<i>Αφγανιστάν</i>	62.264
10η	<i>Mishamo</i>	<i>Τανζανία</i>	2014	<i>Μπουρουντί</i>	62.264

Πηγή: Ιδία επεξεργασία & <https://storymaps.esri.com/stories/2016/refugee-camps/>

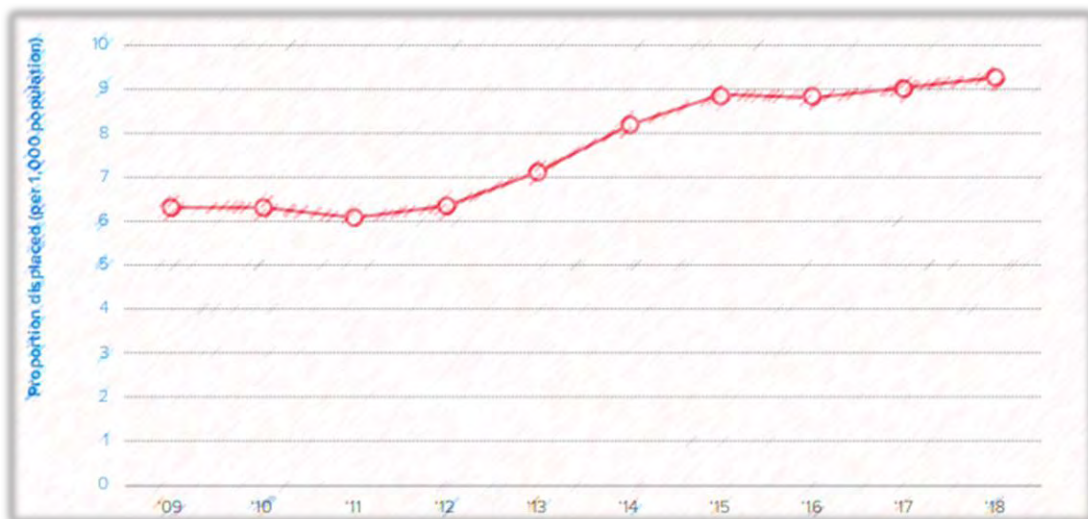
Στο παρακάτω γράφημα απεικονίζεται η παγκόσμια αναγκαστική μετατόπιση προσφύγων την τελευταία δεκαετία. Απεικονίζονται διαιρεμένοι στους εσωτερικά εκτοπισθέντες, τους πρόσφυγες που ανήκουν στην Υπηρεσία Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες της Παλαιστίνης (UNRWA), εκείνους που βρίσκονται κάτω από την σκέπη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR) και τέλος τους αιτούντες ασύλου.

Γράφημα 5.1: Παγκόσμια αναγκαστική μετακίνηση προσφυγικού πληθυσμού σε χιλιάδες

Πηγή: UNHCR/ 22.11.2019

Γράφημα 5.2: Παγκόσμια ποσοστά αναγκαστικής μετακίνησης προσφυγικού πληθυσμού ανά πληθυσμιακή χιλιάδα

Πηγή: UNHCR/ 22.11.2019

5.3. Χαρακτηριστικά Πλεονεκτήματα & Μειονεκτήματα ύπαρξης προσφυγικών καταυλισμών

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που συναντώνται σε καταυλισμούς, έναντι άλλων μορφών εγκατάστασης προσφύγων, είναι τα εξής:

A. Πλεονεκτήματα:

- ✚ Παροχή ασύλου και προστασία,
- ✚ Εύκολη καταγραφή και εκτίμηση του πληθυσμού,
- ✚ Αξιολόγηση των αναγκών τους και παρακολούθηση της κατάστασης υγείας τους,
- ✚ Καταλληλότητα προσωρινής διαμονής,
- ✚ Εύκολη παροχή γενικών και ειδικών υπηρεσιών, όπως σίτιση, διαμονή ειδών ατομικής υγιεινής και καθαριότητας,
- ✚ Άμεση επαφή και υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ανθρώπων,
- ✚ Καλύτερο σχεδιασμός ειδικών διεθνών συνεργασιών για τον επαναπατρισμό ή την προώθηση σε τρίτες χώρες,
- ✚ Διευκολύνει την αναζήτηση και επανασύνδεση οικογενειών.

B. Μειονεκτήματα:

- ✚ Συσσώρευση μεγάλου αριθμού ατόμων, συνήθως χωρίς τις κατάλληλες υποδομές, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο δημιουργίας εστιών μεταδοτικών νόσων,
- ✚ Η εξάρτηση από την εξωτερική βοήθεια μειώνει την αυτονομία των ανθρώπων,
- ✚ Ανάπτυξη κοινωνικής απομόνωσης,
- ✚ Δημιουργία προβλημάτων ασφαλείας εντός του καταυλισμού,
- ✚ Ο καταυλισμός προσφύγων δεν αποτελεί μόνιμη λύση,
- ✚ Μειωμένη αναπτυξιακή, εμπορική και οικονομική χρήση του χώρου στον οποίο έχει δημιουργηθεί ο καταυλισμός,
- ✚ Υποβάθμιση του περιβάλλοντα χώρου και της ευρύτερης περιοχής.

(Γερασιμάτος, 2016)

5.4. Παρατεταμένες Προσφυγικές Καταστάσεις (Protracted Refugee Situations)

Η έλευση των προσφύγων συντέλεσε μείζον θέμα για την επικαιρότητα και κατεύθυνε, σε σημαντικό βαθμό, την εξελικτική πορεία των κοινωνιών. Η παραμονή και εγκατάσταση προκάλεσε διχογνωμίες και ποικίλες αντιδράσεις. Μια από τις δυσκολίες, που έθεσε αυτή η συνεχής προσφυγική ροή, ήταν και η ανάγκη στέγασης του εκτενούς όγκου προσφυγικών αφίξεων.

Την μεταβατική αυτή περίοδο, γεννάτε η βασική ιδέα πίσω από την δημιουργία των καταυλισμών. Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι ο βασικός πυλώνας, πάνω στον οποίο η σημασιολογία της λέξης «καταυλισμός» δομείται, είναι η προσωρινότητα. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν πρόκειται για μια βιώσιμη πρακτική που αποσκοπεί σε μια στέρεα ένταξη των προσφύγων στην χώρα υποδοχής. Στο σημείο αυτό τίθεται το ερώτημα *«Πώς μια πρόχειρη κατασκευή με αφορμή την έκτακτη ανάγκη περνάει από το “προσωρινό” στο “μόνιμο” και τι σημαίνει αυτό για την πόλη;»* (Κουτσονικολή & Παλαπάνης, 2017)

Σύντομα, όμως, η έκτακτη ανάγκη του ανωτέρω ερωτήματος επέρχεται και οι λύσεις που προηγουμένως είχαν δοθεί, ξεφεύγουν από τα όρια του προσωρινού. Αίτια που άγουν τις εξελίξεις πιθανόν να είναι πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά καθώς επίσης και αλληλεπίδραση όλων αυτών μαζί στο κοινωνικό «μπαγκκράουντ». Μέσω μιας άμεσης ανασκόπησης, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η έκταση των προσφυγικών καταυλισμών στην παγκόσμια κλίμακα είναι γιγάντια και η διάρκεια που οι πρόσφυγες διαμένουν σε αυτούς ξεπερνά κατά πολύ τις εκτιμήσεις των ειδικών. Αυτό έχει ως φυσικό συνεπαγόμενο, σήμερα, ορισμένοι από αυτούς να μετρούν περίπου 30 έτη ζωής, ενώ άλλοι, να έχουν ήδη μετατραπεί σε μόνιμες πολιτείες. Εξάλλου, η μέση παραμονή ενός πρόσφυγα σε καταυλισμό έχει ξεπεράσει, τώρα πια, τα 17 έτη. Ζουμάροντας σε μικρότερες κλίμακες, όπως για παράδειγμα στο ελληνικό πρότυπο, δεν συναντά κανείς εύκολα τα νούμερα αυτά, ούτε σε χρονικό βάθος ούτε σε χωρικό εύρος. Η μήτρα, όμως, του προβλήματος είναι η στεγαστική επίλυση του παγκόσμιου προσφυγικού φαινομένου, ασχέτως αν ορισμένα έθνη φιλοξενίας δεν το έχουν βιώσει σε όλο το φάσμα τους. Ήδη προοιωνίζονται τα χαρακτηριστικά των πόλεων που ακόμη δεν έχουμε γνωρίσει και οι ενδείξεις προοπτικών, που σίγουρα θα έπρεπε να μας προβληματίσουν.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η προσφυγική παρουσία έχει ξεπεράσει την έννοια του προσωρινού χαρακτήρα και πλέον χαρακτηριστικό φαινόμενο είναι οι **Παρατεταμένες Προσφυγικές Καταστάσεις (Protracted Refugee Situations)**. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Υ.Α. οι πρόσφυγες παραμένουν για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα στους «προσωρινούς», κατά τα άλλα, καταυλισμούς. Υπολογίζεται ότι ο μέσος όρος διάρκειας ζωής των προσφυγικών καταυλισμών έχει αυξηθεί και από τα 7 χρόνια, που αρχικά είχε προβλεφθεί για τους χώρους αυτούς, σήμερα πλησιάζει τα 20 χρόνια. Όπως ο Ruben Pater (2016) στο βιβλίο του περί πολιτικής του σχεδιασμού υποστήριξε, γενιές ανθρώπων που ζουν σε προσωρινές συνθήκες δεν είναι κάτι προσωρινό. Στην έκθεση της, η Υ.Α. το 2004 για τις παρατεταμένες προσφυγικές καταστάσεις αναφέρει:

«Παρατεταμένη κατάσταση προσφύγων είναι η κατάσταση στην οποία οι πρόσφυγες βρίσκονται σε μακροχρόνια και ανυπόληπτη κατάσταση αδράνειας. Η ζωή τους δεν τίθεται σε κίνδυνο, αλλά τα βασικά τους δικαιώματα και οι βασικές οικονομικές, κοινωνικές και συναισθηματικές τους ανάγκες παραμένουν ανεκπλήρωτες λόγω της χρόνιας εξορίας τους. Οι πρόσφυγες που έχουν εγκλωβιστεί σε αυτήν κατάσταση είναι εξαρτώμενοι από τρίτους για την ασφάλεια και την επιβίωση τους. Οι παρατεταμένες καταστάσεις οφείλονται στην πολιτική δράση και την αδράνεια για αντιμετώπιση του προβλήματος τόσο των χωρών προέλευσης όσο και των χωρών υποδοχής.» (UNHCR ExCom, 2004).

Έτσι, σήμερα, οι καταυλισμοί αποτελούν το «σπίτι» σχεδόν του μισού παγκόσμιου προσφυγικού πληθυσμού, γεγονός που τους καθιστά την πλέον εμβληματική χωρική έκφραση της προσφυγικής παρουσίας (Κουτσοδικολή & Παλαπάνης, 2017).

Ανατρέχοντας αναδρομικά στο παρελθόν και ορμώμενοι των πληροφοριών του βιβλίου που ο Gil Loescher και ο James Milner, προ ορισμένων ετών, έγραψαν για το ζήτημα των παρατεταμένων προσφυγικών καταστάσεων, διαπιστώνετε η αυξητική τάση της προσφυγικής παρουσίας την δεκαετία μεταξύ των ετών 1994 και 2004. Μόνο το 2004, υπολογίζεται ότι το 64% των προσφύγων ζούσε σε παρατεταμένες καταστάσεις στις πιο ασταθείς περιοχές του κόσμου (Loescher & Milner , 2011).

Επανερχόμενοι εγγύτερα στο σήμερα και σύμφωνα με υπολογισμό που διεξήχθη στα τέλη του 2016, προκύπτει ότι 11,6 εκατομμύρια πρόσφυγες διαβιούν σε παρατεταμένες προσφυγικές καταστάσεις, στην ποσοστιαία κλίμακα των 2/3 του συνόλου των προσφύγων. Από αυτούς το 4,1% βρίσκεται για 20 και περισσότερα έτη σε αυτήν την κατάσταση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας κατάστασης αποτελεί η κατάσταση των Παλαιστίνιων προσφύγων, οι οποίοι εμπίπτουν στην εντολή της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες της Παλαιστίνης στην Εγγύς Ανατολή (UNRWA), οι οποίοι αντιπροσωπεύουν την παρατεταμένη κατάσταση της παλαιότερης γενιάς προσφύγων. Μικρότερης κλίμακας παρατεταμένη κατάσταση υπομένουν περίπου 5,6 εκατομμύρια Σύριοι πρόσφυγες, αφού αυτός ο εννεαετής πόλεμος έχει αφήσει στο πέρασμά του μια κολοσσιαία ανθρώπινη τραγωδία (UNHCR, 2018).

Ενώ οι περισσότερες παρατεταμένες καταστάσεις βρίσκονται στην Αφρική, τα τελευταία χρόνια εντάχθηκαν σε αυτήν την κατάσταση και άλλες χώρες που έλαβαν Σύριους πρόσφυγες (UNHCR, 2017). Ο μεγαλύτερος προσφυγικός καταυλισμός παγκοσμίως βρίσκεται στην Κένυα στο Dadaab, με περίπου 250.000 πρόσφυγες και πάνω από 25 χρόνια ζωής.

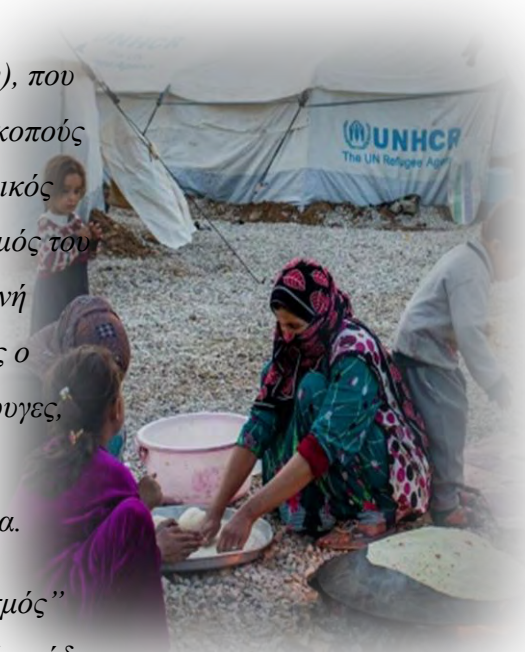

Σαν κατακλείδα του δεδομένου κεφαλαίου, αξίζει να ξεκαθαριστεί ότι ο παρατεταμένες καταστάσεις δεν είναι αναπόφευκτες, είναι όμως απόρροια της πολιτικής δράσης και αδράνειας των κρατών απέναντι στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Οι ευθύνες οφείλουν να αποδίδονται ισόποσα τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες υποδοχής. Ακόμα και οι υπερμεγέθεις προσπάθειες των δράσεων της Ύπατης Αρμοστείας, η οποία επιχείρησε πολλαπλώς να συνεισφέρει στις καταστάσεις, δεν απέδωσαν καρπούς. Οι τεχνικές που εφάρμοσε απέβλεπαν στην επίλυση των συγκρούσεων στις χώρες προέλευσης, στην προώθηση του εθελοντικού επαναπατρισμού, στην ενσωμάτωση σε τοπικό επίπεδο και στην επανεγκατάσταση (UNHCR, ExCom, 2004). Ματαίως, και εφόσον καμία προσπάθεια δεν ευόδωσε, το φαινόμενο λαμβάνει παγκόσμιες διαστάσεις και προκαλεί τρομερές γεωγραφικές, χρονικές, ανθρωπιστικές και πολιτικές επιπτώσεις που εξαπλώνονται ραγδαία στον χώρο και τον χρόνο. Παρά την σοβαρότητα του προβλήματος, το ζήτημα των μονιμοποιήσεων των πρόσκαιρων, κατά τα άλλα, προσφυγικών καταυλισμών, δεν έχει κατορθώσει να μπει ως εξέχουσα σημασίας θέμα, στην διεθνή πολιτική ατζέντα.

Σημείωση:

Στη διεθνή βιβλιογραφία, η αναφορά στον προσφυγικό καταυλισμό γίνεται με τη χρήση της λέξης “camp” (στρατόπεδο ή κατασκήνωση σε ελληνική μετάφραση), που αφήνει νύξεις για άλλου τύπου δραστηριότητες και σκοπούς από αυτούς που καλείται να εξυπηρετήσει ο προσφυγικός καταυλισμός. Γενικότερα, δεν διατίθεται σαφής ορισμός του καταυλισμού ούτε από την UNHCR ούτε από τη διεθνή βιβλιογραφία. Στις περισσότερες, όμως, περιπτώσεις ο όρος μιλά για μεγάλες ομάδες καταφυγίων για πρόσφυγες, με προσωρινά μέσα στέγασης, όπως σκηνές, που παρέχονται από εξωτερική βοήθεια.

Στο τρέχον κεφάλαιο ο όρος “προσφυγικός καταυλισμός” χρησιμοποιείται για αναφορά στην οργανωμένη αυτή ομάδα καταφυγίων στέγασης προσφύγων, τέτοια που να απαιτεί

την ανάπτυξη εγκαταστάσεων πέραν της κατοικίας, προκειμένου να τεθούν θέματα κλίμακας, διάρκειας και σχεδιαστικών προσεγγίσεων, όπως εφαρμόζονται και εξελίσσονται κατά το χρόνο ζωής αυτής της δομής.

Πηγή: USA for UNHCR, 2019

5.5. Κλειστού Τύπου Προαναχωρησιακά Κέντρα

Η ελληνική κρατική πολιτική για την μετανάστευση θέτει, την περίοδο αυτή, σε εφαρμογή ένα νέο μέτρο που προβλέπεται ρητά από την συμφωνία μεταξύ Ευρώπης-Τουρκίας. Το μέτρο αφορά την δημιουργία Κέντρων Κράτησης κλειστού τύπου στα νησιά, με το πρώτο εκ των οποίων να λαμβάνει έδαφος υλοποίησης στο νησί της Κω. Στόχος των κέντρων αυτών είναι να φιλοξενούν τα άτομα εκείνα, των οποίων το αίτημα ασύλου έχει απορριφθεί, ούτως ώστε σε δεύτερη φάση να πετύχει η ελληνική κυβέρνηση να «επιστρέψει» την μερίδα, αυτή, προσφύγων, πίσω στην Τουρκία με ασφάλεια. Εκτός των άλλων, έχει παρατηρηθεί ποικιλοτρόπως, κατά το παρελθόν, το φαινόμενο κάποιας μυστηριώδους εξαφάνισης των ατόμων αυτών και συχνά οι Αρχές δεν κατάφεραν να τους εντοπίσουν (Καραμήτρου, 2017).

Πηγή: CNN Greece, 2017

Στην περίπτωση της Κω, μάλιστα, υπάρχουν σήμερα περίπου 130 αρνητικές αποφάσεις αιτημάτων ασύλου (Καραμήτρου, 2017). Αυτό σημαίνει ότι οι πρόσφυγες αυτοί, πρόκειται να είναι οι πρώτοι που θα κρατηθούν στο κέντρο προαναχώρησης, μέχρι να εγκαταλείψουν οριστικά την παράνομη μετανάστευση, στις οποίες το καθεστώς αυτή τη στιγμή υπόκειται, και συνεπώς την χώρα.

Πέραν του νησιού της Κω, κέντρα κράτησης θα κατασκευαστούν και στα υπόλοιπα νησιά, όπως αυτό της Μυτιλήνης, στον ήδη υπάρχοντα χώρο υποδοχής και ταυτοποίησης, ο οποίος όμως θα υποστεί επέκταση, καθώς επίσης και σ' αυτό της Σάμου (Σαμαρά, 2019). Στην Χίο η κατάσταση είναι εκτενέστερη. Στο νησί, έχει σταματήσει κάθε ενέργεια ασφαλιστικών μέτρων που ασκούσε η Αρχιεπισκοπή, ενώ η συγκεκριμένη περιοχή που έχει προταθεί από τις τοπικές Αρχές, ως συμβατή, κρίνεται ασύμφορη, εφόσον τα χρήματα που χρειάζονται για να κατασκευαστεί εκεί κέντρο είναι πάρα πολλά.

Πηγή: CNN Greece, 2017

Άξιο αναφοράς είναι η προτροπή της κυβέρνησης να παραθέσει στα κέντρα κράτησης παραβατικούς παράτυπους μετανάστες, οι οποίοι κατηγορούνται για ποινικά αδικήματα στην Ελλάδα. (Σαμαρά, 2019). Αυτό είναι απάνθρωπο για τους λοιπούς πρόσφυγες και μετανάστες που θα διαμένουν στον ίδιο χώρο, αναμένοντας μian

απάντηση στο αίτημα τους για άσυλο, όταν δεν έχουν δημιουργήσει κανένα απολύτως πρόβλημα.

Σε γενικές γραμμές, η δράση αφορά την υλοποίηση προαναχωρησιακών κέντρων που θα αποβλέπουν στην ταυτοποίηση των φιλοξενουμένων στις νέες, αυτές, δομές, για την θεμιτότερη διαχείριση της παρατυπίας από την κρατική μέριμνα. Η τυπική χωρητικότητα που προτάθηκε για τις δομές, αφορά τους 5.000 ανθρώπους.

Τις τελευταίες ημέρες του 2019, ο πρωθυπουργός της χώρα, σε συνέντευξή του στη γερμανική εφημερίδα Handelsblatt, δίνει νέο, ηχηρό, μήνυμα στην Ευρώπη για την ανάγκη συνολικής ευρωπαϊκής λύσης στο προσφυγικό/ μεταναστευτικό ζήτημα. (Σαμαρά, 2019). Συγκεκριμένα, είπε:

«Δεν μπορεί μια χώρα της Ε.Ε. να διεκδικεί τα πλεονεκτήματα της ζώνης του Σένγκεν και να αρνείται ταυτόχρονα να μοιραστεί τα βάρη, όπως κάνουν ορισμένες χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει τις χώρες άφιξης όπως η Ελλάδα ως βολικούς χώρους “στάθμευσης” για πρόσφυγες και μετανάστες. Είναι αυτό ευρωπαϊκή αλληλεγγύη; Όχι.»

Με το μήνυμα αυτό, καλεί την Ε.Ε. σε προώθηση των προτάσεων του Υπουργού Εσωτερικών της Γερμανίας Horst Seehofer, για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου, κατ' επέκταση «του Κανονισμού του Δουβλίνου».

Εικόνα 5.1: Πρόσφυγες και μετανάστες στο Hot Spot της Σάμου

Πηγή: <https://www.news247.gr/>

Με γνώμονα το αντιπροσφυγικό κλίμα που έχει καλλιεργηθεί, για χρόνια, σε κοινότητες της χώρας και ακόμα πιο δεδομένη, την άρνηση όλων των κοινοτήτων να συζητήσουν, έστω την πιθανότητα δημιουργίας δομής στα όρια των οικισμών τους, όλοι αναμένουν να δουν τη χωροταξική κατανομή των κλειστών κέντρων.

Η μορφή τους..

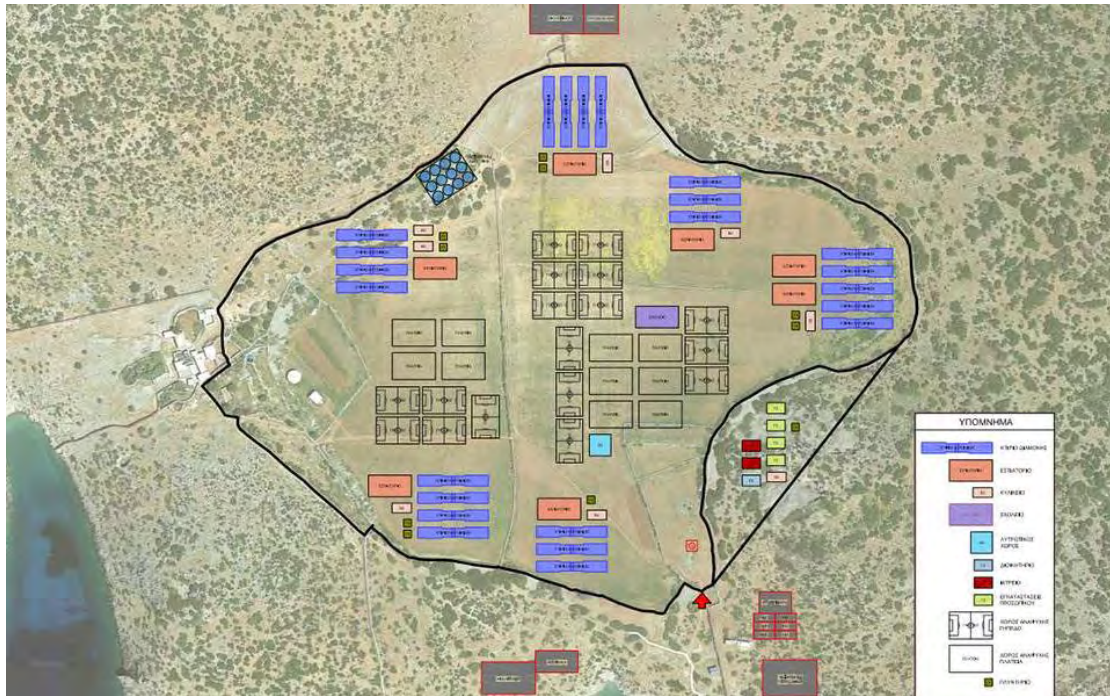
Η δημιουργία κλειστών κέντρων για μετανάστες προβλέπεται μεταξύ άλλων στο σχέδιο της κυβέρνησης για το μεταναστευτικό. Οι χωρητικότητες των νέων κλειστών δομών θα είναι 5.000+ σε Λέσβο, Σάμο και Χίο, ενώ 2.000+ και 1.000+ σε Κω και Λέρο, αντίστοιχα. Η χωρητικότητα δεν αφορά σε μόνιμη εγκατάσταση, όπως και προηγουμένως αναφέρθηκε, αλλά σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, μόνον, ατόμων που η διαμονή τους εξακολουθεί να είναι υπό εξέταση.

Η χωρική τους αναπαράσταση εμφανίζεται στον παρακάτω χάρτη (βλέπε χάρτη 5.1), συγχρόνως, όμως η περιγραφική τους απεικόνιση παρουσιάστηκε από τον κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Πέτσα Σ. και τον κ. Σταφανή Αλκιβιάδη, υπουργό Εθνικής Άμυνας (Καπετανάκης 2019). Έτσι, σύμφωνα με τους ίδιους, στις νέες δομές θα υπάρχουν:

- Κτίρια διαμονής
- Εστιατόρια
- Κυλικεία
- Σχολεία
- Λατρευτικοί χώροι
- Διοικητήριο
- Ιατρεία
- Εγκαταστάσεις προσωπικού
- Χώροι Αναψυχής, όπως γήπεδα
- Πλυντήρια

(Καπετανάκης 2019)

Χάρτης 5.1.: Το κυβερνητικό σχέδιο για το μεταναστευτικό

Πηγή: newpost.gr

Ακολουθούν φωτογραφίες με τις νέες κλειστές δομές.

Εικόνα 5.2. Νέα Κλειστά Προαναχωρησιακά Κέντρα Υποδοχής (1)

Πηγή: limenikanea.gr

Εικόνα 5.3. Νέα Κλειστά Προαναχωρησιακά Κέντρα Υποδοχής (2)

Πηγή: *limenikanea.gr*

5.6. Αξιολόγηση των αιτιών ύπαρξης ή αποφυγής της γκετοποίησης σύμφωνα με την εφαρμογή των ανωτέρω συστημάτων & δομών.

Ορμώμενοι από την ιδέα του Wilkinson (1996), οι Veenstra και Haralambides (2001) προσάπτουν στον όρο της κοινωνικής συνοχής την έννοια των φιλοδοξιών της ενεργούς κοινωνικής ζωής των πολιτών σε κοινούς κοινωνικούς στόχους που αντιτάσσονται στα πολιτικά κατεστημένα του εκάστοτε κοινωνικού συνόλου στο οποίο και ανήκουν. Έτσι, κρίνεται θεμιτό να διευκρινιστεί η έννοια των όρων που στο παρόν υποκεφάλαιο θα αναλυθούν, προκειμένου να αποσαφηνιστούν τα ακριβή αίτια που οδήγησαν στην συγκρότηση της ιδέας και στην οριστικοποίηση του θεσμού των γκέτο (ghetto) στους προσφυγικούς καταυλισμούς.

Για πολλούς, το κράμα ιδεών που γεννούνται εκ του κοινωνικού και χωρικού διαχωρισμού είναι η αιτία που πυροδοτεί την μορφοποίηση και δημιουργία συγκεκριμένων σχηματισμών. Σύμφωνα με τον Noll (2002), η έννοια της κοινωνικής συνοχής επικαλείται δυο στόχους για την επίτευξη ισόρροπης κοινωνικής διαμόρφωσης:

A. Την μείωση των ανομοιοτήτων και των ανισοτήτων,

B. Την δυναμικότητα των συνδέσεων, των δεσμών και των δεσμεύσεων στο εσωτερικό των ομάδων ή μέσα στην πολιτεία.

Από την άλλη, εάν οι κοινωνικές διαφορές και διαιρέσεις πάψουν να υπάρχουν, ο χωρικός διαχωρισμός θα εκλείψει. Αφού αυτό δεν αποτελεί ένα ρεαλιστικό φαινόμενο, ο πραγματικός και οριοθετημένος χώρος που επιδέχεται αναπροσαρμογή και επανακαθορισμό χρήσεων γης συγκροτεί το προσοδοφόρο έδαφος για την γένεση και εξέλιξη του φαινομένου. Έτσι και αλλιώς, ο κοινωνικός διαχωρισμός δεν μπορεί να υφίσταται αφηρημένα, αλλά αναγκαστικά αποκτά υλικές διαστάσεις και αρχίζει να δημιουργεί χωρικές συγκρούσεις μέσα στον αστικό ιστό (Ναούμ, 2009). Έχουν, κατά καιρούς, αποδοθεί ποικίλοι ορισμοί για τον χωρικό διαχωρισμό που εξελίσσεται στις αστικές κοινωνίες, εκείνος όμως που έχει επικρατήσει είναι «η κατάληψη συγκεκριμένου και συχνά οριοθετημένου χώρου από κοινωνικές ομάδες, οι οποίες διαχωρίζονται σε δυο κατηγορίες:

A. Σε αυτές που τάσσονται υπέρ της διαφορετικότητας έναντι του κοινωνικού συνόλου με απώτερο σκοπό την ανάδειξη τους, την πάταξη του αισθήματος της κατωτερότητας και της αποδείξεως του εναντίου μέσω της διάκρισης ή ακόμα και της αποκλειστικής χρήσης κάποιων δημόσιων αγαθών.

B) Σε εκείνες που προέκυψαν εξαιτίας ενός κοινωνικού αποκλεισμού και που αναπτύσσουν την δυνατότητα συντήρησης και εξέλιξης μόνο μέσω της συμβίωσης σε περιοχές με κοινωνικά ομοίους τους.»

Αυτές οι διαλεκτικές που τρέφονται με «διαφορές» και γεννούν «ταυτότητες» και «χαρακτήρες» είναι η αιτία που πυροδοτεί τις εξελίξεις των κοινωνικών διαβαθμίσεων και που εκτοξεύει την ταχύτητα εξέλιξης της. Σήμερα, στο επίπεδο της κοινωνίας, η μορφή ζωής που οι περισσότεροι επιλέγουν να εξελίξουν άγεται μέσω της διαδικασίας της ατομικότητας, σε έναν δρόμο στον οποίο, σύμφωνα με τον Simmel (1991) κυλάει ιστορικά από την ομάδα στο άτομο και όχι ανάποδα. Προοικονομείται, με την θεώρηση αυτή, κάπου εδώ, ότι στις πελώριες αστικές περιοχές των σύγχρονων κοινωνιών μια κοινωνική μειονότητα θα πρέπει να απορρίψει την υπερβολική εξατομίκευση της ζωής και να ενωθεί μέσω της διαδικασίας της κοινωνικής διαφοροποίησης, προκειμένου να επιβιώσει. Και εφόσον

η ομάδα θέσει γερές βάσεις, τα οφέλη θα περνούν από αυτήν στο άτομο και έτσι κυκλικά θα δουλεύει το σύστημα. Μην ξεχνάμε ότι η ομπρέλα της πολιτικής προστασίας ορισμένων κρατών δεν είναι αρκετά μεγάλη για όλους, με αποτέλεσμα όσο περισσότερο προσπαθήσει κάποιος να χωρέσει κάτω από αυτή, η στενότητα να αποβεί αφόρητη και σύντομα θα συνειδητοποιήσει το ανέφικτο, όπου η αναστροφή θα είναι ο μονόδρομος του διαχωρισμού από τον λοιπό κοινωνικό ιστό ενισχύοντας την διαφορετικότητα τους. Οι σχηματισμοί που έπειτα δημιουργούνται έχουν την μορφή των απλών συνόλων ατόμων μέσα σε μια πόλη, τα οποία δεν διέπονται από κάποιο νομικό πλαίσιο (ghetto) ή μπορεί να καταλήγουν και στην μορφή των έγκλειστων συνοικιών (gated communities) μέσα στην ίδια την πόλη.

Τι ρόλο διαδραματίζουν όμως τα γκέτο μέσα στον αστικό ιστό; Ποιες μορφές μπορεί να λάβουν; Ποιες μορφές κοινωνικής διάσπασης καλούνται να περιγράψουν; Ο όρος γκέτο (ghetto) γεννάτε το 1516 στην Βενετία, και με όσα η ιστορία μας έχει διδάξει, αιτία της δημιουργίας αυτής ήταν η περιγραφή της συγκέντρωσης των Εβραίων σε περιτειχισμένες και απομονωμένες συνοικίες, από την Καθολική Εκκλησία, που στόχευε να προστατεύσει τους χριστιανούς από τον κίνδυνο «μόλυνσης» με τη συναναστροφή τους με τους Εβραίους. Μετέπειτα, με τον ίδιο όρο περιγράφονται οι συνοικίες των μαύρων στις Η.Π.Α., στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, την περίοδο που τα μεταναστευτικά κινήματα των μαύρων των νοτίων πολιτειών, δηλαδή απόγονοι των απελευθερωμένων σκλάβων, με σκοπό να αψηφήσουν την εχθρότητα, τη βία και τους περιορισμούς που τους επέβαλλε το κράτος, δημιουργούν μια δική τους μαύρη πολιτεία σε υποβαθμισμένες συνοικίες της ίδιας της πόλης. Τα παραδείγματα πολλά, και τα περισσότερα αφορούν πολιτείες με αυτάρκεια στο εσωτερικό τους, έχοντας επιτύχει την διαμόρφωση των προσωπικών εμπορικών δικτύων και δικτύων αλληλοβοήθειας, καθώς επίσης και την δική τους πολιτική και πολιτιστική ζωή. Τέτοια είναι το παράδειγμα της «μαύρης πόλης στην καρδιά της πολιτείας του Σικάγο ή όπως το Χάρλεμ της Νέας Υόρκης, ή το Ρόξμπερι της Βοστώνης, που εκπροσωπούσαν σημαντικά την κουλτούρα της αφροαμερικάνικης κοινότητας μέσα στην ίδια την κοινωνία των πόλεων.

Ορμώμενος από κειμενικές αναφορές των Wirth, Cooperman και Curiel, (Wirth, 1982, Cooperman και Curiel, 1990), ο Wacquant εξηγεί ότι ιστοριογραφικά ο όρος δεν συντελούσε απλώς μια τοπογραφική οντότητα ή μια συγκέντρωση φτωχών οικογενειών και ατόμων, αλλά μια θεσμική μορφή, μια ιστορικά καθορισμένη και

χωρικά προσδιορισμένη αλληλουχία μηχανισμών εθνοφυλετικού εγκλεισμού και ελέγχου (Wacquant, 2002).

Συμπερασματικά, τα γκέτο αποκτούν σταδιακά μορφή μικρογραφίας πόλης με χωρική υπόσταση στην ίδια την πόλη αλλά με αξίες και θεσμούς που αντιτάσσονται στην ευρύτερη κοινωνία που τους περικλείει και, εμμέσως πλην σαφώς, τους διαχωρίζει από το κοινωνικό γίγνεσθαι. Σύμφωνα με τον Merlin (2004), για να χαρακτηριστεί μια περιοχή ως γκέτο θα πρέπει να ικανοποιεί 4 συνθήκες:

1. Να αφορά ένα χώρο με ξεκάθαρη επιβολή μιας ομάδας πληθυσμού.
2. Να περιλαμβάνει μια εθνικά ομογενή κοινότητα.
3. Να αφορά στη δημιουργία μιας εσωτερικής μικρο-κοινωνίας.
4. Να στιγματίζεται ο συγκεκριμένος χώρος από τον εξωτερικό του χώρο.

Στον ευρωπαϊκό χώρο οι κοινωνικές ανισότητες έπαιρναν παραδοσιακά τη μορφή των ταξικών διαφορών και ο κοινωνικός διαχωρισμός προσδιοριζόταν μέσα από κοινωνικό-επαγγελματικούς δείκτες, καθώς οι συγκεντρώσεις των μεταναστών δεν υπήρξαν ποτέ θεσμικά περιθωριοποιημένες. Στη σύγχρονη κοινωνιολογία το γκέτο ορίζεται ως κάποια αστική περιοχή, συνήθως υποβαθμισμένη, που είναι χώρος δράσης και κατοικίας μιας ομάδας ξεκομμένης από την υπόλοιπη κοινωνία για θρησκευτικούς, φυλετικούς ή εθνοτικούς λόγους (Ναούμ, 2009).

Πολλοί συγγραφείς κατά καιρούς επιχείρησαν να διερευνήσουν τα αίτια που οδήγησαν στην δημιουργία των έγκλειστων συνοικιών σε όλο τον κόσμο, τα κυριότερα εκ των οποίων μπορούν να συνοψιστούν ακολούθως:

- ✚ *Η έλλειψη ασφάλειας,*
- ✚ *Η αστική βία,*
- ✚ *Η κρατική ανικανότητα στην διάθεση βασικών παροχών και υπηρεσιών στους πολίτες,*
- ✚ *Η αδυναμία διαχείρισης ζητημάτων όπως είναι η επαναλαμβανόμενη εξαφάνιση στην πόλη,*
- ✚ *Η απουσία του αισθήματος της κοινότητας,*
- ✚ *Η αύξηση της κοινωνικής ανισότητας,*

- ✚ *Η ιδέα υλοποίησης μια κοινωνικής ομοιογένειας που θα αποβλέπει στην βελτίωση των σχέσεων του ανθρώπου με την φύση ή στην υιοθέτηση ενός διαφορετικού στυλ ζωής με επιρροές από τον αμερικανικό τρόπο ζωής. (American way of life). (Kassaw, 2018)*

Το τελευταίο, εκ των ανωτέρω, αποτελεί την μοναδική περίπτωση αιτίας που δεν αντανακλάται από την κοινωνία στο άτομο ή την ομάδα αλλά αντιστρόφως αντιπροσωπεύει ένα ιδεολογικό πρότυπο που μια ομάδα επιλέγει να ενστερνιστεί και κατ' επιλογήν δεν προσαρμόζεται πλέον με τον κοινωνικό περίγυρο. Εξάλλου για πολλούς λατινοαμερικανούς συγγραφείς, όπως η Anne-Marie Séguin (2003) παρατηρεί, ο κύριος παράγοντας που οδηγεί στην έντονη αποζήτηση των έγκλειστων κοινωνιών είναι ο πόθος για την προσέγγιση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος (Szajnborg, 2000 & Romero, 1997) (Ναούμ, 2009). Το γεγονός ότι υπάρχουν ομάδες ατόμων που επιζητούν την ασφάλεια δεν είναι έωλο, αφού στοιχεία που επιδεικνύουν την διάσταση που λαμβάνει η εγκληματικότητα στις κοινωνίες, παραγκωνίζουν την αξιοπιστία των πόλεων στον βαθμό ανυπαρξίας του αισθήματος κινδύνου. Αυτή η βία είναι άμεσα συνυφασμένη με τις αυξανόμενες κοινωνικές ανισότητες, που παρατηρούμε κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '80 και του '90 στις μεγάλες μητροπόλεις της Λατινικής Αμερικής (Coy και Pohler, 2002) και με την κατάρρευση της μεσαίας τάξης (Robert, 1999) (Séguin, 2003). Την περίοδο αυτή, στα μέσα της δεκαετίας του '80, είναι που η αύξηση της εγκληματικότητας και η ενίσχυση του φόβου εξυπηρετεί στην νομιμοποίηση ενός μοντέλου του αστικού διαχωρισμού που πρεσβεύουν οι έγκλειστες συνοικίες. (Caldeira, 1996)

Σε αυτό το σημείο, μετά από τη σύντομη αναφορά στις σημαντικότερες αιτίες που οδηγούν στην δημιουργία των έγκλειστων συνοικιών, είναι χρήσιμο να αποδοθούν ορισμένα στοιχεία που εμφανίζονται συχνότερα σε τέτοιες συνοικίες παρά σε οικιστικούς σχηματισμούς διαφορετικών τύπων. Τα βασικά τους χαρακτηριστικά είναι τα επακόλουθα:

- ✚ *Βρίσκονται περικυκλωμένες ή κλειστές με φράχτες, πόρτες ή άλλα φυσικά εμπόδια.*
- ✚ *Η είσοδος σε αυτές είναι περιορισμένη και απαγορευμένη στους «μη επιθυμητούς».*

- ✚ Γενικά, χωροθετούνται σε γειτνιαζουσα απόσταση με φτωχές γειτονιές και σε ευάλωτους πυρήνες, γεγονός που προσυπογράφει αναπόφευκτες κοινωνικές διαφορές και κοινωνική ανισότητα.
- ✚ Οι κάτοικοί τους επιδιώκουν κοινωνική ομοιογένεια και ένα καθορισμένο τύπο ζωής.
- ✚ Αποτελούν λύση για κάποιες οικογένειες όσον αφορά το θέμα της αστικής ανασφάλειας και της εγκληματικότητας.
- ✚ Ιδιωτικοποιούν τον δημόσιο χώρο.

Οι έγκλειστες συνοικίες επηρεάζουν σημαντικά την ζωή των κατοίκων τους και ιδιαίτερα τα παιδιά που μεγαλώνουν μέσα σε αυτές. Από την μια μεριά, τα παιδιά αναπτύσσουν μια αντίληψη πολύ δυνατή, μεταξύ των «μέσα» και των «έξω», όπου οι κοινωνικές διαφορές εξυπακούονται σε αυτήν την διαίρεση (Lang & Danielsen, 2010). Από την άλλη όμως, τους είναι δύσκολο να καταλάβουν άλλες, διαφορετικές κοινωνικές πραγματικότητες, εφόσον η διαμορφωμένη για τον κόσμο εικόνα τους είναι αναξιόπιστη, αφού δεν έχουν αναπτύξει επαφή με ανθρώπους έξω από την έγκλειστη κοινότητά τους. Συν τοις άλλοις, τα παιδιά που περνάνε πολύ χρόνο μέσα στα όρια της συνοικίας τους, καταλήγουν να αναπτύσσουν μια έντονη αγοραφοβία, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατον να προσαρμοστούν μέσα στην ανοιχτή πολιτεία (Svampa, 2001). Τότε αναμφίβολα, πολλά είναι εκείνα που αναπτύσσουν διαταραχές συμπεριφοράς, ως συνέπεια της πραγματικής έλλειψης των ορίων, οδηγούμενα σε υπερβολικές περιπτώσεις παιδικού βανδαλισμού (Svampa, 2001). Η υποτιθέμενη ανυπαρξία των κινδύνων μέσα στα όρια των συνοικιών οδηγεί σε κάποιες περιπτώσεις σε έναν υψηλό βαθμό ακατανοησίας από την μεριά κάποιων γονέων για τις πράξεις των παιδιών τους και σε μία ανικανότητα ελέγχου επάνω σε αυτά (Ναούμ, 2009).

Οι σχέσεις και αλληλεπιδράσεις στο εσωτερικό τέτοιων συνοικιών, ποικίλουν από ομάδα σε ομάδα και από άτομο σε άτομο, μέσα στην εκάστοτε πολιτισμική δομή. Βέβαιο είναι, ότι η όψη που ο κοινωνικός διαχωρισμός αποκτά, όταν οι κάτοικοι των έγκλειστων συνοικιών έχουν ελλιπή ή ανύπαρκτη σχέση με τους γείτονες των περιοχών γύρω από τον ιδιωτικό χώρο, είναι εξαιρετικά έντονη και πιθανόν να επιφέρει συμπεριφοριστικούς προβληματισμούς.

Στο τρέχον υποκεφάλαιο αναλύθηκε σε γενικές γραμμές το φάσμα των ιδιωτικοποιημένων συνοικιών και υπερτονίστηκαν οι ποικίλου φάσματος και μεγέθους ρωγμές που μπορεί η εμφάνιση μιας τέτοιας να προξενήσει. Ιδιαίτερώς σε περιστάσεις όπου το μεταναστευτικό κίνημα είναι έντονο ή επίκαιρο, ή και τα δύο μαζί. Οι μορφές που οι συνέπειες αυτές μπορούν να λάβουν είναι η πιθανή διαστρέβλωση των κοινωνικών χαρακτηριστικών των ατόμων, η διόγκωση της έντασης του κοινωνικού χάσματος, ο κατακερματισμός του αστικού και δημοσίου χώρου αλλά και η υποχρέωση της πολιτείας σε επιτακτικές και άμεσες παρεμβάσεις από μέρους αυτής και του κράτους για την αντιμετώπιση όλων των ανωτέρω, που αποτελεί, από μόνη της, μια ακόμη πληγή στην κοινωνία.

6. Μελέτη διεθνών παραδειγμάτων

ΜΕΡΟΣ Α

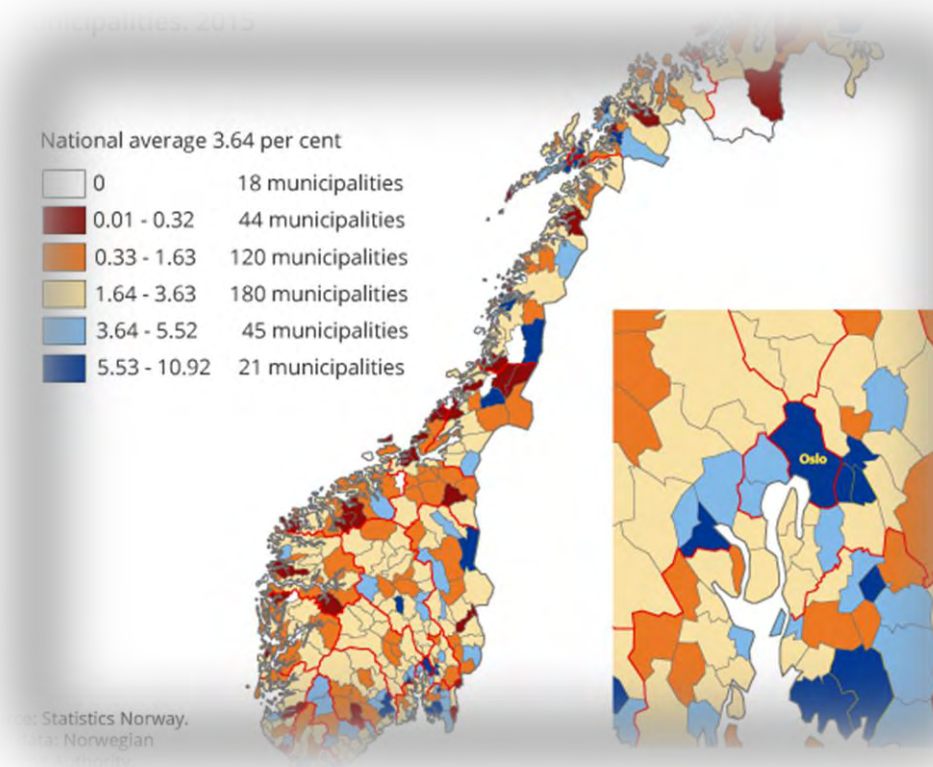
6.1. Επιτυχημένα παραδείγματα

6.1.1. Το παράδειγμα της Νορβηγίας

Τα τελευταία έτη, το ρεκόρ εισροών προσφύγων σε ολόκληρη την Ευρώπη σπάει τα κοντέρ και η είδηση απασχόλησε ιδιαίτερος το εσωτερικό της. Φυσικά, το ζήτημα απασχόλησε εξίσου και την Νορβηγία, παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα το ποσοστό προσφύγων που την προσεγγίζει είναι μικρό. Ενδεχομένως, αυτός να είναι ένας λόγος που βοηθά στην καλύτερη διαχείριση του από την κρατική μέριμνα και σήμερα να μπορούμε να κάνουμε λόγο για ένα επιτυχημένο παράδειγμα που λαμβάνει χώρα στην πρωτεύουσα της Νορβηγίας. Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει τον αριθμό των προσφύγων που ζουν σήμερα στη Νορβηγία και το βαθμό στον οποίο έχουν συμμετάσχει στο εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας.

Για την Νορβηγία, η πολιτική περιλαμβάνει την χορήγηση κατοικίας, για κάθε ένα άτομο που θα εισαχθεί στην χώρα, είτε γίνεται λόγος για πρόσφυγες, είτε για μετανάστες, είτε για αιτούντες άσυλο. Αποφεύγοντας το παράδειγμα των κρατών της Γερμανίας και της Σουηδίας, οι οποίες είναι διατεθειμένες να χορηγήσουν άσυλο σε όλους, ανεξαρτήτως των προσφύγων πολέμου από την Συρία, που υποβάλλουν αίτηση, και με τον τρόπο αυτό αγνοούν τον κανονισμό του Δουβλίνου, ο οποίος δίνει στις χώρες το δικαίωμα να επιστρέψουν πρόσφυγες στην χώρα της Ε.Ε. ή της Ε.Ζ.Ε.Σ. στην οποία πρωτίστως είχαν φθάσει, η Νορβηγία εξετάζει διεξοδικά των αριθμό των Σύριων προσφύγων που αποζητούν καταφύγιο και αιτούνται άσυλο στο εσωτερικό της, όσο υψηλός και αν είναι αυτός (Østby, 2016). Πράγματι, το φθινόπωρο του 2015 ο αριθμός ήταν σχετικά υψηλός, η πλειοψηφία όμως κατορθώνει να διεκδικήσει την άδεια για να παραμείνει νόμιμα, για μεγάλες είτε μικρές χρονικές περιόδους. Η φιλοσοφία πίσω από την πολιτική προστασίας της Νορβηγίας υποστηρίζει την φιλοξενία εκατομμυρίων ανθρώπων, που έχουν, και εκατοντάδων χιλιάδων, που πρόκειται να αποκτήσουν, την ανάγκη πραγμάτωσης του επικίνδυνου ταξιδιού με προορισμό την Ευρώπη, ακόμα και αν η αποκατάσταση της ειρήνης και της σταθερότητας στην Συρία έμοιαζε ευκολότερη και γρηγορότερη (Østby, 2016).

Εικόνα 6.1: Το ποσοστό του πληθυσμού προσφύγων στους δήμους της Νορβηγίας

Πηγή: Statistics Norway, Map data: Norwegian Mapping Authority, 28 Jan 2016

Όσλο

Η τρέχουσα κρίση οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των προσφύγων και των αιτούντων ασύλου που μεταναστεύουν στη Νορβηγία, με τους περισσότερους να αποζητούν καταφύγιο στην πρωτεύουσα της χώρας, ενώ όσοι είχαν ήδη εξασφαλίσει μια θέση σε προσφυγικό καταυλισμό του Όσλο, να μην επιθυμούν μετεγκατάσταση. Για να αποφευχθεί ο πολλαπλασιασμός των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, η κρατική μέριμνα κάνει έκκληση για βελτιωμένα μέτρα που επρόκειτο να επιταχύνουν τη διαδικασία ενσωμάτωσης μέσω της εκπαίδευσης, της ανάπτυξης δεξιοτήτων και της ουσιαστικής απασχόλησης.

Ως απάντηση σε αυτό το αίτημα, ο Δήμος του Όσλο αποφάσισε να χρηματοδοτήσει πολιτικά, μη κερδοσκοπικά και κοινωνικής επιχειρηματικότητας έργα, που μπορούν να οδηγήσουν στη βελτίωση της ομαλής ένταξης των προσφύγων και των αιτούντων

ασύλου στην πόλη του Όσλο. Σαφώς, η δράση απαιτούσε έναν υψηλό όγκο χρηματικών απολαβών με τον Δήμο να το διερευνά και να δρα αναλόγως.

Έτσι λοιπόν, επικοινωνεί με την SoCentral (the Nordic Social Innovation Incubator), μια εταιρία «εκκολαπτήριο» επιχειρηματικών ιδεών και δραστηριοτήτων κοινωνικής καινοτομίας, η οποία προτείνει την εξέλιξη ενός χώρου ο οποίος θα παρείχε τις κατάλληλες συνθήκες για την περάτωση των ιδεών αυτών και της εξέλιξης τους.

Αμέσως, επικοινωνεί με το ίδρυμα Lundin, μια καναδική μη κερδοσκοπική οργάνωση (Μ.Κε.Ο.), η οποία θέλησε να συμβάλει σε έργα κοινωνικής καινοτομίας στη Νορβηγία. Τελικά, αυτοί οι τρεις εταίροι μαζί, σχεδιάζουν και δημιουργούν το έργο Boost Refugee. Ο «Project Manager» Håkon Iversen αναλαμβάνει την ευθύνη για την εκτέλεση του έργου, κάτω από την αιγίδα της SoCentral.

Παρά το γεγονός ότι τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας μεταναστών σημειώνονται στη Σκανδιναβία, ο φόβος για αντιστροφή του φαινομένου είναι ικανός να θέσει εμπόδια στη διαδικασία ολοκλήρωσης του έργου. Η έρευνα έχει δείξει μια θετική συσχέτιση μεταξύ του επιπέδου ολοκλήρωσης που επιτεύχθηκε και της απασχόλησης. Προκειμένου η δράση να φροντίσει για όλες τις παραμέτρους, **το πρόγραμμα για την ενίσχυση του πρόσφυγα** ζήτησε την υποβολή αιτήσεων από σχέδια που υλοποιούν λύσεις για ευκολότερη πρόσβαση στην εργασία και βελτίωση της κοινωνικής ένταξης για νεοαφιχθέντες πρόσφυγες και αιτούντες ασύλου στο Όσλο. (Mayrthoo, 2016)

Το πρόγραμμα αποδείχθηκε πολύ δημοφιλές και αποστάλθηκαν συνολικά 32 προτάσεις μέχρι την 12η Οκτωβρίου του 2016. Από τις 32 αυτές προτάσεις, πέντε σχέδια επιλέχθηκαν κατόπιν εκτενούς εξέτασης από μια έμπειρη κριτική επιτροπή με άριστη γνώση σε ζητήματα ένταξης προσφύγων, των εκπροσώπων του Δήμου του Όσλο και μια σειρά έμπειρων επιχειρηματιών. Αυτά τα πέντε έργα, που συνδύασαν καινοτόμες και συναρπαστικές λύσεις, που αποβλέπουν σε μια διαδικασία ολοκλήρωσης, παρουσιάζονται εκτενώς εν συνεχεία:

Give a Job

Το πρώτο σχέδιο με τίτλο «Give a Job», αφορά σε μια καινοτόμα έκθεση εργασίας που αποβλέπει στη σύνδεση των ηγετών της τοπικής κοινότητας με τους πρόσφυγες. Πρακτικά, θεσπίζει σημεία συνάντησης όπου οι πρόσφυγες μπορούν να βρεθούν με πιθανούς εργοδότες. Τρεις

εκθέσεις εργασίας έχουν ήδη πραγματοποιηθεί σε τρεις διαφορετικές νορβηγικές πόλεις και έλαβαν θετικά αποτελέσματα καθώς οι πρόσφυγες έλαβαν προσφορές εργασίας. Η πρακτική «Give a Job» καθοδηγείται από έναν έμπειρο και ενεργητικό επιχειρηματία, ο οποίος ήρθε ο ίδιος στην Νορβηγία ως πρόσφυγας.

Κοινωνική Καινοτομία / Kobler

Χρησιμοποιώντας μια τεχνολογία που ονομάζεται «peer-to-peer», το οποίο σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει «ίσος εναντίον ίσου», ο Kobler προσδοκά να δημιουργήσει μια πλατφόρμα όπου οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν σημαντικές συνδέσεις για να βρουν δουλειά, να μάθουν μια νέα δεξιότητα ή απλώς να αποκτήσουν κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Παρουσιάζει μια συναρπαστική και φιλόδοξη ιδέα να συνδέσει τους πρόσφυγες με πιθανούς εργοδότες όσο το δυνατόν νωρίτερα. Ο Kobler επιδιώκει επίσης να αναπτύξει ένα νέο μοντέλο χρηματοδότησης από και προς τον δημόσιο τομέα.

WIDE-INK

Το έργο WIDE-INK θέλει να δημιουργήσει ένα μοντέλο «pop-up» κομμωτηρίων και βυτιοφόρων βαγονιών που θα λειτουργούν από πρόσφυγες. Τι είναι όμως ένα κατάστημα «pop-up»; Πρόκειται για καταστήματα που ανοίγουν οι «δημιουργικοί» άνθρωποι, με ο,τι καλύτερο έχει να τους προσφέρει ο τόπος που τους φιλοξενεί, και η λειτουργία τους διαρκεί για ένα μικρό χρονικό διάστημα από 3 μέρες έως 3 μήνες. Μετά το κλείσιμό του, μπορεί να μεταφερθεί διατηρώντας, την ίδια, ή αλλάζοντας θεματολογία, σε κοντινή ή μακρινή περιοχή, από αυτή που προηγουμένως βρισκόταν. Η ιδέα έχει ήδη δοκιμαστεί με επιτυχία σε τοπικά φεστιβάλ με πρόσληψη προσφύγων, ακόμα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, για μόνιμη απασχόληση. Ο επιχειρηματίας ήρθε, και σε αυτή την περίπτωση, στη Νορβηγία ως πρόσφυγας και εργάζεται εθελοντικά για πρόσφυγες.

Δυνατότητες (Possibilities)

Οι δυνατότητες στοχεύουν στη χρήση της εκτεταμένης εμπειρίας τους από τη βιομηχανία κλωστοϋφαντουργίας και μόδας για να αποκτήσουν πρόσφυγες για εργασία μέσα από ένα ράψιμο και να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας για πρόσφυγες στην παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας με εθνικές και διεθνείς φιλοδοξίες στην αγορά. -Βέβαια εδώ, προκύπτουν ζητήματα περί ηθικής μόδας και συνθηκών εργασίας, αλλά προφανώς κάνουμε λόγο για μια Σκανδιναβική χώρα, με υψηλούς μισθούς και «ανθρώπινες» συνθήκες εργασίας.-

International Sandwich Brothers

Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα εργασίας που εκπαιδεύει ασυνόδευτους άνδρες πρόσφυγες και αιτούντες ασύλου, ηλικίας μεταξύ 18-30 ετών, για παραγωγή και πώληση «σάντουιτς-παγωτού». Το καλοκαίρι του 2016 σηματοδοτείται μια επιτυχημένη έναρξη, με αποτέλεσμα, η συγκεκριμένη δράση, να διαδοθεί και αναπτυχθεί και σε άλλες νορβηγικές πόλεις.

Αξιολόγηση αποτελεσμάτων- βιώσιμες λύσεις απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα..

Η δράση Boost Refugee σχεδιάστηκε για να ενισχύσει επιχειρηματικές ικανότητες και να μπορέσουν οι πρόσφυγες να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν τις ιδέες τους. Παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα έχει εκπληρώσει το όραμα να συμβάλει στην επιτυχή ένταξη νέων μεταναστών στο Όσλο, προσφέρει την απαιτούμενη τεχνογνωσία και την ικανότητα να επιτύχει κάτι παραπάνω από αυτό. Για τον λόγο αυτό, συντελεί και, το πρώτο στο είδος του πρόγραμμα εκκολαπτηρίων στην Νορβηγία και παρουσιάζει ένα θεματικό πλαίσιο για την ανάπτυξη μελλοντικών κοινωνικών λύσεων. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτού, αφήνει ως μοναδικό σκοπό

σχεδιασμού περεταίρω προγραμμάτων, την επώαση έργων που στοχεύουν σε διαφορετικά κοινωνικά προβλήματα.

Το εκκολαπτήριο πρόγραμμα ολοκληρώθηκε έως τις 14 Φεβρουαρίου του 2017. Μέχρι τον δεδομένο χρονικό ορίζοντα, τα επιλεγμένα έργα και οι πρωτοβουλίες έχουν αποκτήσει την τεχνογνωσία, την αναπτυξιακή βοήθεια και τα απαραίτητα δίκτυα για την οικονομική βιωσιμότητα και είναι πλέον σε θέση να βοηθήσουν τις ομάδες να επιτύχουν τους στόχους τους. Επίσης, έχουν την ικανότητα να εντοπιστούν, να κλιμακωθούν και να εφαρμοστούν σε εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης να αναπτύξουν νέες μεθόδους και λύσεις για να διευκολυνθεί η καλύτερη ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών σε όλη τη Νορβηγία.

Βασικοί συντελεστές, για την υλοποίηση μιας καλής πρακτικής που θα αποτελέσει παράδειγμα για άλλα κράτη, ήταν ένα ευρύ κοινό από δημόσιες επιχειρήσεις, ιδιωτικές εταιρείες, Μ.Κ.Ο., εκπαιδευτικά ιδρύματα και κοινωνικούς επιχειρηματίες που εργάστηκαν σκληρά για την ένταξη των προσφύγων και αφοσιώθηκαν στην ενασχόληση επάνω σε ζητήματα καινοτομίας στον τομέα της ένταξης. Σήμερα, ο οργανισμός Boost Refugee συντελεί ένα σπουδαίο επιτυχημένο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο το κοινό μπορεί να εισέλθει σε έξυπνες συνεργασίες, τόσο στο κομμάτι της χρηματοδότησης όσο και στον τομέα της υλοποίησης, για την επίτευξη καλύτερων και αποτελεσματικότερων αποτελεσμάτων στο πλαίσιο επίκαιρων κοινωνικών προκλήσεων (Mayrho, 2016).

Αναμφισβήτητα, το Boost Refugee είναι μια μοναδική και καινοτόμος ιδέα που μπορεί να εμπνεύσει άλλους ενδιαφερόμενους να δημιουργήσουν παρόμοιες συνεργασίες για την αντιμετώπιση αντίστοιχων κοινωνικών ζητημάτων. Πέραν αυτού όμως, τα αποτελέσματα του Boost Refugee μπορούν να αξιοποιηθούν προκειμένου να αφυπνίσουν και να επηρεάσουν την κοινή γνώμη και την πολιτική κατεύθυνση. Για παράδειγμα, οι επιχειρηματίες στο τρέχον πρόγραμμα επιδιώκουν να υλοποιήσουν ακόμη περισσότερες δράσεις από την απλή ανάπτυξη των δεξιοτήτων και την παροχή ευκαιριών απασχόλησης στους νεοαφιχθέντες μετανάστες. Πιστεύουν ότι οι μετανάστες είναι ένας πόρος που μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στη νορβηγική κοινωνία και οικονομία και θέλουν να χρησιμοποιήσουν το έργο τους και να το αναδείξουν. Ως εκ τούτου, τα τρέχοντα και τα μελλοντικά σχέδια, οι ιδέες και οι λύσεις επώασης μπορούν να αποδειχθούν περισσότερο προσοδοφόρες, όταν

εκείνες προέρχονται από δραστηριότητες που διεξάγονται από την εμπλοκή των ανθρώπων αυτών (Mayrho, 2016).

Μια επιπλέον καινοτομία που λαμβάνει χώρας στο Όσλο της Νορβηγίας είναι η “Πολύγλωσση Βιβλιοθήκη” η οποία αποτελεί κύρια πηγή πληροφόρησης για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες με τη διανομή φυλλάδων για τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, ενώ εκδίδονται ειδικές εφημερίδες και περιοδικά από άλλους φορείς. Παρέχεται, ακόμη, πρόσβαση στους τίτλους της “Πολύγλωσσης Βιβλιοθήκης” με πληροφορία μεταφρασμένη σε διάφορες γλώσσες (Nielsen, 2001) (Λάζος, 2017).

Επακολούθως, αξίζει να περιγραφεί η δράση της Ύπατης Αρμοστείας στην Νορβηγία. Δεδομένου ότι η UNHCR δεν έχει φυσική παρουσία στη Νορβηγία, η περιφερειακή εκπροσώπηση εξαρτάται από τη στενή συνεργασία με τις οργανώσεις-εταίρους της UNHCR και το νομικό δίκτυο. Ο Περιφερειακός Αντιπρόσωπος συνεργάζεται στενά με τις Μ.Κ.Ο. για να τις βοηθήσει να εντοπίσουν περιπτώσεις κατάλληλες για δικαστική εμπλοκή και να προωθήσει τα πρότυπα προστασίας της UNHCR και τις ερμηνείες του διεθνούς προσφυγικού δικαίου. (Ύπατη Αρμοστεία, 2009) Τα καθήκοντα και οι προτεραιότητες του εκπρόσωπου της περιφερειακής αντιπροσωπείας στη Νορβηγία είναι η προώθηση των δικαιωμάτων των προσφύγων σύμφωνα με τη σύμβαση του 1951 για τους πρόσφυγες και η ανάπτυξη και εφαρμογή φιλικών, προς τα παιδιά, διαδικασιών ασύλου και μετανάστευσης, όπου

αξιολογούνται τα συμφέροντα του παιδιού. Λοιπές συμβάσεις στις οποίες η Νορβηγία μετέχει είναι οι εξής:

- ✚ Σύμβαση του 1954 για το καθεστώς των ανιθαγενών (1956).
- ✚ Σύμβαση του 1961 για τον περιορισμό της ανιθαγένειας (1971).
- ✚ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 1997 για την Ιθαγένεια (2009).

(Υπατη Αρμοστεία, 2009).

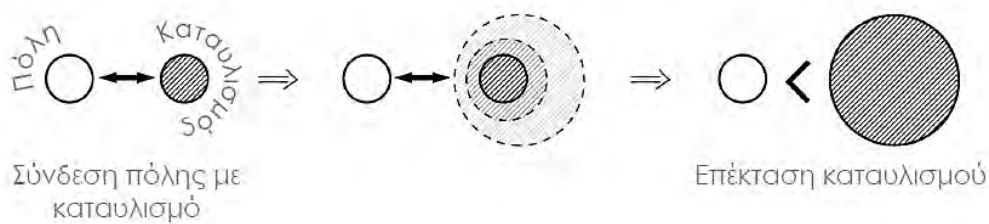
Η Νορβηγία, χάρη σε μια σειρά από πολιτικές κατευθύνσεις και δράσεις της ίδιας της χώρας, και των εμπλεκόμενων φορέων, διαθέτει σήμερα ποικίλα προσφυγικά καταλύματα, μεταξύ των οποίων και κοιτώνες βραχείας διαμονής, όπου οι αιτούντες ασύλου διαμένουν ορισμένες νύχτες, ενώ αναμένουν να εξετασθούν από την αστυνομία της χώρας, αφού διέσχισαν τα σύνορα. Δεύτερη «φάλαγγα», συντελούν οι εγκαταστάσεις εκείνες, όπου οι πρόσφυγες διαμένουν ορισμένες εβδομάδες, εωσότου διεκπεραιωθεί η συνέντευξή τους από τους υπευθύνους μεταναστευτικής διαχείρισης, λαμβάνοντας τα γεύματα τους σε κάποια καφετέρια. Επόμενη μορφή, αποτελούν οι προσφυγικοί καταυλισμοί μακροπρόθεσμης διαμονής, στους οποίους οι πρόσφυγες διαβιούν περισσότερο ανεξάρτητα, συχνά σε μονοκατοικίες, μαγειρεύοντας τα γεύματά τους, καθώς περιμένουν να επανεγκατασταθούν στα επόμενα χρόνια, στο κράτος της Νορβηγίας, προστατευμένοι από το καθεστώς του νόμιμου πρόσφυγα (Donahue, 2016).

6.1.2. Al Zaatari, Ιορδανία

Ο προσφυγικός καταυλισμός Αλ Ζαατάρι (Al Zaatari) στην Ιορδανία ιδρύθηκε το 2012 και σήμερα συντελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο καταυλισμό φιλοξενίας Σύριων προσφύγων. Έχει την ικανότητα να στεγάζει 80.000 κατοίκους, καταλαμβάνει συνολικό εμβαδόν 5.2 τετραγωνικά χιλιόμετρα με πυκνότητα 24.212 ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Χωροθετείται σε μια ερημική περιοχή 70 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη Αμμάν (Amman) και 30 χιλιόμετρα μακριά από τα σύνορα της Συρίας με την Ιορδανία. Σήμερα, ο καταυλισμός φιλοξενεί 76.892 πρόσφυγες, το 20% εκ των οποίων είναι άτομα τα οποία δεν έχουν ακόμα συμπληρώσει το 5^ο έτος της ηλικίας τους. (UNHCR, 2019). Τα νούμερα αυτά δεν κυμαινόταν ανέκαθεν σε αυτά τα

σταθμά. Ο προσφυγικός καταυλισμός Al Zaatari είχε φιλοξενήσει 230.000 κατοίκους μέχρι το έτος 2012, ενώ το 2013 ο αριθμός αυξήθηκε στους 345.000 ανθρώπους. Η κατάσταση σταθεροποιείται την τελευταία τριετία όπου ο αριθμός δεν επιδέχθηκε σημαντικές αυξομειώσεις.

Παρά την αρχική πεποίθηση ότι πρόκειται για έναν καταυλισμό παροδικής διαμονής προσφύγων, σύντομα, μόλις ένα έτος μετά την ίδρυσή του, έγινε αμέσως αντιληπτή η ύψιστη ανάγκη για μετατροπή αυτής της προσωρινής, κατά τα αρχικά πλάνα, δομής, σε μόνιμη. Η ολοένα και αυξανόμενη ροή προσφύγων έχει κάνει τον οικισμό τόσο εμβληματικό για τη συριακή διαμάχη.

Πηγή: Κουτσονικολή & Παλαπάνης, 2017

Τα πρώτα έτη λειτουργίας, ο καταυλισμός Al Zaatari συντέλεσε ένα από τα πολυπλοκότερα και συνθετότερα camps ως προς την διαχείριση των πολλαπλών προβλημάτων εγκληματικότητας. Σαφώς και η εξήγηση μπορεί να αποδίδει σε όλες τις περιπτώσεις αντίστοιχων πράξεων που πηγάζουν από εκδιωγμένους ανθρώπους. Τα άτομα αυτά εκτοπίστηκαν από μια χώρα, όπου οι προνομιούχοι αποτελούσαν τους εχθρούς τους (Κουίνογλου, 2017). Τα ίδια ένστικτα τους γεννήθηκαν και έναντι των υπευθύνων διαχείρισης του καταυλισμού, αφού είναι αδιανόητη η βιαιότητα που βίωναν καθημερινά μέσα στα ίδια τους τα σπίτια, στην ίδια την μητέρα-χώρα τους. Δεν σκιαγραφούν απαραίτητως την νοοτροπία ή τις προσωπικότητες των εκδιωγμένων ατόμων αλλά τις περισσότερες φορές πρόκειται για συμπεριφορά δράσης- αντίδρασης, και μάλιστα εκεί όπου το ένστικτο της επιβίωσης υπερβαίνει των υπολοίπων συμπεριφορών σύνεσης και υπακοής. Είναι σημαντικό να τονιστεί, ότι τέτοια φαινόμενα δεν γεννώνται μονάχα από την προσφυγική κοινότητα προς την ευρύτερη κοινωνία που τους φιλοξενεί ή προς τα άτομα που διαχειρίζονται την διαμονή και διαβίωση τους στην «οικοδέσποινα» χώρα. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των προσφύγων για την εξουσία του καταυλισμού είναι συχνό φαινόμενο βιαιότητας και παραγκωνισμού της εσωτερικής ευημερίας.

Τα ανωτέρω προβλήματα διευθετήθηκαν, όμως, με επιτυχία, όταν ο υπεύθυνος διαχείρισης του camp, Killian Kleinschmidt, αντιλήφθηκε και αντιμετώπισε τον καταυλισμό ως πολιτεία της κοινωνίας της Ιορδανίας. Τότε, διαιρεί τον καταυλισμό σε 12 διαφορετικές ζώνες, με 12 διαφορετικές ομάδες, που θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους. Ο ίδιος, αποφασίζει να δαπανά πολλές ώρες εργασίας και διαμονής στον χώρο του καταυλισμού, με σκοπό οι πρόσφυγες να αισθάνονται πως είναι ένας από αυτούς και να αντιληφθούν την ουσία της προσφοράς.

Λίγα λόγια για την μορφή..

Περιβαλλόμενος από μια εκτενή έρημο και περιφραγμένος περιμετρικά από φράκτη, ο καταυλισμός Al Zaatari είναι οπτικά ιδιαίτερα εντυπωσιακός. Οι κύριες εισοδοί και έξοδοι είναι σταθερά φραγμένες με φορτηγά ή Land Cruisers οχήματα, τα οποία φέρουν τα λογότυπα διαφόρων κυβερνητικών φορέων, οργανισμών του Ο.Η.Ε. και Μ.Κ.Ο.. Στο εσωτερικό, τόσο οι Σύριοι κάτοικοι που διαμένουν στον καταυλισμό όσο και οι βοηθοί που φροντίζουν τις ανάγκες τους, είναι εξαιρετικά συνετοί και φιλόξενοι. Η κατάσταση αυτή, ξεκίνησε να υπάρχει από τότε που η κοινωνία της πόλης της Αμμάν αλλά και ολόκληρης της χώρας της Ιορδανίας αφομοίωσε τον καταυλισμό σαν μια νέα πολιτεία και αντιμετώπισε τους κατοίκους αυτής σαν προσφορά για τον τόπο. Πλέον, το μοναδικό που δεν επιτρέπει την απόλυτη συνοχή μεταξύ γηγενών και ομογενών είναι η ύπαρξη σημαντικού όγκου προσφύγων που δεν ομιλούν, ή ομιλούν μερικώς, την διεθνή αγγλική γλώσσα, φαινόμενο που παρά την συνεχή ροή επισκεπτών δεν έχει μέχρι σήμερα σημειώσει αυξητικές τάσεις. Πολλοί εκ των επισκεπτών, ρωτούν ακριβώς τις ίδιες ερωτήσεις και αντικρίζουν ακριβώς τις ίδιες εικόνες.

Από τέτοιες επισκέψεις προέκυψαν πολυάριθμες τυποποιημένες αφηγήσεις που περιγράφουν εκτενώς πολλά για το σκηνικό που εκτυλίσσεται μέσα στην δομή. Σύμφωνα με την πρόσφατη περιγραφή της διεθνούς συνεταιριστικής οργάνωσης μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα Associated Press, ο καταυλισμός Al Zaatari συντελεί σήμερα μια εξελιγμένη πολυσύχναστη πόλη ενώ μόλις πέντε έτη πριν, συγκροτούσε το μεγαλύτερο στρατόπεδο υποδοχής εκδιωγμένων, λόγω του εμφυλίου πολέμου, προσφύγων της χώρας της Ιορδανίας. Επισημαίνει την εξελικτική πορεία που

σημείωσε κατά την πάροδο των ετών ο καταυλισμός και τους τρόπους με τους οποίους πέτυχε την απόκτηση της σημερινής μορφής, αντί της απλής πολιτείας σκηνών που προηγουμένως.

Διάφοροι επισκέπτες που εκτέλεσαν δημοσιογραφικό έργο στην περιοχή και χρησιμοποιώντας σχεδόν όμοια γλώσσα με αυτή της Associated Press για να περιγράψουν της εικόνες που αντίκρισαν, κάνανε λόγο για μια αυτοσχέδια πόλη σε μια έκταση ερήμου στην βόρεια Ιορδανία, η οποία, όπως χαρακτηριστικά περιγράφει ο Kleinschmidt το 2015, ξεπήδησε από την άμμο και από εκεί που ξεκίνησε ως προσωρινό καταφύγιο για εκείνους που εγκατέλειψαν τον εμφύλιο πόλεμο της Συρίας, εξελίχθηκε σε μια πόλη μέσα στο ευρύτερο σύνολο που λειτουργεί πλήρως (Kleinschmidt,2015).

Επιστρέφοντας στο περιγραφικό μοτίβο του χώρου, οι σκηνές που αρχικά είχαν χρησιμοποιηθεί για την υποδοχή αφίξεων από τη Συρία, αντικαθίστανται προοδευτικά από προκατασκευασμένα τροχόσπιτα, ενώ κάθε δρόμος στην περιοχή έχει τη δική του ονομασία. Σήμερα, ο καταυλισμός διαθέτει τρία σχολεία, δύο νοσοκομεία και μια κλινική μητρότητας.

Ακανόνιστα στον καταυλισμό, οι πρόσφυγες με καλλιτεχνικές δεξιότητες που διαμένουν εκεί κατασκευάζουν συνεχώς ολοένα και πιο περίτεχνους κοινοτικούς κήπους, μερικοί από τους οποίους διαθέτουν ακόμη και δικές τους πηγές νερού. *-Τα σιντριβάνια και οι πηγές νερού αποτελούν ένα πολύ σημαντικό πολιτιστικό στοιχείο των Σύριων ως μια μορφή εξάγνισης και κάθαρσης-*. Άλλοι, με επιχειρηματικά μυαλά, έχουν δημιουργήσει μια υπηρεσία παράδοσης πίτσας. Αυτά, και άλλα παρόμοια παραδείγματα, συγκροτούν την ζωντανή κοινοτική υπαίθρια αγορά που έχει δημιουργηθεί στο κέντρο του καταυλισμού Al Zaatari, η οποία έχει γίνει ευρέως γνωστή ως Τσαμπς Ελίσε (Champs Elysee). Στα πλαίσια, ακόμη, της αναβίωσης της πολιτιστικής κουλτούρας του, το Al Zaatari, προσελκύει πολλούς καλλιτέχνες που μαζί με τους πρόσφυγες καταφεύγουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και στη δημιουργία διαφόρων μορφών τέχνης μέσα στον καταυλισμό (Κουίνογλου, 2017).

Η γιγάντια πρόοδος σημειώθηκε μεταξύ των ετών 2012 και 2014, όπου στην αγορά Champs-Elysee παρατηρείται άνοδος των καταστημάτων από 50 σε 2.500.

Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ο Al Zaatari, έχει γίνει η τέταρτη μεγαλύτερη συγκέντρωση ατόμων στην Ιορδανία, καθώς οι υποδομές και οι ανέσεις του καταυλισμού βελτιώνονται σταθερά. Με την αποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο και την διεθνή κοινότητα, και την παράλληλη υποστηρικτική συνεισφορά των αρχών της Ιορδανίας, τα άτομα αυτά κατόρθωσαν να καταστήσουν το μέρος από μια πρόχειρη και βεβιασμένη κατασκευή στο χώρο σε ένα άνετο τόπο διαβίωσης και κοινωνικοποίησης.

Η άλλη όψη του νομίσματος..

Η εξελικτική πορεία του καταυλισμού, τα ανοδικά βήματα και τα ποσοστά που σηματοδοτούν τις ολοένα και θετικότερες επιδόσεις του Al Zaatari στην καθημερινή ζωή, την δραστηριοποίηση και την ένταξη, τείνουν να δώσουν την εντύπωση ότι οι Σύριοι πρόσφυγες που διαμένουν εκεί είναι εξαιρετικά ανθεκτικοί, ανεξάρτητοι και με επιχειρηματικές επιτυχίες. Παρά λοιπόν τις αξιοσημείωτες προσπάθειες των κατοίκων να επιτύχουν την αυτονομία και παρά το γεγονός ότι ανά τον κόσμο τέτοιες δομές συχνά επιδεικνύουν τεράστια επινοητικότητα, καθώς ποτέ δεν εξαρτώνται πλήρως από την εκάστοτε κοινωνία που τους φιλοξενεί, η χώρα της Ιορδανίας δεν πρέπει να θεωρεί ότι η ανθρωπιστική βοήθεια είναι πλέον περιττή, επειδή η περιοχή έχει αποκτήσει την δική της αυτονομία.

Πράγματι, θα ήταν δύσκολο να βρεθεί στρατόπεδο προσφύγων οπουδήποτε στον κόσμο, το οποίο να διαθέτει, σε τέτοιο βαθμό αυτονομίας, δικές του αγορές, εκκλησίες, τζαμιά και κιόσκια κινητής τηλεφωνίας. Σαφώς και οι μπουτίκ, με εξαιρετης ποιότητας υφάσματα και νυφικά, μπορεί να μην είναι ένα ιδιαίτερα κοινό θέαμα στα καταφύγια προσφύγων, οι εξορισμένοι πληθυσμοί, όμως, δεν έχουν μόνο πρακτικές ανάγκες επιβίωσης αλλά έχουν και το άρρηκτο δικαίωμα να καλυτερεύσουν την μοναδική ζωή που τους αναλογεί, ακόμα και πάνω από τα χαλάσματα όλων αυτών των περιστατικών που τους έχουν πληγώσει και είναι αναγκασμένοι να αφήσουν πίσω, σε μια πορεία για τον αγώνα της επιβίωσής τους.

Στα πρακτικά του ζητήματος, η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου διαδραματίζουν κομβικό ρόλο. Για παράδειγμα, η έλλειψη υποδομών ηλεκτροφωτισμού, η ετεροχρονισμένη εγκαθίδρυση κοινοτήτων και η περίπτωση των νέων επεκτάσεων του καταυλισμού, όπου τα τρέιλερ και οι σκηνές είναι πολύ

διάσπαρτες και απόμακρες, αφού δεν υπάρχουν στοιχειώδεις υποδομές, συγκροτεί έναν τρόπο οργάνωσης του χώρου στον οποίο ενυπάρχουν προβλήματα ασφάλειας και περιστατικά κλοπών και βιασμών (Κουίνογλου, 2017).

Έτσι, παρά το γεγονός ότι το Al Zaatarī χαρακτηρίζεται ως «η νέα φυσιογνωμία» στην ιστορία των προσφυγικών στρατοπέδων, κατά τον Kleinschmidt (2015) είναι πολύ επικίνδυνη. Η σκοπιά διερεύνησης είναι, όμως, αυτή που έχει την σημασία. Δεδομένου ότι οι κάτοικοι προσπαθούν να κάνουν το καλύτερο που μπορούν, και σε οτιδήποτε και αν αφορά αυτό το καλό, είναι ακόμη δυσκολότερο αφού αναδύεται από συντρίμια και δύσκολες καταστάσεις του παρελθόντος, δεν θα μπορούσε ο Kleinschmidt (2015) να μην προσδώσει σε αυτούς τα λειτουργικά κενά. Συμπεραίνει, ότι δεν είναι φυσιολογικό να φιλοξενούνται άνθρωποι πίσω από φράχτες κατασκευασμένους από συρματόπλεγμα και να στερούνται της ελευθερίας κινήσεων. Δεν είναι φυσιολογικό, ακόμα να έχουν ισχύ καταστάσεις όπου πληθυσμοί στερούνται τα αναφαίρετα δικαιώματα του πολίτη. Και σίγουρα δεν είναι φυσιολογικό να ξυπνούν άνθρωποι κάθε μέρα χωρίς να γνωρίζουν το «πότε» ή ακόμα και το «αν» θα μπορέσουν ποτέ να επιστρέψετε στον τόπο που θεωρείτε ότι είναι το σπίτι τους (Kleinschmidt, 2015).

Η Επιτροπή των ΗΠΑ, με απόψεις της ίδιας γνώμης για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, χρησιμοποιεί τον όρο «αποθήκευση προσφύγων» για να περιγράψει τις υπερφορτωμένες κυβερνήσεις που «παρκάρουν» τους νεοαφιχθέντες σε στρατόπεδα και τους αποκόβουν από την υπόλοιπη κοινωνία (Guckelsberger, 2016).

Μια αμερικανική Μ.Κ.Ο. θεωρεί ότι αυτό είναι ένα παγκόσμιας εμβέλειας ζήτημα, και όχι μόνο πρόβλημα της Ιορδανίας. Εφόσον οι μετανάστες στερούνται βασικών δικαιωμάτων όπως η ελεύθερη κυκλοφορία και η αδειοδότηση εργασίας, θα παραμείνουν για πάντα στην κατάσταση εξάρτησης, επικρίνει αυτή η Μ.Κ.Ο.. Με τη σειρά του, η προκύπτουσα πλήξη και η απόγνωση προκαλεί βία ενάντια σε οτιδήποτε και όλα (Guckelsberger, 2016).

Εάν κανείς αναλογιστεί τον όγκο των προσφύγων σε παγκόσμια κλίμακα θα συμφωνήσει άρρηκτα με τον Kleinschmidt (2015), που θεωρεί ότι πρόκειται για τις πόλεις του μέλλοντος. Το νούμερο των 60 χιλιάδων προσφύγων καθιστά τις προσπάθειες ενσωμάτωσης επιτακτικότερες. Το τοπίο, σε τέτοιες περιπτώσεις,

διαλευκάνετε και καθορίζεται το κατά πόσον οι κοινωνίες μπορούν να παράσχουν πραγματικά ένα σπίτι για τα νεότερα μέλη τους (Guckelsberger, 2016).

Ο στόχος του Kleinschmidt (2015) είναι να φέρει τη γνώση και τους πόρους σε μέρη όπου κάνουν καλό. Το όραμα αυτό αφορά τον κάθε προσφυγικό καταυλισμό ξεχωριστά, που μέσα από τέτοιες ενέργειες θα πετύχει να εξελίξει «θαμμένες» ή παραγκωνισμένες πτυχές συνεισφοράς στο σύνολο. Έτσι, τα εργοστάσια ύδρευσης του Άμστερνταμ έχουν ήδη ξεκινήσει ενέργειες για τη λειτουργία μονάδας επεξεργασίας λυμάτων στο Al Zaatari ενώ πανεπιστήμια, ανά τον κόσμο, συνεισφέρουν εργαλεία της σύγχρονης εκπαίδευσης, στον καταυλισμό.

Ενόσω οι ανωτέρω δράσεις τρέχουν και εξελίσσονται, οι Ιορδανοί είναι πεπεισμένοι ότι το αδύνατο, μέχρι προσφάτως, έχει γίνει τώρα δυνατό. Εξάλλου, εξ αρχής είχαν αποδείξει ότι ενωμένοι στην προσπάθεια θα πετύχουν το καλύτερο για την πολιτεία Al Zaatari και την ισχύ της προσφυγικής κοινότητας στην χώρα.

Εικόνα 6.2: Η μορφή

Πηγή: <http://english.alarabiya.net/en/blog/2016/03/28/Behind-the-fences-of-Jordan-s-Zaatari-refugee-camp.html>, Alameri, 2016

Εικόνα 6.3: Οι λειτουργίες

Κομμωτήριο

Ιατρείο

Καταστήματα εμπορίου

Εικόνα 6.4: Οι δραστηριότητες των παιδιών

ΜΕΡΟΣ Β

6.2. Μη επιτυχημένα παραδείγματα ομαλής κοινωνικής ενσωμάτωσης

6.2.1. Το παράδειγμα των Βρυξελλών, Βέλγιο

Η πόλη των Βρυξελλών συντελεί την πρωτεύουσα του βελγικού κράτους και ταυτόχρονα την πόλη όπου εδρεύουν οι κομμουνισμένοι «άρχοντες» της Ευρώπης, οι επίτροποι της Ε.Ε. που πραγματώνουν τις κοινοτικές αποστολές στην Κομισιόν, καθώς επίσης και, ο πρόεδρος του Ευρωκοινοβουλίου, Μάρτιν Σούλτς, , κάπου εκεί, να αγορεύει για το μέλλον της Ευρώπης και να αναζητά λύση για το προσφυγικό. (Λαμπίρης, 2016). Οι Βρυξέλλες δεν συντελούν, όμως, μονάχα το διοικητικό κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για την πόλη των αντιθέσεων, μεταξύ των «κουστουμαρισμένων» τεχνοκρατών και των γκέτο των μεταναστών.

Νότια των Βρυξελλών βρίσκεται η πόλη της Ναμύρ, εκεί όπου στεγάζεται η αφρικανική κοινότητα, και όπου ακριβώς βρίσκεται έδαφος ένα πάντρεμα της ανωτέρας και μεσαίας τάξης των ευρωπαϊών τεχνοκρατών, των επιβλητικών κτιρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα γκέτο που ζουν, σήμερα, οι μετανάστες της πρωτεύουσας της Ευρώπης. Αλλού, στα άκρα, στην κάτω πλευρά του Άντερλεχτ, ενός από τους δήμους της βελγικής πρωτεύουσας, συναντάται ένα ακόμη γκέτο, μια συνοικία που καταπατά βάνουσα τον φαινομενικό άθραυστο κανόνα της ευταξίας των Βρυξελλών της Δύσης και όπου η παραβατικότητα ευδοκιμεί, σύμφωνα με τον Δ. Αργυρόπουλο, τον πρόεδρο της ελληνικής κοινότητας των Βρυξελλών (Λαμπίρης, 2016). Η λανθασμένη αντιμετώπιση του βελγικού κράτους απέναντι στους μετανάστες, πυροδότησε τα ένστικτα αποξένωσης και σύντομα οι ισορροπίες, σε συνοικίες που κάποτε επικρατούσε σεβασμός και σύνεση, ανατρέπονται και οι κάτοικοι αντικαθίστανται από νέους, αλλάζοντας ριζικά το τοπίο και τη φυσιογνωμία τους. Σήμερα, οι γειτονιές αυτές «δεν πλησιάζονται», καθώς συντελούν εξαιρετικά υποβαθμισμένες γωνιές της βελγικής πρωτεύουσας, δεν υπακούουν στην κρατική νομοθεσία και η δημόσια τάξη είναι φαινόμενο που εκλείπει από τα μέρη αυτά. Η αποτυχία της κρατικής μέριμνας να διαχειριστεί το μεταναστευτικό φαινόμενο οδήγησε στην δημιουργία «συνοικιών γκέτο», που μέχρι σήμερα συγκροτούν αναπόσπαστους άξονες μέσα στην πόλη.

[119]

Πηγή: www.newsbeast.gr, Πρόσβαση: 30.11.2019

Το παράδειγμα της, πλέον, γκετοποιημένης συνοικίας του Άντερλεχτ των Βρυξελλών, θυμίζει, σύμφωνα με τον Δ. Αργυρόπουλο, την περιοχή της Κυψέλης στην Αθήνα, αφού κάποτε αποτελούσαν αριστοκρατικές γειτονιές. Ο Γ. Λαμπίρης (2016) χαρακτηρίζει την πρωτεύουσα του Βελγίου ως μια πολιτεία που παλεύει με του δύο εαυτούς της, τον ευρωπαϊκό και τον άλλον, τον τσακωμένο με τη Δύση (Λαμπίρης, 2016). Ούτως ή άλλως, μόλις λίγα μέτρα διαχωρίζουν τις «ευρωπαϊκές» Βρυξέλλες από εκείνες του γκέτο. Οι παράνομες δραστηριότητες που συμβαίνουν στην περιοχή, σύμφωνα, πάλι, με τα όσα περιγράφει ο Δ. Αργυρόπουλος, αφορούν σε παράνομες αγοραπωλησίες αυτοκινήτων, ανάμεσα στα οποία βρίσκονται πολλά κλεμμένα, τα οποία οι ιθύνοντες στέλνουν σε τρίτες χώρες, και πολλές ακόμα παραβατικές ενέργειες που καθιστούν την περιοχή άκρως απαγορευτική, ιδίως για να την διασχίσουν μόνες γυναίκες ή παιδιά.

Πηγή: www.newsbeast.gr, Πρόσβαση: 30.11.2019

Μόλενμπεκ, η συνοικία των τρομοκρατών

Το παράδειγμα του Μόλενμπεκ (Molenbeek), της πιο συζητημένης και επίκαιρης συνοικίας των παρυφών των Βρυξελλών, αφορά σε έναν τόπο κοινωνικού αποκλεισμού, όπου ζουν «στοιβαγμένα» άτομα που κατάγονται, κυρίως, από τη Βόρεια Αφρική (Μαρόκο, Τυνησία, Αλγερία), τα οποία δείχνουν να βυθίζονται κάθε χρόνο όλο και περισσότερο στον δικό τους μικρόκοσμο, που μέσα στην συνοικία αυτή έχουν πλάσει, ο κατεξοχήν ορισμός του γκέτο, με άλλα λόγια. Σύμφωνα με τον Dirk De Block, το Μολενμπέκ ήταν πάντα μια λαϊκή συνοικία και ένας τόπος άφιξης μεταναστών, ο οποίος από τα τέλη, ακόμα, του 19^{ου} αιώνα, είχε αποκτήσει κακή φήμη. Όπως ο ίδιος προσθέτει, και ίσως θα έλεγε κανείς, δικαιολογεί την «φυσιογνωμία» του Μόλενμπεκ, όταν η ζωή και η καθημερινή επιβίωση γίνεται δύσκολη και η κοινωνία στην οποία υπάγεται ο κάθε εκδιωγμένος άνθρωπος τον τοποθετεί στην κατωτέρα βαθμίδα, την τελευταία τρύπα του ζουρνά, τότε ο αγώνας για την επιβίωση κάνει τα ήθη πιο σκληρά.

Κάποτε η περιοχή αυτή αποκαλούνταν «το Μικρό Μάντσεστερ του Βελγίου» λόγω της έντονης βιομηχανικής ανάπτυξης που γνώρισε πριν από έναν περίπου αιώνα (Πετρίτση, 2015). Ο δήμος των 95.000 κατοίκων, είναι δομημένος σε δύο τμήματα που χωρίζονται από τις γραμμές του τρένου. Στην δυτική πλευρά απλώνεται η αμιγώς οικιστική περιοχή με κτίρια της δεκαετίας του '50 και '60, που κατά το παρελθόν άνηκαν σε Βέλγους. Ανατολικά του σιδηροδρομικού σταθμού ανθούν οι εμπορικές δραστηριότητες, η νυχτερινή ζωή, τα θέατρα και το αραβικό φολκλόρ που, όσο διαρκεί το φως της μέρας, προσελκύουν έναν σημαντικό αριθμό τουριστών και επισκεπτών. «Πρόκειται για την "αραβική γειτονιά", που άλλοτε έμοιαζε με το Μαρακές, στις μέρες μας όμως κινδυνεύει σοβαρά να μεταμορφωθεί σε ένα νέο Πεσαβάρ», επεξηγεί η δήμαρχος του Μολενμπέκ, Φρανσουάζ Σεπμάνς.

Σήμερα, το Μόλενμπεκ κατοικείται σχεδόν αποκλειστικά από Άραβες, και κατά 80% από Μαροκινούς. Η περιοχή υπακούει σε άρρητους νόμους οι οποίοι αποτελούν τον καθημερινό κώδικα επικοινωνίας και κοινωνικής δομής του μουσουλμανικού κόσμου. Η εκπαίδευση των παιδιών και οι θρησκευτικές τελετές συχνά λαμβάνουν χώρα σε μικρά διαμερίσματα εργατικών πολυκατοικιών, παρά το γεγονός ότι υπάρχει κανονικό σχολείο και τζαμί στην γειτονιά. Σε ορισμένα σημεία της συνοικίας η παρουσία γυναικών δεν γίνεται εύκολα ανεκτή.

Οι περισσότεροι κάτοικοι της συνοικίας του Μόλενμπεκ, παρά το γεγονός ότι, διάχυτα στις Βρυξέλλες, η μουσουλμανική κοινότητα είναι τεράστια, η πλήρης ενσωμάτωσή τους στη βελγική κοινωνία δεν είναι αυτονόητη. Εξαιτίας των κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων τους, καθώς και της ταξικής διαφοράς με άλλες εθνότητες της χώρας, επιλέγουν να απέχουν από την κοινωνία των υπολοίπων, δημιουργώντας το δικό τους σύστημα αξιών και ηθών μέσα στην μικρή κοινωνία του Μόλενμπεκ. Το γεγονός όμως ότι η εγκληματικότητα στην συγκεκριμένη περιοχή είναι υψηλότερη σε σχέση με άλλα σημεία της πόλης, και εφόσον το Μόλενμπεκ συντελεί, για την πόλη, έναν αόρατο, σύμφωνα με έναν Έλληνα μόνιμο κάτοικο των Βρυξελλών, εχθρό που δεν ξέρεις πότε θα χτυπήσει, καθιστά αδιαμφισβήτητα την συνοικία, γκέτο (Πετρίτση, 2015). Το γκέτο της μεταβιομηχανική πόλης, κατοικείται από φανατισμένους και επικίνδυνους ανθρώπους, στους οποίους η βελγική κοινωνία δεν πέτυχε να προσδώσει καμία κοινωνική ανέλιξη. Έτσι, το Μόλενμπεκ σήμερα είναι γεμάτο στενά δρομάκια, με φθηνά διαμερίσματα, εξωφρενικά χαμηλές τιμές ακινήτων σε σχέση με τα δεδομένα του Βελγίου, ενώ συντελεί το μικρό προάστιο που μαστίζεται από τη φτώχεια, τις διακρίσεις και την ανεργία, η οποία φθάνει το 30% (Euronews, 2015). Η κουλτούρα της γειτονιάς είναι μια κουλτούρα άρνησης και εκφοβισμού, οι δρόμοι είναι «γκιλοτίνες» και οι λευκές γυναίκες που κυκλοφορούν στο δρόμο ασκεπείς δέχονται βρισιές, απειλές ενώ συχνά υπόκεινται σε περιστατικά βίας.

Στις 13 Νοεμβρίου του 2015, βγαίνει στην επικαιρότητα η είδηση για τις τραγικές επιθέσεις στο Παρίσι, όπου έχασαν την ζωή τους συνολικά 130 άνθρωποι. Πολλά από τα μέλη της τρομοκρατικής ομάδας που διέπραξε το μακελειό στο Παρίσι είχαν καταγωγή από την συνοικία του Μόλενμπεκ. Τα άτομα που διέπραξαν τις τρομοκρατικές ενέργειες επιστρέφουν και κρύβονται στην γειτονιά για αρκετούς μήνες. Ακολούθησε μια σειρά από περιστατικά στην ίδια την πόλη των Βρυξελλών τον Μάρτιο του 2016, και σε συνδυασμό με αυτά του Παρισιού, η πόλη τίθεται υπό αυστηρή παρακολούθηση των αρχών για αρκετές ημέρες. Οι έφοδοι της αστυνομίας πραγματοποιούνταν σε τακτική βάση και ο στρατός περιπολεί τους δρόμους.

Χρόνια πριν, η Χίντ Φραιχι (Hind Fraihi), μια φοιτήτρια κοινωνιολογίας σε μυστική αποστολή στο Μόλενμπεκ το 2005, προσπάθησε να βρει λόγους για την ανάπτυξη μιας παράλληλης κοινωνίας στην καρδιά της Ευρώπης. Βρήκε πολλά ανησυχητικά σημάδια, ακόμη και τότε, σημάδια που αγνοήθηκαν από τις βελγικές αρχές. Σύμφωνα με την έρευνα της Fraihi, τα εξτρεμιστικά δίκτυα είχαν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και οι αρχές έκαναν πολύ λίγα για να αποτρέψουν αυτή την εξέλιξη (Mueller, 2016). Οι προσπάθειες της κοινωνίας για

ενσωμάτωση, τότε, ήταν ανύπαρκτες, γεγονός που εξακολουθεί μέχρι σήμερα να ισχύει και να συγκροτεί το καθοριστικό αίτιο για την δημιουργία αυτής της αποκομμένης, εκ των υπολοίπων, μικροκοινωνίας του Βελγίου, την δημιουργία του γκέτο του Μόλενμπεκ.

«Ζώντας σε μια τέτοια κοινωνία, της «περιθωριοποίησης» είναι δύσκολο για μερικούς ανθρώπους, ειδικά για τους νέους άνδρες, χωρίς προοπτικές, να βρουν μια επιτυχημένη πορεία σε μια σύγχρονη δυτική κοινωνία γεμάτη ατομικισμό. Ως εκ τούτου, αναζητούν κάτι με το οποίο να μπορούν να συνδεθούν γιατί υπάρχει έλλειψη σύνδεσης με το περιβάλλον που τώρα ανήκουν.»

(Fraihl, 2006)

Τα λόγια αυτά και όλα όσα η Fraihl βίωσε μέσα από την εμπειρία της στο Μόλενμπεκ, το «Μικρό Μαρόκο», όπως το κατονομάζει, εσωκλείονται στο βιβλίο της με τον ομώνυμο τίτλο *«Σε μυστική αποστολή στο Μικρό Μαρόκο»*.

Το θετικό της υπόθεσης είναι, ότι μετά το σοκ των επιθέσεων, την αρνητική δημοσιότητα και την πίεση στις εθνικές αρχές να δράσουν, η ζωή στο Μόλενμπεκ έχει ήδη αρχίσει να αλλάζει. Προηγουμένως, ενώ στις υπόλοιπες Βρυξέλλες υπήρχαν ατελείωτες νέες θέσεις εργασίας, στην περιοχή του Μόλενμπεκ πολλά καταστήματα έκλειναν. Σήμερα, ένας σταδιακός εξευγενισμός έχει ξεκινήσει να εδραιώνεται τελευταία (Mueller, 2016). Παλιές αποθήκες έχουν μετατραπεί σε διαμερίσματα αστικού στιλ, άνοιξαν συνεργατικές καφετέριες και τα μουσεία προσφέρουν μια μεγάλη επιλογή από έργα τέχνης (Mueller, 2016).

Το συμπέρασμα από το παράδειγμα του Μόλεμπεκ είναι ότι όσες μορφές εξτρεμισμού ανθούσαν, ευημερούσαν λόγω παραγκωνισμού και περιθωριοποίησης της συνοικίας από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, εξαιτίας της ανοχής μιας γειτονιάς-γκέτο μέσα στην βελγική πρωτεύουσα και εφόσον η περιοχή ήταν σχεδόν ανύπαρκτη για τις αρχές, τα προβλήματά της ήταν, σε μεγάλο βαθμό, άγνωστα.

6.2.2. Το παράδειγμα του Παρισιού - Γαλλία

Η Γαλλία είναι μία παραδοσιακή χώρα μετανάστευσης με αποικιοκρατικό παρελθόν, πολύ ισχυρή εθνική συνείδηση και ισχυρούς εθνικούς θεσμούς. (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2014). Συγκροτήθηκε σε εθνική κοινωνία και, κάτω από μία συγκεντρωτική πανίσχυρη κεντρική εξουσία, ενσωμάτωσε πολλές και διαφορετικές εθνοτικές ομάδες και λαούς, ενώ υπήρξε μια εκ των δύο μεγαλύτερων αποικιοκρατικών παγκοσμίων δυνάμεων.

Η πρωτεύουσα της χώρας, το Παρίσι, κατά την διάρκεια του περασμένου αιώνα, γνωρίζει μια πρωτοφανή δημογραφική έκρηξη μεταναστευτικών ρευμάτων και προσφύγων. Οι νέοι, πλέον, κάτοικοι βρίσκουν στέγη στους περιφερειακούς γειτονικούς δήμους. Έτσι, την περίοδο αυτή αναπτύσσεται η σύγχρονη έννοια των προαστίων και δημιουργείται και η διάσταση μεταξύ της πόλης του Παρισιού και της περιφέρειας που την περικλείει. (Σαπουτζή, 2008)

Εικόνα 6.5: Η περιφέρεια Ile-de-France

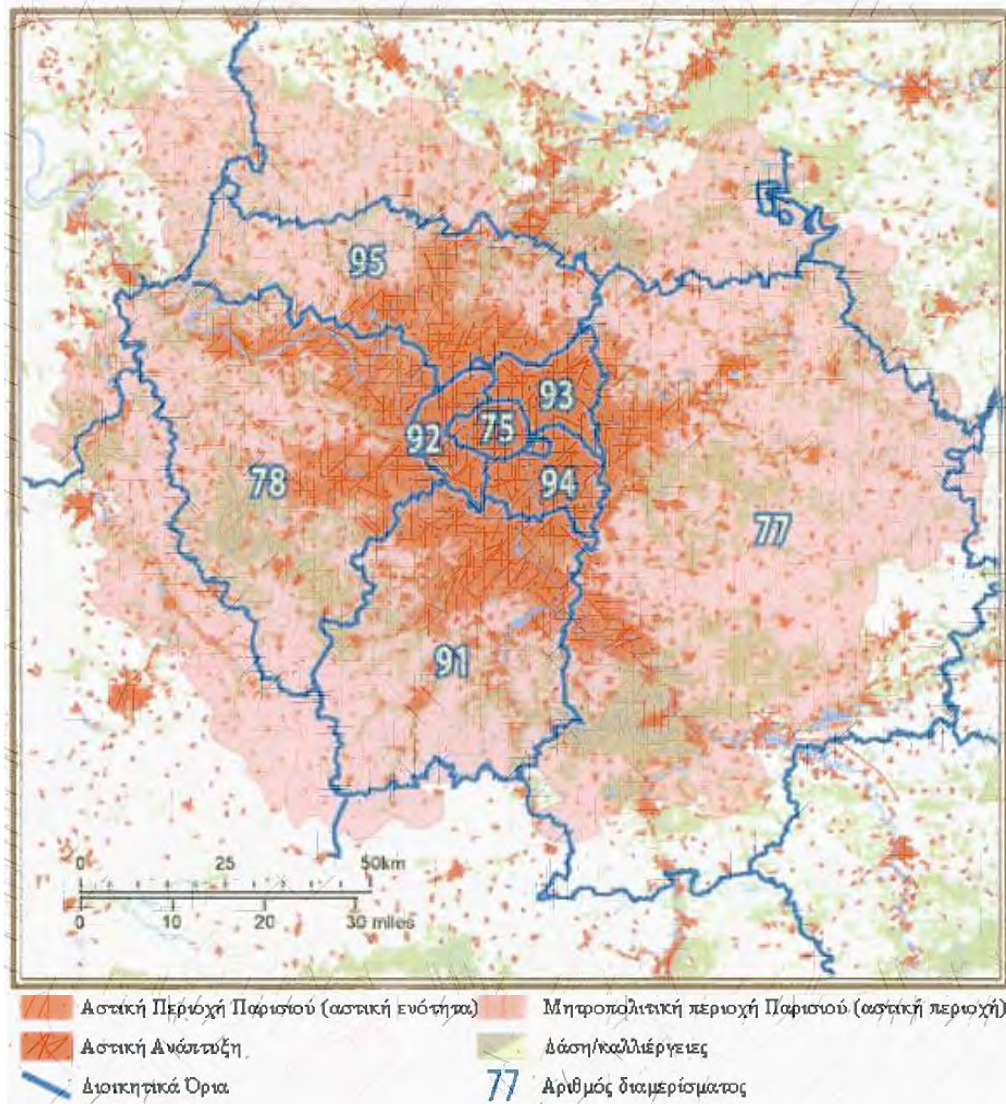
Πηγή: <https://www.routelines.com/poster.php?id=20>

Η μητροπολιτική περιοχή του Παρισιού, σήμερα, και λόγω της επίδρασης ιστορικών και διοικητικών παραγόντων που την επηρέασαν κατά το παρελθόν, έχει μια ιδιόμορφη διοικητική διαίρεση. Η περιφέρεια Ile-de-France συγκροτείται από:

- ✚ την πόλη του Παρισιού, ή όπως αλλιώς ονομάζεται το «εντός των τειχών» Παρίσι (Paris intra-muros),
- ✚ τον μικρό δακτύλιο (petite couronne) γύρω από την πόλη, και
- ✚ τον εξωτερικό μεγάλο δακτύλιο (grande couronne).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το Πολεοδομικό Συγκρότημα του Παρισιού, αποτελεί περιοχή έντονης αστικοποίησης, και η εκτατική επιφάνεια που καλύπτει αφορά σε μια περιοχή εξαιρετικά μεγάλου μεγέθους.

Χάρτης 6.1: Η μητροπολιτική περιοχή του Παρισιού

Πηγή: INSEE FRANCE, 1999

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Στο βόρειο τμήμα του Παρισιού (Porte de la Chapelle, 18ο διαμέρισμα), υπήρξαν 1.611 νεοαφιχθέντες προσφυγές, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων με το καθεστώς Dublin. Μεταξύ αυτών, τόσο πρόσφυγες για τους οποίους η αίτηση ασύλου είχε προηγουμένως απορριφτεί όσο και αναγνωρισμένοι πρόσφυγες διέμεναν εκεί. Μετά το καλοκαίρι του 2019, όμως, οι κρατικές αρχές αποφάσισαν τη διάλυση του παράνομου καταυλισμού και στις 13/11/2019, οι 1.611 άνθρωποι διανεμήθηκαν σε, περίπου, είκοσι δομές μέσα στο Παρίσι και στην ευρύτερη περιοχή του Παρισιού. Ειδικότερα, 500 άτομα διανεμήθηκαν στα 5 επίσημα Κέντρα Υποδοχής και Εξέτασης των Αιτήσεων Ασύλου (Centre d'Accueil et d'Examen de la Situation – C.A.E.S.), 900 άτομα σε 15 γυμνάσια μέσα στο Παρίσι, καθώς επίσης και σε δήμους που βρίσκονται στα προάστια του Παρισιού (Courbevoie, Vaujours, Villemomble και Cachan -de-Marne), ενώ οι υπόλοιποι σε ένα κέντρο υποστήριξης προσφύγων (Legrand και Rosemberg, 2019).

Ο 2ος μεγάλος παράνομος καταυλισμός, που βρίσκεται στη Porte d'Aubervilliers (Βόρειο-ανατολικά του Παρισιού), φιλοξένησε το Νοέμβριο 2019, περίπου 2.000 πρόσφυγες. Περισσότερα από 500 άτομα με τις οικογένειες τους, μεταξύ των οποίων και ανήλικοι, μεταφέρθηκαν σε κέντρα φιλοξενίας και C.A.E.S. στις 28/11/2019. Από τα 500 άτομα, τα 216 αφορούν ευάλωτα άτομα, όπως οικογένειες με μικρά παιδιά και μεμονωμένες γυναίκες

(<https://www.france-terre-asile.org/accueil/actualites/actualites-choisies/>).

Στην πρωτεύουσα της Γαλλίας, από την έναρξη της μεταναστευτικής κρίσης το 2015, έχουν γίνει, στο Παρίσι, 60 επιχειρήσεις όπως αυτή της Porte d'Aubervilliers (υποχρεωτική μετακίνηση ευάλωτων προσφύγων σε κέντρα φιλοξενίας).

Το 2019, σύμφωνα με δήλωση του Περιφερειάρχη του Παρισιού, 19.000 άνθρωποι, στο Παρίσι, μεταφέρθηκαν σε κέντρα φιλοξενίας και C.A.E.S. Ο στόχος είναι η συνολική εκκένωση των παρανομών και ανθυγιεινών καταυλισμών γύρω από την περιφερειακή οδό. Όμως, όπως τονίζει η C. Boitiaux στο Info-Migrants την 28^η Νοεμβρίου του 2019, μετά από 59 εκκενώσεις παρανομών καταυλισμών, κατ'εξακολούθηση, σε 4 χρόνια, παρατηρήθηκε και τις 59 φορές, η επιστροφή γύρω από την περιφερειακή οδό, ανδρών, γυναικών και παιδιών. Χρησιμοποιώντας μια παρομοίωση της καθηγήτριας Ντυκέν M.N., οι πρόσφυγες εκεί, είναι σαν μανιτάρια,

τα οποία παρά το γεγονός ότι η κρατική εξουσία προσπαθεί να αποσύρει, να τα «κόψει» από την ρίζα τους, αυτά ξανά φυτρώνουν, στο ίδιο ακριβώς σημείο, εκεί απ' όπου οι πρόσφυγες απομακρύνθηκαν. Η εξήγηση εδώ είναι ότι οι άνθρωποι μεταφέρονται στα κέντρα φιλοξενίας και στα C.A.E.S. για μικρό χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα οι αιτούντες ασύλου των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί, όπως και οι παράνομοι μετανάστες (χωρίς χαρτιά), να επιστρέφονται στο δρόμο (Boitiaux, 2019).

Τα γεγονότα στην Περιφέρεια Ile-de-France

Το διοικητικό καθεστώς που ισχύει στην αστική ενότητα του Παρισιού και στον δακτύλιο που εκτείνεται στην περίμετρο αυτής είναι, θα έλεγε κανείς, ιδιόμορφο. Η διαφύλαξη της ασφάλειας στην περιοχή και η εύρυθμη λειτουργία της παρισινής κοινωνίας έχει ανατεθεί στην Διεύθυνση της Αστυνομία, και όχι στους δήμους και τις νομαρχίες. Ταυτόχρονα, απουσιάζει η οποιαδήποτε μορφή διαδημοτικής αρχής ή άλλου διαδημοτικού συμβουλίου που να διαχειρίζεται τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιφέρεια ως ένα ενιαίο σύνολο. Η κατάσταση κρίσιμη, οι πολιτικές αντιμετώπισης και επίλυσης των προβλημάτων ανίκανες, η κριτική των δράσεων σκληρή επί κυβερνήσεως Σαρκοζί (Sarkozy N.), γεγονός που τaráσσει ακόμη περισσότερο τα πνεύματα και πυροδοτεί τις αντιδράσεις τόσο των εκλεγμένων φορέων της αστικής συγκέντρωσης όσο και της κοινωνικής μερίδας του Παρισιού (Πρέπη, 2014).

Στα συμβάντα αυτά φαίνεται να έχουν δημιουργηθεί δύο αντίπαλα στρατόπεδα που συγκρούονται μεταξύ τους. Από τη μία μεριά βρίσκεται ο κόσμος των προαστίων, με μία μερίδα που διαδηλώνει και συμμετέχει σε βίαια επεισόδια, και από την άλλη μεριά, το γαλλικό κράτος με τους θεσμούς του, την αστυνομία και τη δικαιοσύνη, με πολιτικό καθοδηγητή την κυβέρνηση της δεξιάς παράταξης (Θεοτοκάτος, 2007).

Το πεδίο όπου εκτυλίσσεται αυτή η σύγκρουση είναι στο δρόμο με βίαιες συμπλοκές μεταξύ διαδηλωτών και αστυνομίας, με συλλήψεις και με υλικές καταστροφές (Θεοτοκάτος, 2007). Συγκλονιστικός είναι ο αριθμός των αυτοκινήτων που καθημερινά πυρπολούταν, και φυσικά άξιος αναφοράς, εδώ, αφού αποτελούν μέρος

των υλικών καταστροφών. Οι διαδηλωτές επιτίθενται σε αστυνομικά τμήματα, σχολεία, δημοτικά κτίρια, όπως η βιβλιοθήκη, σε μέσα μαζικής μεταφοράς και σε εμπορικά καταστήματα ή γκαράζ αυτοκινητοβιομηχανιών.

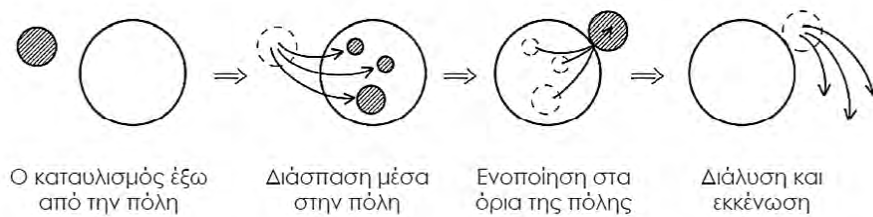

Εξετάζοντας το προφίλ των επιθέσεων αυτών, αντιλαμβάνεται κανείς ότι πρόκειται για μέρη και σημεία που οι δράστες θεωρούν ότι δεν τους επιτρέπεται η πρόσβαση. Η διεξαγωγή του ανωτέρω συμπεράσματος είναι η τρανή απόδειξη αποκλεισμού και περιθωριοποίησης συγκεκριμένης μερίδας ατόμων που διαμένουν στα προάστια της γαλλικής περιφέρειας. Κάθε σύγκρουση διεξάγεται με συγκλονιστική σφοδρότητα, ενώ οι ανταλλαγές πυροβολισμών προξενούν θύματα εκατέρωθεν. Όχι τόσο η κάθε πράξη μεμονωμένα, αλλά το παρασκήνιο πίσω από τις ενέργειες αυτές, γεννούν το πόρισμα των αιτίων και μια σειρά από λόγους που οι διαδηλωτές διακρίνουν. Βλέπουν τους εκπροσώπους ενός κράτους που δεν τους υπολόγισε, που τους επέτρεψε να βρίσκονται σε μια προβληματική κοινωνική κατάσταση που τους πνίγει και που θίγει την ανθρώπινη υπόστασή τους και την αξιοπρέπειά τους (Πρέπη, 2014). Εκεί οφείλεται η οργή που εκδηλώνουν απέναντί τους. Αυτή η οργή επιθυμούν να εισακουστεί, προκειμένου να πάνε να ενισχύονται οι λόγοι και τα σκηνικά που την τροφοδοτούν.

Για να γίνει κατανοητή η κατάσταση στη Γαλλία το πρώτο βήμα είναι να γίνει ξεκάθαρο τι πληθυσμός είναι αυτοί που συμμετείχαν στα επεισόδια και τι γειτονίες είναι τα προάστια. Η περιφέρεια Ile-de-France έλκει, χρόνο με το χρόνο, έναν γιγάντιο αριθμό αλλοδαπών που φθάνουν στην Γαλλία. Με τον αριθμό να αγγίζει ποσοστά της τάξεως του 45%, η περιφέρεια σήμερα κατοικείται από περίπου 2

εκατομμύρια μετανάστες και πρόσφυγες, νούμερο που υποδηλώνει το 1/4 του συνολικού πληθυσμού.

Όσον αφορά τη χωρική τους κατανομή, οι μετανάστες συγκεντρώνονται, ως επί το πλείστον, στις λιγότερο «προνομιούχες» περιοχές (Σαπουτζή, 2008). Έτσι, τα όρια της περιφέρειας Ile-de-France και η χωρική κατανομή των αλλοδαπών εκεί, αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο οι διάφορες «κοινότητες» οικειοποιούνται την πόλη (Michel Pinçon- Monique Pinçon-Charlot, 2007) (Olivesi, 2007). Οι αλληλένδετες έννοιες των underclass και γκέτο, συντελούν τα κριτήρια για την κοινωνική ταξινόμηση των μεταναστών και προσφύγων στον χώρο.

Πηγή: Κουτσονικολή & Παλαπάνης, 2017

Το κλίμα στα γαλλικά προάστια αποδίδει εξαιρετικά ο Bourdieu P. το 2015, περιγράφοντας την κατάσταση σε κάποιο προάστιο του Παρισιού. Στην περιοχή, κατοικούν προσφυγικά και μεταναστευτικά ρεύματα, με μοναδικό μέσο συντήρησης και βιοπορισμού τους, τα επιδόματα της πρόνοιας. Οι κάτοικοι, συντελούν ένα μείγμα προσφύγων οι οποίοι προσπαθούν να ξεφύγουν από την βία και τον πόλεμο που επικρατούν στις χώρες τους, αιτούντων ασύλου και οικονομικών μεταναστών. Οι διάφοροι πληθυσμοί, συγκροτούν την σημερινή φυσιογνωμία των γαλλικών προαστίων, οι οποίοι όμως δεν έχουν αφομοιωθεί έως τώρα από το παρισινό κοινωνικό γίγνεσθαι και βρίσκονται στα σκαριά διαδικασιών διαμόρφωσης. Φτώχεια, ανεργία, εξάρτηση από την πρόνοια, σχολική αποτυχία, εγκληματικότητα είναι φαινόμενα που εμφανίζονται, εκεί (Θεοτοκάτος, 2007).

Οι ιστορικές διακρίσεις στις περιοχές όπου, από παλαιότερα, αλλοδαποί διέμεναν, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες, που διαμορφώθηκαν για τα αστικά δικαιώματα, έπλασαν τη σημερινή μορφή των γκέτο. Έτσι και στη Γαλλία, οι ιστορικές διακρίσεις συνδυάστηκαν με την κοινωνική αποξένωση, βυθίζοντας τους περισσότερους μετανάστες στην απόλυτη ανέχεια. Από αυτά, η χρήση των underclass γκέτο, στην παρούσα θεώρηση, για τους κατοίκους των γαλλικών προαστίων, δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο ταιριαστή.

Δεν γίνεται λόγος για καινοφανείς καταστάσεις στην Γαλλία. Κάθε πράξη, κάθε φαινόμενο, όλα έχουν μία ιστορική διαδρομή που μπορεί να ξεκινήσει από αρκετές δεκαετίες πίσω και τα δεδομένα κάθε περιόδου προκύπτουν μέσα από διεργασίες που έχουν διεξαχθεί σε προηγούμενες περιόδους (Θεοτοκάτος, 2007). Ανέκαθεν, ολόκληρη η κοινωνία των γκέτο του Παρισιού λειτουργούσε αυθαίρετα, αποκομμένη και διεφθαρμένη από την λοιπή παρισινή κοινωνία, με κάθε χαρακτηριστικό αυτής να είναι δομικής φύσεως. Η βία, η φτώχεια, η ανεργία ή η σχολική αποτυχία δεν αφορούν κάποια άτομα, μόνο, ούτε είναι πρόσκαιρα φαινόμενα ενόψει μιας περιόδου κρίσης.

Αυτοί οι άνθρωποι, η *underclass* των γκέτο των πόλεων της Γαλλίας, επιδόθηκαν σε ένα ξέσπασμα βίας απέναντι στην αστυνομία και σε υλικά αγαθά του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού. Πρόσφατα περιστατικά άσκησης βίας που έχουν πολλαπλώς σημειωθεί, δεν αφορούσαν τα μέλη της κοινότητας. Η βία ήταν στραμμένη απέναντι στην αστυνομία, την κυβέρνηση, σε σχολικά ή άλλα δημόσια κτίρια, εμπορικά κέντρα και καταναλωτικά αγαθά (Θεοτοκάτος, 2007). Όλα αυτά είναι μέρος της δομικής τους καταπίεσης ή την αντιπροσωπεύουν.

Γενεσιουργός αιτία, είναι οι διαιρέσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Ακόμα και η υποκειμενική νοητή ύπαρξη ενός συνόρου δημιουργεί ενσωματώσεις και αποκλεισμούς καθώς και ασυνέχειες. Η έννοια των συνόρων, από μόνη της, αφορά μορφές ουσιαστικού ελέγχου και καταναγκασμού και, σαφέστατα, είναι εργαλείο της εξουσίας. Σύμφωνα όμως με την θεώρηση του Χατζημιχάλη (2006), τα σύνορα μπορούν να είναι και σημεία συνάντησης. Αν όμως σε εκείνα τα σημεία υψωθούν «φράχτες», τότε οι δυνατότητες επαφών χάνονται και δημιουργούνται υλικές και συμβολικές συνθήκες διαχωρισμού και αποκλεισμού.

Οι πρόσφατες βίαιες εξεγέρσεις στα γαλλικά προάστια καταδεικνύουν, σαφέστατα, σύμφωνα με τις αναλύσεις πανεπιστημιακών, πολιτικών, δημοσιογράφων κ.ά., την αποτυχία του μοντέλου αφομοίωσης που ακολουθεί το γαλλικό κράτος. Συγκεκριμένα η περιφέρεια Ile-de-France, παρά το γεγονός ότι είναι πολύ πλούσια, χαρακτηρίζεται από μεγάλες κοινωνικές αντιθέσεις, που εγγράφονται πολύ έντονα στον χώρο της επικράτειάς της (Θεοτοκάτος, 2007). Η σχηματοποιημένη απεικόνιση του κοινωνικού και χωρικού διαχωρισμού, εκεί, ακολουθεί του «μαιάνδρους» του ποταμού Σηκουάνα και τις πολεοδομικές δυναμικές που ξεκινούν από το κέντρο της

πολιτείας. Η πλειονότητα των «ευάλωτων» συνοικιών χωροθετούνται στον βιομηχανικό της δακτύλιο, περιοχή που σκιαγραφεί μια κοινωνική κατάσταση φτώχειας, ανεργίας, κοινωνικής αποξένωσης, σχολικής αποτυχίας και εγκληματικότητας. Το συγκεντρωμένο υλικό, καθ' όλη τη διαδικασία της αφήγησης, γεννά στο μυαλό του αναγνώστη τις βίαιες εικόνες των προαστίων της Γαλλίας και των επεισοδίων που εκτυλίσσονται μεταξύ κατοίκων και γαλλικής αστυνομίας.

Η ιστορία των προαστίων της Γαλλίας και των μεταναστών, απεικονίζει την καταπίεση των ατόμων αυτών κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά. Τα γαλλικά προάστια είναι γκέτο και οι κάτοικοι που σε αυτά διαμένουν είναι underclass. Η οργή που ξεδιπλώνουν απέναντι στην κυβέρνηση, εκείνοι που επιδέχονται τον μακροχρόνιο και γενικευμένο αποκλεισμό, δεν θα μπορούσε να είναι άμεση, αφού επ' ουδενί πρόκειται να τους αποδοθεί το δικαίωμα της αμεσότητας (Πρέπη, 2014). Σε κάθε περίπτωση, η μέριμνα των προσφύγων αποτελεί διεθνή ευθύνη ενώ ο αντίκτυπός της αφορά και τους μη προσφυγικούς πληθυσμούς, την τοπική κουλτούρα, τις υποδομές και τα διάφορα στρώματα της πολιτικής ζωής (Κουτσονικολή & Παλαπάνης, 2017).

Πηγή: Photo Christophe Archambault.AFP από

https://www.liberation.fr/france/2019/05/31/une-halte-d-urgence-ouvre-porte-de-la-chapelle_1730833

7. Στατιστικές Προσεγγίσεις

7.1. Δημογραφικές αναλύσεις

Το τελευταίο διάστημα, εξαιτίας της έκρυθμης κατάστασης σε μια σειρά χωρών γύρω από τη Μεσόγειο καθώς επίσης και στην ίδια την ενδοχώρα της, οι εισροές αλλοδαπών στην Ελλάδα συνεχίζονται και η εξαιρετικά δυσμενή οικονομική συγκυρία της χώρας δεν είναι εις θέσιν να ανακόψει τα ρεύματα αυτά (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016). Ο κύριος όγκος των παρατύπως εισερχόμενων, της τελευταίας πενταετίας, προέρχεται πρωτίστως από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες της Ασίας, δευτερευόντως από χώρες της Αφρικής και τέλος, σημαντικό τομέα καταλαμβάνει η ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, αφού οι εκτεταμένες συρράξεις, εκεί, επέβαλαν τροπή σε φυγή. Έτσι προέκυψαν, τα τελευταία έτη, ορισμένα νέα μαζικά ρεύματα φυγής που εισήλθαν στον ελλαδικό χώρο, με απώτερο σκοπό να διέλθουν σε κάποιο από τα «ελκτικά» κράτη της Ε.Ε. και να εγκατασταθούν εκεί. Αυτός ο στόχος αποβλέπει σε διεκπεραίωση εντός σύντομου χρονικού ορίζοντα και ο δημογραφικός κλάδος είναι σε θέση να το διαπιστώνει χάρη στο εξαιρετικά μικρό ποσοστό των εισερχομένων στη χώρα που καταθέτουν αίτηση ασύλου.

Στο τρέχον κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι δημογραφικές καταμετρήσεις των τελευταίων ετών που αφορούν στους πληθυσμούς των προσφυγικών ρευμάτων, στις κινήσεις αυτών και την κατανομή τους στη χώρα και οι ροές που σχηματίζονται εξελικτικά στον χρόνο. Επιπλέον, επισημαίνεται η σημασία της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας στον χάρτη και ο τρόπος που αυτή συμβάλει στις εξελίξεις των δημογραφικών δεικτών. Τέλος, προβάλλονται οι δημογραφικές προοπτικές της χώρας έπειτα από περίοδο εκτεταμένων μεταναστευτικών αφίξεων και προσεγγίζονται προβλέψεις και δυναμικές τα επερχόμενα έτη.

7.1.1. Ο προσφυγικός/μεταναστευτικός πληθυσμός & η κατανομή του στον ελλαδικό χώρο

Η απαρχή των γεγονότων ανήκει πλέον στο παρελθόν εφόσον αυτή χρονολογείτε πάνω από 30 χρόνια πίσω, όταν η Ελλάδα πρωτοαποτέλεσε χώρα εισόδου μεταναστευτικών κυμάτων και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, οι μη έχοντες

ελληνική υπηκοότητα συγκροτούν το 10% του συνολικού πληθυσμού της. Στο τρέχον υποκεφάλαιο θα εξετασθούν τα πρόσφατα μεταναστευτικά ρεύματα και ως περίοδος μελέτης θα ορισθεί η τελευταία 5ετία. Έτσι, κατά σύμβαση, όταν θα χρησιμοποιείτε η έννοια του «ξεκινήματος» ή της «αρχής», η αρχή αυτή θα αφορά την απαρχή της δεδομένης προσφυγικής κρίσης, εκείνης, δηλαδή, που ξεσπά και σημειώνει τα εκτενέστερα ποσοστά εμφάνισης εν έτη 2015.

Την περίοδο αυτή, οι υπήκοοι των χωρών της Συρίας, του Ιράκ και του Αφγανιστάν εισέρχονται στην Ελλάδα, φέροντας τον τίτλο των εκδιωγμένων προσφύγων, εφόσον οι συγκρούσεις στις τρεις αυτές χώρες εξακολουθούν να μαίνονται. Σύμφωνα με ορισμούς που σε προηγούμενα κεφάλαια έχουν δοθεί και από την στιγμή που τα άτομα αυτά εγκατέλειψαν τις χώρες αυτές έχοντας δικαιολογημένο λόγο δίωξης, κάνουμε λόγο για προσφυγικό πληθυσμό, ο οποίος σημειώνει, το 2015, τιμές μεγαλύτερες της τάξεως του 80%.

Από ανάλυση που εκπόνησε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Β. Κοτζαμάνης σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία που εξέλαβε για το έτος εμφάνισης των προσφυγικών κυμάτων από το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, την Ελληνική Αστυνομία, το Κέντρο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων και Μετανάστευσης, καθώς επίσης και από την Διεύθυνση Προστασίας Συνόρων, προκύπτει ότι ένα τεράστιο ποσοστό των εισερχομένων, το 94%, είναι άνδρες ηλικίας 18-33 ετών από την Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Πακιστάν και το Ιράν. Εν αντιθέσει, οι προερχόμενες μεταναστευτικές ροές από τις λοιπές χώρες που ανωτέρω αναφέρθηκαν, αφορούν σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με σαφώς εκτενέστερη ισορροπία μεταξύ των δύο φύλλων.

«Μόνο σε ταινία επιστημονικής φαντασίας μπορώ να εντάξω αυτό που συμβαίνει στις μέρες μας με τα προσφυγόπουλα. Δεν μπορεί να το αφομοιώσει ο νους μου ως πραγματικότητα ότι προσφυγόπουλα μόνα τους εκτελούν το επικίνδυνο ταξίδι με προορισμό την αναζήτηση ενός ασφαλούς καταφυγίου» (Χατζηαγγελάκης, 2019, από την θεατρική περιπέτεια Ως την Άκρη του Κόσμου).

Με αφορμή την άποψη του Σ. Χατζηαγγελάκη, εκτυλίσσεται το θλιβερό σκηνικό της εξαναγκαστικής εκδίωξης και προσφυγιάς που βιώνουν σήμερα άπειρα προσφυγόπουλα, εφόσον η διεκπεραίωση του ταξιδιού για εκείνα μοιάζει η μοναδική σανίδα σωτηρίας. Το ποσοστό είναι σχετικά υψηλό, αφού διαπιστώνεται ότι τα άτομα

κάτω των 18 ετών συντελούν το ¼ του πληθυσμού των Συρίων, των Αφγανών και των Ιρακινών. Η κατάσταση μοιάζει αρκετά καλύτερα στους πληθυσμούς των Πακιστανών και των Ιρακινών, όπου τα παιδιά ανήκουν σε ποσοστό μικρότερο του 8% των συνολικών μετακινούμενων. Συμπερασματικά, διαφαίνεται, συγκριτικά, ο πλέον έντονος χαρακτήρας της οικογενειακής φυγής των μεν σε σχέση με τους δε (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016).

Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει περιεκτικά την κατανομή των πληθυσμών που αναφέρθηκαν στην Ελλάδα το 2015 και παρουσιάζει αναλυτικά τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των υπηκοοτήτων, των φύλλων και των ηλικιών.

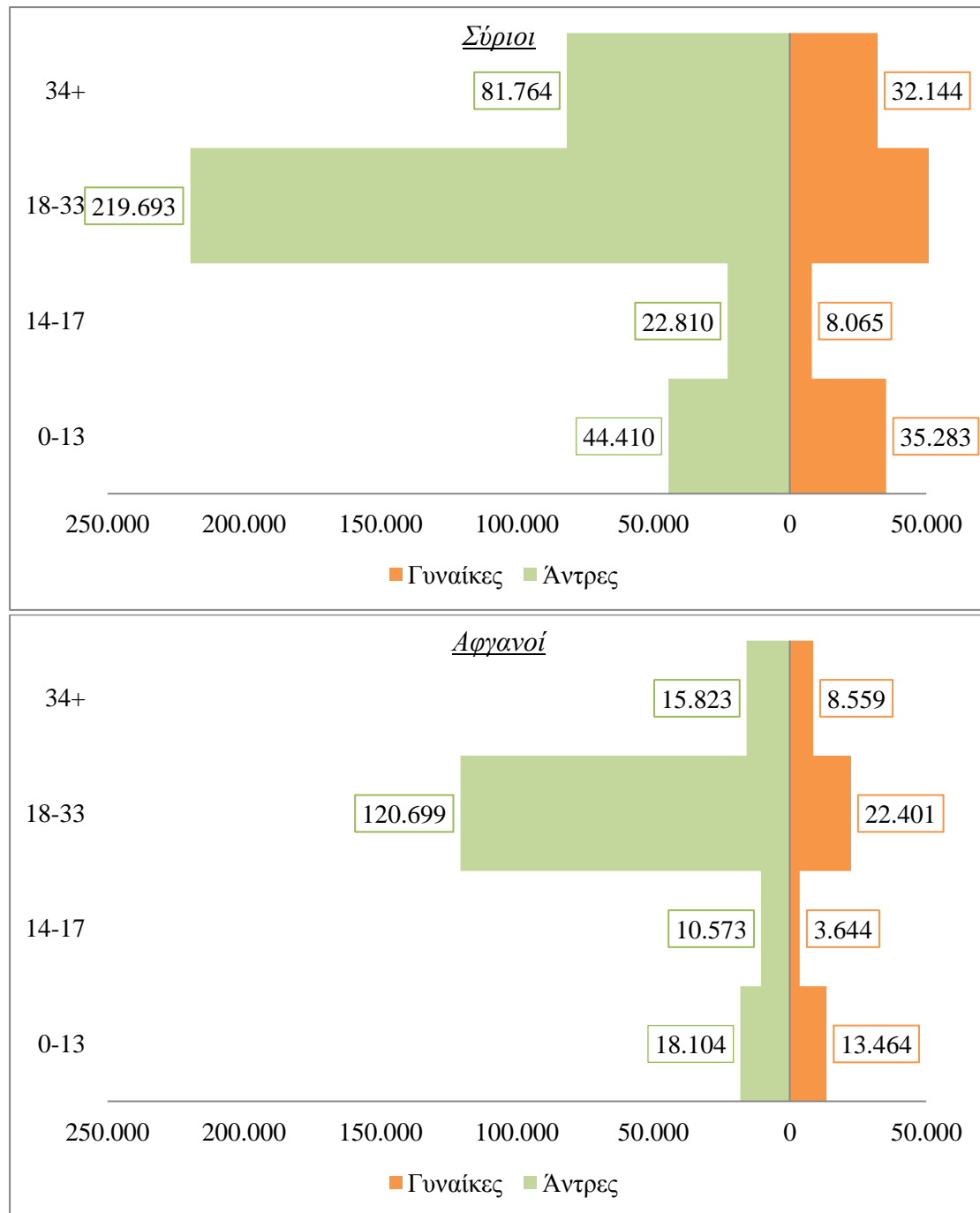
Πίνακας 7.1: Κατανομή των εισερχόμενων στην Ελλάδα το 2015, ανά υπηκοότητα (επιλεγμένες υπηκοότητες), φύλο και ηλικία.

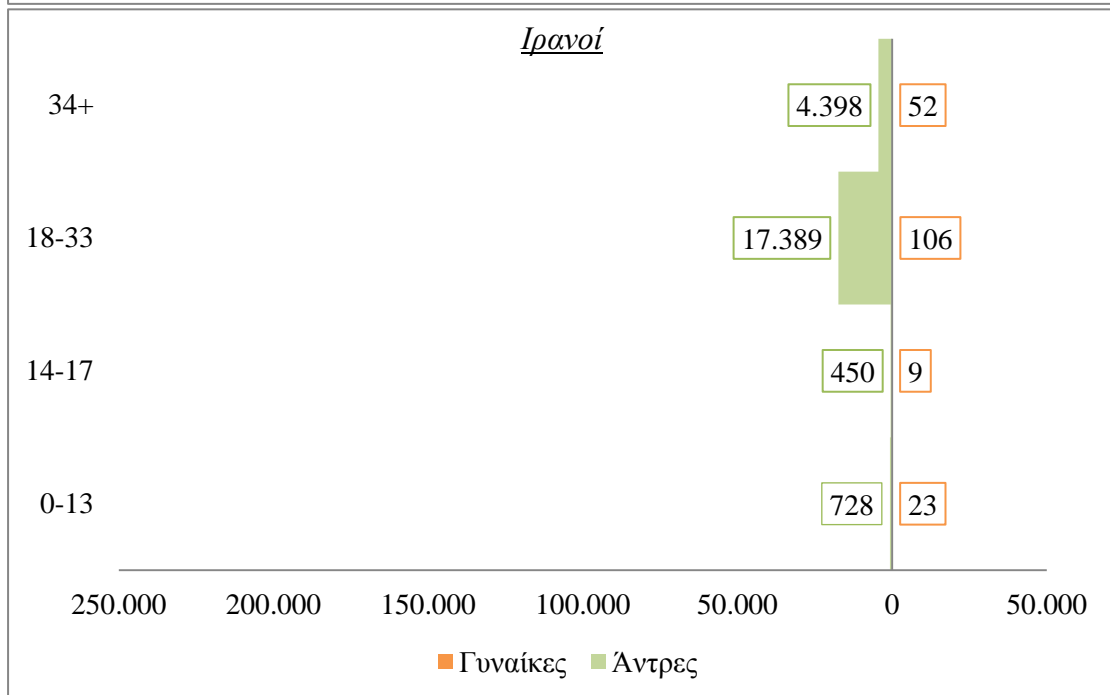
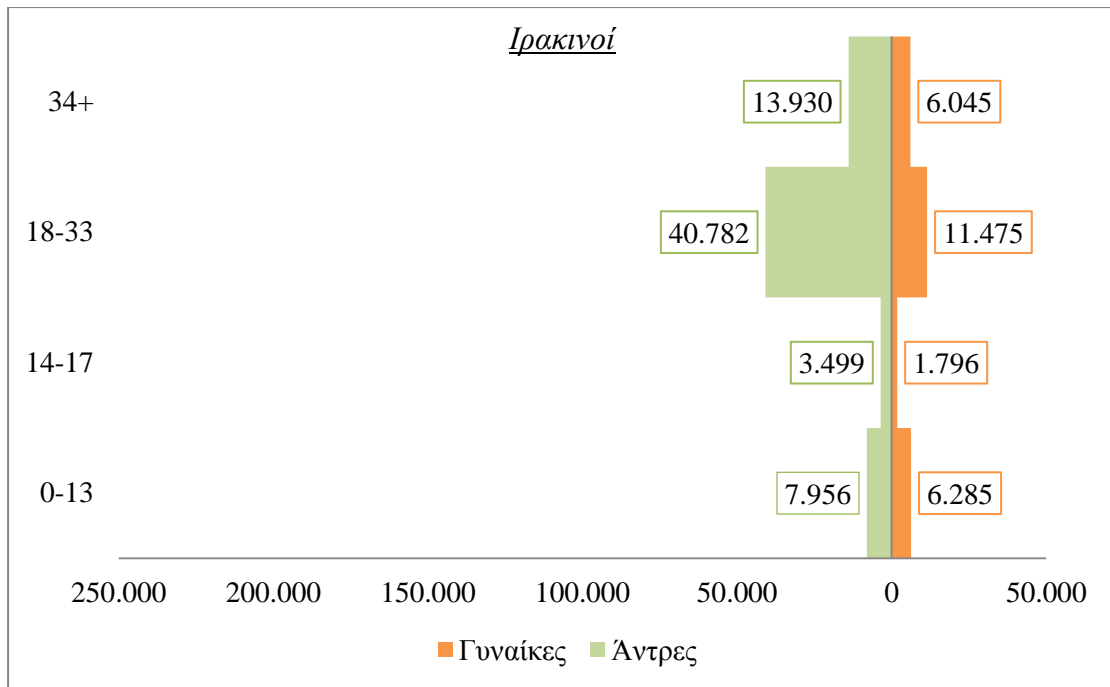
ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	Άνδρες					Γυναίκες				
	0-13 ετών	14-17 ετών	18-33 ετών	34+ ετών	Άνδρες (% x του συνόλου)	0-13 ετών	14-17 ετών	18-33 ετών	34+ ετών	Γυναίκες (% x του συνόλου)
Σύριοι	8,89	4,57	44	16,37	73,81	7,06	1,61	11,08	6,44	26,19
Αφγανοί	8,49	4,96	56,6	7,42	77,46	6,31	1,71	10,5	4,01	22,54
Ιρακινοί	8,67	3,81	44,4	15,18	72,1	6,85	1,96	12,5	6,59	27,9
Πακιστανοί	0,3	2,16	73,9	14,62	90,95	1,19	0,24	5,24	2,38	9,05
Ιρανοί	3,14	1,94	75,1	18,99	99,18	0,1	0,04	0,46	0,22	0,82
Σύνολο 1	8,34	4,44	49	14,02	75,77	6,48	1,59	10,61	5,55	24,23
Λοιποί	1,67	0,97	27,1	12,38	42,08	2,2	1,99	42,8	10,93	57,92
ΣΥΝΟΛΟ	7,92	4,22	47,6	13,92	73,68	6,21	1,61	12,61	5,88	26,32

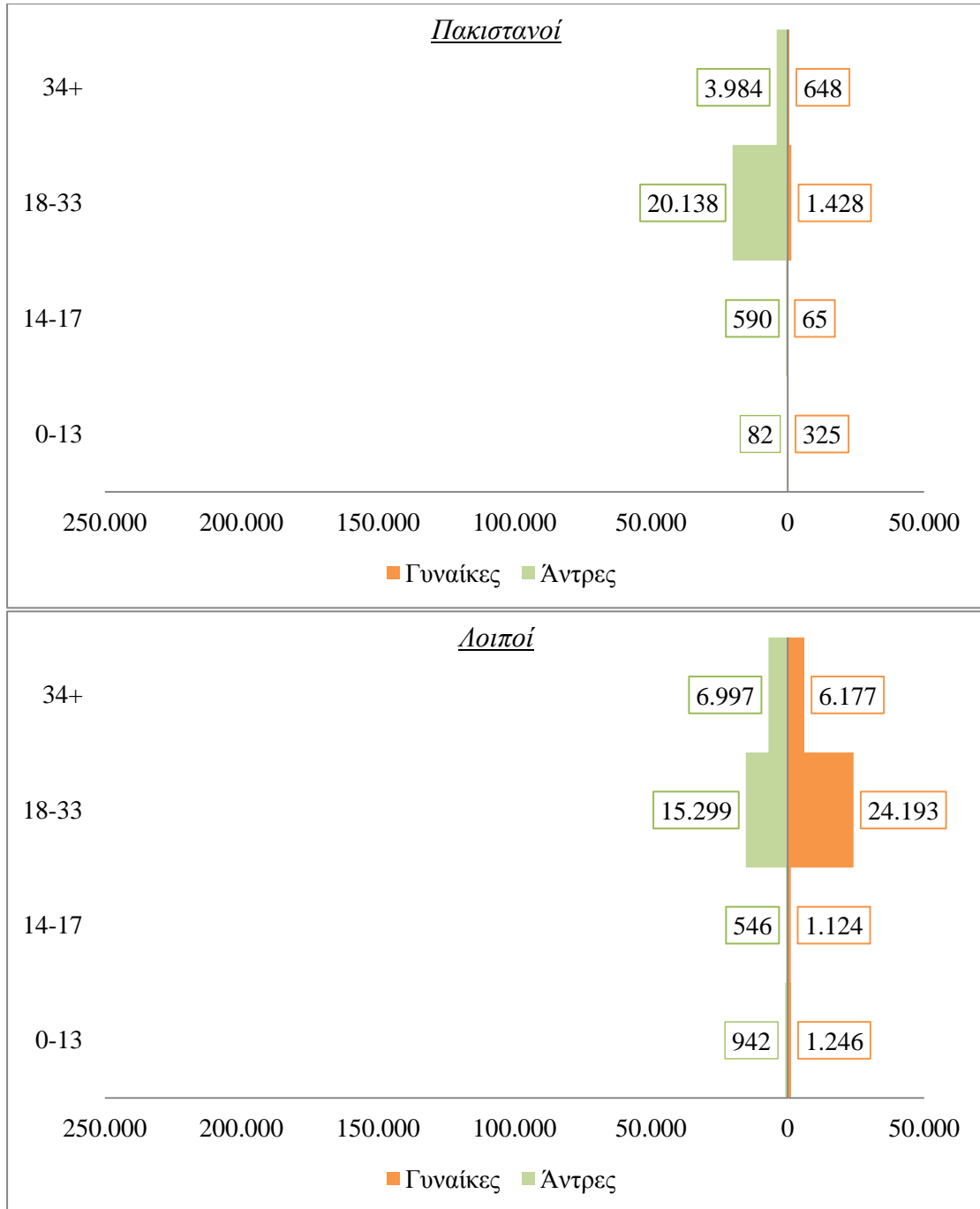
Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Ελληνική Αστυνομία, Κέντρο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Συνόρων και Μετανάστευσης, Διεύθυνση Προστασίας Συνόρων, Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016, Ιδία επεξεργασία

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η διαγραμματική απεικόνιση των παρανόμως εισαχθέντων πληθυσμών στην χώρα, ανά ηλικιακή ομάδα και υπηκοότητα.

Γραφήματα 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6: Ο πληθυσμός των παρανόμως εισερχομένων στην Ελλάδα αλλοδαπών κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες (0-13, 14-17, 18-33, 34+ ετών), επιλεγμένες υπηκοότητες (2015)

Πηγή: *idem, Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016, Ιδία επεξεργασία*

7.1.2. Η γεωγραφική σημασία της Ελλάδας και ο τρόπος που επηρεάζει αυτή τις δημογραφικές εξελίξεις

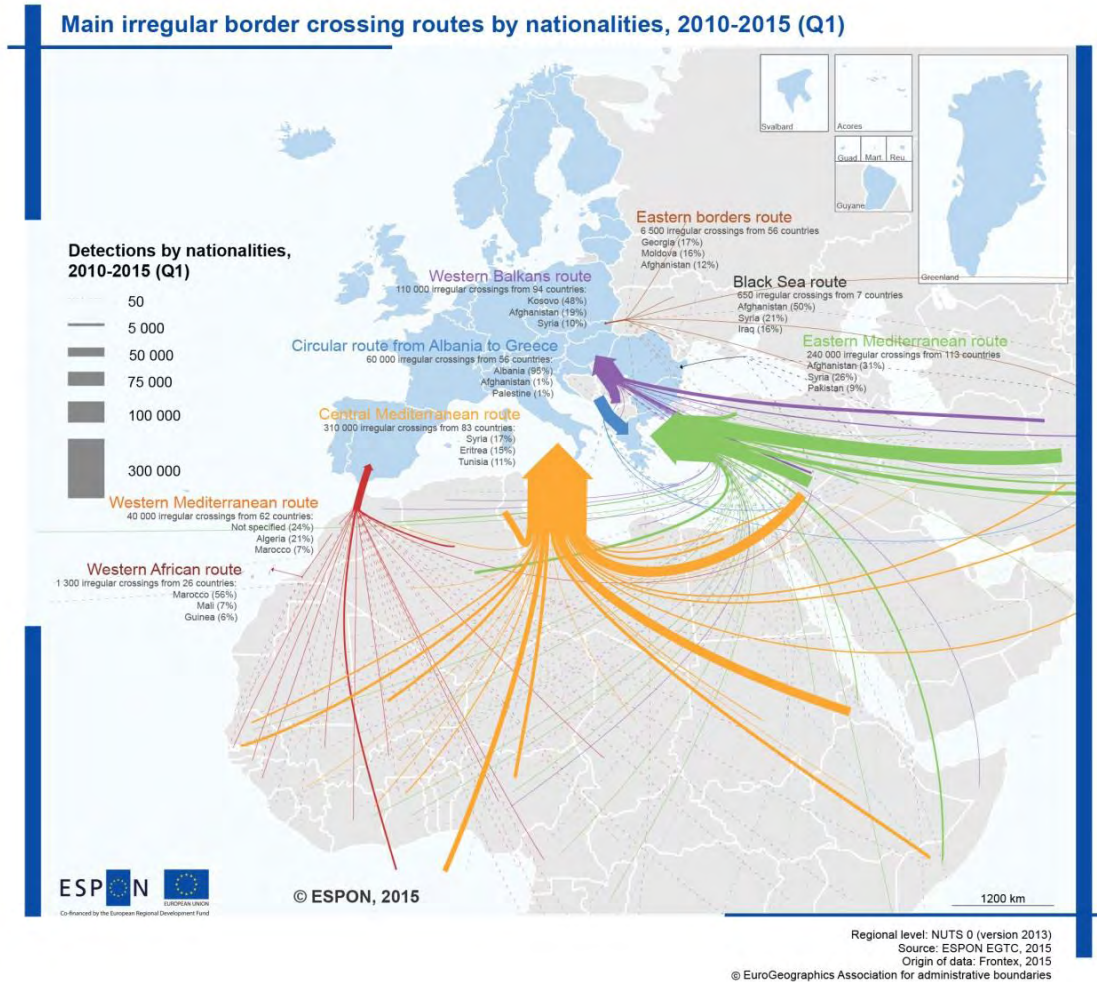
Το μεγαλύτερο ποσοστό των παρατύπων εισερχόμενων στην Ε.Ε. προσεγγίζουν πρωτίστως την Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής θέσης της στο χώρο. Τα άτομα αυτά κατάγονται, κυρίως, από χώρες που βρίσκονται στα νότια σύνορα της Ε.Ε.. Για τον

λόγο αυτό, τα τελευταία έτη, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα υπήρξαν οι κύριες πύλες εισόδου και επομένως, η δια θαλάσσης δίοδος η προτιμώμενη (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016). Η Ελλάδα σημειώνει ρεκόρ, καθώς πάνω από το 50% των διερχομένων στην Ε.Ε., επέλεξαν αυτήν την είσοδο. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι διαδρομές διέλευσης ποικίλλουν και προφανώς δεν παραμένουν σταθερές. Εξάλλου η θάλασσα είναι εξαιρετικά δύσκολο να διαχειρισθεί και σε επόμενο στάδιο να περιορισθεί.

Δεδομένου ότι οι διαδρομές που τα προσφυγικά κύματα εκτελούν ανατρέπονται και διαφέρουν χρόνο με το χρόνο, η δημογραφική ανασκόπηση οδηγείται στην αναζήτηση των αιτιών που προξενούν τις αλλαγές αυτές. Έτσι, *«οι μεταβολές αυτές αποδίδονται κυρίως στην διαφοροποιημένη ένταση των εξόδων από τις χώρες τροφодότες /χώρες πρώτης εγκατάστασης των παρατύπων εισερχομένων πριν την είσοδο σε μια από τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου και δευτερευόντως από τις μεγαλύτερες οι μικρότερες κατά περίοδο δυσκολίες διέλευσης των συνόρων»* (Τσιντώνης, 2017).

Όπως και σε προηγούμενο κεφάλαιο έχει παρουσιαστεί, υπάρχουν δεδομένα και χαρτογραφημένο υλικό που απεικονίζει τις πιθανές διαδρομές που θα εκτελέσουν οι μεταναστευτικές ροές στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν την Ε.Ε.. Στο παρόν κεφάλαιο, γίνεται λόγος, για μια πληθώρα διαδρομών από τις ηπείρους της Ασίας και Αφρικής που σκιαγραφούν τις προσπάθειες των προσφύγων να εισέλθουν στην Ε.Ε. Από τις διαδρομές αυτές, οι πλέον «προσφιλείς» την τελευταία δεκαετία ήταν η κεντρική και η ανατολική Μεσογειακή οδός (Κοτζαμάνης & Καρκούλη, 2016). Η πρώτη, σημειώθηκε από εκείνους που ήταν αρχικά συγκεντρωμένοι σε Τυνησία και Λιβύη πριν εκτελέσουν την είσοδο του στην Ε.Ε. μέσω της Μάλτας και της Ιταλίας. Η δεύτερη, αφορά τους «λοιπούς», όπως πιο πάνω χαρακτηρίστηκαν, πληθυσμούς από την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, τους πρόσφυγες και οικονομικούς μετανάστες, συνεπώς, της περιοχής , οι οποίοι διερχόμενοι από την Τουρκία, χρησιμοποίησαν την Ελλάδα ως πύλη εισόδου στην Ε.Ε.. Στον χάρτη παρακάτω φαίνονται οι διαδρομές που περιγράφονται στην ενότητα αυτή.

Χάρτης 7.1: Οι κύριες παράτυπες διαδρομές διέλευσης των συνόρων ανά υπηκοότητα

Πηγή: ESPON, 2015

Σαν γενικό συμπέρασμα, τα τρέχοντα έτη σημειώνουν αυξημένες δημογραφικές εξελίξεις σε προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς και η πληθυσμιακή κινητικότητα, εξαιτίας των δυσμενών καταστάσεων στις χώρες προέλευσης, ενισχύει τα ολοένα και εναλλασσόμενα νούμερα των στατιστικών πινάκων. Η ροή των μετακινήσεων αυτών από την κεντρική προς την ανατολική Μεσογειακή διαδρομή, ανάδειξε προοδευτικά την Ελλάδα ως την κύρια πύλη εισόδου προσφύγων και μεταναστών στην Ε.Ε.. Μάλιστα, εξαιτίας των πρόσφατων πολιτικοκοινωνικών εξελίξεων σε όλο το φάσμα της Ε.Ε. και την πολιτική προστασίας που το εκάστοτε κράτος-μέλος εφαρμόζει, πολλοί εξαναγκάζονται να διαμείνουν μόνιμα στην χώρα, παρά την θέληση των ίδιων και παρά την ικανότητα των ελληνικών συστημάτων και δομών. Η κρατική δημόσια διοίκηση δεν είχε εμπειρία, ο συντονισμός ήταν ανεπαρκής και οι διαθέσιμοι πόροι, όπως και η έξωθεν βοήθεια, ήταν και είναι

περιορισμένες. Η κατάσταση επιδεινώθηκε σημαντικά μετά το κλείσιμο των συνόρων και την αδυναμία, πλέον, εξόδου από την χώρα 55.000 περίπου παρατύπως εισελθόντων. Από την απαρχή της εμφάνισης του φαινομένου, συνεπώς, μέχρι και σήμερα, τόσο η είσοδος όσο και η παραμονή είναι φλέγοντα ζητήματα για την ελληνική και κατά συνέπεια ευρωπαϊκή οντότητα. Τόσο οι κύριοι δίοδοι που αφορούν σε κάθε περίπτωση την χώρα, όσο και ο πληθυσμός των προσφύγων που αυξάνεται κατακόρυφα, συμβάλουν στην ένταση του φαινομένου. Η Ελλάδα, επομένως, λόγω της γεωγραφικής της θέσης είναι, και θα παραμείνει, μια εν δυνάμει πύλη εισόδου προσφύγων και οικονομικών μεταναστών που στοχεύουν να εγκατασταθούν στις πλέον ανεπτυγμένες χώρες της Ε.Ε. τα επόμενα έτη.

7.1.3. Δημογραφικές προοπτικές & προβλέψεις για το μέλλον

Η τεχνική που ο καθηγητής Β. Κοτζαμάνης εφαρμόζει προκειμένου να προβλέψει τις μελλοντικές ανάγκες και εξελίξεις τα επερχόμενα έτη, είναι η αναζήτηση απαντήσεων σε καίρια ερωτήματα προκειμένου να δοθούν απαντήσεις προτού αυτά, προκύπτοντας, αιφνιδιάσουν την φυσιολογική ροή των πραγμάτων. Έτσι, σύμφωνα με την ανάλυση του Β. Κοτζαμάνη και με όλα αυτά που προηγουμένως αναλύθηκαν, προκύπτουν ορισμένες απορίες. Αυτές συνοψίζονται ως εξής:

- ✚ **Ποιές είναι οι μελλοντικές εισροές προσφύγων στη χώρα και ποιο το ποσοστό αυτών που πιθανόν να υποχρεωθούν σε παραμονή στην Ελλάδα;** Εδώ, επιδέχεται ιδιαίτερη προσοχή στον διαχωρισμό των αμιγώς προσφύγων και των οικονομικών μεταναστών, καθώς επίσης και η κατανομή και εξέταση του πληθυσμού ανά υπηκοότητα, φύλο, ηλικία και οικογενειακή κατάσταση.
- ✚ **Ποια η ένταση του φαινομένου της επιθυμίας των αλλοδαπών που έχουν εγκατασταθεί ή πρόκειται να εγκατασταθούν στην Ελλάδα, για επιστροφή στη χώρα τους;** Επίσης, εδώ, εξετάζεται το φαινόμενο ανά υπηκοότητα, φύλο, ηλικία και οικογενειακή κατάσταση.
- ✚ **Ποιες πολιτικές θα πρέπει να υιοθετηθούν, εφόσον η Ελλάδα στοχεύει στην ενσωμάτωση όσων πρόκειται να εγκατασταθούν για μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στο εσωτερικό της;** Για την ανεύρεση της

απάντηση του ερωτήματος αυτού, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη και το προφίλ των πληθυσμών αυτών.

Η ανεύρεση της λύσης των δύο πρώτων αβέβαιων θεωρήσεων, επηρεάζεται από ποικίλες παραμέτρους, όπως παραδείγματος χάρη από τις εξελίξεις στις χώρες προέλευσης, σε αυτές δηλαδή που βιώνουν κρίση και υποχρεούνται να τρέπουν τον πληθυσμό τους σε εξαναγκαστική φυγή. Άλλη παράμετρος είναι η πολιτική της Ε.Ε. απέναντι στο προσφυγικό- μεταναστευτικό θέμα, η οποία μπορεί να αποφασίζει για επιβολή κλειστών, ανοικτών ή ημι-ανοικτών συνόρων. Συχνά, πολιτικές αναταραχές μπορεί να πηγάζουν και από άλλες γειτονικές χώρες που βοηθούν και σε κάθε περίπτωση εμπλέκονται του θέματος, όπως είναι η θέση της Τουρκίας απέναντι στο προσφυγικό. Τέλος, και σε πολύ μικρότερο βαθμό, μπορεί να επηρεάσει η κατάσταση στην ελληνική αγορά εργασίας, όπου και δεν αναμένονται ραγδαίες ανοδικές εξελίξεις και επομένως η ζήτηση εργατικού δυναμικού στην χώρα, μάλλον θα εκλείψει.

Ο καθηγητής Β. Κοτζαμάνης και η ομάδα του εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων, οδηγούνται σε δύο σημαντικές εκτιμήσεις:

A. Το πλέον πιθανόν, με βάση τις τελευταίες εξελίξεις, είναι, ένα τμήμα των αλλοδαπών που εισήλθαν μέχρι σήμερα στη χώρα μας, και που θα συνεχίσουν να εισρέουν ενδεχομένως και τα επόμενα έτη, προερχόμενοι από τις κύριες χώρες-τροφοδότες, ενδεχομένως θα παραμείνει μόνιμα, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα τους είτε θα απορροφηθεί προοδευτικά από τις άλλες χώρες της Ε.Ε. είτε θα επαναπατριστεί.

B. Εκτιμούμε επίσης ότι ο πληθυσμός των προερχομένων, από τις χώρες αυτές, ατόμων που θα εγκατασταθούν στην Ελλάδα μέχρι τα τέλη της τρέχουσας δεκαετίας δεν θα υπερβεί κατά πολύ τις 100 χιλ., και ως εκ τούτου ο συνολικός πληθυσμός τους στις αρχές της δεκαετίας του 2020 θα ανέλθει στις 250 χιλ., αποτελώντας το ¼ με 1/5 του συνόλου των αλλοδαπών κατοίκων της χώρας μας και το 2% με 2,5% του συνολικού της πληθυσμού.

Σχετικά με το τρίτο ερώτημα, αναγνωρίζεται εμπειριστατωμένα η σκοπιμότητα ύπαρξης του και η σημαντικότητα της υπόστασης, δεν υπάρχει, πάραυτα, σαφή απάντηση προς το παρόν. Από πολλούς αναλυτές, έχει θεωρηθεί ότι, εφόσον τις περασμένες δεκαετίες οι μετανάστες σημείωσαν γοργή προσαρμογή και

ενσωμάτωση, παρά την απουσία ενεργών πολιτικών και τακτικών, κάτι αντίστοιχο πιθανόν να ξανά συμβεί. Πιθανά είναι όλα, η ανωτέρω θεώρηση και σκεπτική, όμως, είναι παντελώς λανθασμένη, αφού δεν είναι θεμιτό να ενυπάρχει η θεώρηση ότι κάτι παρόμοιο θα επαναληφθεί και με τους νεοεισαχθέντες πληθυσμούς. Ο λόγος είναι ότι το χωρικό και κοινωνικό περιβάλλον, χρόνο με τον χρόνο, γίνεται σαφέστατα έτερο, όπως σαφώς εναλλάσσονται οι στόχοι, τα διαστήματα αναμονής καθώς επίσης και τα χαρακτηριστικά και η μορφή των νέων, αυτών, πληθυσμών.

Σήμερα, στο μεταίχμιο της αλλαγής της δεκαετίας και στην σύντομη εξακρίβωση της ορθότητας των ανωτέρω μελλοντικών προβλέψεων, ο κλάδος αναγνωρίζει την αναγκαιότητα υλοποίησης του ταχύτερου δυνατού σχεδίου που πρέπει η ελληνική κοινωνία να θέσει σε εφαρμογή, ιδιαίτερα στους άξονες της εκπαίδευσης, της οικονομίας και των κοινωνικών δομών. Παρακολουθώντας τις εξελίξεις, οι πολιτικές πρακτικής οφείλουν να συγκρίνουν τα αποτελέσματα και να είναι εις θέσιν, στην περίπτωση που οι προβλέψεις πέσανε έξω, να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν μια ακόμη πρόκληση.

7.2. Οικονομική Διερεύνηση

Από το 2015 και μετά, τότε που η ανάγκη για λειτουργική ανταπόκριση και οικονομική υποστήριξη των καταχωρηθέντων εκτενών κινήσεων προσφυγικού πληθυσμού σε ολόκληρη την Ευρώπη είναι εντονότερη από ποτέ πριν, θέτονται μια σειρά από ερωτήματα στο εσωτερικό της Ε.Ε. από διάφορους αναλυτές που ασχολήθηκαν εμπειριστατωμένα με το προσφυγικό ζήτημα. Έτσι, διερευνώντας στο παρόν κεφάλαιο την διαχείριση των ατόμων αυτών από οικονομική σκοπιάς, γεννούνται ορισμένες απορίες, που τροφοδότησαν άλλωστε και την συγγραφή του.

Οι απορίες αυτές αφορούν σε επιδοτήσεις που προήλθαν από την Ε.Ε. και απέβλεπαν σε απόδοση σε προσφυγικές μονάδες ή, γενικότερα, ομάδες την τελευταία τετραετία ανά έτος μέχρι σήμερα, στην αξιολόγηση των τάσεων το ίδιο χρονικό διάστημα, αν γίνεται λόγος, δηλαδή, για πτωτικές ή αυξητικές τάσεις, της οικονομικής στήριξης των πληγέντων, αλλά και στην αναζήτηση ευθυνών, κοινώς στην αναζήτηση του «ποιος αναλαμβάνει την διαχείριση των χρημάτων αυτών που προορίζονται για τους πρόσφυγες». Ακόμη διερευνώνται οι υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων φορέων, των αρμόδιων υπουργείων, όπως παραδείγματος χάρη του υπουργείου δομών, και των Μ.Κ.Ο. με την ταυτόχρονη αξιολόγηση της εγκυρότητας αυτών με εμπειριστατωμένα ερωτήματα. Τι, επομένως, διέθεσε το υπουργείο δομών; Που τα βρήκε; Ποιος ήταν ο βαθμός στο οποίο οι δημόσιες επενδύσεις συντέλεσαν; Τι έχουν λάβει οι Μ.Κ.Ο.; Τι έχει πάρει και τι έχει δώσει η κρατική μέριμνα; Αυτά και άλλα πολλά ερωτήματα ταλανίζουν εκείνους που καλούνται να αξιολογούν και να διαχειρίζονται το προσφυγικό ζήτημα από οικονομικής σκοπιάς, σήμερα.

7.2.1. Η Γενική Κατανομή των Χρηματοδοτήσεων της UNHCR για το 2017 στην Ελλάδα

Η Ύπατη Αρμοστεία σχεδίασε στο πλαίσιο αυτό το «γράφημα» των απαντήσεων των ανωτέρω ερωτημάτων, λαμβάνοντας κυρίως υπόψιν την πυραμίδα των ανησυχιών γύρω από το ζήτημα της προστασίας και της χορήγησης των «ανθρωπιστικών επιταγών». Έτσι λοιπόν, το 2017, συγκροτεί το Περιφερειακό Σχέδιο Ανταπόκρισης Προσφυγιάς και Μετανάστευσης (RMRP),

FUNDING (AS OF 13 OCTOBER)
USD 691 M
 RMRP requirements
 Funded
 51%
350 M

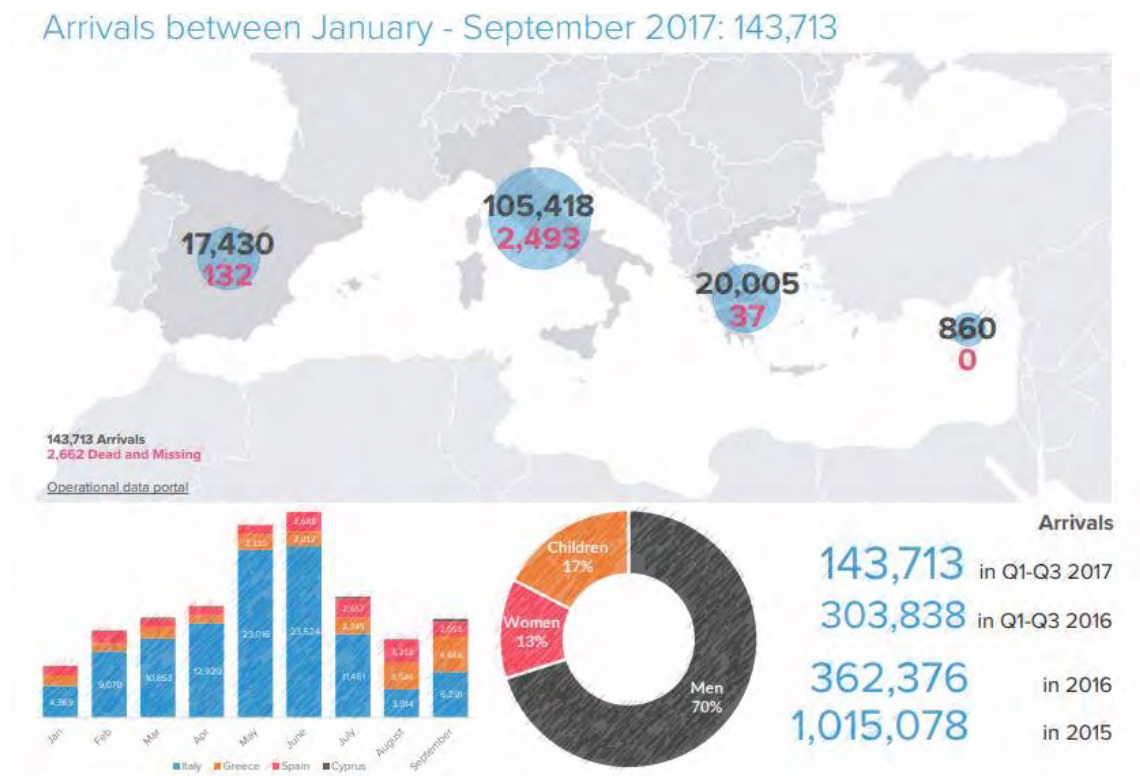
33
Partners with funding

74
Number of partners

το οποίο παρουσιάζει ένα σύνολο μέτρων που θα επιτρέψουν στην ανθρωπιστική κοινότητα να συμβάλει στην προστασία των προσφύγων και των ευάλωτων μεταναστών, καθώς και στην διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των εμπλεκομένων. Έτσι στο τρέχον κομμάτι επρόκειτο να γίνει σύνοψη των βασικών παρεμβάσεων του σχεδίου RMRP, οι οποίοι κατέχουν εφαρμογή σε διάφορα περιφερειακά ζητήματα. Η εφαρμογή αυτή αποπερατώνεται από ανθρωπιστικούς εταίρους κατά την διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2017.

Προτού τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο, αξιολογήθηκαν οι κινήσεις των προσφυγικών πληθυσμών και καταγράφηκαν ποσοστά και νούμερα αφίξεων για το έτος 2017. Με τον τρόπο αυτό η Υ.Α. επεχείρησε να επιτύχει την κατά κεφαλήν αναλογική προσφορά χρηματοδοτήσεων και οικονομικών απολαβών στην κάθε χώρα. Έτσι σε ολόκληρο το φάσμα, προκειμένου να διασφαλιστεί η αμερόληπτη νομική συνδρομή και κάθε λοιπού είδους υποστήριξη έτσι όπως απαιτείται, η UNHCR και οι εταίροι παρακολουθούν τις συνοριακές μετακινήσεις. Συνοπτικά οι μετακινήσεις αυτές, μεταξύ των μηνών Ιανουαρίου και Σεπτεμβρίου του 2017, διαγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Χάρτης 7.2: Τάσεις Αφίξεων μεταξύ Ιανουαρίου & Σεπτεμβρίου 2017

Πηγή: REGIONAL REFUGEE AND MIGRANT RESPONSE PLAN (RMRP) FOR EUROPE, UNHCR, 2017

Με τα στοιχεία που προέκυψαν πορεύθηκε η Υ.Α. στην προσπάθεια οικονομικής υποστήριξης των αφιχθέντων προσφύγων στα διάφορα σημεία προέλευσης στην Ε.Ε. Αξιολογώντας την εφαρμογή των σχεδίων και δράσεων προέκυψαν αξιόλογα κοινωνικά επιτεύγματα σε μια σειρά από χώρες που έχριζαν βοήθεια στο κομμάτι της διαχείρισης του προσφυγικού. Η αξιολόγηση αυτή οδήγησε στην παρουσίαση της γενικής κατανομής των χρηματοδοτήσεων της UNHCR, βάση σειράς σημαντικότητας των επιτευγμάτων αυτών στην Ελλάδα. Αυτά παρουσιάζονται συνοπτικά ακολούθως, όπως η UNHCR στο σχέδιο “*REGIONAL REFUGEE AND MIGRANT RESPONSE PLAN (RMRP) FOR EUROPE*” το 2017 περιέγραψε.

- I. Η UNHCR σε συντονισμό με τις αρχές, μετέφερε επιλεγμένο αριθμό αιτούντων ασύλου στην ηπειρωτική χώρα και την Κρήτη, προκειμένου να ανακουφίσει τα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου από τα τεράστια κύματα αφίξεων που δέχτηκαν το τελευταίο διάστημα.
- II. Το διάστημα αυτό, η Υ.Α. υποστήριξε τόσο την μεταφορά 9.890 ανθρώπων σε εγκεκριμένους χώρους διαμονής της όσο και την χρηματοδότηση της δράσης αυτής.
- III. Από τον Αύγουστο του 2017, αποστάλθηκε πλήρης διοίκηση στα νησιά από Μ.Κ.Ο. και διεθνείς οργανώσεις στις αρμόδιες ελληνικές αρχές. Η δράση αυτή, ωστόσο, δεν λειτούργησε αποτελεσματικά με αποτέλεσμα ορισμένα κενά παροχής υπηρεσιών να εξακολουθούν να είναι μετέωρα.
- IV. Το πρότζεκτ για την διαμονή, που σήμερα χρηματοδοτείται από την Γενική Διεύθυνση για την Ευρωπαϊκή Πολιτική Προστασία και την Ανθρωπιστική Βοήθεια (ECHO) και υλοποιήθηκε από την UNHCR, το Συμβούλιο Προσφύγων της Νορβηγίας (NRC) και τα προγράμματα Terre des Hommes και CARE, εξασφάλισε 17.661 διαθέσιμα καταλύματα σε αστικές περιοχές για παροδική παροχή στέγασης, μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου.
- V. Εξαιτίας των ήδη περιορισμένων διαθέσιμων θέσεων παραμονής ασυνόδευτων παιδιών σε προσφυγικούς καταυλισμούς, αφού ο αριθμός κυμαίνεται στις 1.125 θέσεις, ο πολύ μεγαλύτερος αριθμός των 2.850 προσφυγόπουλων που μετρώνται στην Ελλάδα στις 30.09.2017, σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΕΚΚΑ, δεν ήταν δυνατόν να φιλοξενηθεί. Τότε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες συνεργάστηκε με την ΕΚΚΑ, και κατόπιν αιτήματος της Κυβέρνησης,

θέσπισε μηχανισμό παραπομπής από καταφύγια σε χώρους διαμονής για όσους περνάνε τα 18 έτη.

- VI. Η UNICEF δημιούργησε κέντρα υποστήριξης παιδιών και οικογενειών σε 25 τοποθεσίες στην ηπειρωτική Ελλάδα, επιτυγχάνοντας 5.868 παιδιά να λαμβάνουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη και να συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Η UNICEF και οι εταίροι Merimna & Babel, παρείχαν εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης της ψυχικής υγείας και πρόσφατα δημοσίευσαν μια γρήγορη αξιολόγηση της ψυχικής υγείας και των ψυχοκοινωνικών αναγκών των ασυνόδευτων παιδιών στην Ελλάδα σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.
- VII. Επιπλέον, η UNICEF σε συνεργασία με τον Αναπληρωτή Διαμεσολαβητή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ίδρυσε δίκτυο ΜΚΟ για τα δικαιώματα των παιδιών που υπέστησαν μετακίνηση από την πατρίδα τους, για την παρακολούθηση της εξελισσόμενης κατάστασης των παιδιών αυτών.
- VIII. Η ανταπόκριση του Δανικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (DRC) στην Ελλάδα, κατόπιν χρηματοδότησης του από την Γενική Διεύθυνση για την Ευρωπαϊκή Πολιτικής Προστασίας και Ανθρωπιστικής βοήθειας (ECHO) και την UNHCR, αφορούσε στην αφομοίωση 15.000 ατόμων και εγκατάστασης αυτών σε 13 ασφαλείς τοποθεσίες ποιοτικών συνθηκών διαβίωσης
- IX. Η παροχή προστασίας και νομικής υποστήριξης παρέχονται στις περιοχές που έως τώρα αναφέρθηκαν, καθώς επίσης και σε Μόρια, Καρά Τεπέ, Τρίκαλα, Βέροια, Αλεξάνδρεια και σε αστικά κέντρα της Θεσσαλονίκης. Μέσω της δράσης αυτής επικροτείται η νομική υποστήριξη στη μητρική γλώσσα των αιτούντων ασύλου μεταναστών και προσφύγων.
- X. Ο Διεθνής Οργανισμός για την Μετανάστευση (ΔΟΜ) Ελλάδος, πραγμάτωσε Διοικητική Υποστήριξη ανά Περιοχή σε 10 εγκαταστάσεις διαμονής. Μέσω αυτής της δράσης, περίπου 4.000 άνθρωποι επωφελήθηκαν από την πρόσβαση σε καταφύγιο, εκπαιδευτική υποστήριξη και ιατρική βοήθεια. Σύμφωνα με τον ΔΟΜ, η καθημερινή τριβή με τις εγκαταστάσεις αυτές θα εξασφαλίσει ποιοτικές συνθήκες διαβίωσης στους πρόσφυγες.
- XI. 5.000 παιδιά έχουν εγγραφεί σε ελληνικά δημόσια σχολεία από τον Ιανουάριο, με ισχυρή υποστήριξη από τον εκπαιδευτικό τομέα και τους εταίρους διαμονής, συμπληρώνοντας τις προσπάθειες του Υπουργείου Παιδείας.

International Organization for Migration (IOM)
The UN Migration Agency

- XII. Ο ΔΟΜ, από την χρηματοδότηση που έλαβε από την ECHO, ανέλαβε την μεταφορά 3.000 μαθητών, από τις ανοικτές εγκαταστάσεις διαμονής σε σχολεία ανά την Ελλάδα. Διανέμει επίσης 6.000 πακέτα εξοπλισμού που θα χρειαστούν τα προσφυγόπουλα για το σχολείο, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων των παιδιών που υποστηρίζονται από το έργο στέγασης της UNHCR, του Terre des Hommes, του NRC και του CARE.
- XIII. Η UNICEF προσέφερε μορφωτικά τμήματα σε 3.668 παιδιά ηλικίας 6 έως 17 ετών στο Σκαρμαγκά, τον Ελαιώνα, τα στρατόπεδα της Θήβας και του Καβαλαρίου, καθώς και σε οκτώ αστικά κέντρα στην Αθήνα και δύο αστικά κέντρα στη Θεσσαλονίκη. Ακόμη, 886 μικρά παιδιά, 3 έως 5 ετών, επωφελήθηκαν από την εκμάθηση στην πρώιμη παιδική ηλικία.
- XIV. Η UNHCR με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων της Ελλάδας εξέδωσε, επίσης, κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των γυναικών και των νεαρών κοριτσιών, με στόχο να καθοδηγήσουν την αντίδραση των ανθρωπιστικών φορέων κατά τη διάρκεια των διαδικασιών υποδοχής, ενσωμάτωσης και ασύλου.
- XV. Επιπλέον, η Ύπατη Αρμοστεία ξεκίνησε συνεργασία με δύο εθνικές ΜΚΟ, την DIOTIMA, ένα ερευνητικό κέντρο πάνω σε γυναικεία ζητήματα και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR). Η συνεργασία, στόχευσε στην παροχή υπηρεσιών πρόληψης βίαιων ενεργειών σε τοποθεσίες της ηπειρωτικής χώρας και στην αστική περιοχή της Αθήνας, καθώς και στην Διεθνή Επιτροπή Διάσωσης στο Καρά Τεπέ, στη Λέσβο.
- XVI. Η Υ.Α. προώθησε την δράση "Αξιολόγηση της ευπάθειας" σε συνεργασία με το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ). Η δράση στοχεύει στη βελτίωση της αναγνώρισης και της παραπομπής για άτομα με ειδικές ανάγκες.
- XVII. Το Σεπτέμβριο του 2017, η Υ.Α. ολοκλήρωσε τη μετάβαση στις κάρτες της Alliance της UNHCR Ελλάδας, επιτυγχάνοντας έτσι μια διαδικασία εναρμονισμένης παροχής μετρητών στην Ελλάδα για το 2006 σε αιτούντες ασύλου. Την ίδια περίοδο 32.416 άτομα στην Ελλάδα έλαβαν βοήθεια από μετρητά που ήρθαν από το Λονδίνο, για να καλύψουν βασικές μηνιαίες ανάγκες.

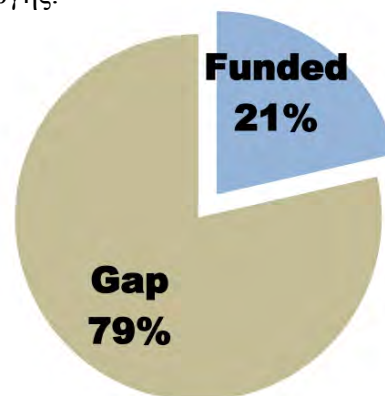

7.2.2. Η Αναλυτική Κατανομή των Δαπανών της UNHCR ανά Μ.Κ.Ο. για το 2017

Παρακάτω, εκτυλίσσεται ένας πίνακας που περιγράφει την αναλυτική κατανομή των δαπανών, που η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. διέθεσε ανά Μ.Κ.Ο. Οι απαιτήσεις που παρουσιάζονται σε αυτό το στιγμιότυπο χρηματοδότησης αναφέρονται στο Σχέδιο Αντιμετώπισης Προσφύγων και Μετανάστευσης. Τα ποσά αποδόθηκαν σύμφωνα με την καταμέτρηση και αξιολόγηση των απαιτήσεων αυτών, από τον Ιανουάριο του 2017 έως τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Στον πίνακα εμφανίζονται τα ποσά που οι χώρες έλαβαν από την Ύπατη Αρμοστεία και αποδίδεται υπό την αιγίδα τίνος φορέα/ οργάνωσης αξιοποιήθηκαν, τα ποσά αυτά, στην πράξη. Το ποσοστιαίο σύνολο των χρηματοροών που κάλυψαν τις δράσεις των φορέων λογίζεται στο 21% του όλου. Στην πραγματικότητα, οι χρηματοδοτικές απαιτήσεις ήταν πολύ μεγαλύτερες. Η τέσσερις φορές μικρότερη αποδοτικότητα που τελικά πέτυχε να επιφέρει η δράση, μπορεί αφενός να αποκλίνει από το ποσό που εξ' αρχής απαιτήθηκε, βοήθησε αφετέρου στον μικρό αυτό βαθμό συγκεκριμένα κρατίδια να στηρίζουν τους πρόσφυγες.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ελληνικό κράτος εξέλαβε τις μεγαλύτερες χρηματικές απολαβές από την διαδικασία τούτης της χρηματοδότησης, γεγονός που επιδεικνύει την τεράστια ανάγκη για υποστήριξη της κρατικής μέριμνας απέναντι στο προσφυγικό ζήτημα αλλά και την πιθανή αδυναμία της πολιτικής που η χώρα επιδεικνύει στο κομμάτι αυτό.

Το μεγάλο χρηματοδοτικό και κατ' επέκταση κοινωνικό κενό που δημιουργείται, σίγουρα απέβη μοιραίο για την προσφυγική μέριμνα τόσο για τους ίδιους τους πρόσφυγες όσο και για τις διακρατικές πολιτικές αρωγής.

Πίνακας 7.2: Αναλυτική κατανομή των δαπανών της UNHCR ανά Μ.Κ.Ο. (2017).

Μ.Κ.Ο.	Απαιτήσεις (Ιαν - Δεκ 2017)	Κεντρική και Νοτιο- ανατολική Ευρώπη	Βόρεια, Νότια και Δυτική Ευρώπη	Βόρεια Μακεδονία	Ελλάδα	Σερβία	Τουρκία	Περιφερειακό*	Συνολικό ληφθέν ποσό	% Χρηματο- δότηση
ActionAid	1.011.286,07	-	-	-	380.598,42	-	-	-	380.598,42	38%
ADRA-Adventist Development and Relief Agency	4.866.749,21	-	-	-	1.203.547,81	357.381,27	-	-	1.560.929,08	32%
Arbeiter Samariter Bund Deutschland e.V./PREDA Plus	7.491.615,34	-	-	-	2.876.246,57	-	-	-	28.762.468,42	38%
ARGE Resettlement	105.014,84	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Armando Aid	101.128,61	-	-	-	56.038,79	-	-	-	56.038,79	55%
ARSIS Association for the Social Support of Youth	15.947.847,71	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Association Nationale d'Assistance aux Frontières pour les Etrangers	98.145,31	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Asylum Lawyers Network	88.477,60	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
ATINA	427.990,71	-	-	-	-	228.900,09	-	-	228.900,09	53%
Austrian Red Cross	159.976,43	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Babel	176.975,06	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Boat Refugee	423.931,12	-	-	-	-	-	-	-	0	0%

Foundation										
Bulgarian Red Cross	2.605.361,86	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
CARE International	2.352.469,79	-	-	-	3.862.993,61	2.322.367,90	-	-	6.185.361,50	100%
Caritas	406.138,81	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Citizens UK Passage Programme	830.627,04	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
City Red Cross	1.169.299,52	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Convivial	113.848,24	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
CRC-Croatian Red Cross	1.269.976,66	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
CRS-Catholic Relief Services	3.054.999,51	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
DIOTIMA-Centre of research on Women's Issues	454.894,53	-	-	-	125.657,71	-	-	-	125.657,71	28%
Divac Foundation	1.674.039,62	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Dorcas Aid International	263.526,70	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
DRC-Danish Refugee Council	29.147.593,24	-	-	46.049,63	25.370.048,80	-	-	-	25.416.098,43	87%
Dutch Council for Refugees	1.625.281,19	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Emergency Response Centre International	571.295,37	-	-	-	18961,61	-	-	-	18.961,61	3%
Faros	766.554,84	-	-	-	47.494,33	-	-	-	47.494,33	6%
Filoxenia International	242.551,55	-	-	-	96.071,27	-	-	-	96.071,27	40%
Finn Church Aid	2.427.086,57	-	-	-	163.431,05	-	-	-	163.431,05	7%
France Terre d'Asile	1.472.175,18	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Greek Refugee Council	2.900.368,45	-	-	-	-	-	-	-	0	0%

HELP Hilfe zur Selbsthilfe e.V.	250.798,95	-	-	-	1.223.618,22	-	-	-	1.223.618,22	100%
Humanitarian Center for Integration and Tolerance	57.787,78	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Humanitarian Support Agency	634.789,68	-	-	-	61.860,01	-	-	-	61.860,01	10%
Initiative for Development and Cooperation	27.088,02	-	-	-	-	18.058,68	-	-	18.058,68	67%
Institute for Human Rights and Medical Assessment	180.586,80	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Integration Center for Migrant Workers (KSPM-ERP)	1.021.398,93	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
International Affairs Network	21.670,42	-	-	-	-	44.243,77	-	-	44.243,77	100%
Internew	1.444.694,39	-	-	-	54.078,52	-	-	-	54.078,52	4%
INTERSOS	1.796.145,19	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
IOM-International Organisation for Migration	97.908.475,45	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
IRC-International Rescue Committee	8.270.875,37	-	-	-	16.931.055,24	-	-	-	16.931.055,24	100%
Irish Red Cross	66.248,27	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
JRS-Jesuit Refugee Services	192.856,77	-	-	-	-	86.681,66	-	-	86.681,66	45%
La Cimade	29.443,77	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Macedonian Young Lawyer's Association	385.101,35	-	-	-	-	-	-	-	0	0%

MDM-Médecins du Monde	8.015.417,28	-	-	-	1.249.652,52	937.149,77	-	-	2.186.802,29	27%
Mercy Corps	2.224.829,36	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Metadrası	15.379.884,17	-	-	-	118.469,45	-	-	-	118.469,45	1%
Network for Children's Rights	1.582.662,70	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Norwegian Church Aid	2.229.570,66	-	-	-	228.532,59	-	-	-	228.532,59	10%
NRC-Norwegian Refugee Council	5.108.757,19	-	-	-	4.532.189,59	-	-	-	4.532.189,59	89%
Nurture Project International	339.792,12	-	-	-	30.790,05	-	-	-	30.790,05	9%
Open Gate La Strada	187.539,39	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Oxfam	4.645.832,86	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Partners-Turkey	302.482,89	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
People in Need	364.785,33	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Philanthropy	586.907,10	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Albania Red Cross	52.370,17	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Samaritan's Purse	1.104.920,33	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Save the Children International	15.698.442,90	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
SIF-Secours Islamique France	1.456.251,94	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
SOS Children's Villages	1.851.014,68	-	-	-	-	5.402.620,67	-	-	5.402.620,67	100%
TDH-Terre des Hommes	2.212.390,54	-	-	-	3.792.702,90	-	-	-	3.792.702,90	100%
Ulysse	1.006.771,40	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
United Nations-ILO	541.760,40	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
United Nations-	99.322,74	-	-	-	-	-	-	-	0	0%

OHCHR										
United Nations-UNDP	8.261.846,03	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
United Nations-UNFPA	7.300.221,33	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
United Nations-UNHCR	300.578.829,89	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
United Nations-UNICEF	39.234.287,83	-	-	335.485,12	28.103.183,94	870.908,73	1.297.731,95	25.575.956,57	56.183.266,32	19%
United Nations-UNWomen	4.152.763,18	-	647.637,53	167.841,89	824.553,00	935.072,12	-	3.075.376,02	5.650.480,56	14%
United Nations-WHO	632.053,79	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Vizija Kragujevac	695.259,17	-	-	-	-	-	-	-	0	0%
Σύνολο	623.869.310,18	0	647.637,53	549.376,64	91.351.776,02	11.203.384,66	1.297.731,95	28.651.332,60	133.701.239,40	21%

* Η περιφερειακή χρηματοδότηση περιλαμβάνει συνεισφορές που δεν έχουν ακόμη κατανεμηθεί σε συγκεκριμένη χώρα

Πηγή: UNHCR, 2017

7.2.3. Χρηματοδοτούμενες Δράσεις από *Asylum, Migration & Integration Fund (AMIF)* & *Internal Security Fund (ISF)* με χωρική υπόσταση στον ελλαδικό χώρο για το 2018

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μια προσπάθεια διαχείρισης του μεταναστευτικού φαινομένου στο εσωτερικό της, διαίρεσε το ζήτημα στα επιμέρους τμήματα, στους επιμέρους προβληματικούς πυρήνες, τα κράτη- μέλη της, δηλαδή. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχει και η χρηματοδοτική στήριξη που δέχτηκε η Ελλάδα από την Ε.Ε., από την αρχή εμφάνισης του φαινομένου, το έτος 2015, έως και έναν ακριβώς χρόνο πριν, τον Δεκέμβρη του 2018. Η κορυφαία, αυτή, προτεραιότητα της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της κρίσης των προσφύγων και τη διαχείριση των εξωτερικών της συνόρων, υποστηρίχτηκε από δύο ευρωπαϊκά Ταμεία που εργάζονται για την ασφάλεια και την συνύπαρξη. Το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης AMIF, το οποίο υποστηρίζει ενεργά τις ελληνικές προσπάθειες που αποβλέπουν στην βελτίωση των ικανοτήτων υποδοχής, στην διευκόλυνση των διαδικασιών εξασφάλισης ασύλου, στην ενσωμάτωση των μεταναστών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς επίσης και, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων επιστροφής και το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας ISF, το οποίο υποστηρίζει τις εθνικές προσπάθειες για την επίτευξη της ομοιομορφίας και ενός υψηλού επιπέδου ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, καθώς ακόμα εργάζεται για την καταπολέμηση του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος (European Commission, 2019).

Προκειμένου να υποστηριχτούν οι ελληνικές αρχές και οι διεθνείς οργανισμοί και Μ.Κ.Ο., που έχουν λειτουργική υπόσταση στον ελλαδικό χώρο και εργάζονται για την διαχείριση της προσφυγική και, ευρύτερα, ανθρωπιστικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χορήγησε πάνω από 816,4 εκατομμύρια ευρώ εν όψει καταστάσεως εκτάκτου ανάγκης τις αρχές του έτους 2015. Η αξιολόγηση αποδεικνύει ότι η χρηματοδότηση εκτάκτου ανάγκης που έχει ήδη διατεθεί στην Ελλάδα στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων της περιόδου 2014-2020 υπερβαίνει τα 613,5 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων τα 328,3 διατέθηκαν από την AMIF ενώ τα υπόλοιπα 285,2 εκατομμύρια ευρώ από τη ISF.

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζετε, η δράση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε επείγουσες και εξαιρετες περιστάσεις και η ικανότητα της να υποστηρίζει επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια σε άτομα που έχουν ανάγκη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι παροχές αυτές αφορούν στη βοήθεια που λαμβάνουν τα κράτη- μέλη για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον μεγάλο αριθμό προσφύγων. Η χρηματοδότηση διοχετεύεται στον ΟΗΕ, σε Μ.Κ.Ο. και διεθνείς οργανισμούς με τον ταυτόχρονο στενό συντονισμό και διαβούλευση αυτών με τα εμπλεκόμενα κράτη-μέλη. Έως το 2016, υπογράφηκαν και αποδόθηκαν 643,6 εκατομμύρια ευρώ.

Πηγή: European Commission, 2019 & Ιδία επεξεργασία

Σχεδιάγραμμα 7.1: Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση για την Ελλάδα (κονδύλια)
2014 – 2020

Πηγή: European Commission, 2019

Πίνακας 7.3: Επισκόπηση της βοήθειας έκτακτης ανάγκης από το AMIF & το ISF στην Ελλάδα

<u>Ταμείο</u>	<u>Περίοδος</u> <u>Λήψης της</u> <u>απόφασης</u>	<u>Συνεισφορά</u> <u>Ε.Ε.</u>	<u>Τίτλος της δράσης</u>	<u>Υπευθύνων</u> <u>φορέας</u>
	11/12/2018	€10,15εκ.	<i>Ανάπτυξη των θαλάσσιων περιουσιακών στοιχείων της ΗCG και των αξιωματικών επιτήρησης των συνόρων στα Νοτιοανατολικά θαλάσσια σύνορα της ΕΕ, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ανθρώπινη ζωή στη θάλασσα και να βελτιωθεί η διαχείριση των έντονων μεταναστευτικών ρευμάτων για το 2018.</i>	Hellenic Coast Guard
	11/12/2018	€22,85εκ.	<i>Ανάπτυξη των θαλάσσιων περιουσιακών στοιχείων της ΗCG και των αξιωματικών επιτήρησης των συνόρων στα Νοτιοανατολικά θαλάσσια σύνορα της ΕΕ, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ανθρώπινη ζωή στη θάλασσα και να βελτιωθεί η διαχείριση των έντονων μεταναστευτικών ρευμάτων για το 2019.</i>	Hellenic Coast Guard
	31/7/2018	€25,69εκ.	<i>Άμεση αντίδραση στην προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, παρέχοντάς τους καταφύγιο και διαμονή, εστίαση, υγειονομική περίθαλψη και μεταφορά στην ηπειρωτική χώρα.</i>	Υπουργείο Άμυνας

	31/7/2018	€3,17εκ.	<i>Προσωρινές υπηρεσίες προς τους υπηκόους τρίτων χωρών και επιχειρησιακή στήριξη στο Κέντρο Αναγνώρισης & Υποδοχής (RIC) στην περιοχή του Έβρου στα εξωτερικά σύνορα.</i>	Υπουργείο Μετανάστευσης
	31/7/2018	€2,25εκ.	<i>Φυλάκιο- Άμεση αντίδραση στην προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, παρέχοντάς τους καταφύγιο και διαμονή, εστίαση, υγειονομική περίθαλψη και μεταφορά στην ηπειρωτική χώρα.</i>	Υπουργείο Άμυνας
	7/6/2018	€7,1εκ.	<i>Παροχή υπηρεσιών ασφαλείας για τα RIC στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.</i>	Υπουργείο Εσωτερικών
	22/12/2017	€7εκ.	<i>Άμεση αντίδραση στην προσφυγική και μεταναστευτική κρίση, παρέχοντάς τους καταφύγιο και διαμονή, εστίαση, υγειονομική περίθαλψη και μεταφορά στην ηπειρωτική χώρα και στην Νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.</i>	Υπουργείο Άμυνας
	30/11/2017	€7,25εκ.	<i>Εξασφάλιση και ενίσχυση της πρόσβασης σε δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα.</i>	Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής
	27/7/2016	€0,44εκ.	<i>Κατασκευαστικές εργασίες του δικτύου αποχέτευσης και ύδρευσης στη Σάμο.</i>	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης

	27/7/2016	€7,2εκ.	Βοήθεια έκτακτης ανάγκης για την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στην ελληνική επικράτεια.	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης
	19/7/2016	€10,1εκ.	Άμεση ενίσχυση της αντίδρασης στην κρίση των προσφύγων με την παροχή καταφυγίου και διαμονής, τροφοδοσίας, υγειονομικής περίθαλψης, μεταφορά σε hotspots, εξασφαλίζοντας έτσι υγιείς και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης για το "ταρκετ" γκρουπ. (συνέχεια του σχεδίου του Μαρτίου).	Υπουργείο Άμυνας
	19/7/2016	€52,2εκ.	Άμεση ενίσχυση της αντίδρασης στην κρίση των προσφύγων με την παροχή καταφυγίου και διαμονής, τροφοδοσίας, υγειονομικής περίθαλψης, μεταφορά σε ανοικτά κέντρα διαμονής, εξασφαλίζοντας έτσι υγιείς και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης για το "ταρκετ" γκρουπ. (συνέχεια του σχεδίου του Μαρτίου).	Υπουργείο Άμυνας
	19/7/2016	€24,18εκ.	Πλήρης αντιμετώπιση της κρίσης των προσφύγων σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.	Υπουργείο Υγείας
	17/5/2016	€2,1εκ.	Διασφάλιση δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας ασύλου, μεταξύ άλλων, και στο πλαίσιο της εφαρμογής της συμφωνίας ΕΕ-	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης

			Τουρκίας.	
	17/5/2016	€3,06εκ.	Αναβάθμιση του υπάρχοντος συστήματος πληροφορικής της Ελληνικής Αστυνομίας για την διαδικασία εγγραφής των υπηκόων τρίτων χωρών στην χώρα.	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης
	17/5/2016	€7εκ.	Προσωρινές υπηρεσίες προς υπηκόους τρίτων χωρών και επιχειρησιακή στήριξη προς τις Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας στα εξωτερικά σύνορα.	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Μεταρρύθμισης
	18/3/2016	€6,6εκ.	Άμεση ενίσχυση της αντίδρασης στην κρίση των προσφύγων με την παροχή καταφυγίου και διαμονής, τροφοδοσίας, υγειονομικής περίθαλψης, μεταφορά σε hotspots, εξασφαλίζοντας έτσι υγιείς και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης για το "ταργκετ" γκρουπ.	Υπουργείο Άμυνας
	18/3/2016	€23,9εκ.	Άμεση ενίσχυση της αντίδρασης στην κρίση των προσφύγων με την παροχή καταφυγίου και διαμονής, τροφοδοσίας, υγειονομικής περίθαλψης, μεταφορά σε ανοικτά κέντρα διαμονής, εξασφαλίζοντας έτσι υγιείς και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης για το "ταργκετ" γκρουπ.	Υπουργείο Άμυνας

	3/3/2016	€3,24εκ.	<i>Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού στα Κέντρα Πρώτης Υποδοχής.</i>	Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής
	8/2/2016	€12,76εκ.	<i>Παροχή προκατασκευασμένων καταλυμάτων για τη φιλοξενία υπηκόων τρίτων χωρών.</i>	Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
	8/12/2015	€3,27εκ.	<i>Άμεση ενίσχυση της ανταπόκρισης στην πρόκληση για τη δημόσια υγεία που παρουσιάζεται από την κατάσταση των προσφύγων / μεταναστών στην πρώτη γραμμή του πρώτου κέντρου υποδοχή στο Ανατολικό Αιγαίο.</i>	Υπουργείο Δημόσιας Υγείας
	5/11/2015	€0,68εκ.	<i>Ενίσχυση της Αστυνομικής Διεύθυνσης της Ορεστιάδας με διεύρυνση προσωπικού.</i>	Ελληνική Αστυνομία
	5/11/2015	€2,54εκ.	<i>Επιστροφή υπηκόων τρίτων χωρών στη χώρα καταγωγής τους.</i>	Ελληνική Αστυνομία
	16/10/2015	€5,99εκ.	<i>Μεταφορές, διαμονή, τροφοδοσία ατόμων στην ηπειρωτική χώρα που χρειάζονται διεθνή προστασία ή τους πιθανούς αιτούντες ασύλου.</i>	Γενική Γραμματεία Συντονισμού
	1/10/2015	€0,39εκ.	<i>Διοικητική ενίσχυση της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής.</i>	Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής
	1/10/2015	€1,1εκ.	<i>Βοήθεια έκτακτης ανάγκης που καλύπτει την αποστολή πρόσθετων υπαλλήλων και Ειδικές Δυνάμεις στις πληγείσες από το Ανατολικό Αιγαίο Αρχές,</i>	Hellenic Coast Guard

			<i>προκειμένου να βελτιωθεί η διαχείριση των έντονων μεταναστευτικών ρευμάτων.</i>	
	1/10/2015	€4,03εκ.	<i>Υποστήριξη έκτακτης ανάγκης για την ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας των ελληνικών αρχών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να διαχειριστούν την ακραία αύξηση των προσφυγικών και των μεταναστευτικών ρευμάτων στην ελληνική και ευρωπαϊκή επικράτεια.</i>	Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής
	1/10/2015	€2,36εκ.	<i>Ενίσχυση των Αστυνομικών Υπηρεσιών του Ανατολικού Αιγαίου.</i>	Ελληνική Αστυνομία
	1/10/2015	€2,89εκ.	<i>Βοήθεια έκτακτης ανάγκης που καλύπτει μη αναμενόμενα έξοδα συντήρησης και επισκευής που σχετίζονται με την έντονη χρήση των ναυτιλιακών περιουσιακών στοιχείων της ΗCG καθώς και την αναζήτηση, την διάσωση και τον ιατρικό εξοπλισμό, προκειμένου να διασφαλιστεί η ευαισθητοποίηση σε υψηλού επιπέδου τομείς των σοβαρά επηρεασμένων εξωτερικών συνόρων της ΕΕ του Ανατολικού Αιγαίου και να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα.</i>	Hellenic Coast Guard

	<p>17/6/2015</p>	<p>€0,69εκ.</p>	<p><i>Βοήθεια έκτακτης ανάγκης για την υποστήριξη του οργανισμού παροχής νομικών πληροφοριών και διερμηνείας, για την αποτελεσματική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στα ανατολικά εξωτερικά σύνορα.</i></p>	<p>Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής</p>
	<p>17/6/2015</p>	<p>€0, 48εκ.</p>	<p><i>Βοήθεια έκτακτης ανάγκης για την προμήθεια εξοπλισμού αναζήτησης και διάσωσης, που θα αποτρέψει τις απώλειες ζωής των μεταναστών στη θάλασσα.</i></p>	<p>Hellenic Coast Guard</p>
	<p>17/6/2015</p>	<p>€2,20εκ.</p>	<p><i>Βοήθεια έκτακτης ανάγκης που καλύπτει το κόστος που συνδέεται με το προσωπικό, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευαισθητοποίηση σε επίπεδο τοπικών επαγγελματιών σχετικά με τις περιοχές που πλήττονται σοβαρά από το Ανατολικό Αιγαίο, των συνόρων με αυτό και να ελαχιστοποιήσει τις απώλειες ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα.</i></p>	<p>Hellenic Coast Guard</p>
	<p>20/1/2015</p>	<p>€1,18εκ.</p>	<p><i>Υποστήριξη της λειτουργίας της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου, ιδιαίτερα της διάταξης των κινητών μονάδων ασύλου σε 4 συνοριακά νησιά.</i></p>	<p>Υπηρεσία Ασύλου</p>

Πηγή: European Commission, 2019 & Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 7.4: Καταναμημένα Κεφάλαια για Διεθνείς Οργανισμούς / Οργανισμούς Ένωσης (IOM, UNHCR, EASO)

<u>Ταμείο</u>	<u>Περίοδος Λήψης της απόφασης</u>	<u>Συνεισφορά Ε.Ε.</u>	<u>Τίτλος της δράσης</u>	<u>Υπευθύνων φορέας</u>
	19/12/2018	€5,25εκ.	Στοχοθετημένη υποστήριξη για την ενίσχυση της υποδοχής των περιοχών στην ηπειρωτική χώρα.	UNHCR
	12/12/2018	€0,36εκ.	Προμήθεια έκτακτης ανάγκης για χειμερινά μη-φαγώσιμα αντικείμενα για τη λήψη και Κέντρα αναγνώρισης στην Ελλάδα.	ΔΟΜ
	31/10/2018	€43,7εκ.	Filoxenia - Προσωρινό καταφύγιο και προστασία για τους πλέον ευάλωτους μετανάστες στην Ελλάδα.	ΔΟΜ
	4/10/2018	€27,79εκ.	PEDIA - Παροχή εκπαίδευσης και άμεσης στέγασης στα παιδιά μεταναστών στην Ελλάδα.	ΔΟΜ
	31/7/2018	€6,4εκ.	Μέτρα έκτακτης ανάγκης για τη βελτίωση της ικανότητας διαμονής και της διαχείρισης χώρου. Υποστήριξη στις περιοχές της Ελλάδας.	ΔΟΜ
	28/6/2018	€20εκ.	Συνέχιση της υποστήριξης της διαχείρισης του χώρου του Καρά Τεπέ (Λέσβος)	UNHCR

			και στοχοθετημένη στήριξη δραστηριοτήτων προστασίας για την υποστήριξη της ελληνικής κυβέρνησης.	
	19/2/2018	€2,3εκ.	Ανοικτό Κέντρο για μετανάστες που έχουν εγγραφεί για υποβοηθούμενη εθελοντική επιστροφή (OCAVRR II).	ΔΟΜ
	19/2/2018	€6εκ.	Απόκριση έκτακτης ανάγκης για την υποδοχή ασυνόδευτων παιδιών μεταναστών - ERACUMIC.	ΔΟΜ
	31/7/2017	€9,3εκ.	Συνέχιση της στοχευόμενης στήριξης για την εξασφάλιση ομαλής μετάβασης από μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε μια σταθερή διαχείριση της κατάστασης των προσφύγων και των μεταναστών και την παροχή υπηρεσιών εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης.	UNHCR
	6/7/2017	€6,48εκ.	Υποστήριξη στη διαχείριση των τοποθεσιών Καρά Τεπέ (Λέσβος) και Σούδα (Χίος), συμπεριλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών ανακούφισης πυρήνα, υπηρεσιών εστίασης και	UNHCR

			<p>υπηρεσιών μεταφορών. Παροχή προστασίας, εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και υγειονομικής περίθαλψης).</p>	
	24/5/2016	€24,9εκ.	<p>Ενίσχυση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Ασφαλείς οδοί προς την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας και επιτάχυνση της εφαρμογής της μετεγκατάστασης για να μετριάσει το βαρύ φορτίο που επί του παρόντος βαρύνει την Ελλάδα, στο πλαίσιο των γρήγορων επιστροφών στην Τουρκία.</p>	EASO
	17/5/2016	€13εκ.	<p>Υποστήριξη έκτακτης ανάγκης κατά των πλέον ευάλωτων μεταναστών που έχουν πληγεί στην Ελλάδα.</p>	ΔΟΜ
	17/5/2016	€30εκ.	<p>Υποστήριξη του σχεδίου αντιμετώπισης έκτακτης ανάγκης της UNHCR και ενίσχυση της ικανότητας της υπηρεσίας ασύλου.</p>	UNHCR
	26/2/2016	€1,5εκ.	<p>Υποβοηθούμενη εκούσια επιστροφή υπηκόων τρίτων χωρών στη χώρα καταγωγής τους</p>	ΔΟΜ

	8/2/2016	€1,12εκ.	<i>ΕΑΣΟ υποστήριξη έκτακτης ανάγκης για τα ελληνικά hotspot για την ενίσχυση εφαρμογής του συστήματος αναγνώρισης των δακτυλικών αποτυπωμάτων.</i>	ΕΑΣΟ
	8/12/2015	€20εκ.	<i>Πρόγραμμα μετεγκατάστασης από την Ελλάδα σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ για δικαιούχους απόλυτης ανάγκης διεθνούς προστασίας.</i>	ΔΟΜ
	17/8/2015	€2,7εκ.	<i>Ενίσχυση της πρώτης ανταπόκρισης υποδοχής σε νέες αφίξεις σε μεικτές μεταναστευτικές κινήσεις στα νησιά του Αιγαίου</i>	UNHCR
	8/7/2015	€1,43εκ.	<i>Ενίσχυση της πρώτης ανταπόκρισης υποδοχής σε νέες αφίξεις στο Αιγαίο και στην περιοχή του Έβρου. «Παρεμβάσεις Νέων Αφίξεων» - Φάση II</i>	UNHCR
	19/12/2018	€61,00εκ.	<i>Βελτίωση του Ελληνικού Συστήματος Υποδοχής μέσω της Υποστήριξης & Διαχείρισης Χώρων. Στοχοθετημένες παρεμβάσεις σε μακροπρόθεσμους χώρους διαμονής.</i>	ΔΟΜ & UNICEF
	19/12/2018	€190.49εκ.	<i>2019 Πρόγραμμα ESTIA: Επιχορηγήσεις πολλαπλών</i>	UNHCR

			<i>χρήσεων και ενοικιάσεις διαμονής</i>	
	26/1/2016	€80εκ. (AMIF: €75εκ. ISF: €5εκ.)	<i>Υποστήριξη της Ελλάδας για την ανάπτυξη του συστήματος hotspot / relocation καθώς και για την ανάπτυξη ικανότητας υποδοχής και παροχής ασύλου.</i>	UNHCR

Πηγή: European Commission, 2019 & Ιδία επεξεργασία

Στους πίνακες παραπάνω, γίνεται αντιληπτή η επισκόπηση της βοήθειας έκτακτης ανάγκης από το AMIF & το ISF στην Ελλάδα μέσω των χρηματοδοτήσεων που δόθηκαν στους αρμόδιους υπεύθυνους φορείς και οργανώσεις. Οι δράσεις και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος μέσα στα έτη 2014-2020 είναι συγκεκριμένες και μπορούν να αποδοθούν τόσο θεωρητικά όσο και με απτά νούμερα και χρονικά στιγμιότυπα. Η Ε.Ε., μετά την κατάτμηση των εργασιών στους κατάλληλους οργανισμούς και φορείς, ανακούφισε την Ελλάδα από την σύγχυση και την αγωνία της εφεύρεσης του τρόπου διαχείρισης του προσφυγικού. Το σημαντικότερο όμως είναι, ότι στην τρέχουσα ενότητα, αναφέρθηκαν χρηματοδοτούμενες δράσεις και όχι θεωρητικές προσεγγίσεις και πολιτικές γύρω από το προσφυγικό, με αποτέλεσμα οι «ιδέες» να στέκονται με αδυναμία υλοποίησης και οι λύσεις να είναι κλειδωμένες στα συρτάρια. Το κλειδί, εξάλλου, σε όλα τα κοινωνικοπολιτικά θέματα είναι η χρηματική βοήθεια που η εκάστοτε κοινωνία ή δομή θα λάβει, ώστε να μπορέσει να πραγματοποιήσει τις πολιτικές της.

7.2.4. Δράσεις εκ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη που εντάσσονται στο Εθνικό Πρόγραμμα AMIF

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη είναι υπεύθυνο για την διατήρηση της εσωτερικής ασφάλειας εντός των ελληνικών συνόρων, την πάταξη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας και οποιουδήποτε τύπου εγκλήματος, την δράση και αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών, που πλήττουν, έπληξαν ή επρόκειτο να πλήξουν την χώρα, καθώς επίσης και για την διαφύλαξη ασφαλών συνόρων. Στο τρέχον κεφάλαιο παρουσιάζονται οι στόχοι και οι κατευθύνσεις που το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη θεσπίζει, καθώς και ο πίνακας των δράσεων αυτών που έχουν ενταχθεί στο Εθνικό Πρόγραμμα του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης 2014-2020 και για τις οποίες η Υπηρεσία Ασύλου είναι Εντεταλμένη Αρχή (Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, http://asylo.gov.gr/?page_id=3037, είσοδος: 11.12.2019). Έτσι, απεικονίζονται τόσο οι Ειδικοί Στόχοι (SO1) που αφορούν στο Άσυλο όσο και οι Εθνικοί Στόχοι (NO1) που αποβλέπουν στον συνδυασμό Υποδοχής και Ασύλου, στον παρακάτω πίνακα των επειγουσών χρηματοδοτήσεων του άρθρου 7 του κανονισμού 514/2014.

Πίνακας 7.5: Επείγουσες Χρηματοδοτήσεις του άρθρου 7 του κανονισμού 514/2014

Εθνικό Πρόγραμμα:		
Τομέας Ασύλου του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης	Υ/Α	6.828.972,40 €
Mobile application για αιτούντες διεθνή προστασία	Υ/Α & Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	35.000,00 €
Νομική συνδρομή και εκπροσώπηση	Υ/Α	2.581.177,60 €
Διευκόλυνση της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στις διαδικασίες ασύλου	Υ/Α	1.227.140,00 €
Ενίσχυση της διαδικασίας Ασύλου	Υ/Α	14.674.008,00 €
Υποστήριξη της εκκαθάρισης των συσσωρευμένων προσφυγών της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα	ΕΛ.ΑΣ.	1.891.846,00 €
Σύνολο Ειδικού Στόχου (SO1 Άσυλο)		26.011.004,00 €

Ειδικές Περιπτώσεις:

Πρόγραμμα μετεγκατάστασης αιτούντων διεθνή προστασία σε Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με τις αποφάσεις 2015/1523 και 2015/1601 για την θέσπιση προσωρινών μέτρων στον τομέα της διεθνούς προστασίας υπέρ της Ιταλίας και της Ελλάδας	Υ/Α & ΔΟΜ	31.765.500,00 €
---	-----------	-----------------

Τεχνική Βοήθεια:

Τεχνική βοήθεια	Υ/Α	1.000.000,00 €
-----------------	-----	----------------

**Σύνολο Δράσεων
Εθνικού
Προγράμματος:
53.230.600, 00 €**

Πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Γενική γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής & Ασύλου, Υπηρεσία Ασύλου

7.2.5. Η μελέτη του *Policy Department for Budgetary Affairs (PDfBA): Τα Ευρωπαϊκά Κεφάλαια για την Μετανάστευση, το Άσυλο και τις Πολιτικές Ένταξης*

Τα περισσότερα κονδύλια της Ε.Ε. που αποδίδονται για υλοποίηση μεταναστευτικών πολιτικών, έχουν διατεθεί μέσω του πλαισίου του Τομέα ΙΙΙ του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ) (Policy Department for Budgetary Affairs, 2018). Η Ε.Ε. διαθέτει τις δεδομένες χρηματοροές τόσο σε Ταμεία που δραστηριοποιούνται κάτω από την σκέπη του Ευρωπαϊκού Πλαισίου, όπως είναι τα ταμεία AMIF και ISF, των οποίων και η προσφορά αναλύεται εμπεριστατωμένα προηγουμένως (κεφ. 8.2.3), όσο και σε οργανισμούς και αποκεντρωμένες υπηρεσίες που έχουν πεδίο δράσης στο εσωτερικό της. Κάνοντας λόγο για δράσεις, στο κεφάλαιο θα αναλυθούν αυτές που προάγουν οι οργανισμοί αυτοί και έχουν ως πεδίο διερεύνησης την μετανάστευση και τις εσωτερικές υποθέσεις. Τέτοιες, μπορεί να είναι δράσεις υπέρ της διαχείρισης και του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, όπως αυτές που διεξάγονται από τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριακής & Ακτοφυλακής FRONTEX, οι οποίες συμβάλλουν στην εφαρμογή των υποχρεώσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου.

Βεβαίως, η επίτευξη της δράσης δεν θα μπορούσε να είναι εφικτή δίχως την συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO). Επιπλέον, η παροχή βοήθειας στην αστυνομική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών δεν θα μπορούσε να έχει τα ίδια αποτελέσματα εάν οι δράσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Europol) είχαν εκλείψει.

Στην πράξη, οι ανωτέρω οργανισμοί λειτουργούν υπό έμμεση διαχείριση, δηλαδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθέτει την εκτέλεση του προϋπολογισμού στους οργανισμούς αυτούς. Η Ε.Ε. συνεισέφερε συνολικά μέσω του ΠΔΠ 2014-2020 FRONTEX 1.638 εκατομμυρίων ευρώ, πόσο εξαιρετικά αυξημένο από την αρχική ανάληψη υποχρεώσεων της τάξεως του 628 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ στην EASO παράσχει βοήθεια αξίας 456 εκατομμυρίων ευρώ, από 109 εκατομμύρια ευρώ που ήταν αρχικά, τα τελευταία έτη. (Πίνακας 7.6) (Policy Department for Budgetary Affairs, 2018). Επίσης, τα ταμεία και οι οργανισμοί που υποστηρίζουν την μετανάστευση, έλαβαν εξαιρετικά αυξημένες οικονομικές απολαβές, σε σχέση με το αρχικό πλάνο.

Οι οργανισμοί EASO, FRONTEX, Europol και Eurojust βρίσκονται στην πρώτη γραμμή επεξεργασίας αιτήσεων ασύλου, συντονισμού των επιστροφών και διάλυσης των δικτύων λαθρεμπορίου, αντίστοιχα. Ακόμη είναι εκείνες που θέτουν σε εφαρμογή τις πρακτικές διεύρυνσης των προσφυγικών καταφυγίων (hotspots) στα διάφορα κράτη- μέλη. Επιπλέον, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) μπορεί να παρέχει εμπειρογνομosύνη και συμβουλευτική υποστήριξη σε όλες τις άλλες οργανώσεις. Αυτές οι παροχές υπηρεσιών, καθώς και η θέσπιση αρχών στα κράτη- μέλη υποδοχής μεταναστών και προσφύγων συντονίζονται έμπρακτα από Μ.Κ.Ο. και συναφείς οργανισμούς οι οποίοι δρουν υπό την επίβλεψη μιας περιφερειακής ομάδας δράσης της Ε.Ε. που βρίσκεται στο αιτούν κράτος μέλος (Policy Department for Budgetary Affairs, 2018).

Άλλες σχετικές γραμμές του προϋπολογισμού αφορούν τις δράσεις εκτάκτου ανάγκης. Έτσι, μέσω του κανονισμού 2016/396 του Συμβουλίου της Ε.Ε. χορηγείται μέχρι το 2019 σε περιπτώσεις καταστροφών «εξαιρετικής κλίμακας και επιπτώσεων» όπου «δεν υπάρχει άλλο διαθέσιμο όργανο στα κράτη μέλη και στην Ένωση που να είναι επαρκής» (Policy Department for Budgetary Affairs, 2018). Το μέγιστο διαθέσιμο ποσό ανέρχεται στα 700 εκατομμύρια ευρώ και επρόκειτο να αποδοθεί

από το 2016 έως το 2019. Έως τον Ιανουάριο του 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε συνάψει συμβάσεις ύψους 440 εκατομμυρίων ευρώ για την υποστήριξη έκτακτης ανάγκης για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα.

Το Σύστημα Πληροφοριών Visa (VIS) αποτελείται από ένα κεντρικό πληροφοριακό σύστημα και μια υποδομή επικοινωνιών που συνδέεται με τα εθνικά συστήματα, επιτρέποντας στα κράτη Σένγκεν να ανταλλάσσουν διάφορα δεδομένα θεωρητικών προσεγγίσεων των ζητημάτων που απασχολούν την Ε.Ε.. Το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν (SIS) είναι ένα σύστημα πληροφοριών μεγάλης κλίμακας που υποστηρίζει εξωτερικά τον έλεγχο των συνόρων και τη συνεργασία στον τομέα της επιβολής των νόμων στα κράτη Σένγκεν, παρέχοντας την άδεια στην αστυνομία και τις συνοριοφύλακες, να εισέλθουν και να συμβουλευθούν τις καταχωρίσεις σχετικά με ορισμένες κατηγορίες ασθενειών ή αγνοούμενων προσώπων και αντικειμένων.

Η Ε.Ε. έχει θεσπίσει ακόμα μια σειρά από μηχανισμούς ευελιξίας, οι οποίοι δρουν υποβοηθώντας την ενίσχυση των κονδυλίων που αποδίδονται σε περιπτώσεις επείγουσας συνεισφοράς βοήθειας στους οργανισμούς της Ε.Ε.. Πρόκειται ουσιαστικά για στόχους που αφορούν στην ανάπτυξη, την απασχόληση, την μετανάστευση και την ασφάλεια και έχουν τεθεί για τα έτη 2016 έως 2020. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ποσοτικοποιεί τις συνολικές συμπληρωματικές ενισχύσεις σε 6 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ πρόκειται να διατεθούν για τον τομέα 3 «Ασφάλεια και ιθαγένεια» (Policy Department for Budgetary Affairs, 2018). Με βάση τα ανωτέρω ποσά, ο κανονισμός του ΠΔΠ τροποποιείτε, προκειμένου να αυξηθούν τα ανώτατα όρια του μέσου ευελιξίας και των αποθεμάτων έκτακτης βοήθειας. Έτσι,

A. Το μέσο ευελιξίας ανέρχεται σε 600 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, μετρούμενο σε τιμές του 2011.

B. Τα αποθέματα έκτακτης βοήθειας στοχεύουν, καταρχάς, σε ανθρωπιστικές επιχειρήσεις σε χώρες που δεν ανήκουν στην Ε.Ε. και η δράση είναι ικανή να αποσπάσει μέχρι και 300 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, πάλι μιλώντας με τιμές του 2011 (Το 2018 αυτό το ποσό ανέρχεται σε 344,6 εκατ. ευρώ σε πιστώσεις ανάληψης υποχρεώσεων και πληρωμών).

Τελικά, πέραν της ανάγκης για ευελιξία και των ειδικών μέσων που αξιοποιούνται για την επίτευξη αυτής, το ΠΔΠ 2014-2020, επιτρέπει την αύξηση για κινητοποίηση εκτάκτου ανάγκης έως 0.03% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος, αφού κρίνει ότι η Ε.Ε. θα χρειαστεί την δράση αυτή ως το τελευταίο μέσο της λύσης ανάγκης. Από την άλλη η προσφορά για το μέσο ευελιξίας που αφορά στην μετανάστευση, τους πρόσφυγες και τις δαπάνες ασφάλειας (Τομέας ΙΙΙ), έλαβε πρόσθετη χρηματοδότηση ύψους 66 εκατομμυρίων ευρώ το 2015. Ένα έτος αργότερα, το 2016, το ποσό αυξήθηκε στα 1.506 εκατομμύρια ευρώ. Δύο έτη αργότερα, το 2017, 530 εκατομμύρια ευρώ και τρία έτη μετά, το 2018, 837 εκατομμύρια ευρώ. Επιπροσθέτως, προσπάθειες για την πίστωση επιπρόσθετων χρηματοδοτήσεων για τις Δράσεις Διαχείρισης Απρόβλεπτων Καταστάσεων , το οποίο συντελεί το ανώτατο όριο της κατηγορίας ΙΙΙ, απέφεραν την πρόσληψη 240 εκατομμυρίων ευρώ το 2016 και 1.176 εκατομμυρίων ευρώ το 2017.

Ο Πίνακας 7.6 αποτελεί μια περίληψη των κύριων τύπων μηχανισμών χρηματοδότησης που στο κεφάλαιο αυτό αναλύθηκαν, παρουσιάζοντας τις αρχικές και αναθεωρημένες πιστώσεις αναλήψεων εννέα ταμείων, οργανισμών και συστημάτων ολόκληρου του ΠΔΠ 2014-2020. Μια σημαντική λεπτομέρεια που ο πίνακας προβάλλει, είναι ότι το σύνολο των δεσμεύσεων για τις εννέα οντότητες που εξετάζονται την περίοδο 2014-2020 αυξήθηκαν από την αρχική κατανομή των 8,4 δισεκατομμυρίων σε 14,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Πρόκειται για σημαντική αύξηση!

Πίνακας 7.6: Αρχική και τρέχουσα κατανομή των αναλήψεων ορισμένων δαπανών που σχετίζονται με τη μετανάστευση του ΠΔΠ 2014-2020 (οι τιμές είναι σε εκατ. €).

<u>Ταμεία- Οργανισμοί</u>	<u>Αρχική κατανομή</u>	<u>Αναθεωρημένη κατανομή</u>
	<u>2014-2020</u>	<u>2014-2020</u>
<i>AMIF</i>	3.137	6.654
<i>ISF</i>	3.764	3.882
<i>Υποστήριξη έκτακτης ανάγκης στην ΕΕ</i>	-	647
<i>SIS</i>	69	91
<i>VIS</i>	69	81

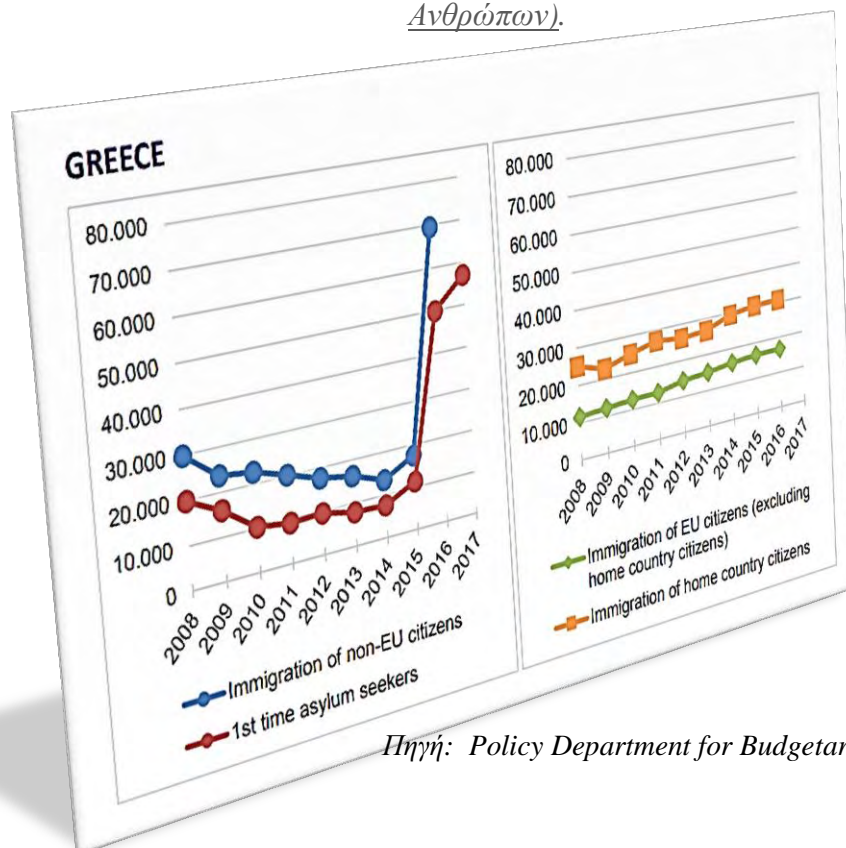

EURODAC	1	1
FRONTEX	628	1.638
EASO	109	456
EUROPOL	654	753
Σύνολο	8.431	14.201

Πηγή: Policy Department for Budgetary Affairs, 2018, *Ιδία Επεξεργασία*

Σύμφωνα με τους Metsola και Kyenge (2016), υπάρχουν πολλά ακόμα κονδύλια της Ε.Ε. και διάφοροι οργανισμοί που προσφέρουν χρηματοδοτήσεις για θέματα που σχετίζονται με το μεταναστευτικό και το προσφυγικό, δεν είναι όμως εύκολο να προσδιοριστούν με νούμερα, αφού δεν είναι δυνατόν να διατεθούν όλα τα ποσοτικά στοιχεία. Κρίνεται απαραίτητη, σαφώς η καλύτερη αποκάλυψη των πληροφοριών έγκαιρα και εμπειριστατωμένα, κάτι όμως που είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβεί. Τέλος, παρουσιάζεται ένα γράφημα που απεικονίζει το σύνολο των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών που δέχτηκε η Ελλάδα μεταξύ των ετών 2008-2017, προκειμένου να επιτευχθεί η κατανόηση των ανωτέρω ποσών και δράσεων με γνώμονα τον ακριβή όγκο και τα τρέχοντα μεγέθη που καλείτε να διαχειριστή η χώρα, σήμερα.

Γράφημα 7.7: Η μετακίνηση στην Ελλάδα μεταξύ των ετών 2008-2017. (Αριθμός Ανθρώπων).

Πηγή: Policy Department for Budgetary Affairs, 2018

8. Οι Θεωρητικές Παρεμβάσεις & Στρατηγικές των Resilient Cities

"Μια ανθεκτική πόλη είναι αυτή που έχει αναπτύξει ικανότητες που βοηθούν στην απορρόφηση των μελλοντικών διαταραχών και τονίζει στα κοινωνικά, οικονομικά και τεχνικά συστήματα και τις υποδομές της, έτσι ώστε να διατηρεί ουσιαστικά τις ίδιες λειτουργίες, δομές, συστήματα και ταυτότητα".

Πηγή: Working Definition, ResilientCity.org

Σήμερα, σε πολλές επιστημονικές εργασίες, γίνεται η χρήση του όρου «resilience». Σαφώς, σε κάθε τομέα, η αναφορά στην ξενόφερτη λέξη «resilience», εξετάζει το βαθμό ευελιξίας, την προσαρμοστική ικανότητα του εκάστοτε συστήματος και την ανθεκτικότητα του στον χωροχρόνο. Εκ συμβάσεως, η επίσημη μετάφραση του όρου στην ελληνική γλώσσα είναι «Ανθεκτικότητα», παρά το γεγονός ότι στην πραγματικότητα σημαίνει πολλά ακόμη πράγματα. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά αυτά, που ο πραγματικός όρος εσωκλείει είναι η δυνατότητα αυτοανάρθρωσης των δομών, η ανανέωση, η ευκαμνία, η επαναπροσαρμοστικότητα, κ.α.. Με άλλα λόγια είναι η ικανότητα ανάκτησης του αρχικού σχήματος, μορφής και λειτουργίας.

Η Ανθεκτική Πόλη (Resilient City), καλείτε να εξασφαλίσει την μελλοντική ισορροπία και ευημερία ενάντια στα πιθανά μελλοντικά σοκ και πιέσεις που πρόκειται να δεχθεί και που σχετίζονται με κοινωνικά, οικονομικά και τεχνικά ενδεχόμενα. Η ιδέα, ότι είναι εφικτό με κάποιον τρόπο να προφυλαχθούν οι πόλεις από μελλοντικούς κινδύνους που παραφυλούν και ακόμα η έγνοια τους εκλείπει, καλείται να συνδυάσει δύο έννοιες που είναι το «μέλλον» και η «προφύλαξη». Στο σημείο αυτό γεννάται η απορία μήπως η έννοια των λέξεων αυτών δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην ευθύνη που φαίνεται να φέρουν. Είναι άραγε εφικτό να αυξηθεί η ανθεκτικότητα των πόλεων στον βαθμό εξασφάλισης του μέλλοντός τους;

Η απάντηση είναι, στην πραγματικότητα, πολύ περισσότερο σύνθετη απ' όσο φαντάζει, αφού ο κόσμος είναι πολύπλευρος και ο αριθμός των πιθανών μελλοντικών σεναρίων για οποιαδήποτε πολιτεία είναι πάρα πολύ μεγάλος. Η λογική διδάσκει ότι η πεποίθηση για εξασφάλιση του μέλλοντος θα μπορούσε να είναι κάτι παραπάνω από υπερβολή. Πάραυτα, οι πολύχρονες και πολύπλευρες πολεοδομικές αναλύσεις

που αφορούν στην βιωσιμότητα και στην ανθεκτικότητα των συστημάτων και δομών έχουν αποδείξει ότι, αν η έννοια της μελλοντικής εξασφάλισης ερμηνεύεται ως μια συνεχής διαδικασία και όχι ως ένα οριστικό τελικό αποτέλεσμα, τότε ίσως η θεωρητικές αναλύσεις του παρόντος κεφαλαίου αποκτούσαν μεγαλύτερη ουσία και, ενδεχομένως, υλική υπόσταση.

8.1. Η λογική των ανθεκτικών πόλεων απέναντι στο ζήτημα των μεταναστευτικών ροών & οι χωρικές ανάγκες που προκύπτουν

Η Υ.Α. του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ορίζει την «Ανθεκτικότητα» ως μια ικανότητα πρόληψης, απορρόφησης και αποκατάστασης από τα σοκ που πιθανά να δεχθεί μια πόλη, ενώ η ίδια κάνει λόγο για τον μεγάλο βαθμό σημαντικότητας της αυτάρκειας των περιοχών, ώστε να ικανοποιούν τις βασικές ανάγκες με αειφόρο τρόπο. (UNHCR, 2017). Στο τρέχον κεφάλαιο εξετάζεται ο βαθμός ανθεκτικότητας του σύγχρονου κόσμου απέναντι στις νέες χωρικές ανάγκες που προκύπτουν, μετά την μετακίνηση τεραστίων μερίδων μεταναστευτικού και προσφυγικού πληθυσμού και αξιολογείται σύμφωνα με κάποια πρόσφατη μελέτη περίπτωσης σε έναν από τους μεγαλύτερους και γνωστότερους καταυλισμούς, σήμερα. Εξάλλου, σύμφωνα με την θεώρηση του καθηγητή Κ. Λαλένη (2018), του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, βασικός στόχος της ανθεκτικότητας στις πόλεις είναι η στέγαση των προσφύγων και η ύπαρξη ανοικτών αστικών χώρων προς παραχώρηση και αξιοποίηση.

Η λογική που πρέπει να υιοθετηθεί από πόλεις που επιθυμούν να αποκτήσουν χαρακτηριστικά ανθεκτικής πολιτείας, θα προβληθεί επακόλουθα, με την περιγραφή του σκηνικού στον καταυλισμό Zaatarī της Ιορδανίας, του οποίου η μορφή και οι λειτουργικές δομές στο εσωτερικό του, είναι ήδη γνωστές από περασμένο κεφάλαιο (κεφ. 6). Η δράση αφορά σε μια συμφωνία μεταξύ της κυβερνήσεως της Ιορδανίας και των διαφόρων διεθνών χορηγών και δωρητών οργανισμών το 2016, γνωστή ως συμφωνία «Jordan Compact» (Government of Jordan, 2016). Η συμφωνία αυτή, απέβλεπε στην αποκατάσταση της ανθεκτικότητας των δομών υποδοχής στην χώρα με την παράλληλη δέσμευση της κυβερνήσεως για αναβάθμιση των υποδομών φιλοξενίας σε όφελος όχι μόνο των διαμενόντων προσφύγων, αλλά και της ευρύτερης ανθεκτικότητας και ασφάλειας της περιοχής και των Ιορδανών πολιτών. Με την εδραίωση της συμφωνίας και σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, φαίνεται

ότι πολλοί πρόσφυγες του Zaatarī πέτυχαν να βρίσκονται σήμερα σε μια πορεία που οδηγεί σε οικονομική αυτονομία, κυρίως λόγω της επιτυχίας της παραδοσιακής τους αγοράς και της άτυπης οικονομίας τους. Αναμφίβολα, έκτοτε υπογραμμίζεται η περίοδος άνθησης των πρακτικών ικανοτήτων της προσφυγικής κοινωνίας του Zaatarī, η εξελικτικές προοπτικές τους και θεμελιώνεται η έννοια της ανθεκτικότητας στον καταυλισμό.

Η επόμενη μέρα, διαθέτει, σαφώς, ένα ασφαλέστερο περιβάλλον, ολοκληρωμένη πολιτική προγραμματισμού των υποδομών και εκτεταμένη εμβέλεια υπηρεσιών. Η εδραίωση της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης φαίνεται να πέτυχε τόσο χωρική όσο και οικονομική ανθεκτικότητα, ενώ η κατ' εξακολούθηση παροχή μεγάλων υπηρεσιών βοήθειας από διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις (*O.H.E., Ερυθρός Σταυρός, ΟΞΦΑΜ, Mercy Corp*) από το 2018, διατηρούν την παρουσίας τους. Ένα, επιπλέον, αξιέπαινο επίτευγμα των αλλαγών που η συμφωνία αυτή, εδραίωσε, είναι το γεγονός ότι οι γυναίκες πρόσφυγες έχουν γίνει όλο και περισσότερο οικονομικά ενεργές, μετά τη μεταρρύθμιση, αυτή, της διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, και ενώ το 2014 η μερίδα των θηλέων εργαζομένων στην αγορά υπό την ηγεσία των προσφύγων αποτέλεσε μόλις το 4% του συνόλου (UNHCR & Reach, 2014), στο τέλος του έτους 2018 συγκροτούν το 31% των εργαζομένων (Pasha, 2019).

Βέβαια, και η ίδια η έννοια της αλλαγής απαιτεί την προσαρμοστικότητα και την μεταπήδηση από το δεδομένο στο νέο. Έτσι, οι πρόσφυγες του Zaatarī, ενώ πορεύθηκαν με την αρχική έλλειψη βοήθειας και υπολόγιζαν στην αντίσταση, γνωρίζουν, ξάφνου, το οργανικό παράδειγμα της ανθεκτικότητας και κατακλύζονται διαδοχικά με μια σειρά διακυβερνήσεων και μεταρρυθμίσεων στον τομέα της ασφάλειας, οι οποίες περιόρισαν αμέσως τα περιθώρια για την ενδυνάμωση των προσφύγων, μεμονωμένα, στο εσωτερικό του στρατοπέδου.

Αυτή η μελέτη περίπτωσης, βασίζεται σε ένα αυξανόμενο σύνολο κοινωνιολογικών και ανθρωπολογικών κριτικών, δίνοντας έμφαση στις αντιφάσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό των αναπτυξιακών πολιτικών που αφορούν στην προστασία της ανθρώπινης υπόστασης. Τέτοιες είναι όσες προωθούν την ανθεκτικότητα των προσφύγων σε δομές της πολιτείας, καθώς επίσης και, την καθημερινή προσαρμοστικότητα και διαβίωση μέσα στους καταυλισμούς. Ακόμη, η συγκεκριμένη αναφορά, αφορά σε μια πρωτότυπη προσέγγιση ανθεκτικών

κατευθύνσεων και ανθρωπιστικών δράσεων, σε σχέση με τις λοιπές ανθρωπιστικές διακηρύξεις για την ανθεκτικότητα των προσφύγων σε στρατόπεδα της Αφρικής. Προσθέτοντας, στο σημείο αυτό, μια νέα διάσταση στη βιβλιογραφία, η παρούσα μελέτη περίπτωσης αποδεικνύει την επέκταση ενός «νότιου» συστήματος φιλοξενίας, σε κράτος υποδοχής επηρεασμένο από τον αναπτυξιακό ανθρωπισμό της σύγχρονης εποχής, συμμετέχοντας στην δράση για την παροχή βοήθειας (Pasha, 2019).

Η πραγμάτωση της δράσης είναι ο συνδυασμός των οικονομικό-πολιτικών προτεραιοτήτων που η κυβέρνηση της Ιορδανίας έθεσε και των λειτουργικών κατευθύνσεων της Υ.Α. για τους πρόσφυγες. Εν τέλει, η εδραίωση της ανθρωπιστικής διακυβέρνησης στο Zaatarī σήμανε ασφάλεια, θεμιτή παροχή υπηρεσιών και οργανωμένες υποδομές, εκλείπουν, πάραυτα, ακόμα, οι πολιτικές που αποσκοπούν στην ενίσχυση της αξιοπρέπειας των προσφύγων σε παρατεταμένες καταστάσεις μετατόπισης (Pasha, 2019).

8.2. Τρόποι & Πολιτικές Διαχείρισης του Μεταναστευτικού Ζητήματος σε μια Ανθεκτική δομή- Στόχοι περαιτέρω ενίσχυσης του Resilience

Σε ένα εγχείρημα για την κατανόηση της προσπάθειας που καταβάλουν οι πρόσφυγες και οι αιτούντες ασύλου προκειμένου να επιβιώσουν και να επιτύχουν στις νέες ακραίες συνθήκες που συναντούν, γίνεται αντιληπτή η δικαιωματική ένταξη αυτών στην κοινωνία και η αναφαιρέτη επιτροπή για συμβολή στην ευημερία της από την στιγμή της εγκατάστασης και στο εξής. Τέτοιου είδους προοπτικές, που επιδιώκουν στην προώθηση κάθε μορφής κοινωνικής εργασίας, παράσχουν κίνητρα για την «απολύμανση» της καταπίεσης και της μεροληψίας και την αμφισβήτηση κάθε είδους δράσεων που διαιώνίζουν τον αποκλεισμό και τις κυρίαρχες κοινωνίες. Το μέσο για την επίτευξη των ανωτέρω υποβοσκόντων στόχων των σύγχρονων κοινωνικών δομών είναι η εδραίωση της «Ανθεκτικότητας» (Resilience).

Αφού προηγουμένως, διευκρινίστηκε η πολύπλευρη φυσιογνωμία της «Ανθεκτικότητας» και ακολούθως αποφασίστηκε ότι στην τρέχουσα βιβλιογραφία εξετάζεται η σημασία αυτής γύρω από το προσφυγικό/ μεταναστευτικό ζήτημα, αξίζει ακόμα να σχολιαστεί η δίπτυχη όψη της. Από πολεοδομικής σκοπιάς, η

αναφορά αφορούσε την πρόσθετη χωρητικότητα και την παροχή ασφαλών κοινωνικών και φυσικών πόρων στα σημεία υποδοχής και στην ευρύτερη κοινωνία. Πάραυτα, ο ορισμός εσωκλείει και την διαχείριση της ψυχολογικής κατάστασης των δυσκολιών και του τραύματος που ο διωγμός προξένησε στους πρόσφυγες και τους κάθε μορφής εκδιωγμένους- εκτοπισμένους ανθρώπους. Έτσι, ο ολοκληρωμένος στόχος, όταν μιλάει κανείς για επίτευξη μιας ανθεκτικής δομής υποδοχής προσφύγων, είναι η υποστήριξη της ικανότητας των ατόμων να αξιοποιούν παρεχόμενους πόρους για την ψυχική, κοινωνική, πολιτισμική και σωματική ακεραιότητά τους, προκειμένου να στηρίξουν αυτόνομα την ευημερία τους τόσο ως μεμονωμένες οντότητες όσο και σαν συλλογική ομάδα. Με τον τρόπο αυτό, εξάλλου, ενισχύεται το άτομο και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του και παρέχονται υποβοηθητικά κίνητρα σε αυτό για να ενσωματωθεί, να αγωνιστεί και να πετύχει. Παρά το γεγονός ότι μέχρι σήμερα έχουν υπάρξει μόνον λίγες ποιοτικές μελέτες που διερευνούν την ανθεκτικότητα σε προσφυγικές περιστάσεις, στο τρέχον κεφάλαιο συγκεντρώνονται ορισμένες μέθοδοι και πολιτικές που απεδείχθησαν λειτουργικές σε παρατεταμένες προσπάθειες διαχείρισης του ζητήματος. Οι κύριες κατευθυντήριες γραμμές παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω, ενώ οι πρακτικές πάνω στις οποίες «πάτησαν» αναλύονται σε όλη την ενότητα. Έτσι, οι παράγοντες που οι συγκεκριμένες, αυτές, μελέτες εντόπισαν ότι συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα των προσφύγων είναι:

- ✚ Γνωστικές στρατηγικές αντιμετώπισης, όπως η πίστη στον εαυτό τους, η θετική στάση, η αποφασιστικότητα, η αισιοδοξία για το καλύτερο μέλλον (Hutchinson and Dorsett, 2012),
- ✚ Πρακτικές και συναισθηματική υποστήριξη από συγγενείς, φίλους, την προσφυγική κοινότητα και τους ντόπιους, Μ.Κ.Ο. (Hutchinson and Dorsett, 2012),
- ✚ Χρησιμοποίηση της πίστης και της θρησκείας ως προσωπικούς οδηγούς και πηγής άντλησης ελπίδας και δύναμης (Hutchinson and Dorsett, 2012),
- ✚ Δικαίωμα στην εργασία και την ικανότητα να υποστηρίζονται οικονομικά, έχοντας την αίσθηση της προσωπικής αξίας. (Shakespeare και Wickham, 2010).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο ρόλος του κοινωνικού/ πολιτικού ακτιβισμού έδωσε εξαιρετικά σοβαρό έναυσμα στους πρόσφυγες να αντιμετωπίσουν όσα τους

συνέβησαν, να πετύχουν να περιγράψουν τις εμπειρίες τους ως ήρωες και όχι ως θύματα και να επαναπροσδιορίσουν την ταυτότητά τους (Bray, 2013) (Lavie-Ajayi και Slonim-Nevo, 2017). Έτσι, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι ανωτέρω δράσεις είναι ικανές να χρησιμεύσουν ως μέσα αποκατάστασης των ψυχικών δυσκολιών, εφόσον η εφαρμογή τους βασίζεται σε μια ανθεκτική δομή, με χαρακτηριστικά που προσδιορίζονται από τους ίδιους τους αιτούντες ασύλου και τους πρόσφυγες. Η πρακτική, αφορά το παράδειγμα των προσφύγων από το Ντάρφουρ, που μετακινήθηκαν στο Ισραήλ με το ξέσπασμα του πολέμου, αναζητώντας διεθνή προστασία.

Το ακριβές ερώτημα της έρευνας:

Ποιες είναι οι υποκειμενικές προοπτικές των προσφύγων όσον αφορά τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά και ποιοι είναι οι κοινωνικοί και κοινοτικοί πόροι που συνέβαλαν στην ικανότητά τους να επιβιώσουν κάτω από δυσκολίες και να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον στη χώρα υποδοχής, υπό το πρίσμα της ανθεκτικής κοινωνικής δομής του Ισραήλ για τους πρόσφυγες από το Ντάρφουρ;

A. Δειγματοληψία

Για να προσλάβει η Ισραηλινή κοινότητα τους πρόσφυγες σε εργασιακές δομές και με τον τρόπο αυτό να συντελέσει στην παροχή συναισθηματικής και υποστηρικτικής βοήθειας, χρησιμοποίησε τη μέθοδο της δειγματοληψίας. Είναι γεγονός, ότι η σωστή συλλογή των σχετικών πληροφοριών για την ζωή και τις εμπειρίες των προσφύγων, βοηθά στην οικοδόμηση ανθεκτικών πολιτειών. Έτσι, ο αριθμός των πρόθυμων, για συνέντευξη, προσφύγων απετέλεσε το πρώτο θεμέλιο της προσπάθειας. Το δείγμα αφορούσε έναν αριθμό ατόμων, με βάση την ηλικία τους και τα χρόνια διαμονής τους στην χώρα φιλοξενίας και την δραστηριότητα ή το επάγγελμα που εξασκούν εκεί.

B. Συλλογή δεδομένων

Σε δεύτερη φάση, συλλέχθηκαν οι πληροφορίες και εξετάστηκαν σύμφωνα με την φυσιογνωμία των απαντήσεων και των ατόμων που τις έδωσαν. Τα θέματα που τέθηκαν στις συνεντεύξεις αφορούσαν εμπειρίες στο Σουδάν και στη διάρκεια του ταξιδιού, εμπειρίες στο Ισραήλ, σχέσεις με τους Ισραηλινούς και την ευρύτερη ισραηλινή κοινωνία, σχέσεις με συγγενείς και άλλους πρόσφυγες, την μορφή της κοινότητας και το αν αυτή λειτουργεί δεσμευτικά ή υποστηρικτικά, παράγοντες που συμβάλλουν στην προσαρμογή ή σε υποβάθμιση στο νέο τους περιβάλλον και τέλος, προοπτικές για το μέλλον τους. Για τη γεφύρωση του πολιτιστικού χάσματος, προστέθηκε στην ερευνητική ομάδα ένα εκπαιδευμένο προσωπικό με πολύχρονη εμπειρία εργασίας σε κοινότητα των αιτούντων ασύλου στο Ισραήλ. Είναι, πράγματι, σημαντική η διαπραγμάτευση πολιτιστικών και γλωσσικών φραγμών κατά την διαδικασία απόσπασης δεδομένων.

Γ. Ανάλυση δεδομένων

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, μεταγράφηκαν και αναλύθηκαν με τη χρήση ποιοτικών μεθόδων και σταθερών στρατηγικών σύγκρισης για την ανεύρεση προτύπων συμπεριφοράς και αλληλεπιδράσεων που πηγάζουν από τις έτερες εμπειρίες που τα άτομα φέρουν. Έπειτα, συνεχή και παρατεταμένη σύγκριση όλων των παρατηρούμενων περιπτώσεων φαίνεται να κατηγοριοποιεί μέσω επαγωγικός λογισμών τα ερωτηθέντα άτομα.

Δ. Πρότυπα αξιολόγησης της ποιότητας της έρευνας

Το εγχείρημα στην φάση αυτή, αφορά στην αξιολόγηση και μετέπειτα αύξηση της αξιοπιστίας των συμπερασμάτων που προέκυψαν, ώστε να επιτευχθεί η συνοχή μεταξύ ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας. Η προσπάθεια βασίστηκε στην άποψη των Lincoln και Guba (1985) περί «ριζικής ασυμβατότητας» των προσεγγίσεων μιας θεώρησης (Τσιώλης, 2013). Η αξιολόγηση επρόκειτο να διεκπεραιωνόταν μέσω έξι πρακτικών:

α) την παροχή μιας πλούσιας και λεπτομερούς περιγραφής του περιεχομένου των συμμετεχόντων,

- β) την εξέταση μέσω διαφόρων οπτικών γωνιών καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας,
- γ) την παροχή ενός συνεκτικού και ευνόητου πορτρέτου των ευρημάτων,
- δ) τον έλεγχο των όσων έχουν ειπωθεί εκ των συμμετεχόντων,
- ε) την εδραίωση του σεβασμού, σε βάθος, και την ταυτόχρονη καθιέρωση του αυθεντικού διαλόγου, και
- στ) την λεπτομερή περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας και του ευρύτερου πλαισίου εργασίας.

Ε. Ηθική σκέψη

Τελικώς, πιστεύετε ότι η ηθική σκέψη θα πρέπει να επεκταθεί και να θεωρηθεί ανώτερη ακόμα και της πρόληψης της βλάβης. Επιπλέον, θα πρέπει να περιλαμβάνει ερευνητικά οφέλη για τα άτομα και την κοινότητά τους. Ως εκ τούτου, η ερευνητική ομάδα που δραστηριοποιήθηκε στο Ισραήλ, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ατομικές συνεντεύξεις, επέτρεψε την συμμετοχή 100 αιτούντων ασύλου σε πανεπιστημιακά τμήματα και στην παρακολούθηση μαθημάτων, ειδικά ανεπτυγμένων για αυτή την ομάδα ατόμων εκ του πανεπιστημιακού προσωπικού. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υποβοηθήθηκε από το πανεπιστήμιο του Νέγκεβ - Μπεν Γκουριόν, το Κέντρο για τη Διεθνή Μετανάστευση και Ένταξη CIMI, την Ευρωπαϊκή Ένωση και το κέντρο προσφύγων Νέγκεβ (Peled και Leichtentritt, 2002).

Σαν κατακλείδα άποψη, είναι αξιοσημείωτος ο αριθμός των απαντήσεων που ελήφθησαν στο Ισραήλ από τους πρόσφυγες του Ντάρφουρ, που σχετίζονταν με την επιθυμία για σπουδές και εργασία. Επομένως ο ρόλος της εκπαίδευσης και της κοινωνικής δραστηριοποίησης είναι ζωτικής σημασίας στα καταφύγια προσφύγων και η δυνατότητα των ατόμων να μελετήσουν και να μπορέσουν να εργαστούν, βοηθούν την ένταξή τους στην κοινωνία και κατ' επέκταση την επίτευξη μιας ανθεκτικής κοινωνίας.

8.3. Η θεωρητική προσέγγιση μιας Ανθεκτικής πόλης απέναντι στο Ζήτημα της Αποφυγής της Γκετοποίησης στο εσωτερικό της

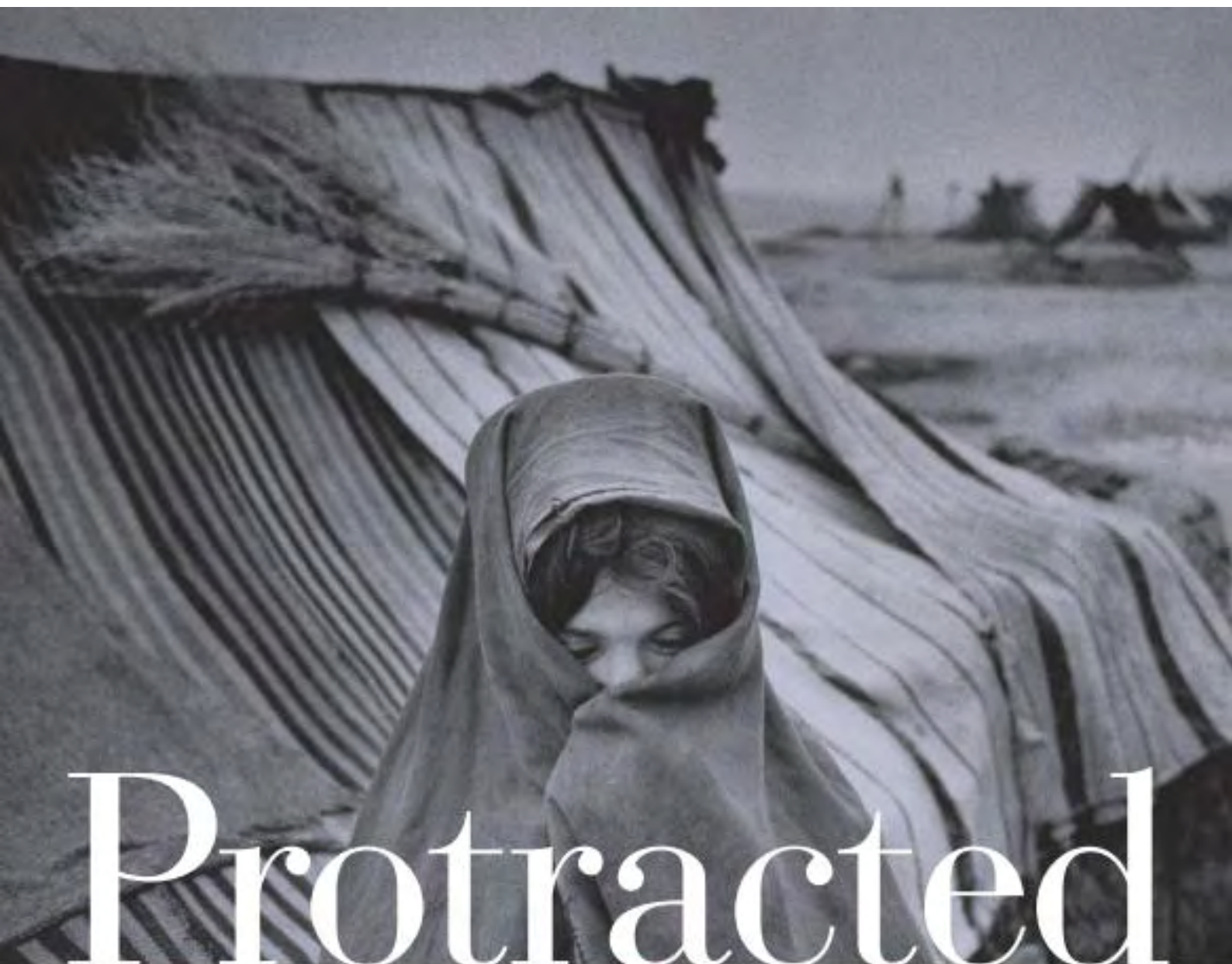
Η εμφάνιση γκετοποίησης σε παρατεταμένες προσφυγικές καταστάσεις είναι συχνή και η μορφή αυτής ποικίλει ανάλογα με την φυσιογνωμία των εκάστοτε ρευμάτων ή ροών. Οι μεταναστευτικές, αυτές, ροές μετακινούμενων πληθυσμών, διαφέρουν πολιτισμικά και κοινωνικά και η προσαρμοστικότητα που επρόκειτο να επιδείξουν στην νέα χωρική υπόσταση που τους υποδέχεται, είναι τρωτή. Για τέτοιες περιπτώσεις, η επιστήμη της πολεοδομικής ανθεκτικότητας, συνυπολόγισε στο μείζον κομμάτι της κοινωνικής αφομοίωσης, τις διαφορετικές ανθρώπινες αντιδράσεις σε κρίσιμες φάσεις της ζωής, όπως αυτή της προσφυγιάς. Αυτό το είδος ανθεκτικότητας είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία ενός κοινωνικού συνόλου και η σημαντικότητα του τεραστία, αφού καλείται να πετύχει προσαρμογή και αρμονία έναντι σοβαρών προκλήσεων και πιέσεων. Έξαλλου, όπως ο Αρζέν Μπουάν (Arjen Boon) ήδη από το 2010 παρατηρεί, στις σημερινές απρόβλεπτες κοινωνίες μοιάζει απαραίτητο τα πάντα να είναι ανθεκτικά, ιδανικά.

Κάθε επιστημονικός κλάδος μιλά, σήμερα, για ανθεκτικότητα, και την προσάπτει, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, στα θεμέλιά του. Έτσι, είναι συχνό, οι αρχές της πολεοδομικής, παραδείγματος χάριν, ανθεκτικότητας να πατούν βλαπτικά επάνω σε άλλες, κάποιες ετέρας επιστημονικής δομής. Οι προοπτικές των μεταναστών, ας πούμε, δεν γίνεται να αξιολογηθούν ανεξάρτητα, απλά και μόνο επειδή μπορεί αυτές να ανήκουν, παράλληλα, σε διάφορα μελετητικά φάσματα. Έτσι, εφόσον η ικανότητα ανθεκτικότητας εξαρτάται από οικονομικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς πόρους και από όλα τα κοινωνικά τους επίπεδα, όπως την οικογένεια, τη γειτονιά ή την τοπική κοινότητα, το έθνος και τα διακρατικά καθεστώτα αυτού (Rast, 2019), γεννώνται μη ηθελημένα χάσματα μεταξύ των επιπέδων. Τα χάσματα αυτά, ριζώνονται βαθιά σε πολιτείες που δέχονται μεταναστευτικά ρεύματα, και το φαινόμενο αυτό ορίζεται κοινωνικά και πολεοδομικά ως «γκέτο».

Παρ' αυτά, ο όρος της ανθεκτικότητας, εσωκλείει μέσα του και την έννοια της ανάκαμψης/ αστικής αναγέννησης, την προς τα πίσω αναπήδηση έπειτα από την εμφάνιση μιας κρίσιμης κατάστασης, όπως είναι ,την προκειμένη στιγμή, τα γκέτο. Η κοινωνική ανθεκτικότητα οφείλει να νοηθεί ως μια ενεργητική και δημιουργική διαδικασία αλλαγής, μέσα στην οποία οι ίδιοι οι άνθρωποι, και όχι μόνον οι δομές,

θα συγκεντρώνουν μια ποικιλία εργαλείων και συλλογικών πόρων, αλλά ακόμα και νέων μορφών των ήδη υπαρχόντων (Rast, 2019). Έρευνα που αφορούσε τις αντιδράσεις των πολιτών σε καταστάσεις κρίσης, υποδηλώνει ότι οι πολίτες τείνουν να είναι αρκετά ανθεκτικοί σε περιστάσεις τρωτότητας (Boin & Van Eeten, 2013) και επομένως οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης κάθε πολιτείας είναι ικανοί να ενισχύσουν τις εξελίξεις και τον ρόλο της ανθεκτικότητας στην κοινωνία τους.

Σε διατριβή της η Rast M.C. (2019), μίλησε για τα εμπειρικά αποτελέσματα που διέγινωσε στην πολιτεία του Άμστερνταμ της Ολλανδίας, στην γειτονιά Χάβενστραατ. Εκεί, βρήκε προσοδοφόρο έδαφος το ομώνυμο καταφύγιο έκτακτης ανάγκης, το οποίο φιλοξένησε 250-300 άνδρες διαφόρων εθνοτήτων συμπεριλαμβανομένων των Ιρακινών, των Συρίων και των πολιτών της Ερυθραίας. Η κύρια ανησυχία της κεντρικής κυβέρνησης ήταν η επιτυχία δημιουργίας ενός ασφαλούς κέντρου προσφύγων. Μερικώς παράδοξος, εδώ, ήταν ο τρόπος επίτευξης της αισθήσεως ασφάλειας, μέσω της επιβολής περιφρούρησης. Ορισμένοι από τους πρόσφυγες βίωσαν την παρουσία φρουρών ασφαλείας, μάλλον ως δυσφορία. Πάραυτα, και σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους πρόσφυγες, η δομή λειτούργησε επιτυχημένα, αφού όπως ένας πρόσφυγας είπε: «Τα λάθη είναι καλύτερα από το να μην κάνεις τίποτα.» Σαφώς λάθη υπήρξαν και πάντοτε θα υπάρχουν σε πρωταρχικά στάδια εφαρμογής μια νέας, κατά τα άλλα, πρακτικής στον χώρο. Η προσφορά, εν προκειμένω, όμως, των κατοίκων με σεβασμό και η συνεισφορά της κοινωνίας με ευέλικτο τρόπο είναι οι «αρετές» που γεννούν τις ανθεκτικές δομές και οι πρακτικές εκείνες που συμβάλουν στην αποφυγή ύπαρξης κοινωνικά αποκλεισμένων και περιθωριοποιημένων συνοικιών μέσα στο σύνολο.

Protracted Refugee Situations

*Protracted Refugee Situations: Political, Human Rights and
Security Implications, 2008*

9. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η ουσία της παρούσας διπλωματικής διατριβής δεν εσωκλείεται στην ανεύρεση των λύσεων εκείνων που θα βοηθήσουν τους πρόσφυγες και μετανάστες να βιοποριστούν και να υπάρχουν μέσα στο κοινωνικό σύνολο χωρίς να έχουν ουσιαστική θέση σε αυτό. Οι θεωρητικές αναλύσεις τις παρούσας εργασίας αποβλέπουν στην ενίσχυση της ένταξης και στην μείωση της εξάρτησης των ατόμων αυτών από την ανθρωπιστική βοήθεια. Υποστηρίζεται ότι το μέσο για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η απόκτηση πρόσβασης των ατόμων στην πόλη και στις δημόσιες υπηρεσίες, κυρίως για όσους σκοπεύουν να διαμείνουν μακροπρόθεσμα στις νέες κοινωνίες που τους αφομοίωσαν.

Σύμφωνα με όσα προηγουμένως, εκτενώς, αναλύθηκαν, κρίνεται αναγκαία η εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής. Αυτή, μπορεί να έχει την μορφή σχεδίου άμεσης δράσης που κοιτάζει μακροσκοπικά, έχοντας, όμως, μελετήσει εκ των προτέρων τον χρονικό εργασιακό της ορίζοντα. Ο προγραμματισμός της δράσης σε επίπεδα θα συντελέσει σημαντικά στην επιτυχία του αποτελέσματος, το οποίο με την σειρά του θα προσφέρει στις περιφερειακές και τοπικές αυτοδιοικήσεις των σημείων άφιξης. Βεβαίως, οδηγός για την βήμα - βήμα αποπεράτωση της διαδικασίας της ένταξης, δεν θα μπορούσε να είναι άλλος από την Έπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, η οποία είναι η καθ' ύλην αρμόδια για την θέσπιση των αρχών κοινωνικής πολιτικής.

Αν και το θέμα μοιάζει να έχει συζητηθεί πολύ και διαδικασίες και δράσεις να έχουν πολλάκις λάβει χώρα στις σύγχρονες κοινωνικές δομές, το ζήτημα της ένταξης και της δημιουργίας κίνητρων και ευκαιριών εξέλιξης δεν θίγεται συχνά και οι πολιτικές ενσωμάτωσης εκλείπουν. Σαφώς η ύπαρξη προγραμμάτων στέγασης είναι σημαντική, ο χωρικός σχεδιασμός, όμως, δεν σταματάει εκεί, αφού διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στα χωροκοινωνικά χαρακτηριστικά μιας πόλης (Saggar, Somerville, Ford, Sobolewska, 2012). Σίγουρα δεν αποτελεί τον αμέσως αρμόδιο φορέα διαχείρισης κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, η σωστή εφαρμογή του όμως μπορεί να συμβάλει στον μετριασμό τους, αφού συγκροτεί «ομπρέλα» κοινωνικής συνοχής, που εφόσον ανοιχθεί, προστατεύει την ποιότητα ζωής από την «βροχή» χωρικο-σοσιαλιστικών πιέσεων που την απειλούν σε πόλη και ύπαιθρο.

Πολιτικές που αφορούν την ένταξη - κοινωνική & χωρική ..

Στην πράξη, οι Seeling και Rabe το 2016 εντόπισαν και διατύπωσαν επτά σημαντικές αρχές, που η εφαρμογή τους είναι ικανή να επιτύχει την ομαλή ενσωμάτωση των προσφύγων στις πολιτείες του σήμερα. Οι αρχές αυτές πατούν επάνω στην πεποίθηση ότι η μετανάστευση μπορεί να συντελέσει στην αναπτυξιακή διαδικασία ενός τόπου, εφόσον η ένταξη και ενσωμάτωση των μεταναστών στο νέο περιβάλλον, καταστεί επιτυχής (The Happold Foundation, 2016). Οι αρχές αυτές περιγράφονται αμέσως μετά, και παρά την περιγραφική τους σύσταση στην τρέχουσα εργασία, εάν εφαρμοστούν στην πράξη οι πολιτείες θα μεταβούν σε μια ανθεκτική και βιώσιμη διάσταση της ήδη υπάρχουσας κοινωνίας (The Happold Foundation, 2016).

Αρχή 1^η

Η ευελιξία και η ταχύτητα δράσης των τοπικών αρχών απέναντι στο μεταναστευτικό είναι η πρώτη και βασική αρχή που εντοπίζεται. Η αρχή αυτή επικεντρώνεται στην ταχύτητα με την οποία θα πρέπει οι αρχές να ξεκινούν τις διαδικασίες ένταξης και να μην μένουν για μεγάλο διάστημα σε αδράνεια.

Αρχή 2^η

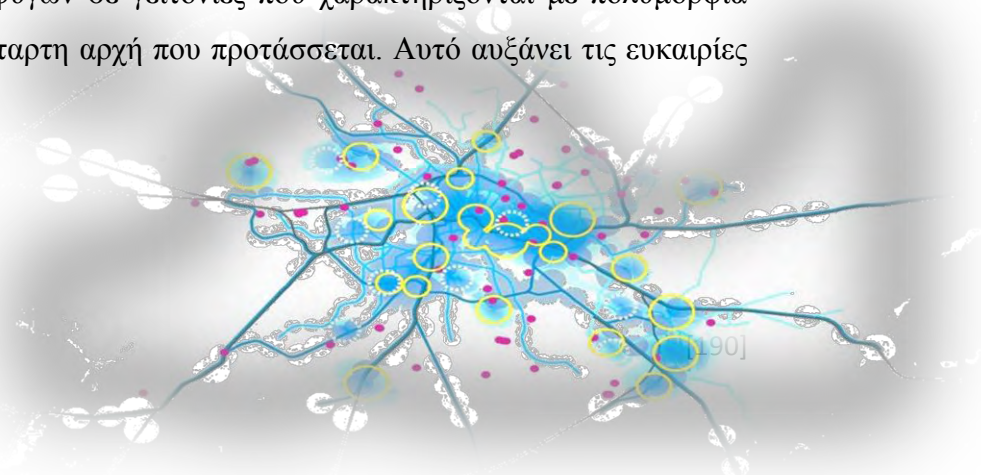
Η εγγύτητα των προσφύγων σε κοινωνικές δομές και υπηρεσίες. Είναι σημαντικό οι πρόσφυγες να έχουν πρόσβαση σε τοπικές υπηρεσίες σε κοντινή απόσταση, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης.

Αρχή 3^η

Η αρχή της διαφορετικότητας και της χωρικής γειτνίασης. Σύμφωνα με την αρχή αυτή θα πρέπει να επιτρέπεται η γειτνίαση ατόμων με κοινές καταβολές ώστε να αποφεύγονται οι μετέπειτα μετακινήσεις των προσφύγων, σε δευτερεύοντες προορισμούς.

Αρχή 4^η

Η εγκατάσταση των προσφύγων σε γειτονιές που χαρακτηρίζονται με πολυμορφία και μικτή χρήση είναι η τέταρτη αρχή που προτάσσεται. Αυτό αυξάνει τις ευκαιρίες απασχόλησης στη γειτονιά.

Αρχή 5^η

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας επίσης, στους πρόσφυγες είναι μία πολιτική που έχει πολύ θετικά αποτελέσματα όταν εφαρμόζεται, αφού οι πρόσφυγες που δημιουργούν τη δική τους επιχείρηση αποδεικνύεται ότι ενσωματώνονται άμεσα και ουσιαστικά στην κοινωνία υποδοχής.

Αρχή 6^η

Η αρχή της κινητικότητας δύναται επίσης να συμβάλλει σημαντικά στην ένταξη των προσφύγων στην τοπική κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, η εγκατάσταση των προσφύγων στον πυρήνα της πόλης καθιστά δυνατή την έντονη κινητικότητά τους σε αυτήν, με αποτέλεσμα να έρχονται σε μεγαλύτερη επαφή με το γηγενή πληθυσμό, να συνάπτουν σχέσεις και έτσι να αποφεύγεται το ενδεχόμενο δημιουργίας «γκέτο».

Αρχή 7^η

Τέλος, έβδομη και ιδιαίτερα σημαντική αρχή είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής. Οι αναβαθμίσεις των συστημάτων υποδομών όχι μόνο θα ωφελήσουν την εγκατάσταση των προσφύγων αλλά θα βελτιώσουν παράλληλα το αστικό τοπίο και ταυτόχρονα τη ζωή του γηγενούς πληθυσμού, γεγονός που θα συμβάλει στην αποδοχή των προσφύγων από την κοινωνία υποδοχής.

Στεγαστική Πολιτική για τους πρόσφυγες & μετανάστες..

Παρά το γεγονός ότι η παρούσα διπλωματική διατριβή δεν καλείται να εξετάσει το στεγαστικό, μείζον, κατά τα άλλα, ζήτημα των προσφυγικών ομάδων, οφείλει να υπερτονιστεί, στο σημείο αυτό, ο βαθμός σημαντικότητάς του στην διαδικασία της ένταξης. Στην ελληνική πραγματικότητα, η πολιτική μέριμνα για κατοικία δεν αποτέλεσε ποτέ προτεραιότητα κοινωνικής πολιτικής. Η πολιτική της στέγασης προσφύγων, ως μέσο κοινωνικής πολιτικής, είναι απαραίτητη και πολλές φορές δεν γίνεται αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη, που αφορά στην διαδικασία της ένταξης των μειονοτικών ομάδων. Μέριμνα της πολιτείας που αναλαμβάνει αυτό το εγχείρημα οφείλει να είναι η επιτυχής ένταξη των προσφύγων αλλά και η διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας της τοπικής κοινωνίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνον μέσω της δημιουργίας συνεκτικών και βιώσιμων γειτονιών με καλή προσβασιμότητα στις

υπηρεσίες μεταφορών, υγείας καθώς και σε κοινωνικές και πολιτιστικές υπηρεσίες που ενδυναμώνουν τους ανθρώπους και ενθαρρύνουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων.

Του εναντίου, οι προσφυγικές ροές συχνά εξαναγκάζονται να διαμείνουν σε εκτάσεις του περιφερειακού ιστού των πόλεων, που κρίνονται άκρως ακατάλληλες για οικιστική ανάπτυξη. Αυτό συνεπάγεται την έκθεση των προσφύγων σε κινδύνους πάσης φύσεως, ενώ ακόμη και όταν αυτοί διαμένουν σε κάποια από τις προσφερόμενες δομές μεταβατικής φιλοξενίας, πέραν της στεγαστικής και οικονομικής υποστήριξης, δεν απολαμβάνουν ένα συγκροτημένο πλέγμα υπηρεσιών που να τους οδηγήσει σε μετέπειτα ομαλή εγκατάστασή σε κανονική κατοικία.

Έτσι, η χωροθέτηση του μεγαλύτερου μέρους του προσφυγικού πληθυσμού εντός του αστικού χώρου έναντι των απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών, θα συμβάλλει στην αποφυγή κοινωνικού αποκλεισμού του πληθυσμού αυτού και την πρόκληση φαινομένων «γκετοποίησης», με συνέπειες τη θυματοποίηση του ατόμου, την απώλεια κοινωνικότητας του και εν τέλει την κοινωνική του αδρανοποίηση. (UNHCR, 2007). Για αυτόν τον λόγο, ο σχεδιασμός για την μετεγκατάσταση των προσφύγων στις πόλεις, θα πρέπει να έχει μια ανθρωποκεντρική διάσταση και όχι να είναι αποτέλεσμα μιας «απλής εναπόθεσης ανθρώπινων ψυχών στην πόλη» (Πυρπυρή, 2017).

Σύμφωνα με τις πρόσφατες κοινωνικές εξελίξεις στα ελληνικά νησιά, η ανάγκη για άμεση ανεύρεση της λύσης είναι πιο επιτακτική από ποτέ άλλοτε. Σαφώς, η έλευση μεγάλων κυμάτων ανθρώπων διαταράσσει την λειτουργία των κοινωνιών, γενεσιουργός αιτία των τρανών προβλημάτων στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, όμως, είναι η έλλειψη προγραμματισμού της ελληνικής κυβέρνησης στην οργανωμένη, συντονισμένη και σκόπιμη προσέγγιση του ζητήματος. Σήμερα είναι, που οι νησιώτες των περιοχών που πλήττονται από τις επιπτώσεις της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης, επιλέγουν να υποστηρίξουν στους δρόμους τις απόψεις τους κατά των προσωρινών, αρχικά, δομών, που εδραιώθηκαν, τελικά, στον τόπο τους.

Το πρόβλημα εστιάζει στην χειρίστη, εξ αρχής, διαχείριση του φαινομένου. Οι δομές μονιμοποιήθηκαν, από την μια στιγμή στην άλλη, χάρη στην αδυναμία της ελληνικής διαχείρισης να πρεσβεύσει ένα καλά σχεδιασμένο χωρικό σχέδιο, που θα λαμβάνει υπόψη του την ιδιαιτερότητα και ευαισθησία ορισμένων περιοχών και θα φροντίζει

για την, κατά το δυνατόν, ασφαλέστερη και συμφέρουσα, τόσο για τους ανθρώπους αυτούς όσο και το ίδιο το ελληνικό κράτος, λύση. Τα τελευταία προσφυγικά ρεύματα που δέχθηκε η Ελλάδα, πέρασαν στην χώρα μέσω θαλάσσης. Φυσικό συνεπαγόμενο τελεί, το να διαμείνουν, οι άνθρωποι αυτοί, σε πρωταρχικό στάδιο, στις προαναχωρησιακές δομές, εκεί, εωσότου προκύψει η νεότερη απόφαση για την τύχη του αιτήματός τους. Τόσο η ίδια η μορφή των δομών όσο και τα νησιά του βορείου Αιγαίου δεν ενδείκνυνται για την μόνιμη εγκατάσταση των προσφύγων εκεί. Θεμελιώδης είναι, κατόπιν της έλευσης των μεταναστών στην χώρα, να μπορέσει να επιτευχθεί η συνύπαρξη ιθαγενών και μη στο κοινωνικό σύνολο, αρμονικά.

Η κατάσταση των ελληνικών, αυτών, νησιών, δεν ενσωματώνει καμία τέτοια πρακτική. Κάθε άλλο, σήμερα, γίνεται λόγος για την ταυτόχρονη καταρράκωση των δραστηριοτήτων των ντόπιων του νησιού και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των προσφύγων με την συνύπαρξη στο Βόρειο Αιγαίο. Οι οργισμένοι κάτοικοι, που έχασαν την βασική πηγή εσόδων του βιοπορισμού τους, μέσω των τουριστικών δραστηριοτήτων, που εδώ και μια 4ετία έχει υποστεί μεγάλο πλήγμα, και οι παραπεταμένοι στις, αθλίας κατάστασης, από υγειονομικής σκοπιάς, δομές, πρόσφυγες, συνυπάρχουν, με τον αριθμό των δευτέρων, σε ορισμένα από τα νησιά, να έχουν ξεπεράσει αυτόν των ντόπιων.

Η απόρριψη του κυβερνητικού σχεδίου για την υλοποίηση των κλειστών δομών προαναχώρησης στα νησιά, όπως αυτό είχε προταθεί από την κυβέρνηση και αναλύθηκε εκτενώς στην παρούσα εργασία στο κεφάλαιο 5.5., ήταν η αιτία που πυροδότησε την οργανωμένη εξέγερση των κατοίκων των νησιών. Την απόρριψη, αυτή, αποφάσισαν οι Ο.Τ.Α. και τα διάφορα σωματεία, ενώ απαίτησαν την ενίσχυση των δράσεων των Μ.Κ.Ο. που δραστηριοποιούνται στα νησιά.

«Θέλουμε πίσω τα νησιά μας, θέλουμε πίσω τη ζωή μας». Αυτό είναι το σύνθημα που φωνάζουν με αγανάκτηση οι κάτοικοι που μετείχαν στην διαμαρτυρία στην Μυτιλήνη. Χαρακτηριστικά, διαμαρτύρονται, για την «συνεννόηση σιωπής» της Ευρώπης και την κυβερνήσεως, για τα γεγονότα. Αυτά αφορούν 50.000 πρόσφυγες σε όλα τα νησιά από 80 διαφορετικές χώρες, στον αγώνα για την επιβίωση. Το βάρος που σηκώνουν οι νησιώτες είναι δυσανάλογο και δεν οφείλεται στους πρόσφυγες που φιλοξενούνται από τα νησιά τους, αλλά στην έλλειψη συντονισμένης κρατικής παρέμβασης την στιγμή που αυτή έπρεπε να είχε δράσει. (Eidiseis.gr, 2020)

Εικόνα 9.1.: Πορεία Διαμαρτυρίας Ελλήνων νησιωτών για το Προσφυγικό

Πηγή: *Eidiseis.gr*, (2020)

Λύση στο πρόβλημα πρόκειται να δοθεί με:

- ✚ την επιτάχυνση των διαδικασιών ασύλου,
- ✚ την πραγμάτωση του σχεδιασμού προαναχωρησιακών κέντρων και
- ✚ την μεταφορά στην ενδοχώρα όσων, εκ των αιτούντων, λαμβάνουν άσυλο, ανήκουν σε καθεστώς προστασίας ή σε ευάλωτες ομάδες.

Επιτακτική είναι και η ανάγκη για εξασφάλιση κοινωνικής ευημερίας των κατοίκων των νησιών. Δεν υφίσταται ομαλή ένταξη των μεταναστευτικών ροών στο κοινωνικό σύνολο, την στιγμή που δεν μπορεί να επικρατήσει κλίμα συνοχικότητας σε αυτό.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, η επιτυχής διαχείριση των ροών θα επιτευχθεί αφενός με την επίδραση της νέας διαδικασίας ασύλου και των κλειστών δομών και αφετέρου με την αντιμετώπιση των όποιων δυσλειτουργιών των Μ.Κ.Ο., με πιστοποίηση των παροχών και του προσωπικού και με ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το Υπουργείο κρίνει, επίσης, ότι η δημιουργία των νέων δομών θα συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών και των συνθηκών εργασίας των υπηρεσιών του εκάστοτε νησιού.

Με μονόδρομο, για την αποσυμφόρηση των νησιωτικών ορμών, την μεταφορά των ομάδων προσφύγων στην ενδοχώρα, οι Υπηρεσίες Ασύλου και Προσφυγών, θα πρέπει να επιταχύνουν με αποφασιστικότητα την διαδικασία της εξέτασης εκκρεμών 87.000 αιτημάτων αιτούντων ασύλου και 38.000 προσφυγών, με την καταλυτική ημερομηνία να μην υπερβαίνει το διάστημα των 28 ημερών, συνολικά.

Με γνώμονα την κοινωνική συνοχή και ευημερία μεταξύ πληγέντων προσφύγων και κατοίκων των ελληνικών νησιών, σήμερα, και της ελληνικής ενδοχώρας, αύριο, προκύπτει επιτακτική η ανάγκη για αλληλεγγύη της Ευρώπης, αλλά και των λοιπών περιφερειών της χώρας, για αποδοχή και ενσωμάτωση όσων δικαιούνται διεθνή προστασία. Το κλειδί για την αίσια έκβαση των γεγονότων είναι η ισοκατανομή των βαρών στον χώρο και η περαιτέρω ενίσχυση των κινήτρων που αφορούν στην ένταξη.

Κοινωνική πολιτική για την εργασία...

Η ικανότητα των πόλεων να απορροφήσουν νέους πληθυσμούς δεν θα πρέπει να εστιάζεται μόνο στην προσφορά κατοικίας και στη βελτίωση παροχής υπηρεσιών αλλά θα πρέπει να παρέχει και τις ανάλογες οικονομικές ευκαιρίες στους τομείς της απασχόλησης (Πυρπυρή, 2017). Σε όλη την εκτατική εμβέλεια της Ε.Ε. εφαρμόζεται εκτενής νομοθεσία για την προστασία έναντι κάθε μορφής διακρίσεων και ανισότητας στην απασχόληση, η οποία εξετάζει τις συνθήκες εργασίας, την αμοιβή, την πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση, την συμμετοχή σε επαγγελματικές, εργατικές και εργοδοτικές οργανώσεις και την κοινωνική ασφάλιση. Παρ' όλα αυτά, η αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με διακρίσεις στον εργασιακό χώρο εξακολουθούν, έως σήμερα, να παρατηρούνται, και να συνδέονται άρρηκτα με αρνητικές επιπτώσεις για την κοινωνική συνοχή, ακόμα και των πιο εξωστρεφών οικονομιών της Ένωσης (Heath & Cheung, 2007).

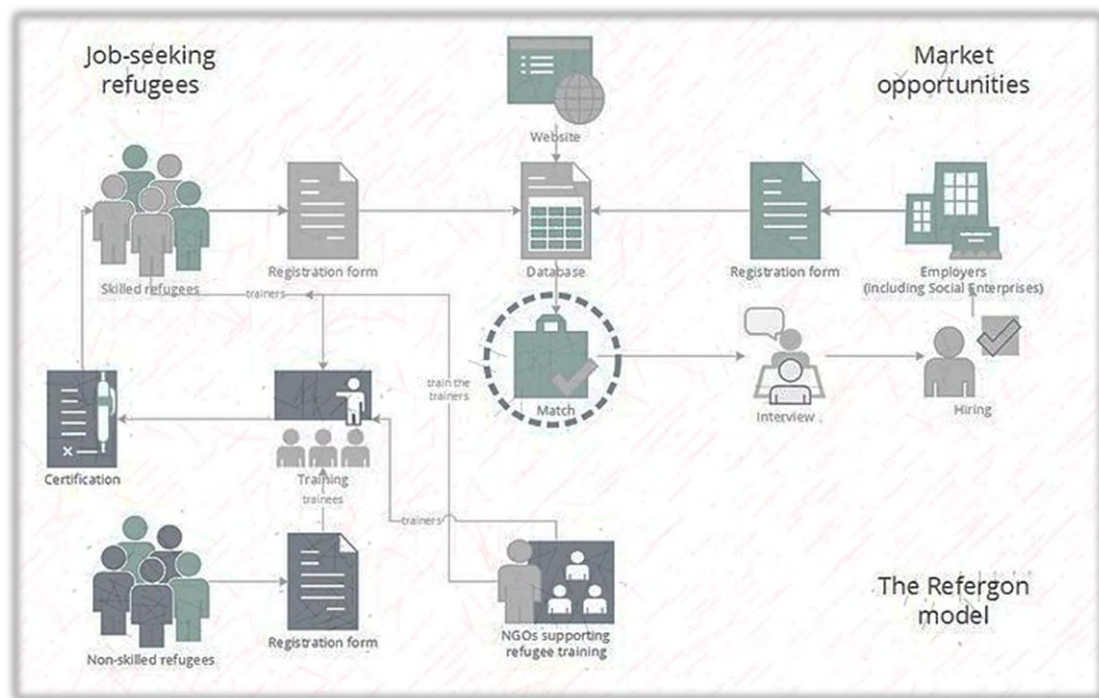
Η γνώση των δικαιωμάτων του είναι θεμελιώδης για κάποιον, έτσι ώστε να μπορεί να αντιληφθεί φαινόμενα διακρίσεων απέναντι στο άτομό του, και να μπορεί να αναζητά απευθείας λύσεις. Κατόπιν έρευνας που διεξήχθη στο τρέχον πεδίο αναφοράς, το 40% των ερωτηθέντων Ευρωπαίων δεν γνώριζαν ότι στην χώρα τους ισχύει νόμος ο οποίος απαγορεύει τις διακρίσεις στις προσλήψεις με βάση την

εθνοτική καταγωγή και τα θρησκευτικά πιστεύω (Κασίμης & Παπαδόπουλος, 2012). Συμπερασματικά, και εφόσον οι διακρίσεις στην αγορά εργασίας συνεχίζονται και η υπάρχουσα νομοθεσία δεν κατέχει την δυναμική πρακτικής υπόστασης, κρίνεται απαραίτητο να αναπτυχθούν άμεσα δράσεις, που θα αποβλέπουν στην αντιμετώπιση της έλλειψης πληροφόρησης των ευάλωτων, πρωτίστως, ομάδων για το δικαίωμά τους στην ίση μεταχείριση. Από εκεί τουλάχιστον πρέπει να ξεκινήσει η κοινωνική διαδικασία της ένταξης. Συν τοις άλλοις, ουσιαστική καταπολέμηση των διακρίσεων και εξέλιξη του νομικού πλαισίου θα επέλθει με την κινητοποίηση τόσο της κοινωνίας των πολιτών, των Μ.Κ.Ο. και των συλλόγων μεταναστών, όσο και των ανεξάρτητων κρατικών φορέων, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη (Κασίμης & Παπαδόπουλος, 2012).

Στο πλαίσιο αυτό, και με στόχο την επέκταση προγραμμάτων σχετικών με την απασχόληση των αιτούντων ασύλου, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, προτείνει δράσεις που φαίνεται να προχωρούν την διαδικασία ένα βήμα παραπέρα. Έτσι, κρίνει σημαντική την εκπόνηση μελέτης στην αγορά εργασίας κάθε κοινωνίας, για την ανεύρεση νέων ειδικοτήτων στα τεχνικά επαγγέλματα. Ακολούθως, ασχολείται με την καταγραφή και αξιολόγηση των τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων των προσφύγων, προκειμένου να βοηθηθούν οι πρόσφυγες στην άμεση αξιοποίηση των αρχικών επαγγελματικών τους προσόντων (Equal Society, 2017).

Μια ομάδα, το 2016, αφού εφάρμοσε τα ανωτέρω βήματα, αποφάσισε να δώσει απαντήσεις σε ορισμένα από τα πιο καίρια ερωτήματα που τίθενται σήμερα παγκοσμίως γύρω από το προσφυγικό ζήτημα. «Πώς μπορούμε να βελτιώσουμε τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων; Πώς μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες; Πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις πολλαπλές δεξιότητες που φέρνουν μαζί τους;» Η επωνυμία της ομάδας, η οποία επεδίωξε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ προσφύγων και αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, είναι Refergon. Ο τρόπος με τον οποίο τέθηκε σε εφαρμογή το συγκεκριμένο εγχείρημα ήταν με την κατασκευή μιας πλατφόρμας, η οποία θα συνδέει ειδικευμένους πρόσφυγες με εργοδότες και ανειδίκευτους πρόσφυγες με Μ.Κ.Ο. και ακολούθως με προγράμματα κατάρτισης. Επίσης, θα προσφέρει τη ευκαιρία σε πρόσφυγες να εκπαιδευτούν και να μάθουν από ήδη υπάρχουσες δομές, οι οποίες δεν ήταν, μέχρι σήμερα, ευρέως γνωστές εξαιτίας της έλλειψης οργάνωσης (Fortunegreece, 2016).

Πηγή: Fortunegreece, 2016

Για ποιον, λοιπόν, λόγο να παραμένουν στα κέντρα φιλοξενίας άνεργοι, δίχως την δυνατότητα εξασφάλισης μηδαμινού εισοδήματος; Η δυνατότητα εργασίας θα βοηθούσε το ηθικό των προσφύγων και μεταναστών, ενώ παράλληλα θα ήταν το μεταβατικό στάδιο για την κατά κόρον ενσωμάτωσή τους στις τοπικές κοινωνίες.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν καταθέσει στο Υπουργείο Εργασίας οι περιφερειακές ενότητες της χώρας, διαθέτουν αρκετές ακάλυπτες θέσεις εργασίας. Οι νέες αυτές θέσεις αφορούν κυρίως τον πρωτογενή παραγωγικό τομέα, ο οποίος δεν είναι κορεσμένος. Συγκεκριμένα, ζητούνται σήμερα εργάτες γης, εργάτες σε φυτώρια, καθώς και εργάτες σε κτηνοτροφικές ή πτηνοτροφικές μονάδες. Οι θέσεις αυτές δύναται να καλυφθούν από πρόσφυγες που επιθυμούν να εργαστούν, έχουν κάποια ανάλογη εμπειρία ή ακόμα και σε όσους επιθυμούν να καταρτιστούν για να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες. Η δυνατότητα αυτή για εργασιακή απασχόληση όχι μόνο θα επιφέρει θετικές συνέπειες για τους πρόσφυγες, αλλά θα ενδυναμώσει σημαντικά την τοπική κοινωνία υποδοχής (Γεωργιοπούλου, 2016).

Αντί επιλόγου..

Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση υποχρεούται να θεσπίσει ένα πολύ καλά οργανωμένο σύστημα πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας χωρίς εξαιρέσεις για όσους ζουν και εργάζονται στο εσωτερικό της, αυτό εμφανίζει σοβαρές λειτουργικές ελλείψεις λόγω των χαμηλών επιπέδων παροχών, της έλλειψης δημοσίων υποδομών, μα πάνω απ' όλα λόγω της απουσίας συντονισμού και κοινωνικής συνειδήσεως απέναντι στο πρόβλημα. Τα επιδόματα που χορηγούνται στους πολίτες ευπαθών κοινωνικών συνόλων κρίνονται ανεπαρκή, σποραδικά και υπόκεινται σε προϋποθέσεις που λειτουργούν όχι εν προκειμένω να καθορίσουν τους δικαιούχους αλλά για να αποκλείσουν μια σημαντική μερίδα ατόμων από τα δικαιώματά τους, ωθώντας τους στο κοινωνικό περιθώριο.

Τίποτε εκ των ανωτέρω δεν μπορεί να δικαιολογήσει τα εμπόδια που στερούν από ανθρώπους τα αναφαίρετα δικαιώματά τους. Καμία αιτιολογία δεν μπορεί να αποδοθεί σε ρατσιστικές και ξενοφοβικές επιθέσεις. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, είναι η στιγμή που η Ε.Ε. υποχρεούται να θέσει το τέρμα στις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αιτούντων ασύλου και των μεταναστών. Η άποψη ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός, που οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες βιώνουν μέσα στην Ε.Ε., είναι ένα αναπόφευκτο φαινόμενο και ότι ορισμένες φορές προκύπτει ως φυσικό συνεπαγόμενο της σύγχρονης πραγματικότητας δεν ανταποκρίνεται, σε καμία των

περιπτώσεων, στην πραγματικότητα. Του εναντίου, πρόκειται για υπόθεση υπεράσπισης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για αυτό ο διάλογος και ο προβληματισμός σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης της ετερότητας στην Ε.Ε. θα πρέπει να μεταβεί στη φάση των δράσεων για την ενίσχυση κάθε κοινωνικής δομής και την ενδυνάμωση των δημοσίων συστημάτων υγείας και πρόνοιας. Έτσι και αλλιώς η Ε.Ε. πρέπει να κατανοήσει ότι οι παρούσες δράσεις και πολιτικές δεν είναι δυνατόν να αποτελέσουν βάρος για την ευρωπαϊκή οικονομία, αλλά επένδυση.

Σοβαρή προϋπόθεση για την αναδιάρθρωση και την εκ νέου διαμόρφωση ενός κράτους-πρόνοιας, με σωστές βάσεις και ηχηρό διοικητικό σύστημα, αποτελεί η ύπαρξη ενός διευρυμένου σχεδιασμού και όχι συρρικνωμένου, όπως σήμερα αυτός είναι. Αυτή η νέα δομή θα προσφέρει κοινωνική προστασία και ψυχολογική στήριξη, θα στομώνει τις κοινωνικές ανισότητες και θα ενδυναμώνει την κοινωνική συνοχή. Το κλειδί για την επίτευξη των στόχων αυτών, είναι η ενσωμάτωση των προσφύγων στο κοινωνικό σύνολο αποδίδοντας, πράγματι, ίσες ευκαιρίες για τους ίδιους και τις οικογένειες τους.

Τέτοιες ευκαιρίες προσφέρουν οι πόλεις που έχουν καταστεί ανθεκτικές, όχι μόνο από χωροταξικής πλευράς αλλά ενισχύοντας τα τρωτά σημεία της κοινωνίας. Αναζητώντας τους τρόπους, προκειμένου να επιτευχθεί η ανθεκτικότητα, αυτή, στην πράξη, πρέπει να κρατάμε στο πίσω μέρος του μυαλού μας ότι καμία κοινωνική υπόσταση δεν μπορεί να είναι υγιής εάν τα μέλη που την συγκροτούν είναι βλαπτικά. Κάπου εκεί, την στιγμή που αυτό πετύχει να γίνει αντιληπτό από όλους, θα επέλθει η αρχή του τέλους ενός ευρέος φάσματος πολιτικών διακρίσεων αποκλεισμού· πρώτα με την βελτίωση των συνθηκών καθημερινής διαβίωσης και ακολούθως με την ενσωμάτωση των μειονοτικών ομάδων στην ενεργό κοινωνία, μπορούν και διεκδικούν πρόσβαση σε εκπαίδευση, υγεία, στέγαση, σκόπιμη χρηματοδότηση.

Σε όσες δράσεις και πολιτικές έχουν βρει προσοδοφόρο έδαφος μέχρι σήμερα, η μεγαλύτερη συμβολή προήλθε και θα εξακολουθήσει να προέρχεται από τον κάθε πολίτη, ξεχωριστά, με σεβασμό, ικανοποίηση και αλληλεγγύη για τον πλησίον του. Αυτή είναι η απάντηση στην κοινωνική πρόοδο των σύγχρονων κοινωνιών. Ως πολιορκημένοι και πάνω από όλα ως άνθρωποι, πρέπει να σκεφτούμε τον καταυλισμό ως ανθρώπινο οικισμό και όχι ως δομή όπου οι άνθρωποι εναποτίθενται, διατηρώντας μηδενική σχέση με την λοιπή κοινότητα. Οι πρόσφυγες δεν αποτελούν

αντικείμενα προς διαχείριση, στατιστική καταγραφή και ελεγχόμενη διεύρυνση, αλλά αποτελούν **υποκείμενα** στο σύνολο με δικαιώματα, ευκαιρίες και στόχους.

Η σημαντικότερη, όμως, συνιστώσα του δικαιώματος στην πόλη, είναι η δημοκρατία. Ο αποκλεισμός, επομένως, από αυτή, πατάσσει την ισότητα των πολιτών, την ισοκατανομή των κοινωνικών πόρων, την ισονομία και την κοινωνική δικαιοσύνη. Σύμφωνα με μια μαρξιστική θεώρηση, *«το αληθινό δικαίωμα στην πόλη δεν είναι να παίρνουμε τα ψίχουλα από το τραπέζι των ανώτερών μας, αλλά να έχουμε όλοι ίσα δικαιώματα στο τραπέζι αυτό, για να μπορούμε να δημιουργούμε κοινωνικές δομές που θα θέλαμε να υπάρχουν.»* Έτσι, από την πλευρά μας, οι σχεδιαστές, οφείλουμε να δημιουργούμε σύγχρονους πυρήνες πολιτικής, πολιτισμικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, μέσα στους οποίους κανένας άνθρωπος δεν θα στερείται του δικαιώματος στην εκάστοτε πολιτεία.

«Ούτε ο αρχιτέκτονας, ούτε ο πολεοδόμος, ούτε ο κοινωνιολόγος, ούτε ο οικονομολόγος, ούτε ο φιλόσοφος ή ο πολιτικός μπορούν με διατάγματα να δημιουργήσουν εκ του μηδενός νέες μορφές και σχέσεις. Για να ακριβολογήσουμε, κανένας τους δεν δομεί τις κοινωνικές σχέσεις. Σε ορισμένες ευνοϊκές περιορισμένες συνθήκες, υποβοηθούν κάποιες τάσεις να πάρουν μορφή (στο χώρο). Μόνον η κοινωνική ζωή, στην πράξη, διαθέτει τέτοιες αρμοδιότητες. Ή δεν τις διαθέτει».

Lefebvre Henri, Το δικαίωμα στην πόλη, 2007

Παράρτημα

Επικοινωνία/ Συμβουλές από άτομα

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Γοσποδίνη Α., Καλλιώρας Δ., Κοτζαμάνης Β., Ντυκέν Μ.
Ν.

University Of Amsterdam: Τσαβδάρογλου Χ.

ΕΚΚΕ: Κανδύλης Γ. (μέσω του κ. Καλλιώρα Δ.)

Βιβλιογραφία

Ξενογλώσση

- Agier M. (2011). *Managing the Undesirables: Refugee Camps and Humanitarian Government*, Publisher: Polity; 1 edition
- Alameri R. (2016) Behind the fences of Jordan's Zaatari refugee camp. *Al Arabiya*.
- Bachelet S. (2011). Managing the Undesirables: Refugees Camps and Humanitarian Government, by Michel Agier. *eSharp, Special Issue: The 1951 UN Refugee Convention – 60 Years On*, pp. 148-152.
- Barnett M. N. (2010). *The International Humanitarian Order*, Publisher: Routledge; 1 edition (January 24, 2010).
- Beauchamp Z. (2015). The Syrian refugee crisis, explained in one map, *Vox*.
- Betts A. και Jones W. (2016), *Mobilising the Diaspora*, Cambridge University Press
- Boin A., Demchak C. και Comfort L. K. (2010). The Rise of Resilience, *In book: Designing Resilience: Preparing for Extreme Events, Chapter: 1*, Publisher: Pittsburgh University Press.
- Boin A. και Van Eeten M. (2013). The Resilient Organization, *Public Management Review*, 15(3).
- Bourdieu P. (2015). *La Misère du monde*. Éditeur Essais.
- Caldeira, T. (1996). Fortified Enclaves: The New Urban Segregation. *Scientific Research- An Academic Publisher*. Public Culture, 8, 303-328.
- Cuny F. (1997). Refugee camps and camp planning: The state of the art. *Disaster*, Vol.1, No. 2 : 125-143. Intereact.
- Dalrymple T. (2016). The Molenbeek Problem, *Eye on the news*.
- Danish Refugee Council (DRC) (2017). Fundamental rights and the EU hotspot approach. October 2017.
- Darling J. (2018). *Refuges*. University of Manchester. UK.
- Donahue B. (2016). Meet the Two Brothers Making Millions Off the Refugee Crisis in Scandinavia. *Bloomberg Businessweek*.
- Espon (2018). Refugee and asylum seeker flows, *European Union*.
- Fargues P. and Fandrich C. (2012). *Migration after the Arab Spring*. MPC Research Report. European University Institute.
- Fraih H. (2006). *Infiltrée: parmi les islamistes radicaux*. Editions: LUC PIRE.

- Government of Jordan (2016). The Jordan Compact: A New Holistic Approach between the Hashemite Kingdom of Jordan and the International Community to deal with the Syrian Refugee Crisis (<https://reliefweb.int/report/jordan/jordan-compact-new-holistic-approach-between-hashemite-kingdom-jordan-and>).
- Grbac P. (2013). *Civitas, polis, an urbs: Reimagining the refugee camp as the city*. Refugee Studies Centre. Working Paper Series No. 06, University of Oxford
- Guckelsberger F. (2016) Breaking new ground in Jordan. *Neue Zürcher Zeitung*.
- Heath A. and Cheung S. Y. (2007). *Unequal Chances: ethnic minorities in western labour markets*. Publisher: British Academy.
- Herz M. (2008). *Refugee Camps or Ideal Cities in Dust and Dirt. Urban Transformation*. Ruby Press
- Hutchinson M. και Dorsett P. (2012). What does the literature say about resilience in refugee people? Implications for practice. *Journal of Social Inclusion*, 3(2).
- Joy D. (2002). Odyssean and Rubicon Refugees: Towards a Typology of Refugees in the Land of Exile, *International Migration*, Vol. 40 (6): σσ.3–23.
- Kassow S. (2018). A Tale of Three Ghettos. *Journal Article*. Vol 36, No.1, pp.200-208.
- Kennedy J. (2008). *Structure for the Displaced: Service and Identity in Refugee Settlements*. Katholieke Universiteit Leuven, England.
- Kleinschmidt K. (2015). *Weil es um die Menschen geht: Als Krisenhelfer an den Brennpunkten der Welt*. Ausgabe: Econ.
- Lang R. E. και Danielsen K. A. (2010). Gated Communities in America: Walling Out the World?, *Housing Policy Debate*. 8(4):867-899.
- Lavie-Ajayi M. and Slonim-Nevo V. (2017). A qualitative study of resilience among asylum seekers from Darfur in Israel. *Qualitative Social Work*. Vol. 16(6) 825-841.
- Legrand C. και Rosemberg C. (2019). Retour sur le démantèlement des camps de la Chapelle. Le 18eme du Mois, No de Décembre.
- Lenz R. (2017). Griechenland: „Politik der Zermürbung“: Ein Jahr EU-Türkei-Deal: Die Lage der Flüchtlinge in Athen und auf Lesbos zwischen Verzweiflung und Protest. *Moving Europe*.
- Malkki L. H. (1995). Refugees and Exile: From "Refugee Studies" to the National Order of Things. *Annual Review of Anthropology*. Vol. 24:495-523.
- Mayrhoo F. (2016). Development of ideas and solutions for the better integration of Refugees and Asylum seekers in Oslo-Boost Refugee. *SoCentral*.
- Merlin P. (2004). La segregation et ghettoisation: des concepts a preciser. στο J. Damon *Quartiers sensible et cohesion sociale*, Paris: La Documentation Franfaise, 58-60.
- Metropolitan Solutions Magazine 2016 (2016). Create Better Cities!, *local global GmbH*.

- Metsola R. και Kyenge K. (2016). On the situation in the Mediterranean and the need for a holistic EU approach to migration. *European Parliament*, (2015/2095_INI)
- Milner J. & Loescher G. (2011). Responding to protracted refugee situations, Lessons from decade of discussion. *Oxford Department of International Development*. University of Oxford.
- Noll H. (2002). Towards a European system of social indicators: Theoretical framework and system architecture. *GeoJournal*, num. 58, pp. 47-87.
- Olivesi S. (2007). Michel Pinçon, Monique Pinçon-Charlot, Les ghettos du Gotha. Comment la bourgeoisie défend ses espaces. Paris, Id. Le Seuil, coll. Essais, 294 p.
- Østby L. (2016). Refugees in Norway. *Norwegian for World Statistics Day*.
- Pasha S. (2019). Developmental humanitarianism, resilience and (dis)empowerment in a Syrian refugee camp. *Journal of International Development*. Published online in Wiley Online Library (wileyonlinelibrary.com) DOI: 10.1002/jid.34.
- Pater P. (2016). *The Politics of Design : A (Not So) Global Design Manual for Visual Communication*, Publisher BIS Publishers B.V..
- Peled E. και Leichtentritt R. D. (2002). The Ethics of Qualitative Social Work Research, *Qualitative Social Work*, 1(2):145-169.
- Puggioni R. (2016) The Refugee of Protection. *In book: Rethinking International Protection*, pp.119-157.
- Pöhler M. και Coy M. (2002). Gated Communities in Latin American Megacities: Case Studies in Brazil and Argentina. *Environment and Planning B Planning and Design*. 29(3):355-370.
- Rast M. C., Younes Y., Smets P. and Ghorashi H. (2019). The resilience potential of different refugee reception approaches taken during the ‘refugee crisis’ in Amsterdam. *Current Sociology* 1-19.
- Response City – Planning for the long-term while responding to short-term needs of refugees’ arrival (2016). *The Happold Foundation*.
- Saggar, S., Somerville, W., Ford, R. και Sobolewska, M. (2012). The impacts of migration on social cohesion and integration. *Migration Scotland*, London: Home Office.
- Schuilenburg M. (2008). The Refugee as Homo Sacer: A Short Introduction to Agamben’s ‘Beyond Human Rights’. *Social Engineering*. Essay – January 1, 2008.
- Séguin A. M. (2003). Les quartiers résidentiels fermés : une forme ségrégative qui menace la cohésion sociale à l’échelle locale dans les villes latino-américaines?. *Cahiers de Géographie du Québec*, Volume 47, Number 131.
- Shakespeare J. και Wickham F. K. (2010). Adaptation of Sudanese Refugees in an Australian Context: Investigating Helps and Hindrances, Pages: 23-46 First Published: 04 January 2010.

- Simmel G. (1991). The Alpine Journey. *Theory, Culture & Society*. Volume: 8 issue: 3, page(s): 95-98.
- Slaughter A. (2009). A surrogate state? The role of UNHCR in protracted refugee situations. The UN Refugee Agency. Research Paper No. 168.
- Svampa M. (2001). Los que ganaron. La vida en los countries y barrios privados. *Buenos Aires: Biblos*, pp. 282.
- Turner S. (2016). What Is a Refugee Camp? Explorations of the Limits and Effects of the Camp. *Journal of Refugee Studies*. Volume 29, Issue 2, June 2016, Pages 139–148.
- UNHCR and Reach. (2014). WINTERISATION ASSESSMENT IN AL ZA'ATARI REFUGEE CAMP IN JORDAN. Assessment report, October 2014.
- Veenstra A. W. and Haralambides H. E. (2001). Multivariate autoregressive models for forecasting seaborne trade flows. *Transportation Research Part E* 37. 311-319.
- Zolberg A. R. (1983). The Formation of New States as a Refugee-Generating Process. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. Volume: 467 issue: 1, page(s): 24-38.

Ελληνόγλωσση

- Fortune Greece (2016). Refergon: Η πλατφόρμα που συνδέει τους πρόσφυγες με την αγορά εργασίας, *news* 247.
- Lefebvre H. (2007). *Δικαίωμα στην πόλη*. Εκδόσεις: Κουκκίδα.
- Mueller S. (2016) Πώς είναι να ζεις στο Μόλενμπεκ, τη «συνοικία των τρομοκρατών». *Defence Matters*.
- UNHCR. (2007). Σημείωμα για την Ένταξη των προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Wacquant L. (2005). Γκέτο. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. 118. 145-163.
- Αντωνίου Α. & Παπαϊωάννου Α. (2016). *Οι Κανονισμοί Δουβλίνο II & III*, (Ανέκδοτη Εργασία). Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Βούζα Α. Ρ. (2017). *Διερεύνηση χωρικών και κοινωνικών παραμέτρων των προσφυγικών καταυλισμών στα πλαίσια της συνεχιζόμενης προσφυγικής κρίσης*. Διπλωματικής Εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Γερασιμάτου Α. (2016). Καταυλισμοί προσφύγων: βασικές αρχές διαχείρισης καταυλισμών προσφύγων και μη κυβερνητικές οργανώσεις. *Emergency and Disaster Manager / Deutsches Rotes Kreuz*.
- Γεωργιοπούλου Τ. (2016). Ορφανές χιλιάδες θέσεις εργασίας στον πρωτογενή τομέα για τους έγκλειστους μετανάστες και πρόσφυγες, *ypaithros.gr*.

- Διεθνής Αμνηστία. (2012). *Το τέλος του δρόμου για τους Πρόσφυγες, τους Αιτούντες Άσυλο και τους Μετανάστες*, Ελλάδα 2012.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2014), *Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και κοινωνική ένταξη*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2014
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2010). *Ευρωπαϊκή Έκθεση για την Ανάπτυξη-Επενδύοντας στο μέλλον της Ευρώπης*, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2010.
- Επιτροπή των Περιφερειών. (2011). *Ευρώπη 2020: "Το πάθημα - η αποτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας - δεν έγινε μάθημα στα κράτη μέλη"*, προειδοποιεί η κ. Mercedes Bresso, Βρυξέλλες, 2011.
- Θεοτοκάτος Λ. (2007). *Η εξέγερση της underclass: τα επεισόδια στα προάστια των πόλεων της Γαλλίας*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Κανελλόπουλος Κ., Γρέγου Μ. και Πετραλιάς Α. (2006). *Παράνομοι μετανάστες στην Ελλάδα: Κρατικές πολιτικές, τα χαρακτηριστικά και η κοινωνική τους θέση*. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης. Αθήνα 2006.
- Καρακώστας Δ. (2017). *Προσφυγικός καταυλισμός: αστικές σχεδιαστικές πρακτικές στα όρια του εφήμερου*. Διάλεξη. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Καραμεσίνη Μ., (2011), *Η πολιτική απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετώπιση με την οικονομική κρίση*, 4ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα, 2011.
- Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α. Γ. (2012). *Μετανάστες στην Ελλάδα: Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες*. Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια.
- Κοκτσίδου Α. (2017). *Μετεγκατάσταση πληθυσμών σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης: Προσφυγική κρίση, Πολιτικές & Κατευθύνσεις*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κοτζαμάνης Β. (2017). *Οι δημογραφικές εξελίξεις στην μεταπολεμική Ελλάδα: τάσεις, ρήξεις, προοπτικές*, *Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (Ε.Δ.Κ.Α.)*, Ν° 12, ΤΜΧΠΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Κοτζαμάνης Β. και Καρκούλη Α. (2016). *Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπων εισερχομένων ως και των αιτούντων άσυλο*, *Δημογραφικά Νέα ΕΔΚΑ*, Τεύχος 26° 2016.
- Κουίνογλου Δ. (2017). *Ο Σχεδιασμός των Προσφυγικών Καταυλισμών και η ένταξη και σύνδεση με τις τοπικές κοινότητες*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κουτσονικολή Ε. και Παλαπάνης Ε. Σ. (2017). *Προσφυγική εγκατάσταση: από το «προσωρινό» στο «μόνιμο»*. Διάλεξη. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

- Λάζος Ε. (2017). *Καινοτόμες υπηρεσίες στην παροχή υπηρεσιών στους πρόσφυγες από τις δημοτικές και δημόσιες βιβλιοθήκες*. Διπλωματική Εργασία. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας.
- Λαλένης Κ. (2018) *Η αστική ανθεκτικότητα ως εργαλείο σύγχρονης πολεοδομικής πολιτικής*. Διάλεξη στο μάθημα της Πολεοδομικής Πολιτικής. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Λαμπίρης Γ. (2016). Η πόλη των αντιθέσεων με τους κουστουμαρισμένους τεχνοκράτες και τα γκέτο των μεταναστών. *Οδοιπορικό του newsbeast.gr στις Βρυξέλλες*
- Μπάγκαβος Χ. και Παπαδοπούλου Δ. *Μεταναστευτικές τάσεις και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.
- Ναούμ Μ. (2009). *Κοινωνικός και χωρικός διαχωρισμός στην πόλη του Μεξικού. Το γκέτο και η αντιστροφή του*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Πετρίτση Μ. (2015). Μόλενμπεκ, η καθημερινότητα στο γκέτο. *Η Αυγή*.
- Πρέπη Α. (2014). *Παρίσι – Αθήνα: Η ασφάλεια στην πόλη μέσα από τις πολιτικές των δημοτικών αρχών*. Διπλωματική Εργασία. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Πυρπυρή Λ. (2017). *Χωρικός Σχεδιασμός και Διαχείριση των Προσφυγικών Ροών*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Σαπουτζή Δ. (2008). *Κοινωνικός διαχωρισμός & Εθνοτικοί «Θύλακες»: Η περίπτωση του Παρισιού & της Αθήνας*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Τσιντώνης Ι. (2017). *Αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης και συνέπειες της στην ελληνική και ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική*. Διπλωματική Εργασία Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Τσιώλης Γ. (2013). Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί «ριζικής ασυμβατότητας» στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων. στο βιβλίο *Δυνατότητες και όρια της μείζης των μεθοδολογιών στην κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα*, Chapter: Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης στην κοινωνική έρευνα: από τη θέση περί 'ριζικής ασυμβατότητας' στο συνδυασμό ή τη συμπληρωματικότητα των προσεγγίσεων, Publisher: Ιων, Editors: Πουρκός Μ, pp.271-292
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (2005). *Εισαγωγή στη Διεθνή Προστασία, Προστατεύοντας τους πρόσφυγες εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο αυτοδιδασκαλίας*. 1ο Ελληνική έκδοση, Αθήνα, 2006.
- Ύπατη Αρμοστεία (2009). Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες Διεύθυνση Υπηρεσιών Διεθνούς Προστασίας.
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (2001). *Οι πρόσφυγες του κόσμου 2000, Πενήντα χρόνια ανθρωπιστικής δράσης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, (2018), *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη*, Ιούνιος 2018.

Φωκιανού Μ., (2013), *Το νομικό πλαίσιο της φροντίδας υγείας και της κοινωνικής προστασίας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων στην Ελλάδα*, Πειραιάς, 2013

Χάγιου Κ. (2016). *Κέντρο υποδοχής προσφύγων Ελαιώνα σε μετάβαση/ διερευνώντας τις πολλαπλές αφηγήσεις των χώρων διαμονής προσφύγων και μεταναστών*. Διπλωματική Εργασία. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Χατζηαγγελάκης Σ. (2019). Ως την άκρη του κόσμου. Θεατρική παράσταση.

Χατζημιχάλης Κ. (2006). Όρια, σύνορα, φράχτες: δοκίμιο για τη γεωγραφία της εξουσίας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. *Προφορική παρουσίαση στο 1ο Συνέδριο της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αιγαίου*.

Νομοθεσία

ΦΕΚ 216/Α/30.9.2011. Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις, Ανακτήθηκε από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-epikheireseis/n-4019-2011.html> στις 15/1/2020

ΦΕΚ 201/Α/26-9-1959. Νομοθετικό Διάταγμα 3989/1959. Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της νομικής καταστάσεως των προσφύγων.

Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10/12/1948

Διαδικτυακοί τόποι

Betts A. (2016). How we can fix our failing refugee system, Ανακτήθηκε από https://www.rsc.ox.ac.uk/news/how-to-solve-the-global-refugee-crisis-a-talk-by-alexander-betts-at-ted2016?fbclid=IwAR0C4iy4NCj4NiI_aPjLWm4GewoUv8uSKbzg0OafiR9ryMZQ1QamN89eC3Q στις 22/11/19

Boitiaux C. (2019). InfoMigrants Francais. Ανακτήθηκε από <https://www.infomigrants.net/fr/post/21162/paris-nouvelle-evacuation-de-plus-de-500-migrants-porte-d-aubervilliers> στις 25/1/2020 στις 22/1/2020

Budgetary Affairs. EU funds for migration, asylum and integration policies. Ανακτήθηκε από <https://bruegel.org/wp-content/uploads/2018/05/EU-funds-for-migration.pdf> στις 5/12/19

Editorial (2019), Ανάμεσα στο κέντρο και στο γκέτο, *Free Sunday*, Ανακτήθηκε από <https://freesunday.gr/editorial/item/32136-anamesa-sto-kentro-kai-sto-gketo?fbclid=IwAR05pBiImPOVevL9mJOyWjqxZ1d0hOm6AFo7khKOU4gq3e-x0o15hqBk75E> στις 28/12/19

- Equal Society- Κοινωνία Ίσων Ευκαιριών, Ανακτήθηκε από https://equalsociety.gr/el/domi-enimerosis-anergon-epixiriseon?fbclid=IwAR0_8DIKeB3bbv33vqfVkrNizoOum2yGOXNk7l0JPeBBDuGEsnxZewRlhXc στις 2/1/2020
- European Commission (2016). European Agenda on Migration. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/eam_state_of_play_20151014_migration_priority_el.pdf?fbclid=IwAR0BN7LMkyYCFdfrvaKr6T_nHK_PANcLEGX4VqyHqFbQOYfgMoXS3NY-K18 στις 27/11/2019
- European Commission. *EKKA: National Centre for Social Solidarity*, Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/knowledge4policy/organisation/ekka-national-center-social-solidarity_en στις 12/12/2019 στις 12/12/19
- European Commission (2019). Managing migration: EU financial support to Greece. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/201902_managing-migration-eu-financial-support-to-greece_en.pdf στις 5/12/19
- European Commission. Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και κοινωνική ένταξη, Ανακτήθηκε από <https://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=el> στις 12/12/19
- Eidiseis.gr (2020). Γενική απεργία στο Β. Αιγαίο για το προσφυγικό – Λέσβος, Χίος και Σάμος «βούλιαξαν» από τους διαδηλωτές. Ανακτήθηκε από https://www.ieidiseis.gr/ellada/item/33545-geniki-apergia-sto-v-aigaio-gia-to-prosfygiko-lesvos-xios-kai-samos-voyliaksan-apo-tous-diadilotes?fbclid=IwAR3x1_yph2aJ1FCgaxqA3316l51yoC_0nk8nt3uNlnZpeRjdD4Cq-fAteHc στις 25/1/2020
- Insee France. (1999) Ανακτήθηκε από <https://www.insee.fr/fr/statistiques/2012713> στις 15/1/2020
- Jordan: “Champs- Elysses” Syrian Refugee Camp (2016), Syria Civil War Jordan, YouTube, Ανακτήθηκε από https://www.youtube.com/watch?v=UKqpu8-R8hU&fbclid=IwAR09qOLUnZjCO3_zgwi-FwjqU3QT49ZwkJnrUmcW5k8sTKKxVL84Zx_K2ik στις 02/12/2019
- Operational Portal Refugee Situations, Ανακτήθηκε από <https://data2.unhcr.org/en/situations> στις 5/12/19
- Resilience, Ανακτήθηκε από https://www.resilientcity.org/index.cfm?id=11449&fbclid=IwAR2a3spnQmvuIuiS33zTQ3TKPFVp0BmKN8jkWpqrkqjK_sA74KC7XwxsEU στις 28/12/2019
- Resilience Alliance, Ανακτήθηκε από <https://www.resalliance.org/> στις 28/12/2019

- UNHCR. (2018). Global Trends: Forced displacement in 2018. Ανακτήθηκε από https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-2018.html?fbclid=IwAR0IpyVH-a6IMUKj-8zzQ5OppAVz54JzH_dnALCpBLv-kzuNRbsnNojgzc στις 20/1/2020
- UNHCR (2019). Προστασία των προσφύγων στην Ελλάδα. Ανακτήθηκε από https://www.unhcr.org/gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%8D%CE%B3%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1?fbclid=IwAR3Noy_zEdY61ZaVtArWeOpAUrBuHBL16MspgX8u0OaTvJItbVHHMS6tez4 στις 27/11/2019
- UNHCR ExCom. (2004). Part A: Major developments. Ανακτήθηκε από <https://www.unhcr.org/en-1k/excom/excomrep/4153d5604/%E2%80%9D//www.googletagmanager.com/ns.html?id=GTM-R6MF%E2%80%9D&fbclid=IwAR0IRLQBHVINjGh-1cSEo6eookiu5S3zj8Av0vbFyIeOGuvy5XTV6FZqyQ> στις 28/11/2019
- UNHCR Greece (2019). Operational Portal Refugee Situations-Global Search, Ανακτήθηκε από https://data2.unhcr.org/en/search?country=&text=&type%5B%5D=document&language%5B%5D=1&doc_type%5B%5D=7&partner=&sector=&date_from=&date_to=&country_json=%7B%22%22%3A%22%22%7D&sector_json=%7B%22%22%3A%22%22%7D&apply= στις 12/12/19
- UNHCR Greece (2019). Operational Portal Refugee Situations- Mediterranean Situation, Ανακτήθηκε από <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> στις 26/11/19
- UNHCR (2017). 2017 Regional refugee and migrant response plan for Europe. Ανακτήθηκε από <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/58417> στις 5/12/19
- UNHCR (2017). Regional refugee and migrant response plan (RMRP) for Europe. Ανακτήθηκε από <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61150> στις 5/12/19
- UNHCR Greece (2019). Η εκπαίδευση των προσφύγων σε κρίση: χωρίς εκπαίδευση περισσότερα από τα μισά παιδιά πρόσφυγες σχολικής ηλικίας στον κόσμο, Ανακτήθηκε από <https://www.unhcr.org/gr/12724-i-ekpaideusi-twn-prosfygwn-se-krisi.html> στις 11/11/19
- UNHCR Greece (2019). Καθώς ο εκτοπισμός παγκοσμίως ξεπερνά τα 70 εκατ., ο Ύπατος Αρμοστής καλεί για ανταπόκριση με μεγαλύτερη αλληλεγγύη, Ανακτήθηκε από <https://www.unhcr.org/gr/12055-worldwide-displacement-tops-70-million.html> στις 11/11/19
- UNHCR Greece (2017). Στα 7 χρόνια ο πόλεμος στη Συρία: «μια κολοσσιαία ανθρώπινη τραγωδία», Ανακτήθηκε από <https://www.unhcr.org/gr/5721-%CF%83%CF%84%CE%B1-7-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%BF->

[%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%83%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CE%BB.html](#) στις 12/12/19

UNHCR Greece (2019). Στατιστικά-Ελλάδα, Ανακτήθηκε από

<https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC> στις 19/6/12

USA for UNHCR. (2019). Ανακτήθηκε από

<https://www.unrefugees.org/?fbclid=IwAR1Sas5QLNSd98LNxlZOoalOkFrMITDOLhl5ox3PODsNiwIgv9ncpsRO6xE> στις 28/11/2019

Wacquant L. (2002). Three Pernicious Premises in the Study of the American Ghetto. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00076> στις 2/12/2019.

Wang D. (2016). Zaarati Refugee Camp, *Prezi*. Ανακτήθηκε από

https://prezi.com/worwitesv6lg/zaarati-refugee-camp/?fbclid=IwAR3eaanKwmnXjad31n2xfVFYl_p9btPmA7LWF0BE6IedUcDMKP3CEotHi7Y στις 2/12/19

Ανακτήθηκε από <https://www.france-terre-asile.org/actualites/actualites/actualites-choisies> στις 25/1/2020.

Αντισυνταγματάρχης (ΠΖ) Τσακνής Ι. (2009), Πρόσφυγες και Μετανάστες: Σύγχρονα Προβλήματα και Διεθνής/ Ευρωπαϊκή/ Εθνική Αντιμετώπιση, Ατομική Διατριβή, Ανακτήθηκε από <https://setha.army.gr/el/news/prosfyges-kai-metanastes> στις 26/11/2019

ΑΠΕ – ΜΠΕ (2018). Οι «Times» για τα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων: «Γκέτο στην Ελλάδα», *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, Ανακτήθηκε από

https://www.kathimerini.gr/941599/article/epikairothta/ellada/oi-times-gia-ta-kentra-filo3enias-prosfygwn-gketo-sthn-ellada?fbclid=IwAR3Fv93e2UxPoT2wr81MAOicG6uKtr61dzsJpit5oxWCki3f6rXIg5i1_3c στις 25/11/19

Βέλγιο: Η ζωή στο Μόλενμπεκ επιστρέφει στους κανονικούς της ρυθμούς (2016), *Euronews*. Ανακτήθηκε από <https://gr.euronews.com/2016/03/19/the-mood-in-molenbeek?fbclid=IwAR0vWgqPyi3eDJkdkbqqgePhEHAEbVoPGP7nwircTivTVV1A-DPy8k0Z90> στις 30/11/2019

ΕΚΚΕ, Ανακτήθηκε από

https://www.ekke.gr/?fbclid=IwAR1R4h_rBgqonzYCNdLxy62PCMFU_m5wCJO67i85u6HcrgTG5-nXx0-IWVs στις 2/1/2020

Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη (2018). Ανακτήθηκε από

<https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024> στις 27/11/2019

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Γενική γραμματεία

Μεταναστευτικής Πολιτικής, Υποδοχής & Ασύλου, Υπηρεσία Ασύλου. Απεικόνιση Χρηματοδότησης, Ανακτήθηκε από http://asylo.gov.gr/?page_id=3037 στις 13/12/2019

- Ευρωπαϊκή Ένωση (2004). Κανονισμός 2007/2004EE L 349 της 25ης Νοεμβρίου 2004, 47ο Τεύχος, Ανακτήθηκε από http://publications.europa.eu/resource/ellar/b8253170-cd6a-48c5-9a6a-2b91d31f7374.0004.02/DOC_3 στις 13/12/2019
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016). Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για την Μετανάστευση. Η κατάσταση σήμερα: Ιανουάριος 2016. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/background-information/docs/eam_state_of_play_20151014_migration_priority_el.pdf στις 26/11/2019.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2009). Ευρωπαϊκής Πολιτικής Προστασίας και Επιχειρήσεων Ανθρωπιστικής Βοήθειας. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/info/departments/humanitarian-aid-and-civil-protection_el?fbclid=IwAR1nnRX3GSjoU8irjz3IuHzAYnpw2ztIC31oCodzIcDI_uISzvhOoSGiYjs στις 20/1/2020
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (1999). Ανακτήθηκε από <https://www.consilium.europa.eu/el/> στις 20/1/2020
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2018). Οδός της Ανατολικής Μεσογείου, Ανακτήθηκε από <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/migratory-pressures/eastern-mediterranean-route/> στις 12/12/19
- Ηνωμένα Έθνη (1951). Σύμβαση της Γενεύης, Ανακτήθηκε από: <https://www.unric.org/html/greek/pdf/refugeeconvention-GRE.pdf> στις 26/11/2019
- Καπετανάκης Μ. (2019). Πώς θα είναι τα κλειστά προαναχωρησιακά κέντρα για τους μετανάστες. Ανακτήθηκε από https://cretedoc.gr/pos-tha-einai-ta-kleista-proanachorisiaka-kentra-gia-toys-metanastes/?fbclid=IwAR1S5Ka5PItNMoxqdQyH7UIggq0s8cF6_UbdpyCqWlwTtaIKnyiw9G_cTgM στις 15/1/2020
- Καραμήτρου Μ. (2017). Κέντρα κράτησης κλειστού τύπου στα νησιά για παράτυπους μετανάστες. Ανακτήθηκε από <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/73825/kentra-kratisis-kleistoy-typoy-sta-nisia-gia-paratypoys-metanastes?fbclid=IwAR0RQ9UXQAM6lx2tQq9i089fVuoznsgTStdEU6v1FOY1O-fMu0V3AU7RACc> στις 15/1/2020
- Μολενμπέκ, η ιστορία του προαστίου που μεγάλωσαν οι τρομοκράτες (2015). Ανακτήθηκε από <https://www.iefimerida.gr/news/236929/molenmpek-i-istoria-toy-proastioy-poy-megalosan-oi-tromokrates-eikones> στις 30/11/2019
- Μπολάρη Τ. (2017). Περισσότεροι από 11.000 αιτούντες άσυλο εγκατέλειψαν την Ελλάδα, *Newsroom , CNN Greece*, Ανακτήθηκε από <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/92429/faz-perissoteroi-apo-11-000-aitoyntes-asylo-egkateleipsan-tin-ellada?fbclid=IwAR1Z2TLJpbwWSvjLC672vF96H60UgCOB8B8cSSPCRJhgITdfoGnRkROaPWs> στις 26/11/19

- Παρασίδη Ζ. (2018). Ο μεγαλύτερος προσφυγικός καταυλισμός του κόσμου φιλοξενεί περισσότερους από 626.000 ανθρώπους. *Propaganda*, Ανακτήθηκε από <https://m.propaganda.gr/giatri-choris-sinora-prosfyges/?fbclid=IwAR3X-0iX-FSXN0k0iqYwPt5WdMqYcJZaMjZJyHobYAfsxLkoDzJkXrW26> ο στις 26/11/19
- Πέτσας Σ. (2019). *Limenikanea.gr*, Ανακτήθηκε από https://www.limenikanea.gr/gr/ellada/pos-tha-einai-ta-kleista-proanaxorisiaka-kentra-gia-tous-metanastes-fotografies-10669?fbclid=IwAR2OaSypnRf3GWmau_nm_PvqP58hsvBfnMofqOnwBIj19oNPEYoxwmFjEk στις 25/11/19
- Προ.Κε.Κ.Α.. *AEMY*, Ανακτήθηκε από http://www.aemy.gr/el/prokeka/?fbclid=IwAR2uNQjUKMMvEL1GUIFF5GdBcCzEJMi_sqt3U_GUo268B3WuHHDQb2ad8QM στις 25/11/19
- Σαμαρά Β. (2019). Μεταναστευτικό: Σε ποια νησιά θα γίνουν τα πρώτα κλειστά κέντρα, Ανακτήθηκε από <https://www.news247.gr/politiki/metanasteytiko-se-poia-nisia-tha-ginoyn-ta-prota-kleista-kentra.7535177.html?fbclid=IwAR11IZcN0yWCy-MIBe3oV4YUrZJOoHHEFFvRSPtzw32SwVY5EJs77E3y8I> στις 25/11/19
- Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου. Απεικόνιση χρηματοδότησης. Ανακτήθηκε από http://asylo.gov.gr/?page_id=3037 στις 5/12/19

CD εργασία

Τοποθετείστε εδώ

ΠΘ | ΤΜΧΠΠΑ

Διπλωματική Εργασία

Φεβρουάριος, 2020

